

ການສຳຫຼວດທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ
ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ເດືອນ ພະຈິກ ປີ 2011

ຄຳເຫັນ

ປະທານສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ

ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຂອງປະຊາຊົນລາວບັນດາເຜົ່າ ແມ່ນບັດໃຈອັນຈຳເປັນໜຶ່ງເພື່ອໃຫ້ບັນ ລຸເປົ້າ ໝາຍທີ່ໄດ້ວາງໄວ້ໃນ ແຜນພັດທະນາເສດຖະກິດ-ສັງຄົມແຫ່ງຊາດຄັ້ງທີ 7 ແລະ ກໍ່ແມ່ນຄວາມພະຍາຍາມ ຂອງປະເທດຊາດເພື່ອລຸດຜົນອອກຈາກ ປະເທດດ້ອຍພັດທະນາ ໃນປີ 2020. ເພື່ອບັນລຸຜົນດັ່ງກ່າວການ ເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຄວນໄດ້ຮັບການເອົາໃຈໃສ່ໄປຄຽງຄູ່ກັນກັບ ການພັດທະນາ ດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ.

ການສຳຫລວດທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນການປະເມີນສະພາບ ບັດຈຸບັນໃນດ້ານຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ຄວາມຮັບຮູ້ ຕໍ່ກັບ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຂອງປະຊາຊົນລາວບັນ ດາເຜົ່າ. ສະນັ້ນ ສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ ຊຶ່ງໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກ ອົງການສະຫະ ປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ (UNDP) ຈຶ່ງໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການສຳຫລວດຕົວຈິງໃນ 4 ແຂວງ ຂອງ ສປປ ລາວ ຄື: ແຂວງ ອຸດົມໄຊ, ແຂວງ ວຽງຈັນ, ແຂວງ ຄຳມ່ວນ, ແລະ ແຂວງ ເຊກອງ. ການສຳຫລວດດັ່ງ ກ່າວແມ່ນບໍ່ສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ ຖ້າຫາກບໍ່ໄດ້ຮັບການຮ່ວມມື ແລະ ການອຳນວຍຄວາມສະດວກຈາກບັນດາ ອົ ງການຈັດຕັ້ງທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ໂດຍສະເພາະແມ່ນ ກະຊວງຍຸຕິທຳ, ແນວລາວສ້າງຊາດ, ສະຫະພັນ ແມ່ຍິງ, ແລະ ອົງການປົກຄອງທ້ອງຖິ່ນບ່ອນລົງສຳຫລວດທຸກຂັ້ນ.

ສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ ຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າ ການສຳຫລວດທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ກ່ ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳດັ່ງກ່າວນີ້ ຈະເປັນບັນທັດຖານອັນສຳຄັນໃຫ້ແກ່ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຕ່າງໆເພື່ອປັບປຸງ ແລະ ພັດທະນາລະບົບຍຸຕິທຳຂອງ ສປປ ລາວ. ການບັນລຸຜົນດັ່ງກ່າວນີ້ ຈະເປັນສິ່ງສຳ ຄັນຍິ່ງເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ ປະຊາຊົນລາວບັນດາເຜົ່າທຸກຄົນ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນຜູ້ທຸກຍາກຢູ່ຮ່າງ ໄກສອກຫຼີກ, ດ້ອຍໂອກາດ, ແມ່ຍິງ ແລະ ເດັກນ້ອຍໄດ້ສາມາດຊົມໃຊ້ສິດອັນຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ ຂອງເຂົາເຈົ້າຢ່າງ ເຕັມສ່ວນ ແລະ ສາມາດເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຢ່າງສະເໝີພາບຕໍ່ທັງກົດໝາຍ.

ເພື່ອຮັບປະກັນການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ ຍາມໃດກໍ່ຖືເອົາ ປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ ເປັນໃຈກາງໃນການ ພັດທະນາ. ແຕ່ເມື່ອຄວາມຄາດຫວັງ ຫຼື ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຂອງ ປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ ຕໍ່ກັບລະບົບຍຸຕິທຳຍັງຢູ່ ໃນລະດັບຕໍ່າ ແລະ ຜົນກະທົບຈາກບັນດາອຸປະສັກ ແລະ ສິ່ງທ້າທ້າງ ຫາກບໍ່ໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂຢ່າງຈິງ ຈິງດ້ວຍວິທີການທີ່ຖືກຕ້ອງແລ້ວ ກໍ່ອາດຈະເປັນການກົດໜ່ວງຖ່ວງດຶງ ການພັດທະນາໃນການໃຫ້ບັນລຸຜົນ ຕາມຈຸດປະສົງເຮັດໃຫ້ ປະເທດຊາດ ລຸດຜົນອອກຈາກ ບັນດາປະເທດດ້ອຍພັດທະນາ ແຕ່ນີ້ຫາປີ 2020.

ນະໂອກາດນີ້, ສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ ຂໍສະແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນ ແລະ ຂອບໃຈອັນເລິກເຊິ່ງ ມາຍັງບັນດາອົງການຈັດຕັ້ງພັກ, ລັດຖະບານ ແລະ ພາກສ່ວນຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງທີ່ໄດ້ໃຫ້ ການຮ່ວມມື ໂດຍສະເພາະແມ່ນ ກະຊວງຍຸຕິທຳ ທີ່ໄດ້ໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ອຳນວຍຄວາມສະ ດວກ ຢ່າງເອົາໃຈໃສ່ ແລະ ໄກ້ຊິດຕິດແທດ ມາແຕ່ຕົ້ນ ຈົນເຮັດໃຫ້ບົດລາຍງານການສຳຫລວດທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນກ່ຽວກັບ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳສະບັບນີ້ ສາມາດຈັດພິມ ແລະ ເຜີຍແຜ່ຕໍ່ສາທາລະນະ ແລະ ພິເສດແມ່ນ ອົງກາ ນສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ທີ່ໄດ້ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫລືອສະໜັບສະໜູນທາງດ້ານການເງິນ ແລະ ລິເລີ່ມນຳເອົາບົດຮຽນວິຊາການ ແລະ ປະສົບການທີ່ດີມາໃຫ້ແກ່ ສປປ ລາວ ເພື່ອຈະໄດ້ສືບຕໍ່ພັດທະນາລະບົບ ຍຸຕິທຳຢູ່ ສປປ ລາວ.

ປະທານສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ

ອຸ່ນເຮືອນ ແກ່ນປະເສີດ

ຄຳເຫັນ

ຜູ້ຕາງໜ້າຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ເພື່ອການພັດທະນາ ປະຈຳ ສປປ ລາວ

ການສົ່ງເສີມການປົກຄອງທີ່ດີ ແລະ ການສ້າງລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ແມ່ນນອນຢູ່ໃນໃຈກາງຂອງ ແຜນພັດທະນາແຫ່ງຊາດຂອງ ສປປ ລາວ ເພື່ອໃຫ້ບັນລຸບັນດາເປົ້າໝາຍສະຫັດສະຫວັດ ດ້ານການ ພັດທະນາ (MDGs) ພາຍໃນປີ 2015 ກໍ່ຄື ການລຸດຜົນອອກຈາກລາຍຊື່ຂອງ ບັນດາປະເທດ ດ້ອຍພັດທະນາ ໃນປີ 2020. ການຂະຫຍາຍຕົວແບບສະເໝີພາບ ແລະ ຍືນຍົງ ສາມາດບັນລຸໄດ້ ຖ້າຫາກວ່າ ສິດຂອງພົນລະເມືອງ ແລະ ໂດຍສະເພາະບັນດາກຸ່ມຄົນ ຜູ້ທຸກຍາກ ແລະ ດ້ອຍໂອກາດ ໄດ້ຖືກຮັບປະກັນ ແລະ ຖືກປົກປ້ອງຢ່າງເອົາໃຈໃສ່ຈາກລັດ. ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນອົງປະ ກອບສຳຄັນ ໃນການສະໜັບສະໜູນວຽກງານດັ່ງກ່າວ.

ສິ່ງດັ່ງກ່າວນີ້ມັນໄດ້ສະທ້ອນຢູ່ໃນແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ (LSMP) ປີ 2010 - 2020 ຂອງ ສປປ ລາວ, ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງແກ່ບັນດາສະຖາບັນທາງ ຍຸຕິທຳ, ຮັບປະກັນໃຫ້ປະຊາຊົນໄ ດ້ຮັບຄວາມຍຸຕິທຳ, ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ ແລະ ຍົກລະດັບຄວາມ ສາມາດຂອງຊຸມຊົນໃນການເປັນເຈົ້າການ ນຳໃຊ້ສິດຂອງຕົນເອງ. ໃນເງື່ອນໄຂສະພາບການ ທີ່ຂາດ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ, ປະຊາຊົນຈະບໍ່ ສາມາດປະກອບຄຳຄິດຄຳເຫັນ ແລະ ບໍ່ສາມາດນຳໃຊ້ສິດ ຂອງຕົນໄດ້. ການສ້າງລັດແຫ່ງກົດໝາຍ, ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມ ແຂງທາງຍຸຕິທຳ ທັງໝົດນີ້ ແມ່ນຊ່ວຍສ້າງສະພາບແວດ ລ້ວມທີ່ເອື້ອອຳນວຍ ໃນການບັນລຸບັນດາ ເປົ້າໝາຍສະຫັດສະຫວັດ ດ້ານການພັດທະນາ ແລະ ຍັງຊ່ວຍຊຸກຍູ້ກາ ນຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານ ເສດ ຖະກິດ ແລະ ສະພາບແວດລ້ອມທີ່ມີຄວາມປອດໄພ.

ເພື່ອເປັນການສະໜັບສະໜູນຢ່າງເຕັມສ່ວນຕໍ່ກັບ ວຽກງານການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳດັ່ງກ່າວ ນີ້, ອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ (UNDP) ຈຶ່ງໄດ້ສະໜັບສະໜູນການລິເລີ່ມວຽກ ງານ ຫຼາຍດ້ານໃນຂົງເຂດກົດໝາຍຢູ່ ສປປ ລາວ ໃນໄລຍະກວ່າ 20 ປີ ຜ່ານມາ. ໃນຫຼາຍໆໂຄງການ ຂອງພວກເຮົາຊຶ່ງກຳລັງດຳເນີນຢູ່, ລວມທັງ ໂຄງການຮ່ວມການສະໜັບສະໜູນ ສະພາແຫ່ງຊາດ ລາວທີ່ມີປະສິດທິພາບ (SELNA), ໂຄງການກົດໝາຍສາກົນ, ແລະ ການສະໜັບສະໜູນເພື່ອຈັດຕັ້ງ ປະຕິບັດ ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ, ແມ່ນເປັນສິ່ງບົ່ງບອກເຖິງນິມິດໝາຍ ອັນແຮງກ້າຂອງ UNDP ຕໍ່ກັບ ການສ້າງລະບົບຍຸຕິທຳທີ່ມີປະສິດທິຜົນ, ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ, ເຂົ້າ ເຖິງໄດ້ ແລະ ມີຄວາມເປັນທຳ. ຈຸດສຸມສະເພາະຂອງວຽກງານຂອງພວກເຮົາ ແມ່ນການປັບປຸງການ ເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໂດຍຜ່ານບັນດາຫ້ອງການຊ່ວຍເຫຼືອລຳດ້ານກົດໝາຍ, ການໃຫ້ຄວາມ ຮູ້ທາງ ດ້ານກົດໝາຍ, ແລະ ການຄົ້ນຄວ້າກົດປະເພນີ.

ການສຳຫລວດການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ, ຊຶ່ງເປັນຄັ້ງທຳອິດ, ແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງຂອງບັນດາຄວາມ ພະຍາ ຍາມທີ່ພວກກຳລັງດຳເນີນຢູ່ ເພື່ອສະໜອງພາບລວມໃຫ້ແກ່ບັນດາວິຊາການສ້າງນະໂຍບາຍ, ລະບົບກົດໝາຍ, ອົງ ການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ ແລະ ບັນດາຄູ່ຮ່ວມພັດທະນາດ້ວຍການສຳຫລວດ ເບິ່ງຄວາມສາມາດ ໃນບັດຈຸບັນຂອງປະຊາຊົນລາວ ໃນການນຳໃຊ້ສິດຂອງຕົນຢ່າງເຕັມສ່ວນ. ໂດຍສະເ ພາ ການສຳຫລວດແມ່ນກ່ຽວຂ້ອງກັບຄວາມສາ ມາດຂອງປະຊາຊົນໃນການຊອກຫາ ແລະ ໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂ ຕໍ່ກັບຂໍ້ຂ້ອງໃຈທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຊຶ່ງກ່ຽວຂ້ອງກັບການຊົມໃຊ້ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ, ລວມທັງການຜິດຕ້ອງຂອງຖງງ

ກັນໃນຄອບຄົວ, ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ, ການລັກຊັບ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງທີ່ດິນ, ຫີ້ສິນ ແລະ ບັນຫາອື່ນໆ.

ດ້ວຍລັກສະນະຂອງມັນ, ວິທີການສຳຫຼວດການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແມ່ນຕິດພັນກັບປັດໃຈ ທ້ອງຖິ່ນຫຼາຍທີ່ສຸດ ແລະ ມີຄວາມເຄົາລົບຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການຕົວຈິງຂອງປະຊາຊົນ. ມັນເປັນ ການກວດ ເບິ່ງຄວາມຍຸຕິທຳ ໃນຮູບແບບມຸມມອງຂອງພົນລະເມືອງ ແລະ ເພື່ອເຂົ້າໃຈ ກ່ຽວກັບ ບັນດາກົນໄກ ທີ່ປະຊາຊົນມີຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ແລະ ນຳໃຊ້ ຕໍ່ກັບການຊອກຫາຄວາມຍຸຕິທຳ. ມາເຖິງປັດຈຸບັນ, ແມ່ນບໍ່ຄ່ອຍມີການເກັບກຳຂໍ້ມູນ ແລະ ສະຖິຕິ ຢ່າງຊັດເຈນ ກ່ຽວກັບຄວາມເຂົ້າໃຈ ຂອງພົນລະເມືອງ ລາວຕໍ່ກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຂອງເຂົາເຈົ້າ. ເພື່ອເປັນການຕອບຮັບຕໍ່ກັບສະພາບການດັ່ງກ່າວ, ສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ, ຮ່ວມກັບ ກະຊວງຍຸຕິທຳ ແລະ UNDP ຈຶ່ງໄດ້ດຳເນີນ ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວນີ້.

ການສຳຫຼວດນີ້ ຍັງໄດ້ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນຄວາມຈຳເປັນ ໃນການກວມເອົາບັນຫາທີ່ມີຄວາມ ສຳຄັນ ປົກກະຕິ ບັນຫາບົດບາດຍິງຊາຍ, ການສໍ້ລາດບັງຫຼວງ, ແລະ ບັນຫາຈັນຍາບັນ ກໍຄື ການຮັບຮູ້ ຄວາມຕ້ອງການຂອງ ບັນດາກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດ ເຂົ້າໃນການວາງແຜນປັບປຸງ ລະບົບກົດໝາຍ ແລະ ລະບົບຍຸຕິທຳ. ທ້າຍສຸດ, ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວນີ້ ໄດ້ເນັ້ນຄວາມສຳຄັນຈຸດເຊື່ອມຕໍ່ທີ່ ສຳຄັນ ລະຫວ່າງ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ການສ້າງລັດແຫ່ງກົດໝາຍ, ຕາມທີ່ໄດ້ລະບຸໄວ້ ໃນ ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການ ພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ. ຍິ່ງກວ່ານັ້ນ, ຜົນຂອງການສຳຫຼວດ ຍັງໄດ້ ຍືນຍັນເຖິງຄວາມຕ້ອງການເພື່ອໃຫ້ມີ ແຜນງານປັບປຸງທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ມີຄວາມເຊື່ອມໂຍງ ແລະ ກົມກຽວ, ມີຄວາມຮອບດ້ານ, ແລະ ອີງໃສ່ບັນຫາສິດທິແບບມີສ່ວນຮ່ວມ.

ມິນ ຟາມ
ຜູ້ຕາງໜ້າ ອົງການ ສປຊ ເພື່ອການພັດທະນາ ປະຈຳ ສປປລ

ຄຳຂອບໃຈ

ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ແມ່ນຜົນຂອງການສຳຫຼວດ ທີ່ໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ໂດຍສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປ ລາວ ຊຶ່ງໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກ ອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ເພື່ອການພັດທະນາ (ສປຊ), ໄດ້ດຳເນີນ ຢູ່ 4 ແຂວງ ຂອງ ສປປ ລາວ, ວິທີການສຳຫຼວດໄດ້ຖືກກຳນົດຂຶ້ນໂດຍ ທ່ານ ສະຕີບ ດາວີໂອ, ທ່ານ ນາງ ເອວາ ໂວໂກສກາ ແລະ ທ່ານ ສີຫວັດ ແສງດວງຈັນ ໂດຍການປະສານງານກັບ ລັດຖະບານ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ, ອົງການທີ່ເປັນເຄືອຄ່າຍຂອງ ສປຊ ແລະ ບັນດາອົງການຈັດຕັ້ງສາກົນ ແລະ ທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ບໍ່ແມ່ນໜ່ວຍງານຂອງລັດຖະບານ. ການສຳຫຼວດຢູ່ພາກສະໜາມ ແມ່ນນຳພາໂດຍ ທ່ານ ສະຕີບ ດາວີໂອ.

ທີມງານສຳຫຼວດ ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈມາຍັງບຸກຄົນ ແລະ ພາກສ່ວນຕ່າງໆດັ່ງນີ້: ອົງການ ສະຫະ ປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາໂດຍມີ: ທ່ານ ສະເຕຟານ ວິຈິເອ (ຮອງຜູ້ຕາງໜ້າປະຈຳ ສປຊ ປະຈຳ ສປປ ລາວ. ທ່ານ ເດີກ ວາເກເນີ (ຜູ້ຊ່ວຍຜູ້ຕາງໜ້າອົງການ ທັງເປັນຫົວໜ້າພະແນກການປົກຄອງ), ທ່ານ ໂລຣອງ ປູເຊ (ຊ່ຽວຊານແຜນງານກົດໝາຍ, ພະແນກການປົກຄອງ) ທ່ານ ນາງ ເຈມມາ ອາກເຊີ (ຜູ້ຊ່ວຍຜູ້ຮັບຜິດຊອບ ແຜນງານ, ພະແນກການປົກຄອງ). ທ່ານ ນາງ ອິລະຊອນ ວິຊາປຣາ (ຮອງຜູ້ຮັບຜິດຊອບແຜນງານ, ພະແນກການປົກຄອງ) ແລະ ທ່ານ ມິດທະວິສຸກ ລັດຕະນະ (ຜູ້ຮັບຜິດຊອບແຜນງານ, ພະແນກການປົກຄອງ), ທ່ານ ກາຊູໂອະ ຟູກູດະ (ຜູ້ຮັບຜິດຊອບແຜນງານ, ພະແນກການປົກຄອງ). ຢູ່ສະພາທະນາຍຄວາມມີ ທ່ານ ພູມິ ສີອຸດົມພັນ, ທ່ານ ວຽງສະຫວັນ ພັນທະລີ, ທ່ານ ອຸ່ນເຮືອນ ແກ່ນປະເສີດ ແລະ ທ່ານ ມະໂນລິນ ເທບຄຳວົງ ແລະ ທີມງານໂຄງການ ສປຊ ປະຈຳສະພາທະນາຍຄວາມມີ: ທ່ານ ນາງ ວັນນະລີ ພູນສະຫວັດ, ທ່ານ ພັນທະສັກ ມິ່ງນະຄອນ, ທ່ານ ນາງ ສຸກສະຫວັນ ສີສຸລິດາວັນ ແລະ ທ່ານ ລັດທິພິງ ພອນມະນີ.

ທີມງານຍັງຂໍສະແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນຢ່າງເລິກເຊິ່ງຕໍ່ ມູນນິທິເອເຊຍ ທີ່ປະກອບສ່ວນທາງດ້ານວິຊາການ ເຂົ້າໃນການຮ່າງຄຳຖາມເຈາະຈີ້ມ ໃນການສຳຫຼວດ ແລະ ການສະໜັບສະໜູນທາງດ້ານການເງິນ; ຂໍສະ ແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນຕໍ່ການປະກອບສ່ວນຢ່າງມີຄຸນຄ່າສູງຂອງບຸກຄົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆເຊິ່ງລວມມີ: ມະຫາວິ ທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ: ຄະນະສັງຄົມສາດ; ຄະນະນິຕິສາດ - ລັດຖະສາດ; ທ່ານ ຮສ ວຽງວິໄລ ທ່ຽງຈັນໄຊ ຮອງຄະນະບໍດີຄະນະນິຕິສາດ - ລັດຖະສາດ ແລະ ທ່ານ ສຸລິຍັນ ລຸນຈັນທາ (ຮອງຫົວໜ້າພາກວິຊາກົດໝາຍທຸລະກິດ ຄະນະນິຕິສາດ-ລັດຖະສາດ); ທ່ານ ເດຊານຸລາດ ແສນດວງເພັດ (ຮອງອະທິການບໍດີ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ) ແລະ ທ່ານ ບຸນມາກ ອິນທິພິນ (ຮອງອະທິການບໍດີ ຜູ້ຮັບຜິດຊອບວຽກງານການສຶກສາ), ຄະນະສັງຄົມສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ.

ບຸກຄົນຕ່າງໆ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ໄດ້ປະກອບສ່ວນທີ່ສຳຄັນ ໃນການກຳນົດວິທີການສຳຫຼວດ: ທ່ານ ເອຣິກ ຮາກກວິດສ (ທີ່ປຶກສາໂຄງການ ປະຈຳຄະນະນິຕິສາດ-ລັດຖະສາດ), ທ່ານ ນາງ ຄຳຫລ້າ ພູດທະລາດ, ທ່ານ ນາງ ທິບພະສອນ ຫຼວງອະໄພ. ທ່ານ ນາງ ສຸລິນຍາ ໄຊຍະສິດ ແລະ ທ່ານ ບຸນມິ ພິມມະກອນ (VFI), ທ່ານ ນາງ ຊູຊິ ອານບັອນ ແລະ ທ່ານ ຕິ່ງທອງ ເພັດສະວົງ (ອົງການ ແຄ ນາງຊາດປະຈຳລາວ); ທ່ານ ແກຣີດຸກິດ (ອົງການ GAPE), ທ່ານ ນາງ ບຸດສະດີ ຄຸນນຸວົງ (GDG), ທ່ານ ຣິຊາດ ແຮກແມນ (ອົງການ ຊິດເຊ). ທ່ານ ສີສະຫວາດ ຈັນທະລີໄຊ (RRDTC), ທ່ານ ນາງ ຄຳໄສ ອຸ່ງມສຸດທິ (ອົງການ ຢູນີເຊັບ), ທ່ານ ກຣິສ ຊິບູ, ທ່ານ ມະໂນລິນ ເທບຄຳວົງ, ທ່ານໄມກາ ເວັດສ໌ (ອາສາສະໝັກປະຈຳ ສະພາທະນາຍຄວາມ). ທ່ານ ນາງ ເດບຣາ ລັດເນີ (ມູນນິທິເອເຊຍ), ທ່ານ ມາຕິວ ພິກາດ (SCA), ທ່ານ ດຣ ຊູກຽດ ບັນຍານຸວົງ (UNAIP), ທ່ານ ຊູເລັສ ບາລາຄຣອດຊນານ (ອົງການ GPAR), ອົງການ UNICAP ແລະ ທ່ານ ພຣິລຽນ ຣັອກ (GTZ).

ຕົວຫຍໍ້

- ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈເປັນພິເສດ ມາຍັງທີມງານດຳເນີນການສຳຫຼວດ
- ທີມງານ ແຂວງ ອຸດົມໄຊ: ທ່ານ ນາງ ຄຳຮັກ ແກ້ວບຸນຫວນ, ທ່ານ ຄຳແພງ ວິໄລວັນ, ທ່ານ ນາງ ຈັນສີ ຊິງຍິລີ, ທ່ານ ເພືອງ ນິອຸມາລາດ, ທ່ານ ບຸນຈັນ ສີບຸນຕາ, ທ່ານ ພັນ ຕຸ່ນຄຳໄມ, ທ່ານ ນາງ ໂຄຕະມີ ໄຊຍະວິງ, ທ່ານ ມິຜຸຍ ຄຳແພງ ແລະ ທ່ານ ຄຳແພງ ເມີຕາ.
  - ທີມງານ ແຂວງວຽງຈັນ: ທ່ານ ຄຳຫລັກ ສຸບັນດິດ, ທ່ານ ນາງ ໄມເຍີ ຊິງ, ທ່ານ ສົມພອນ ລໍ່ໂນຢາ, ທ່ານ ນາງ ຈິງຊິງ ໄຊນູ ແລະ ທ່ານ ນາງ ເດືອນ ໄຊຍະແສງ.
  - ທີມງານ ແຂວງ ເຊກອງ: ທ່ານ ດາວມິໄຊ ນອງທະນິນ, ທ່ານ ວົງ ລາດສະສິມາ, ທ່ານ ມາໄລທອງ ຈະເລີນເພັດ, ທ່ານ ມາລະວັນ ທຳມະວົງ, ທ່ານ ບົວເງິນ ອັວນສີສົມພູ, ທ່ານ ວິວັນ ໄອແກ້ວ ແລະ ທ່ານ ແສງສະພອນ ພັນຈະເລີນ.
  - ທີມງານແຂວງ ຄຳມ່ວນ: ທ່ານ ສະຫງ່າ ອຸນວິໄລວົງ, ທ່ານ ຄົມມະນີ ສີບຸນເຮືອງ, ທ່ານ ບຸນນ້າວ, ທ່ານ ນາງ ບັດຕິຍາ ບານມະນີວົງ, ທ່ານ ໄຊສະໄໝ ແລະ ທ່ານ ຈັນສາ ສູນສະໄໝ.
  - ຢູ່ຂັ້ນແຂວງ ຍັງມີພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຕ່າງໆໄດ້ສະໜອງຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ ເພື່ອນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການກຳນົດ ບັນຫາທີ່ສຳຄັນ ໃນແຕ່ລະເຂດເປົ້າໝາຍ ແລະ ຊອກຫາຜູ້ແປພາສາຢູ່ຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ໃຫ້ຄຳແນະນຳກ່ຽວ ກັບການຄັດເລືອກຊຸມຊົນ ທີ່ເປັນເປົ້າໝາຍ.
  - ແຂວງ ອຸດົມໄຊ: ທ່ານ ບຸນຕາ ເພັດດາລາ, ຮອງຫົວໜ້າໂຄງການການສະຫນັບສະຫນູນຂໍ້ລິເລີມ ໃນຊຸມຊົນຂັ້ນແຂວງ, ພະແນກແຜນການ ແລະ ການລົງທຶນ, ທ່ານ ພອນສະຫວັນ ພັນທະວິຈິດ (ພະແນກ ຖະແຫຼງຂ່າວ ແລະ ວັດທະນະທຳ), ທ່ານ ນາງ ສົມຈັນ ຈິດວົງເດືອນ (ສະຫະພັນແມ່ຍິງແຂວງ) ທ່ານ ຄຳໄສ (ອົງການແນວລາວສ້າງຊາດແຂວງ)
  - ແຂວງວຽງຈັນ : ທ່ານ ນາງ ຈັນທະບູນ ໂພສະລາດ (ຮອງປະທານສະຫະພັນແມ່ຍິງແຂວງ) ທ່ານ ວິນັດ ສີສຸວົງ (ພະແນກຍຸຕິທຳ), ທ່ານ ຄຳແດງ ສີລາວົງ (ຫົວໜ້າຫ້ອງການເຂດເລືອກຕັ້ງ ສະພາແຫ່ງຊາດ) ແລະ ທ່ານ ໄມສອນ ພະກອນຄຳ (ອົງການແນວລາວສ້າງຊາດແຂວງ)
  - ເມືອງ ໄຊທະນີ: ທ່ານ ວິໄລວັນ ພ້າວສີພັນດອນ (ຫ້ອງການແຜນການ ແລະ ການລົງທຶນ), ທ່ານ ອຸດົມ ສິງຫາລາດ (ອົງການແນວລາວສ້າງຊາດ ເມືອງ) ແລະ ທ່ານ ບົວເກດ (ຫ້ອງການຍຸຕິທຳ)
  - ແຂວງ ຄຳມ່ວນ: ທ່ານ ບຸນສວນ ແສງດາວົງ (ປະທານອົງການແນວລາວສ້າງຊາດ ແຂວງ), ທ່ານ ຄຳມ່ວນ ແກ້ວປຸດຕີ (ຮອງປະທານອົງການແນວລາວສ້າງຊາດ ແຂວງ) ແລະ ທ່ານ ຫລັກ (ພະແນກ ແຜນການ ແລະ ການລົງທຶນ) ແລະ ທ່ານ ຄຳສຸກ (ພະແນກຍຸຕິທຳ)
  - ແຂວງ ເຊກອງ: ທ່ານ ວັນນະວົງ ພອນສະລາດ (ຮອງຫົວໜ້າພະແນກ ແຜນການ ແລະ ການລົງທຶນ ແຂວງ), ທ່ານ ສົມນິດ ສຸລິບຸນລຽງ (ຫົວໜ້າພະແນກຍຸຕິທຳ ແຂວງ) ແລະ ທ່ານ ນາງ ບຸນຮຽງ ບຸນຈິດ (ປະທານ ສະຫະພັນແມ່ຍິງ ແຂວງ)
- ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ: ທີມງານສຳຫຼວດ ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈອັນອົບອຸ່ນ ມາຍັງຜູ້ໃຫ້ສຳພາດ ທຸກຄົນທີ່ເປີດໃຈ ແລະ ແລກປ່ຽນ ບັນຫາທີ່ຕົນມີຄວາມກັງວົນ, ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບຄວາມຄາດຫວັງຂອງຕົນ ຈາກລະບົບຍຸຕິທຳຢູ່ ສປປ ລາວ ກັບທີມງານສຳຫຼວດ.

ADB	Asian Development Bank	ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ
A2J	Access to Justice	ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ
CFV	Case Free Village	ບ້ານປອດຄະດີ
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women	ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍ ການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບການຈຳແນກຕໍ່ ແມ່ຍິງ
CIP	(LSMP) Core Implementation Programme	ແຜນງານທີ່ສຳຄັນໃນ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ການໃຊ້ຄວາມຮູນແຮງໃນຄອບຄົວ
DV	Domestic Violence	ການປົກສາຫາລືເປັນກຸ່ມເປົ້າໝາຍ
FGD	Focus Group Discussion	ການໃຊ້ຄວາມຮູນແຮງລະຫວ່າງເພດ
GBV	Gender-Based Violence	ສົນທິສັນຍາສາກົນ ວ່າດ້ວຍການລົບ ລ້າງທຸກຮູບແບບຕໍ່ການຈຳແນກເຊື້ອ ຊາດ
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	ສົນທິສັນຍາສາກົນ ວ່າດ້ວຍສິດທິທາງ ດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	ສົນທິສັນຍາສາກົນ ວ່າດ້ວຍສິດທິທາງ ການເມືອງ ແລະ ພົນລະເມືອງ
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights	ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍສິດທິເດັກ
CRC	Convention on the Rights of the Child	ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍສິດທິຂອງຄົນ ພິການ
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities	ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມພົນລະເຮືອນ
CSO	Civil Society Organisation	ສະພາທະນາຍຄວາມແຫ່ງ ສປປລາວ
LBA	Lao Bar Association	ບົດສຳຫຼວດ ລາຍຈ່າຍແລະ ການຊົມ ໃຊ້ຂອງ ສປປ ລາວ
LECS3	[3rd] Lao Expenditure and Consumption Survey (National Statistics Centre)	ສະບັບທິ ສາມ (ສູນສະຖິຕິແຫ່ງຊາດ)
LFNC	Lao Front for National Construction	ອົງການແນວລາວສ້າງຊາດ
LSMP	Legal Sector Master Plan	ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດ ແຫ່ງກົດໝາຍ. ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ
LWU	Lao Women's Union	ເປົ້າໝາຍການພັດທະນາແຫ່ງສະຫະສະ ວັດ ກະຊວງຍຸຕິທຳ
MDG	Millennium Development Goals	ກະຊວງປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ
MoJ	Ministry of Justice	ກົນໄກເສດຖະກິດແບບໃໝ່
MPS	Ministry of Public Security	ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ແມ່ນໜ່ວຍງານຂອງ ລັດຖະບານ
NEM	New Economic Mechanism	ຍຸດທະສາດ ແຫ່ງຊາດວ່າດ້ວຍການ ເຕີບໂຕ ແລະ ການລົບລ້າງຄວາມທຸກ ຍາກ
NGO	Non-Governmental Organisation	ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນສູງສຸດ
NGPES	National Growth and Poverty Eradication Strategy	ສານປະຊາຊົນສູງສຸດ
OSPP	Office of the Supreme Public Prosecutor	ລັດແຫ່ງກົດໝາຍ
PSC	People's Supreme Court	ການສຳພາດທີ່ມີໂຄງຮ່າງສ່ວນໜຶ່ງ
RoL	Rule of Law	ອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ເພື່ອການ ພັດທະນາ
SSI	Semi-Structured Interview	ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ
UNDP	United Nations Development Programme	ອົງການການຄ້າໂລກ
VMU	Village Mediation Unit	
WTO	World Trade Organisation	

ສາລະບານ

ຄຳເຫັນຂອງທ່ານປະທານສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ	2
ຄຳເຫັນຂອງທ່ານຜູ້ຕາງໜ້າອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ປະຈຳ ສປປ ລາວ	3
ຄຳຂອບໃຈ	5
ຕົວຫຍໍ້	7
ສາລະບານ	8
ບົດສະຫຼຸບຫຍໍ້	10
ພາກສະເໜີ	12
ພາກທີ 1 : ສະພາບໃນໂຂງເຂດຍຸຕິທຳ ຂອງ ສປປ ລາວ	17
1. ຂອບເຂດສິດ	17
1.1 ກົດໝາຍທີ່ເປັນທາງການ	17
1.2 ກົດປະເພນີ ຫຼື ກົດໝາຍທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ	18
1.3 ກົດໝາຍສາກົນ	18
1.4 ກະຊວງຍຸຕິທຳ	19
2. ອົງການຕຸລາການ	19
2.1 ສານປະຊາຊົນ	19
2.2 ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນ	20
2.3 ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດ	20
3. ການປົກຄອງ	21
3.1 ລະບົບການປົກຄອງ	21
3.2 ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ	21
3.3 ການຮ້ອງທຸກ	22
4. ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ	23
4.1 ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ	23
4.2 ອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ	23
4.3 ສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປລາວ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ	24
5. ປັດໃຈ ທາງສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ	25
5.1 ປັດໃຈທົ່ວໄປ	25
5.2 ຊົນເຜົ່າ	25
5.3 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	27
5.4 ເດັກນ້ອຍ	28
5.5 ຄົນພິການ	28
6. ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດ ແຫ່ງກົດໝາຍ	28

ພາກທີ 2 : ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ	31
1. ຄວາມຮູ້/ສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວ	33
1.1 ປະເດັນສຳຄັນກ່ຽວກັບຄວາມຍຸຕິທຳ	33
1.2 ຄວາມຮູ້ດ້ານກົດໝາຍ	36
1.3 ຄວາມຕື່ນຕົວກ່ຽວກັບອົງການຍຸຕິທຳ	37
2. ການເຂົ້າເຖິງ/ການພົວພັນເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ	39
2.1 ການມີສ່ວນຮ່ວມໃນການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ	39
2.2 ວິທີການ	40
2.3 ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ	41
2.4 ອຸປະສັກຕ່າງໆທີ່ເກີດຂຶ້ນອື່ນໆ ຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ	42
3. ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ/ທັດສະນະ	45
3.1 ຄວາມເຊື່ອຖືໃນແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ	45
3.2 ການເລືອກຮູບແບບການແກ້ໄຂບັນຫາ	46
3.3 ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຕໍ່ລະບົບຍຸຕິທຳ	46
3.4 ປະສົບການຕົວຈິງ	47
3.5 ບັນຫາກ່ຽວກັບທັດສະນະ	48
ພາກທີ 3 : ຂໍ້ສະຫລຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ	51

ບົດສະຫຼຸບຫຍໍ້

ຕະຫຼອດໄລຍະ 25 ປີ ທີ່ຜ່ານມາ, ໄດ້ມີການປ່ຽນແປງຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມ ຢູ່ ສປປ ລາວ. ປະເທດໄດ້ຫັນຈາກລະບົບເສດຖະກິດ-ແຜນການແບບລວມສູນມາເປັນເສດຖະກິດຕາມກົນໄກຕະຫຼາດ. ມັນໄດ້ເປັນສິ່ງທ້າທາຍໃນຫຼາຍດ້ານໃຫ້ແກ່ສັງຄົມ ແລະ ລັດຖະບານ ແຕ່ວ່າມັນໄດ້ສ້າງກາລະໂອກາດ ຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ໃຫ້ແກ່ການພັດທະນາ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ການຫລຸດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ, ການເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າກັບພາກພື້ນ ແລະ ສາກົນ ແລະ ການປົກຄອງແບບປະຊາທິປະໄຕທີ່ນັບມື້ນັບຂະຫຍາຍຕົວຂຶ້ນ.

ໃນບັນດາການປ່ຽນແປງທີ່ເກີດຂຶ້ນ ມີການປ່ຽນແປງໃນໂຂງເຂດກົດໝາຍ ເຊິ່ງກວມເອົາເປົ້າໝາຍທາງດ້ານຍຸດທະສາດ ໃນການສ້າງ ສປປ ລາວ ໃຫ້ເປັນລັດແຫ່ງກົດໝາຍ. ການສ້າງກົດໝາຍຫຼາຍໆສະບັບ ໄດ້ເສີມຂະຫຍາຍສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງປະຊາຊົນ. ນອກນັ້ນ, ມັນຍັງຍົກລະດັບຄວາມສາມາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຕ່າງໆ ຂອງອົງການບໍລິຫານ ແລະ ຕຸລາການ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຂອງລັດ ແລະ ປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ ມີສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນ, ເຂົ້າໃຈ ແລະ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດບັນດາກົດໝາຍ.

ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນວິທີໜຶ່ງ ທີ່ຈະຮັບປະກັນວ່າ ປະຊາຊົນ ໂດຍສະເພາະ ຜູ້ທີ່ດ້ອຍໂອກາດສາມາດໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດ ຈາກການນຳໃຊ້ສິດຂອງຕົນເອງ ເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ສະເໝີພາບ ໃນສັງຄົມ, ຊຸກ ຍູ້ການຂະຫຍາຍຕົວ ທາງດ້ານເສດຖະກິດໃນຂັ້ນພື້ນຖານ ແລະ ເສີມຂະຫຍາຍຄວາມເປັນປົກແຜ່ນ ແລະ ສະເຖີຍ ລະພາບໃນສັງຄົມ.

ໃນການສະໜັບສະໜູນວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້ ສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ ແລະ ອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ໄດ້ຕົກລົງດຳເນີນການສຳຫຼວດ ເພື່ອເກັບກຳຂໍ້ມູນລວມ ກ່ຽວກັບຄຳຄິດເຫັນ, ທັດສະນະ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນຜູ້ທີ່ຖືກສຳຫຼວດໃນ 4 ແຂວງ. ເຫດຜົນໃນການດຳເນີນການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ມີຫຼາຍຢ່າງ: ສ່ວນໜຶ່ງ ແມ່ນເພື່ອພັດທະນາວຽກງານ ຈາກຜົນສຳເລັດຂອງວຽກງານໃນໄລຍະຜ່ານມາ ແລະ ຄວາມພະຍາຍາມໃນການປັບປຸງວຽກງານ ເພື່ອຊອກຫາບົດຮຽນທີ່ດີເລີດ ພ້ອມທັງແຈ້ງ ແລະ ຮັບຮອງເອົາກິດຈະກຳທີ່ໄດ້ຂຶ້ນແຜນ ຫຼື ຍຸດທະສາດການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານລວມທັງແຜນແມ່ບົດ ພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ. ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຖືກພັດທະນາບົນພື້ນຖານການທົບທວນບັນດາເງື່ອນໄຂສະພາບການ ສະເພາະ ຂອງ ສປປ ລາວ ທີ່ມີການຕີຄວາມວ່າ ມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບບັນດາຫຼັກການທົ່ວໄປ ຂອງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ກໍຄືວິທີການໃນການດຳເນີນການສຳຫຼວດທີ່ເປັນທີ່ຍອມຮັບຂອງສັງຄົມ. ບົດລາຍງານດັ່ງກ່າວ ໄດ້ວິໄຈ ແລະ ວິເຄາະຜົນຂອງການສຳຫຼວດທັງສອງດ້ານ.

ພາກທຳອິດ ຂອງບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ໄດ້ເວົ້າເຖິງເງື່ອນໄຂສະພາບຂອງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ. ການເຂົ້າເຖິງອົງການຂອງລັດຖະບານ, ອົງການຕຸລາການ ແລະ ອົງການປົກຄອງ ຊຶ່ງເວົ້າເຖິງສິດທິກຳນົດໃນລະບົບກົດໝາຍ, ລວມທັງກົດໝາຍສາກົນ, ແລະ ກົດປະເພນີ ຫຼື ກົດທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ ໄດ້ຖືກນຳມາສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ໃນການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້; ຂໍ້ຈຳກັດຂອງອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ ຊຶ່ງອາດສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຫຼື ການນຳໃຊ້ສິດ ໄດ້ຖືກຍົກຂຶ້ນມາໃຫ້ເຫັນ ພ້ອມທັງກຸ່ມຄົນທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການເອົາໃຈໃສ່ເປັນພິເສດ ຢູ່ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ ເປັນຕົ້ນ: ແມ່ຍິງ, ເດັກນ້ອຍ, ແມ່ຍິງຊົນເຜົ່າ ແລະ ຄົນພິການ. ພາກນີ້ຂອງບົດລາຍງານ ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ສະຫລຸບ ໂດຍຊີ້ໃຫ້ເຫັນອົງປະກອບຂອງແຜນແມ່ບົດພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ.

ພາກທີສອງ ຂອງບົດລາຍງານ ໄດ້ສັງລວມບັນດາຂໍ້ມູນ ທີ່ພົບເຫັນຈາກການສຳຫຼວດ, ລວມທັງດ້ານປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບ. ພາກດັ່ງກ່າວນີ້ ໄດ້ສຶກສາກ່ຽວກັບຄວາມຮູ້ ແລະ ສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນຂອງປະຊາຊົນລາວບັນດາເຜົ່າ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍ ແລະ ກົນໄກໃນວຽກງານຍຸຕິທຳ ກໍຄືບັນຫາສະເພາະ ກ່ຽວກັບຂະບວນຍຸຕິທຳ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບປະຊາຊົນ ໂດຍສະເພາະແມ່ຍິງ ແລະ ເດັກນ້ອຍ. ຄຳຖາມກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງອົງການຈັດຕັ້ງ ຂອງລັດ ຫຼື ຄວາມສາມາດໃນການພົວພັນກັບລະບົບຍຸຕິທຳ ໄດ້ຖືກນຳມາປຶກສາຫາລື ລວມທັງລະດັບການມີສ່ວນຮ່ວມໃນລະບົບວຽກງານດັ່ງກ່າວ ແລະ ປະສິດທິພາບຂອງວຽກງານ ຍົກສູງສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນທາງດ້ານກົດໝາຍ ພ້ອມທັງພາລະບົດບາດຂອງພະນັກງານທີ່ສະໜັບສະໜູນວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້. ນອກນັ້ນ, ຍັງໄດ້ຍົກໃຫ້ເຫັນອຸປະ ສັກທາງດ້ານກາຍະພາບ, ສັງຄົມ, ວັດທະນະທຳ ແລະ ການບໍລິຫານ ທີ່ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ. ປະສິດທິພາບ ແລະ ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ຫຼື ຄວາມໝັ້ນໃຈຂອງປະຊາຊົນຜູ້ທີ່ຖືກສຳຫຼວດ ຕໍ່ອົງການ ແລະ ເຈົ້າໜ້າທີ່ໃນຂະແໜງຍຸຕິທຳ ລວມທັງຜົນກະທົບທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນ ຈາກການເລືອກວິທີການແກ້ໄຂບັນຫາໃນອະນາຄົດ ໄດ້ກາຍ ເປັນການສະຫລຸບບັນດາຂໍ້ມູນທີ່ພົບເຫັນໃນບົດລາຍງານສະບັບນີ້.

ພາກສຸດທ້າຍ ຂອງບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຜົນໄດ້ຮັບຂອງການສຳຫຼວດ ໂດຍສົມທຽບກັບຈຸດປະສົງເບື້ອງຕົ້ນ ຂອງການສຳຫຼວດ, ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ສະຫລຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳຈຳນວນໜຶ່ງ ໂດຍອີງໃສ່ ຂໍ້ລິເລີ່ມ ທີ່ຜັກດັນໃຫ້ມີການດຳເນີນການສຳຫຼວດໃນຄັ້ງນີ້. ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳກວມເອົາການຊີ້ໃຫ້ເຫັນປະເດັນ, ສະ ຖານທີ່ ແລະ ກຸ່ມເປົ້າໝາຍ ທີ່ເປັນບູລິມະສິດຕ່າງໆ. ກໍຄືວິທີການທີ່ຕ້ອງການນຳໃຊ້ ເພື່ອຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນທາງດ້ານກົດໝາຍ. ພາກດັ່ງກ່າວນີ້ຂອງເອກະສານ ມີຄວາມຕິດພັນກັບສີ່ເສົາຄຳຂອງແຜນແມ່ບົດການພັດ ທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ທີ່ມີອົງປະກອບໜຶ່ງ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ກິດຈະກຳສະເພາະອັນໃດ ທີ່ກຳນົດໃນເມື່ອກ່ອນ ສາມາດຊຸກຍູ້ໃຫ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ຕາມແຜນແມ່ບົດດັ່ງກ່າວ. ບົດລາຍງານ ຍັງໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ສະຫລຸບ ໂດຍການເນັ້ນໃສ່ ຂໍ້ລິເລີ່ມຈຳນວນໜຶ່ງ ທີ່ສາມາດຈັດຕັ້ງຈະປະຕິບັດ ເພື່ອເພີ່ມທະວີການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ.

ພາກສະເໜີ

ນັບແຕ່ ສປປ ລາວ ເລີ່ມປະຕິບັດກົນໄກເສດຖະກິດແບບໃໝ່ ໃນປີ 1986 ໄດ້ເກີດມີການປ່ຽນແປງທາງສັງຄົມ ແລະ ເສດຖະກິດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ. ໄດ້ມີການຫັນປ່ຽນປະເທດ ໄປສູ່ເສດຖະກິດຕະຫຼາດທີ່ມີການດັດ ສົມໂດຍລັດ, ມີການເພີ່ມທະວີການເຊື່ອມໂຍງຂອງປະເທດກັບພາກພື້ນ ແລະ ສາກົນ, ມີການມອບຄວາມຮັບຜິດຊອບ ໃຫ້ອຳນາດການປົກຄອງ ແລະ ປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຊອກຊ່ອງທາງໃນການເສີມຂະຫຍາຍການປົກຄອງແບບປະຊາທິປະໄຕ. ໃນການປັບປຸງວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້ ຍັງມີການປັບປຸງວຽກງານ ຢູ່ໃນລະບົບກົດໝາຍ, ລວມທັງການສ້າງລະບົບກົດໝາຍ ທີ່ເປັນພື້ນຖານອັນສຳຄັນ ເພື່ອນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການຄຸ້ມຄອງ ການເຄື່ອນໄຫວວຽກງານໃນພາກລັດ ແລະ ເອກະຊົນ, ການປະຕິບັດວຽກງານຕາມຫຼັກການສົນທິສັນຍາສາກົນ ຢູ່ໃນບັນດາຂະແໜງການຕ່າງໆ, ການປັບປຸງການຈັດຕັ້ງຢູ່ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ ແລະ ການຍົກລະດັບຄວາມຮູ້ ແລະ ຄວາມສາມາດໃຫ້ແກ່ພະນັກງານ ພ້ອມທັງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຫຼັກການການຄຸ້ມຄອງລັດດ້ວຍກົດໝາຍ.

ເມື່ອເສດຖະກິດ-ສັງຄົມມີການຂະຫຍາຍຕົວໃນຫຼາຍດ້ານ, ຂະບວນການຂ້າງເທິງນີ້ໄດ້ຜັກດັນໃຫ້ອົງການ ຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ແລະ ສັງຄົມ ຕ້ອງໄດ້ມີການພັດທະນາ. ລັດຖະບານຕ້ອງຄຸ້ມຄອງ ແລະ ບໍລິຫານສະພາບທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ທີ່ມີການປ່ຽນແປງໃໝ່ຢ່າງຮອບດ້ານທີ່ບໍ່ເຄີຍມີມາກ່ອນ. ອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ ແລະ ພະນັກງານ, ໂດຍສະເພາະຢູ່ໃນຂະແໜງຍຸຕິທຳ ປະສົບກັບຂໍ້ຫຍຸ້ງຍາກ ຍ້ອນມີຂໍ້ຈຳກັດທາງດ້ານຄວາມສາມາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຕ່າງໆ ເພື່ອຈັດຕັ້ງປະຕິບັດນິຕິກຳທີ່ອອກມາໃໝ່ ແລະ ຕອບສະໜອງການບໍລິການໃຫ້ໄດ້ກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນ ທີ່ຄາດຫວັງຈາກຂະແໜງການດັ່ງກ່າວນີ້ ຊຶ່ງເຫັນວ່ານັບມື້ນັບເພີ່ມຂຶ້ນ. ປະຊາຊົນ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນປະຊາຊົນຢູ່ເຂດຊົນນະບົດທ່າງໄກສອກຫຼີກ ແມ່ນຍັງມີຄວາມສັບສົນ ແລະ ບໍ່ທັນເຂົ້າໃຈຢ່າງເລິກເຊິ່ງຕໍ່ສິດ ແລະ ພັນທະຂອງຕົນ ທີ່ໄດ້ກຳນົດຂຶ້ນໃໝ່ໃນຫຼາຍດ້ານ ຢູ່ໃນລະບົບກົດໝາຍ ພ້ອມທັງຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງທີ່ສຳຄັນໃນຫຼາຍດ້ານ ຢູ່ໃນໂຄງສ້າງທາງດ້ານສັງຄົມ, ສະພາບແວດລ້ອມ ຫຼື ການດຳລົງຊີວິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນຈະເພີ່ມຂຶ້ນ ແລະ ຂະຫຍາຍກວ້າງອອກໄປ ໃນເມື່ອສປປ ລາວ ມີການປ່ຽນແປງທາງດ້ານປະຊາກອນ ແລະ ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ໃນເມື່ອປະເທດມີການເຊື່ອມໂຍງຫຼາຍຂຶ້ນ ກັບລະບົບເສດຖະກິດຂອງສາກົນ, ລວມທັງການເຂົ້າເປັນສະມາຊິກຂອງອົງການການຄ້າໂລກ

ມາດຕາ 35 ຂອງລັດຖະທຳມະນູນແຫ່ງ ສປປ ລາວ ລະບຸໄວ້ວ່າ “ພົນລະເມືອງ ລາວ ໂດຍບໍ່ຈຳແນກຍິງຊາຍ, ຖານະທາງດ້ານສັງຄົມ ລະດັບການສຶກສາ ຄວາມເຊື່ອຖື ແລະ ຊົນເຜົ່າ ລ້ວນແຕ່ມີຄວາມສະເໝີພາບຕໍ່ກົດໝາຍ”. ຂໍ້ຈຳກັດ ທາງດ້ານການສຶກສາ, ຄວາມເຂົ້າໃຈ ອາດເປັນບັດໃຈພາຍນອກທາງສັງຄົມ ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຄວາມສະເໝີພາບດັ່ງກ່າວ.

ສະພາບການຂອງໂລກ ໃນປັດຈຸບັນ ອົງການ ສະຫະປະຊາຊາດ ເພື່ອການພັດທະນາ ໃຫ້ຄຳເຫັນວ່າ: ກຸ່ມຄົນ ເຊັ່ນ: ຜູ້ທຸກຍາກ ແລະ ຜູ້ດ້ອຍໂອກາດ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກການຈຳແນກຍັງຕົກເປັນຜູ້ເຄາະຮ້າຍ ຈາກອາຊະຍາກຳ ແລະ ການກະທຳຜິດກົດໝາຍ ລວມທັງການລະເມີດສິດທິມະນຸດ. ເນື່ອງຈາກກຸ່ມຄົນດັ່ງກ່າວ ມີຄວາມສ່ຽງສູງ ເຂົາເຈົ້າຈະຕົກເປັນຜູ້ຖືກເຄາະຮ້າຍ ຈາກການຍ້າຍອອກ-ສົ່ງໂກງ, ການລັກຊັບ. ການຊູດຮິດທາງເພດ ແລະ ເສດຖະກິດ, ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ, ທຸບຕີທໍລະມານ ແລະ ການຄາດຕະກຳ.

ອາຊະຍາກຳ ແລະ ການກະທຳຜິດກົດໝາຍ ມີຜົນກະທົບ ຕໍ່ກັບຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງ ປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກ, ຜູ້ດ້ອຍໂອກາດ ແລະ ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ສຳລັບພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາດັ່ງກ່າວ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ພວກເຂົາເຈົ້າອາດຈະຍິ່ງທຸກຍາກຫຼາຍຂຶ້ນ. ລະບົບຍຸຕິທຳ ສາມາດຊ່ວຍແກ້ໄຂບັນຫາດັ່ງກ່າວ ຊຶ່ງຈະຊ່ວຍຫຼຸດຜ່ອນ ຫຼື ແກ້ໄຂຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວ ຕົວຢ່າງ: ມີການກຳນົດຂໍ້ຕົກລົງ ແລະ ສິດຢ່າງຈະແຈ້ງ, ມີການ ກຳນົດການຊົດເຊີຍທາງດ້ານການເງິນ ແລະ ມີການບັງຄັບປະຕິບັດມາດຕະການທາງອາຍາ ຕໍ່ຜູ້ກະທຳຜິດ.

ບັນດາກົນໄກທາງດ້ານຍຸຕິທຳ ສາມາດນຳໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມື ເພື່ອແກ້ໄຂການລ່ວງລະເມີດສິດດ້ວຍການຮັບ ປະກັນໃຫ້ ແມ່ຍິງ ແລະ ຊົນເຜົ່າ ສາມາດເຂົ້າເຖິງການສຶກສາ ຫຼື ພັດທະນາປະເພນີປະຕິບັດໃນການເຂົ້າເຖິງສະບຽງອາຫານ, ສຸຂະພາບ ຫຼື ສິດທິອື່ນໆ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ, ວັດທະນະທຳ ແລະ ສັງຄົມ.

ລະບົບຍຸຕິທຳທີ່ເປັນທຳ ແລະ ມີປະສິດທິຜົນ ເປັນວິທີການທີ່ດີທີ່ສຸດ ເພື່ອຫຼຸດຜ່ອນຄວາມສ່ຽງທີ່ຕິດພັນກັບຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ທີ່ນຳໄປສູ່ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ. ການລົບລ້າງການລົງໂທດ ບໍ່ສາມາດສະກັດກັ້ນປະຊາຊົນ ຈາກການກະທຳຜິດອື່ນໆ ຫຼື ຈາກການນຳໃຊ້ມາດຕະການຂອງຕົນເອງຕໍ່ຜູ້ກະທຳຜິດດ້ວຍການກະທຳທີ່ຖືວ່າຜິດກົດ ໝາຍ ຫຼື ເປັນການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ ໃນລັກສະນະທີ່ບໍ່ເປັນທຳ. ໃນຫຼາຍປະເທດ ການຫຼຸດຜ່ອນ ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ ເປັນບັນຫາສຳຄັນ ເພື່ອບັນລຸບັນດາເປົ້າໝາຍສະຫະສະຫວັດເພື່ອການພັດທະນາ.

ອົງການ ສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ, ການກຳນົດແຜນງານ ສຳລັບໂຂງເຂດຍຸຕິທຳ: ການໃຫ້ທຸກຄົນສາມາດເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ (2005)

ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນວິທີການໜຶ່ງ ເພື່ອແກ້ໄຂຄວາມບໍ່ສະເໝີພາບຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ພັດທະນາການປົກຄອງແບບປະຊາທິປະໄຕ ໃຫ້ມີຄວາມກ້າວໜ້າ, ເພີ່ມທະວີການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມ ທຸກຍາກ ແລະ ເສີມຂະຫຍາຍຄວາມສະເໝີພາບ ແລະ ສະເຖີຍລະພາບທາງສັງຄົມ;

ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເວົ້າເຖິງຄວາມສາມາດຂອງປະຊາຊົນ ໃນການເຂົ້າໃຈ ແລະ ນຳໃຊ້ສິດຂອງຕົນເອງ ໂດຍສະເພາະ ເພື່ອຊອກຫາວິທີແກ້ໄຂບັນຫາການຮ້ອງທຸກຂອງຕົນ ຊຶ່ງເກີດຂຶ້ນຕິດພັນກັບການນຳໃຊ້ສິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ. ປະເພດຂອງຄຳຮ້ອງທຸກດັ່ງກ່າວ ອາດຈະມີລັກສະນະແຜ່ລາມຢ່າງກວ້າງຂວາງ ແລະ ເກີດຂຶ້ນທົ່ວໄປ ລວມທັງ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ແລະ ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ, ການລັກຊັບ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງກ່ຽວກັບທີ່ດິນ, ຫີ່ສິນ ຫຼື ບັນຫາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ອື່ນໆ;

ການສຳຫລວດທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນຢູ່ 4 ແຂວງ ຂອງ ສປປ ລາວ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນວິທີການໜຶ່ງ ເພື່ອລາຍງານໃຫ້ຊາບກ່ຽວກັບ ການພັດທະນາຂະແໜງຍຸຕິທຳ ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂອງທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ເພື່ອຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນ, ວິທີການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແມ່ນການເບິ່ງລະບົບຍຸຕິທຳ ຈາກທັດສະນະຂອງຜູ້ນຳໃຊ້ລະບົບຍຸຕິທຳ ລວມທັງທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກທີ່ດ້ອຍໂອກາດ ແລະ ມີຄວາມສ່ຽງສູງ. ນອກນັ້ນ, ຍັງເປັນການຊອກຫາກົນໄກທີ່ປະຊາຊົນນຳໃຊ້ ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ ເພື່ອເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ. ດັ່ງນັ້ນ, ວິທີການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຈິ່ງໄດ້ມີການສຶກສາ ການນຳໃຊ້ກົນໄກຍຸຕິທຳ ທີ່ເປັນທາງການ, ເຄິ່ງທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ.

ອີງໃສ່ວິທີການດັ່ງກ່າວ, ຈຶ່ງໄດ້ມີການດຳເນີນການສຳຫຼວດ ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໂດຍມີຈຸດປະສົງສະເພາະ ດັ່ງນີ້:

- ເພື່ອລາຍງານວຽກງານຕ່າງໆ ທີ່ກຳນົດໄວ້ຢູ່ໃນແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ;
- ໂດຍອີງໃສ່ບັນດາຂໍ້ລິເລີ່ມ ທີ່ພວມປະຕິບັດຢູ່ໃນປັດຈຸບັນ ແລະ ຜົນສຳເລັດຂອງວຽກງານ ເພື່ອປັບປຸງ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ;
- ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອ ໃນການຈັດບຸລິມະສິດບັນຫາຕ່າງໆ, ສະຖານທີ່ ແລະ ກຸ່ມເປົ້າໝາຍ ເພື່ອດຳເນີນ ກິດຈະກຳການສ້າງຈິດສຳນຶກ ແລະ ການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ;
- ຊອກເຫັນວິທີການທີ່ດີທີ່ສຸດ ເພື່ອດຳເນີນກິດຈະກຳ ການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ;
- ເກັບກຳບັນຫາທີ່ພົ້ນເດັ່ນ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ; ແລະ
- ກຳນົດຍຸດທະສາດເພີ່ມເຕີມ, ຈຸດເລີ່ມຕົ້ນ ແລະ ສະໜອງຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ ເພື່ອຕອບສະໜອງ ຕາມ ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຕົວຈິງ ຂອງປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ ເພື່ອປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ສຳລັບ ໝົດທຸກຄົນ.

ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ເປັນຜົນຂອງຂະບວນການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວ ຊຶ່ງແບ່ງເປັນ 3 ພາກ: ພາກທີໜຶ່ງ ເວົ້າເຖິງ ສະພາບທົ່ວໄປໃນໂຂງເຂດຍຸຕິທຳ ສຳລັບປະຊາຊົນໃນ ສປປ ລາວ ລວມທັງລະບົບກົດໝາຍ, ອົງການ ຈັດຕັ້ງຍຸຕິທຳ ແລະ ບັນດາຜູ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ການພິຈາລະນາບັນຫາ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ- ສັງຄົມ. ພາກທີສອງ ໄດ້ສັງລວມຜົນໄດ້ຮັບຂອງການສຳຫຼວດ. ເປັນຕົ້ນ ຂໍ້ມູນທີ່ພົບເຫັນກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງ ຄວາມຍຸຕິທຳ. ພາກທີສາມ ເວົ້າເຖິງ ເປົ້າໝາຍອື່ນໆຂອງການສຳຫຼວດ. ໄດ້ມີການນຳສະເໜີຂໍ້ສະຫຼຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ ເພື່ອປັບປຸງ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ໂດຍອີງໃສ່ຜົນຂອງການສຳຫຼວດນີ້.

ພາກທີ 1:

ສະພາບໃນໂຂງເຂດຍຸຕິທຳ ຂອງ ສປປ ລາວ

ບັນດາອົງປະກອບຫຼັກ ທີ່ມີອິດທິພົນຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຄື ການສ້າງຈິດສຳນຶກ, ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ຊຶ່ງຈະມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຢ່າງເລິກເຊິ່ງ ໃນພາກທີ 2. ອົງປະກອບດັ່ງກ່າວ ຍັງຂຶ້ນກັບຄວາມເປັນຈິງ ຫຼື ການຮັບຮູ້ສິດ ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ ຕາມລະບົບກົດໝາຍທາງການ ຫຼື ກົດປະເພນີ ແລະ ກົນໄກສຳລັບການນຳໃຊ້ສິດທິດັ່ງກ່າວ, ເປັນຕົ້ນລະບົບກົດໝາຍທີ່ເປັນທາງການ, ການດຳເນີນຄະດີ, ລະບົບບໍລິຫານ/ຕຸລາການ ທີ່ພົວພັນກັບສິດຂອງປະຊາຊົນ ເພື່ອຍັງຍືນເຖິງຄວາມເປັນຈິງຂອງ ຂອບເຂດສິດທາງດ້ານກົດ ໝາຍ.

1. ຂອບເຂດຂອງສິດ

ສິ່ງທີ່ລະບຸດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ເປັນເຄື່ອງມື, ສະຖາບັນ, ໂຄງປະກອບ, ການປະຕິບັດ ແລະ ປັດໃຈທີ່ສ້າງ ແລະ ກຳນົດ ສິດຂັ້ນພື້ນຖານຂອງປະຊາຊົນ ຕາມລະບົບກົດໝາຍທີ່ເປັນທາງການ ແລະ ແບບບໍ່ເປັນທາງການ ພ້ອມທັງການນຳໃຊ້ສິດດັ່ງກ່າວ.

1.1 ກົດໝາຍທີ່ເປັນທາງການ

ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງກ່ອນໜ້ານີ້, ໃນຕະຫຼອດໄລຍະ 25 ປີ ທີ່ຜ່ານມາ ໄດ້ມີຄວາມພະຍາຍາມຢ່າງຕັ້ງໜ້າ ເພື່ອສ້າງລະບົບກົດໝາຍໃຫ້ເຂັ້ມແຂງຂຶ້ນ.

ລັດຖະທຳມະນູນ ສະບັບທຳອິດໄດ້ຖືກຮັບຮອງໃນປີ 1991 ແລະ ໄດ້ປັບປຸງໃນປີ 2003 ໄດ້ກຳນົດຂອບເຂດສິດ ແລະ ພັນທະພື້ນຖານ ຂອງພົນລະເມືອງ ລວມທັງ ບັນດາສິດຂອງພົນລະເຮືອນ, ສິດທາງດ້ານການ ເມືອງ, ສິດທາງດ້ານສັງຄົມ, ສິດທາງດ້ານວັດທະນະທຳ ແລະ ສິດທາງດ້ານເສດຖະກິດ.

ສະພາແຫ່ງຊາດ ປະຕິບັດສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ ໃນນາມເປັນຕົວແທນ ຂອງປະຊາຊົນ, ເປັນອົງການນິຕິບັນຍັດ ແລະ ເປັນອົງການຕິດຕາມກວດກາ ໃນນາມປະຊາຊົນຂອງ ສປປ ລາວ ແລະ ອີງຕາມໜ້າທີ່ຂອງຕົນ ໄດ້ຮັບຮອງເອົາກົດໝາຍ 89 ສະບັບ ເພື່ອຄຸ້ມຄອງຫຼາຍໂຂງເຂດວຽກງານ ໃນພາກລັດ ແລະ ເອກະຊົນ, ໂຂງເຂດອາຍາ ແລະ ແພ່ງ, ນັບແຕ່ໂຂງເຂດ ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ ຈົນໄປເຖິງໂຂງເຂດ ເສດຖະກິດ, ການປົກຄອງບໍລິຫານ ແລະ ວຽກງານຂອງລັດຖະບານ.

ການສ້າງນິຕິກຳຂອງລັດຖະບານ ກໍ່ມີຈຳນວນເພີ່ມຂຶ້ນ ໂດຍມີການຮັບຮອງເອົານິຕິກຳເພີ່ມເຕີມຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ດຳລັດ, ຂໍ້ຕົກລົງ, ລະບຽບການ ຫຼື ຄຳສັ່ງແນະນຳ ທີ່ກະຊວງຕ່າງໆ ແລະ ອົງການຕ່າງໆ ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນ ຕາມພາລະບົດບາດຂອງຕົນ. ນິຕິກຳດັ່ງກ່າວ ໄດ້ກຳນົດຫຼັກການລະອຽດ ໃນການນຳໃຊ້ ແລະ ຈັດຕັ້ງ ປະຕິບັດກົດໝາຍ.

1.2 ກົດປະເພນີ ຫຼື ກົດໝາຍທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ

ກົດປະເພນີ ແລະ ບັນດາກົນໄກທາງຍຸຕິທຳ ເປັນວິທີທາງເລືອກອີກອັນໜຶ່ງ ຫຼື ໄປຄຸ້ງຄູ່ກັບ ລະບົບກົດໝາຍທາງການຂອງລັດ ມີການເອີ້ນກົດປະເພດນີ້ວ່າ “ເປັນກົດທີ່ໃຊ້ໃນຊີວິດຕົວຈິງ” ຕາມປະເພນີແລ້ວ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ຂຽນໄວ້ຢ່າງເປັນລາຍລັກອັກສອນ, ແຕ່ມີການຜັນຂະຫຍາຍໃນພາກປະຕິບັດ ຫຼື ການນຳໃຊ້ທີ່ມີການພັດທະນາຕາມປະເພນີ ແລະ ມີການພັດທະນາຕະຫຼອດໄລຍະ ໂດຍມີການກຳນົດ “ພັນທະ” ລະຫວ່າງກຸ່ມຄົນໃນຊຸມຊົນໃດໜຶ່ງ. ໃນເງື່ອນໄຂຂອງສປປ ລາວ ທີ່ມີ 49 ຊົນເຜົ່າ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍຈະດຳລົງຊີວິດຢູ່ເຂດຫ່າງໄກສອກຫຼີກ ທີ່ກົດໝາຍ ແລະ ສະຖາບັນຂອງລັດ ບໍ່ທັນໄດ້ເຂົ້າໄປເຖິງເຂົາເຈົ້າຢ່າງເຕັມສ່ວນ, ດັ່ງນັ້ນ ກົດປະເພນີຈຶ່ງເປັນພື້ນຖານອັນສຳຄັນສຳລັບ ສິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ພ້ອມທັງເປັນກົນໄກໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຕ່າງໆ ສຳລັບປະຊາຊົນ ໂດຍ ສະເພາະໃນກຸ່ມຊົນເຜົ່າ.

ກະຊວງຍຸຕິທຳ ແລະ ອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ໂດຍຜ່ານ ໂຄງການກົດປະເພນີ ໄດ້ດຳເນີນການສຳຫຼວດ ແລະ ເກັບກຳຂໍ້ມູນ ກ່ຽວກັບການປະຕິບັດກົດປະເພນີ ຂອງບັນດາຊົນເຜົ່າ ໃນຂອບເຂດທີ່ວ່າປະເທດ. ຈຸດປະສົງແມ່ນເພື່ອສ້າງຍຸດທະສາດແຫ່ງຊາດ ເພື່ອສ້າງລວມເອົາກົດປະເພນີອັນດີງາມເຂົ້າໃນລະບົບກົດໝາຍທາງການ. ພ້ອມກັນນີ້ ຈະຊ່ວຍອຳນວຍຄວາມສະດວກ ໃຫ້ແກ່ການສືບຕໍ່ປະຕິບັດກົດປະເພນີໃນເວລາທີ່ກົດປະເພນີດັ່ງກ່າວ ສາມາດຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ບົກບັງສິດ-ຜົນປະໂຫຍດຂອງປະຊາຊົນ ຢູ່ທ້ອງຖິ່ນ, ຍົກສູງຄວາມຮູ້ ແລະ ສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບກົດປະເພນີທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ ແລະ ຊຸກຍູ້ ການສ້າງຄວາມກົມກຽວ ຂອງກົດປະເພນີດັ່ງກ່າວນີ້ ກັບມາດຕະຖານທີ່ໄປຂອງສິດທິມະນຸດ ແລະ ຫຼັກ ການ ຄວາມສະເໝີພາບລະຫວ່າງ ຍິງ-ຊາຍ.

1.3 ກົດໝາຍສາກົນ

ໃນຖານະເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງແຜນງານເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າກັບພາກພື້ນ ແລະ ສາກົນ, ສປປ ລາວໄດ້ໃຫ້ ສັດຕະຍາບັນ ແລະ ເຂົ້າຮ່ວມສົນທິສັນຍາ ຂອງອົງການສະຫະປະຊາດ ຫຼື ສົນທິສັນຍາສາກົນ ສືບກວ່າ ສະບັບ ແລະ ຂໍ້ຕົກລົງລະດັບພາກພື້ນ ຫຼາຍສະບັບ ພ້ອມທັງສັນຍາສອງຝ່າຍ ຫຼາຍຮ້ອຍສະບັບ. ໃນນັ້ນ, ລວມມີ ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍສິດທິມະນຸດສຳຄັນ 06 ສະບັບຄື: ສົນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິທາງດ້ານການເມືອງ ແລະ ພົນລະເມືອງ, ສົນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິທາງດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ, ສົນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບ ຕໍ່ການຈຳແນກເຊື້ອຊາດ, ສົນທິສັນຍາສາກົນ ວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບ ຕໍ່ການຈຳແນກແມ່ຍິງ, ສົນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິຂອງຄົນພິການ, ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍສິດທິເດັກ ແລະ ອະນຸສັນຍາເພີ່ມເຕີມ 2 ສະບັບ ຄື: ການຄ້າຂາຍເດັກ, ການເອົາເດັກມາຄ້າປະເວນີ ແລະ ການທຳລາມົກເດັກ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງເດັກໃນການປະທະດ້ວຍກຳລັງອາວຸດ.

ເຖິງວ່າ ສປປ ລາວ ຈະເປັນປະເທດທີ່ໃຊ້ລະບົບກົດໝາຍຄູ່ແຕ່ວ່າພັນທະຕາມສົນທິສັນຍາສາກົນ ຈຳຕ້ອງໄດ້ນຳມາຜັນຂະຫຍາຍເຂົ້າໃນກົດໝາຍພາຍໃນ. ກ່ອນທີ່ພັນທະດັ່ງກ່າວ ຈະມີຜົນສັກສິດຢູ່ໃນກົດໝາຍ ແລະ ສາ ມາດປະຕິບັດໄດ້ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ. ຕໍ່ກັບ ສົນທິສັນຍາ ວ່າດ້ວຍສິດທິມະນຸດ ທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງຂະບວນການໃນການເອົາພັນທະດັ່ງກ່າວ ເຂົ້າໃນກົດໝາຍແຫ່ງຊາດ ໄດ້ຖືກຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ, ເຖິງວ່າຍັງບໍ່ທັນສົມບູນໝົດທຸກດ້ານ. ແຕ່ເຖິງຢ່າງໃດກໍດີ, ຫຼັກການຂອງສົນທິສັນຍາເຫຼົ່ານີ້ ໄດ້ປະກອບສ່ວນອັນໃຫຍ່ຫຼວງເຂົ້າໃນເນື້ອໃນ ແລະ ການນຳໃຊ້ສິດພື້ນຖານອັນສຳຄັນ ຂອງພົນລະເມືອງລາວ.

1.4 ກະຊວງຍຸຕິທຳ

ນອກຈາກ ພາລະບົດບາດ ໃນການສ້າງຮ່າງນິຕິກຳໃຫ້ແກ່ລັດຖະບານ, ກະຊວງຍຸຕິທຳ ຍັງປະຕິບັດໜ້າທີ່ໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນວຽກງານທາງດ້ານກົດໝາຍ ຢູ່ ສປປ ລາວ. ສິ່ງທີ່ພົວພັນຫຼາຍທີ່ສຸດກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມ ຍຸຕິທຳ ແມ່ນພາລະບົດບາດ ໃນການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ, ການປະສານງານ ກ່ຽວກັບການບັງຄັບຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ, ການຄຸ້ມຄອງ ແລະ ກວດກາທະນາຍຄວາມ ແລະ ສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ ແລະ ການຕິດຕາມກວດກາວຽກງານຂອງໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ. ກະຊວງຍຸຕິທຳມີພະແນກ ຍຸຕິທຳຢູ່ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຫ້ອງການຍຸຕິທຳຢູ່ຂັ້ນເມືອງ.

2. ອົງການຕຸລາການ

2.1 ສານປະຊາຊົນ

ໃນປີ 2009, ໃນທົ່ວປະເທດ ມີ ປະມານ 8.500 ຄະດີ ທີ່ສານພິຈາລະນາຕັດສິນ ໝາຍຄວາມວ່າ ຜ່ານລະບົບກົດໝາຍທາງການ. ລະບົບສານແບ່ງອອກເປັນ 4 ຂັ້ນ: ສານເຂດ, ສານແຂວງ ຫຼື ໃນກໍລະນີຂອງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ແມ່ນ ສານນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ສານພາກ ແລະ ສານປະຊາຊົນສູງສຸດ. ສານເຂດມີສິດອຳນາດ ຕັດສິນຄະດີ ໃນຄະດີແພ່ງ ໃນມູນຄ່າຕໍ່ກວ່າ 300 ລ້ານກີບ (ຫຼື 36,500 ໂດລາ ສະຫະລັດ) ພ້ອມທັງ ຄະດີອາຍາ ທີ່ບໍ່ຮ້າຍແຮງ ທີ່ມີການຕັດສິນລົງໂທດຕັດອິດສະຫຼະພາບສູງສຸດບໍ່ເກີນ 3 ປີ. ເຖິງວ່າໃນເມື່ອກ່ອນ ມີຄວາມຕັ້ງໃຈ ຢາກໃຫ້ມີສານຂັ້ນຕົ້ນ ຢູ່ທຸກໆເມືອງ ແຕ່ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ ໃນປີ 2010 ມີສານດັ່ງກ່າວ ຢູ່ພຽງແຕ່ 102 ເມືອງ ຈາກທັງໝົດ 143 ເມືອງ ເນື່ອງຈາກມີຜູ້ພິພາກສາບໍ່ພຽງພໍ. ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງໄດ້ເຕົ້າໂຮມເອົາສານເມືອງ ເຂົ້າກັນເປັນ 39 ສານເຂດ.

ສານແຂວງ 16 ແຫ່ງ ແລະ ສານນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ 1 ແຫ່ງ ເປັນສານຂັ້ນຕົ້ນ ສຳລັບການພິຈາລະນາຕັດສິນຄະດີ ທີ່ຢູ່ນອກເໜືອສິດອຳນາດຕັດສິນຂອງສານເຂດ ແລະ ຍັງເປັນສານອຸທອນ ສຳລັບຄະດີທີ່ມີການຕັດສິນຂອງສານເຂດແລ້ວ. ສານພາກມີສາມແຫ່ງຄື: ສານພາກເໜືອ, ສານພາກກາງ ແລະ ສານພາກໃຕ້ ຮັບການອຸທອນ ຈາກການຕັດສິນຈາກສານແຂວງ. ສານປະຊາຊົນສູງສຸດ ຕັ້ງຢູ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ແລະ ເປັນສານລະດັບ ສູງສຸດ ແລະ ຂັ້ນສຸດທ້າຍ. ນອກຈາກ ອຳນາດຕັດສິນຄະດີ ທີ່ຖືກອຸທອນສານປະຊາຊົນສູງສຸດຍັງມີອຳນາດໃນການ ໃຫ້ທິດຊີ້ນຳ ແລະ ຂໍ້ແນະນຳ ໃນບັນຫາຕ່າງໆທາງກົດໝາຍ ແລະ ຊີ້ນຳວຽກງານຂອງສານຂັ້ນລຸ່ມ. ສານປະຊາຊົນສູງສຸດ ອາດເປັນສານຂັ້ນຕົ້ນສຳລັບບາງຄະດີ ທີ່ສຳຄັນ.

ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ, ສານເຂດ ເປັນສານທີ່ສຳຄັນກວ່າໝູ່ສຳລັບພົນລະເມືອງສ່ວນໃຫຍ່ ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ. ນັ້ນກໍຍ້ອນວ່າ ປະເພດຄະດີ ທີ່ສານພິຈາລະນາ ເປັນຕົ້ນ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂະໜາດນ້ອຍ ຫຼື ການກະທຳຜິດທີ່ບໍ່ຮ້າຍແຮງ ແລະ ຍ້ອນວ່າສານເຫຼົ່ານັ້ນ ແມ່ນຢູ່ໃກ້ກັບສະຖານທີ່ປະຊາຊົນອາໄສຢູ່ ໂດຍສະເພາະ ໃນເຂດຊົນນະບົດ.

2.2 ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນ

ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນ ກໍ່ມີຫຼາຍຂັ້ນເຊັ່ນດຽວກັນຄື: ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນເມືອງ, ອົງການ ໄອຍະການປະຊາຊົນແຂວງ; ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນພາກ ມີຢູ່ ພາກເໜືອ, ພາກກາງ ແລະ ພາກໃຕ້ ຊຶ່ງທັງໝົດຢູ່ພາຍໃຕ້ ການຊີ້ນຳຂອງ ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນສູງສຸດ. ນອກຈາກ ພາລະບົດບາດໃນການສ້າງພ້ອງຄະດີອາຍາຂຶ້ນສານ ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນ ມີໜ້າທີ່ສຳຄັນເຊັ່ນ: ການປະຕິບັດໜ້າທີ່ໃນການຕິດຕາມກວດກາ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ ຂອງອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ.

ໜ້າທີ່ອັນທີ່ສອງນີ້ ຖືກຈັດປະເພດເປັນ “ການກວດກາຄວາມຖືກຕ້ອງທາງດ້ານກົດໝາຍ” ແລະ ລວມມີ: ການຕິດຕາມກວດກາ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ ໂດຍ ອົງການຕ່າງໆ ແລະ ພົນລະເມືອງ, ການຈັດຕັ້ງ ປະຕິບັດກົດໝາຍ ຂອງອົງການສືບສວນ-ສອບສວນ (ເປັນຕົ້ນ: ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດ, ເຈົ້າໜ້າທີ່ປ່າໄມ້, ເຈົ້າໜ້າທີ່ພາສີ-ອາກອນ ແລະ ພາກສ່ວນກວດຄົນເຂົ້າເມືອງ), ການຕິດຕາມກວດກາ ການດຳເນີນຄະດີຢູ່ສານ ແລະ ສະ ຖານທີ່ກັກຕິວ, ສະຖານທີ່ກັກຂັງ, ສູນດັດສ້າງ, ຄ້າຍດັດສ້າງ..., ພ້ອມທັງ ຕິດຕາມກວດກາການສືບສວນ-ສອບສວນອາຊະຍາກຳ ແລະ ການນຳໃຊ້ມາດຕະການ ເພື່ອສະກັດກັ້ນການກໍ່ອາຊະຍາກຳ. ນັ້ນກໍ່ໝາຍຄວາມວ່າ ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນ ມີບົດບາດສູງ ໃນການດຳເນີນຄະດີອາຍາ. ໃນເວລາດຽວກັນ, ອົງການໄອຍະການປະຊາຊົນຍັງມີບົດບາດສຳຄັນ ໃນການຮັບປະກັນຄວາມເປັນທີ່ ໃນກົນໄກການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງທຸກປະເພດ ພ້ອມທັງອຳນວຍຄວາມສະດວກ ໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ. ຕໍ່ຜົນໄດ້ຮັບຂອງວຽກງານດັ່ງກ່າວ ອົງການໄອຍະການ ປະຊາຊົນ ຍັງປະຕິບັດໜ້າທີ່ ໃນການກວດກາການນຳໃຊ້ສິດອຳນາດເກີນຂອບເຂດ, ການສວຍໃຊ້ໜ້າທີ່ຕໍາແໜ່ງ ຫຼື ການປະພຶດທີ່ບໍ່ເໝາະສົມຂອງພະນັກງານຂອງລັດ.

2.3 ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດ

ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍາຫຼວດ ແມ່ນຢູ່ພາຍໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງ ຂອງກະຊວງປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ ເປັນໜຶ່ງໃນບັນດາ ອົງການຈັດຕັ້ງ ທີ່ມີກຳລັງພົນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ແຕ່ສູນກາງຈົນຮອດລະດັບທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ມີການພົວພັນກັບປະຊາຊົນ ແບບເປັນປົກກະຕິ ແລະ ເປັນວຽກງານປະຈຳ ຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ ຍັງມີໜ້າທີ່ໃນການຮັກສາຄວາມສະຫງົບໃນສັງຄົມ, ການບັງຄັບປະຕິບັດກົດໝາຍ ແລະ ການສືບສວນ-ສອບສວນຄະດີອາຍາ, ການຄຸ້ມຄອງຄ້າຍຄຸມຂັງ-ດັດສ້າງ ຊຶ່ງເປັນວຽກງານນອນຢູ່ໃນໜ້າທີ່ ຂອງກະຊວງປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ.

ໃນແຕ່ລະບ້ານມີ ປກສ ບ້ານ ຮັບຜິດຊອບປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບພາຍໃນບ້ານ. ນອກນັ້ນ ຍັງມີກອງຫຼອນບ້ານ ທີ່ມີໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ “ໄພຂົ່ມຂູ່ຈາກພາຍນອກ” ຕໍ່ຊຸມຊົນ.

3. ການປົກຄອງ

3.1 ລະບົບການປົກຄອງ

ໃນດ້ານການປົກຄອງທ້ອງຖິ່ນຢູ່ ສປປ ລາວ ແບ່ງອອກເປັນ 3 ຂັ້ນຄື: ແຂວງ ຫຼື ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ເມືອງ ຫຼື ເທດສະບານ ແລະ ຂັ້ນບ້ານ ຊຶ່ງມີ 16 ແຂວງ ແລະ ນະຄອນຫຼວງ, 143 ເມືອງ ແລະ 8.955 ບ້ານ (ຕາມສະຖິຕິປີ 2009).

ຜູ້ຊີ້ນຳ ອຳນາດການປົກຄອງແຂວງ ແມ່ນ ເຈົ້າແຂວງ ຊຶ່ງໄດ້ຮັບການແຕ່ງຕັ້ງຈາກ ປະທານປະເທດ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ ຕາມການສະເໜີຂອງນາຍົກລັດຖະມົນຕີ. ຜູ້ຊີ້ນຳວຽກຂອງແຕ່ລະອຳນາດການປົກຄອງ ເມືອງ ແມ່ນເຈົ້າເມືອງ ຊຶ່ງຖືກແຕ່ງຕັ້ງໂດຍນາຍົກລັດຖະມົນຕີ ຕາມການສະເໜີຂອງເຈົ້າແຂວງ ຫຼື ເຈົ້າຄອງ. ໃນລະດັບບ້ານ, ຜູ້ຊີ້ນຳວຽກງານຂອງບ້ານ ແມ່ນ ນາຍບ້ານ ທີ່ມີຮອງນາຍບ້ານ ແລະ ຄະນະບ້ານຈຳນວນໜຶ່ງ. ຊາວບ້ານເປັນຜູ້ເລືອກຕັ້ງເອົາ ນາຍບ້ານ ໂດຍການຮັບຮອງຈາກເຈົ້າເມືອງ.

ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ມີໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ ໃນການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດ ທະນະທຳຂອງບ້ານ ກໍຄື ຄວາມເປັນລະບຽບຮຽບຮ້ອຍ ແລະ ຄວາມສະຫງົບພາຍໃນບ້ານ ແລະ ການປົກປັກຮັກສາຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງບ້ານ.

ອົງຕາມການຊີ້ນຳຂອງພັກ ມີການສ້າງກຸ່ມບ້ານພັດທະນາຂຶ້ນ. ຊຶ່ງກວມເອົາບັນດາບ້ານທີ່ (ກ) ມີທີ່ຕັ້ງ ຢູ່ຖະໜົນດຽວກັນ ແລະ ຢູ່ໃນເຂດດຽວກັນ (ຂ) ການໄປມາຫາສູ່ກັນ ລະຫວ່າງບ້ານຕໍ່ບ້ານ ມີຄວາມສະດວກ (ຄ) ມີການແບ່ງປັນ, ຄຸ້ມຄອງ ແລະ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນດຽວກັນ (ງ) ມີການແບ່ງປັນ ແລະ ນຳໃຊ້ຜົນປະໂຫຍດ ຈາກກິດຈະກຳການພັດທະນາ ທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກລັດ ແລະ (ຈ) ໄດ້ສ້າງ ຫຼື ພວມຈະສ້າງກອງທຶນພັດທະນາບ້ານນຳກັນ. ເຫດຜົນ ທາງດ້ານນະໂຍບາຍໃນການສ້າງກຸ່ມບ້ານ ດັ່ງກ່າວ ແມ່ນ ເພື່ອນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ ເພື່ອການພັດທະນາ ໃຫ້ເກີດຜົນປະໂຫຍດສູງສຸດ, ສ້າງກ້ອນກຳລັງ ສຳລັບການພັດທະນາ ແລະ ເພີ່ມທະວີຄວາມໝັ້ນຄົງໃນຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ.

3.2 ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ

ແຕ່ລະບ້ານ ມີໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ການຊີ້ນຳທາງດ້ານການເມືອງ, ແນວຄິດ ຂອງຄະນະໜ່ວຍພັກ ແລະ ອົງການປົກຄອງບ້ານ, ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານເປັນກົນໄກເຄິ່ງທາງການ. ໂດຍພາຍໃຕ້ການກວດກາ ແລະ ແນະນຳທາງດ້ານວິຊາການຂອງຫ້ອງການຍຸຕິທຳເມືອງ ຊຶ່ງຢູ່ໃນຄວາມຮັບຜິດ ຊອບຂອງກົມຄຸ້ມຄອງລະບົບຍຸຕິທຳຂອງກະຊວງຍຸຕິທຳ. ກະຊວງຍຸຕິທຳ ມີເປົ້າໝາຍ ສ້າງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຢູ່ແຕ່ລະບ້ານ. ໃນເວລາດຳເນີນການສຳຫຼວດນີ້ ໃນທົ່ວປະເທດ ມີໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ຂັ້ນບ້ານ 8.766 ໜ່ວຍ. ໃນນີ້ 7.365 ໜ່ວຍ ໄດ້ຮັບການຍົກລະດັບຄວາມສາມາດ. ມີສະມາຊິກຂອງໜ່ວຍໄກ່ ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ມີທັງໝົດ 53.559 ຄົນ ໃນນີ້, ມີແມ່ຍິງ 7.938 ຄົນ. ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ທັງໝົດໄດ້ພິຈາລະນາ 8.118 ຂໍ້ຂັດແຍ່ງຄື: 5.529 ຂໍ້ຂັດແຍ່ງທາງແພ່ງ ໃນນີ້ 4.492 ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ໄດ້ມີການຕົກລົງດ້ວຍການໄກ່ເກ້ຍ ແລະ ມີ 2.529 ການກະທຳຜິດທາງອາຍາ ທີ່ເປັນການກະທຳຜິດເປົາບາງ, ໃນນີ້ ໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂດ້ວຍການໄກ່ເກ້ຍ 1.150 ກໍລະນີ. ເຫັນວ່າມີໜ້ອຍກວ່າ 1/3 ຂອງຂໍ້ຂັດແຍ່ງດັ່ງກ່າວ ແມ່ນຍັງລໍຖ້າການແກ້ໄຂ. ສະມາຊິກຂອງ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານມາຈາກພາກສ່ວນຕ່າງໆດັ່ງນີ້: ແນວລາວສ້າງຊາດບ້ານ, ອົງການປົກຄອງບ້ານ, ສະຫະພັນນັກຮົບເກົ່າ, ສະຫະພັນແມ່ຍິງບ້ານ, ຊາວໜຸ່ມປະຊາ ຊົນປະຕິວັດລາວບ້ານ, ຜູ້ຊົງຄຸນວຸດທິ ຫຼື ຜູ້ຕາງໜ້າຊົນເຜົ່າໃນບ້ານ ແລະ ປກສ ບ້ານ (ຕາມສະຖິຕິປີ 2009).

ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂີ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານຊ່ວຍອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ໃນການເສີມຂະຫຍາຍຂະບວນຍຸຕິທຳໃນ ບ້ານ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ ແລະ ລະບຽບການ, ຊຸກຍູ້ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ ແລະ ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ທາງແພ່ງ ແລະ ການກະທຳຜິດທາງອາຍາທີ່ເປົາບາງ. ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງດັ່ງກ່າວ ແມ່ນບົນພື້ນຖານກົດໝາຍ ກໍຄື ປະເພນີ ຂອງທ້ອງຖິ່ນ ແຕ່ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ແມ່ນເພື່ອຊອກຫາວິທີແກ້ໄຂ ໂດຍການເຈລະຈາ, ປະນີປະນອມເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາໂດຍສັນຕິວິທີໂດຍແມ່ນສອງຝ່າຍເປັນຜູ້ຕົກລົງກັນ ແລ້ວມີການບັນທຶກຜົນຂອງການ ໄກ່ເກ້ຍເພື່ອການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ.

ບ້ານໃດໜຶ່ງ ທີ່ມີເງື່ອນໄຂຄົບຖ້ວນຕາມມາດຖານຂອງບ້ານປອດຄະດີ ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 7 ຂອງຂໍ້ຕົກລົງ ສະບັບເລກທີ 209/ກຍ, ລົງວັນທີ 19 ຕຸລາ 2009 ຈະຖືກປະກາດ ເປັນບ້ານປອດຄະດີ. ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂີ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ມີພາລະບົດບາດໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຕ່າງໆ ທີ່ຄູ່ກໍລະນີຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງ ສະເໜີຕໍ່ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂີ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ ແກ້ໄຂຄະດີອາຍາທີ່ເດັກເປັນຜູ້ກະທຳຜິດ ຫຼື ຄະດີອາຍາທີ່ເປັນການກະທຳຜິດທີ່ເປົາບາງ ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 25 ຂອງກົດໝາຍອາຍາ, ຊຶ່ງຜູ້ເສຍຫາຍບໍ່ໄປ ຮ້ອງຟ້ອງຕໍ່ສານ ແຕ່ຫາກສະເໜີມາຍັງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂີ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ເພື່ອແກ້ໄຂ ແທນທີ່ຈະນຳເອົາຄະດີ ດັ່ງກ່າວໄປສານເຂດ. ບ້ານ ທີ່ຖືກປະກາດເປັນ ບ້ານປອດຄະດີ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງຈຳນວນໜຶ່ງທີ່ເກີດພາຍໃນບ້ານເຊັ່ນ: ຂໍ້ຂັດແຍ່ງທີ່ມີລັກສະນະເລັກນ້ອຍ, ເປົາບາງ, ບໍ່ຫຍຸ້ງຍາກສັບສົນ, ແລະ ບໍ່ເປັນອັນຕະລາຍຮ້າຍແຮງຕໍ່ສັງຄົມ ສາມາດແກ້ໄຂ ໂດຍໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂີ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຫຼື ຜ່ານກົນໄກທາງປະເພນີ. ໃນພິທີປະກາດ ເປັນບ້ານປອດຄະດີ ມີບັນດາຜູ້ຕ່າງໜ້າອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ເຈົ້າເມືອງ, ຜູ້ຊົງຄຸນວຸດທິ ແລະ ປະຊາຊົນພາຍໃນບ້ານ ເຂົ້າຮ່ວມເປັນສັກຂີພະຍານ. ສະນັ້ນ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນສ່ວນໜຶ່ງ ເຂົ້າໃຈວ່າ ການເປັນບ້ານປອດຄະດີ ຈະໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດໃນ ການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກຂັ້ນເທິງຫຼາຍດ້ານ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ຫຼາຍບ້ານ ຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ບຸກບືນ ແລະ ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ຈຶ່ງໄດ້ໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມ ເພື່ອໃຫ້ບ້ານຂອງ ຕົນກາຍເປັນບ້ານປອດຄະດີ. ໃນຄວາມເປັນຈິງ ນະໂຍບາຍການສ້າງບ້ານປອດຄະດີແມ່ນ ແນໃສ່ສຶກສາອົບ ຮົມໃຫ້ສະມາຊິກພາຍໃນຄອບຄົວ ແລະ ປະຊາຊົນພາຍໃນບ້ານຮັບຮູ້, ເຂົ້າໃຈລະບຽບກົດໝາຍຢ່າງຖືກຕ້ອງ ເລິກເຊິ່ງ ມີສະຕິຕື່ນຕົວເຄົາລົບ ແລະ ປະຕິບັດລະບຽບກົດໝາຍ ນັບມື້ນັບເຂັ້ມງວດ, ເສີມຂະຫຍາຍມູນເຊື້ອສາມັກຄີປອງດອງພາຍໃນຄອບຄົວ, ພາຍໃນບ້ານໃຫ້ໜັກແໜ້ນ, ສະກັດກັ້ນ ແລະ ຕິຖອຍທຸກປາກົດການຫຍໍ້ທີ່ລະເມີດລະບຽບກົດໝາຍ, ປະ ກອບສ່ວນຢ່າງທ້າວທັນໃນການພັດ ທະນາຄອບຄົວ, ບ້ານ ໃຫ້ມີຄວາມເຂັ້ມແຂງ ມີຄວາມສະເໝີພາບຍຸຕິທຳ. ປີ 2009 ມີບ້ານປອດຄະດີ 2.142 ບ້ານ ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ.

3.3 ການຮ້ອງທຸກ

ນອກຈາກ ກົນໄກການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງແບບທາງການ, ເຄິ່ງທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ ຍັງມີວິທີແກ້ໄຂ ອີກທາງໜຶ່ງ ຄື: ການຮ້ອງທຸກ, ໃນແງ່ວິຊາການ ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງລະບົບ ທາງການ ຊຶ່ງເປັນການອຸທອນ ຫຼື ເປັນການຍື່ນຄຳສະເໜີ, ຄຳຄິດເຫັນ, ຂໍ້ຂັດຂ້ອງໝອງໃຈ ຫຼື ສິ່ງທີ່ຕົນເອງບໍ່ພໍໃຈ ໄປຍັງອົງການທີ່ມີສິດອຳນາດແກ້ໄຂ. ຄຳຮ້ອງທຸກ ແມ່ນເອກະສານຂອງພົນລະເມືອງ ຫຼື ການຈັດຕັ້ງ ທີ່ຍື່ນຕໍ່ອົງການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເພື່ອພິຈາລະນາແກ້ໄຂກ່ຽວກັບການກະທຳ ຫລື ການຕົກລົງໃດໜຶ່ງຂອງການຈັດຕັ້ງ ຫລື ບຸກຄົນ ທີ່ເຫັນວ່າເປັນການລະເມີດລະບຽບກົດໝາຍ ແລະ ແຕະຕ້ອງເຖິງຜົນປະໂຫຍດ ຂອງລັດ, ລວມທັງ ຫຼື ສິດ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດອັນຊອບທຳຂອງຕົນ.

ຕົວຢ່າງ: ໂດຍຖືເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງ ຂອງພາລະບົດບາດໃນການຕິດຕາມກວດກາ ຂອງສະພາແຫ່ງຊາດ ແມ່ນ ການຮັບເອົາຄຳຮ້ອງທຸກ. ການຮ້ອງທຸກ ອາດພົວພັນເຖິງການຕົກລົງບັນຫາຂອງອົງການບໍລິຫານ, ຄຳຕັດສິນຂອງ ສານ ຫຼື ຄຳຕົກລົງ ຫຼື ການປະພຶດຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ຂອງລັດ. ມີການກວດກາຄຳຮ້ອງທຸກ ແລະ

ອາດສົ່ງຄຳ ຮ້ອງທຸກ ໃຫ້ຕໍ່ ຄະນະປະຈຳສະພາແຫ່ງຊາດ. ຄະນະປະຈຳສະພາແຫ່ງຊາດ ສາມາດສະເໜີ ໃຫ້ອົງການໄອຍະ ການ ປະຊາຊົນສູງສຸດ ຫຼື ສານປະຊາຊົນສູງສຸດ ກວດກາຄຳຮ້ອງທຸກ ແລະ ພິຈາລະນາ ຄຳຕັດສິນຂອງສານ ອີກເທື່ອໜຶ່ງ ຫຼື ສະເໜີໃຫ້ລັດຖະບານພິຈາລະນາຄືນ.

ການຮ້ອງທຸກມີ 3 ປະເພດ ຄື: (1) ການຮ້ອງທຸກຕໍ່ອົງກອນບໍລິຫານລັດ ຊຶ່ງເອີ້ນວ່າ “ຄຳສະເໜີ” (2) ການຮ້ອງທຸກຕໍ່ອົງການຕຸລະການ ເຊັ່ນ ໄອຍະການ ຫຼື ສານ ເອີ້ນວ່າ “ການຮ້ອງຟ້ອງ” ແລະ (3) ການຮ້ອງທຸກ ຕໍ່ສະພາແຫ່ງຊາດ ເອີ້ນວ່າ “ການຮ້ອງຂໍຄວາມເປັນທຳ”.

4. ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ

4.1 ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ

ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ມີ 3 ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ ຄື:

- ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ
- ຊາວໜຸ່ມປະຊາຊົນປະຕິວັດລາວ
- ສະຫະພັນກຳມະບານລາວ

ນອກຈາກນີ້ ຍັງມີແນວລາວສ້າງຊາດ ຊຶ່ງເປັນອົງການຈັດຕັ້ງສຳພັນທາງການເມືອງຂອງທົ່ວສັງຄົມ, ເປັນສະ ຫະພັນສະໝັກໃຈ ທີ່ສ້າງຂຶ້ນບົນພື້ນຖານຄວາມຕື່ນຕົວຂອງອົງການຈັດຕັ້ງການເມືອງ, ອົງການຈັດຕັ້ງການເມືອງ-ສັງຄົມ, ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ ແລະ ບຸກຄົນທີ່ເປັນຕົວແທນ ໃຫ້ແກ່ຊົນຊັ້ນ, ຊັ້ນຄົນ, ຊົນເຜົ່າ, ສາສະໜາ, ເພດ, ໄວ ລວມທັງ ຕົວແທນຊາວລາວ ທີ່ດຳລົງຊີວິດຢູ່ຕ່າງປະເທດ.

ຂະແໜງການເຫຼົ່ານີ້ມີສາຍໂຍການຈັດຕັ້ງແຕ່ສູນກາງຈົນຮອດບ້ານໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ. ຂະແໜງການ ຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ ໂດຍສະເພາະ ແນວລາວສ້າງຊາດ ແລະ ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ ມີວິທີການ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍຄັກແນ່ ເພື່ອເຜີຍແຜ່ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບ ສິດ ຫຼື ການພັດທະນາ ກໍຄື ມີວິທີຊຸກຍູ້ ໃຫ້ສະມາຊິກເຂົ້າຮ່ວມໃນກິດຈະກຳຕ່າງໆ ແລະ ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາຢູ່ຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ. ຢູ່ຂັ້ນສູນກາງ, ອົງການຈັດຕັ້ງ ເຫຼົ່ານີ້ ເປັນຕົວແທນຂອງສະມາຊິກ ໃນການໃຫ້ຄຳເຫັນທີ່ສຳຄັນ ໃນຂະບວນການປົກສາທາລິດ້ານນະໂຍບາຍ, ການສ້າງກົດໝາຍ ແລະ ໃນການສ້າງຂະບວນການໃນລະດັບຊາດ, ໂດຍສະເພາະ ຕົວແທນຂອງອົງການແນວລາວສ້າງຊາດ ມີພະລາ ບົດບາດອັນຕັ້ງໜ້າໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງໃນຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ກົດໝາຍ ຫຼື ກົນໄກແບບປະເພນີ.

4.2 ອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ

ກ່ອນປີ 2009, ຍັງບໍ່ທັນມີພື້ນຖານທາງດ້ານກົດໝາຍທີ່ຈະແຈ້ງ ເພື່ອກໍ່ຕັ້ງສະມາຄົມ. ມາເຖິງວັນທີ 29 ເມສາ 2009, ນາຍົກລັດຖະມົນຕີຈຶ່ງໄດ້ອອກດຳລັດ ວ່າດ້ວຍສະມາຄົມ ສະບັບເລກທີ115/ນຍ. ສະນັ້ນ ບັນດາ ອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມທີ່ໄດ້ລົງທະບຽນເປັນສະມາຄົມ ສາມາດເຄື່ອນໄຫວຕາມພາລະບົດບາດ ສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງຕົນ. ບັນດາອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ ສາມາດເສີມຂະຫຍາຍໃຫ້ປະຊາຊົນ ເຂົ້າເຖິງຄວາມ ຍຸຕິທຳໄດ້ຫຼາຍ ກວ່າເກົ່າ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ວຽກງານດັ່ງກ່າວ ຢູ່ ສປປ ລາວ ຍັງມີຄວາມອ່ອນນ້ອຍ: ອົງການດັ່ງກ່າວຍັງມີຈຳ ນວນຈຳກັດ ແລະ ຍັງມີບາງສະມາຄົມເທົ່ານັ້ນ ທີ່ສຸມໃສ່ວຽກງານດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ຍັງບໍ່ທັນຮູ້ຈັກອົງການຈັດຕັ້ງເຫຼົ່ານີ້.

4.3 ສະພາທະນາຍຄວາມ ແຫ່ງ ສປປລາວ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ

ທະນາຍຄວາມ, ເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງລະບົບຍຸຕິທຳທາງການ, ຊຶ່ງປະກອບອາຊີບອິດສະຫຼະ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງເປັນທ່າແຮງທີ່ສຳຄັນ ໃນການໃຫ້ຄຳປຶກສາ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອແບບເອກະລາດ ໂດຍສະເພາະ ໃນຄະດີອາຍາ ຫຼື ໃນກໍລະນີ ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ກັບພາກສ່ວນບໍລິຫານ.

ສະພາທະນາຍຄວາມ ແມ່ນການຈັດຕັ້ງສະມາຄົມວິຊາຊີບທາງດ້ານກົດໝາຍ ຖືກສ້າງຕັ້ງຂຶ້ນໃນ ວັນທີ 30 ມີນາ ປີ 1989 ຊຶ່ງຢູ່ພາຍໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງຂອງກະຊວງຍຸຕິທຳ ປັດຈຸບັນ ຈຳນວນສະມາຊິກ ກໍຍັງມີໜ້ອຍ. ຖານະຂອງທະນາຍຄວາມເຫັນວ່າຍັງບໍ່ທັນສູງ. ອາຊີບທະນາຍຄວາມ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງຈາກສັງຄົມ ແລະ ບາງຄັ້ງຄາວ ຍັງຖືກປະຕິເສດ ແລະ ບໍ່ໄດ້ຮັບການຮ່ວມມືຈາກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ເຖິງວ່າສະພາບຈະດີຂຶ້ນ ແຕ່ມັນກໍຍັງມີບາງບັນຫາຢູ່. ຢູ່ໃນສານ, ຍັງເຫັນວ່າ ຖານະທາງດ້ານກົດໝາຍຂອງທະນາຍຄວາມ ຍັງຖືກຖືເບົາ ເຫັນໄດ້ຈາກການຈັດບ່ອນນັ່ງໃຫ້ຜູ້ພິພາກສາ, ໄອຍະການ ແຕ່ທະນາຍຄວາມຂອງຈຳເລີຍ ຍັງນັ່ງບິນຢູ່ກັບປະຊາຊົນທົ່ວໄປແທນທີ່ຈະມີບ່ອນນັ່ງສະເພາະ. ນອກນັ້ນ, ການນຸ່ງຖື ກໍມີອັນແຕກຕ່າງ ເຊັ່ນ: ຜູ້ພິພາກສາ ຈະມີຊຸດຂອງຕົນເອງ ແລະ ໄອຍະການ ຈະນຸ່ງຊຸດເຄື່ອງແບບສ່ວນທະນາຍຄວາມ ຍັງບໍ່ມີເຄື່ອງແບບສະເພາະໃດໜຶ່ງ ເນື່ອງຈາກວ່າຢູ່ ສປປ ລາວ ທະນາຍຄວາມບໍ່ແມ່ນເຈົ້າໜ້າທີ່ຂອງສານ.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຍ້ອນມີຂໍ້ລິເລີ່ມໃໝ່ ຄື ການສ້າງແຜນງານການຝຶກອົບຮົມທະນາຍຄວາມ ຝຶກຫັດ, ຢູ່ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ, ຈຳນວນນັກສຶກສາກົດໝາຍທີ່ຈົບໃໝ່ ສະເໜີເຂົ້າເປັນສາມະຊິກຂອງສະພາທະນາຍ ຄວາມໄດ້ເພີ່ມຂຶ້ນ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງມີການດຳເນີນກິດຈະກຳຕ່າງໆ ເພື່ອຍົກສູງບົດບາດ ຂອງສະພາທະນາຍ ຄວາມ ແລະ ທະນາຍຄວາມໂດຍລວມ. ພາຍໃຕ້ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ສະພາທະນາຍຄວາມ ເປັນອົງການຈັດຕັ້ງວິຊາຊີບທີ່ມີລະບົບການຄຸ້ມຄອງຂອງຕົນເອງ ໂດຍມີກົດຈັນຍາບັນ ແລະ ຂັ້ນຕອນໃນການປະຕິບັດວິໄນ. ໂຄງການ “ເພີ່ມທະວີການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳໂດຍຜ່ານສະພາທະນາຍຄວາມ” ຊຶ່ງໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນດ້ານທຶນຮອນຈາກອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ພວມຢູ່ໃນການປະຕິບັດ ໂຄງການໄລຍະສອງ ແລະ ບົດສຳຫຼວດນີ້ໄດ້ດຳເນີນພາຍໃຕ້ໂຄງການດັ່ງກ່າວ ແລະ ມີກິດຈະກຳຮ່ວມກັບສະພາທະນາຍຄວາມ ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງທາງດ້ານການຈັດຕັ້ງຢູ່ໃນສະພາທະນາຍຄວາມ ກໍຄື ການພັດທະນາຄວາມສາມາດທາງດ້ານວິຊາຊີບ ແລະ ສະໜັບສະໜູນການສຶກສາດ້ານກົດໝາຍໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໂດຍຜ່ານການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ສູນບໍລິການການໃຫ້ຄຳປຶກສາດ້ານກົດໝາຍ ລວມທັງໜ່ວຍງານເຄື່ອນທີ່ໃນການໃຫ້ບໍລິການຄຳປຶກສາດ້ານກົດໝາຍຢູ່ບາງແຂວງ.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຈຳນວນທະນາຍຄວາມ ຍັງບໍ່ທັນພຽງພໍ ໂດຍສະເພາະໃນເຂດຊົນນະບົດ, ຄວາມສາມາດ ແລະ ຖານະທາງດ້ານກົດໝາຍຂອງເຂົາເຈົ້າ ຍັງຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ຮັບການເສີມຂະຫຍາຍ. ການບໍລິການຂອງທະນາຍຄວາມ ແມ່ນມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ຍັງບໍ່ທັນມີລະບົບໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດ ໝາຍ ທີ່ມີລັກສະນະຮອບດ້ານ. ກົດໝາຍພຽງແຕ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສະໜອງທະນາຍຄວາມໃນຄະດີທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບເດັກນ້ອຍ, ຄະດີທີ່ອາດຖືກຕັດສິນຕັດອິດສະຫຼະພາບຕະຫຼອດຊີວິດ ຫຼື ປະຫານຊີວິດ ຫຼື ຄະດີທີ່ມີລັກສະນະຫຍຸ້ງຍາກສັບສົນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ຈຶ່ງມີພຽງປະຊາຊົນຈຳນວນໜ້ອຍ ທີ່ມີຄວາມສາມາດຈ່າຍຄ່າບໍລິການຂອງທະນາຍຄວາມ.

5. ປັດໃຈ ທາງສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນະທຳ

5.1 ປັດໃຈທົ່ວໄປ

ປະເທດຊາດ ແລະ ປະຊາຊົນເອງ ເປັນຜູ້ກຳນົດລະບົບກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ. 70% ຂອງເນື້ອທີ່ຂອງປະເທດເປັນພູດອຍ ແລະ 40% ປົກຫຸ້ມດ້ວຍປ່າໄມ້. ສປປ ລາວ ເປັນປະເທດທີ່ມີພົນລະເມືອງໜ້ອຍ ໃນແງ່ປະຊາກອນ (6 ລ້ານຄົນ) ຖ້າທຽບໃສ່ປະເທດທວງດານ ທີ່ມີພົນລະເມືອງເຖິງ 85 ລ້ານຄົນ ຫຼື ປະເທດ ໄທ: 64 ລ້ານຄົນ. ສປປ ລາວ ຖືກຈັດເປັນປະເທດດ້ອຍພັດທະນາ ແລະ ຢູ່ໃນອັນດັບທີ່ 122 ຈາກ 182 ປະເທດໃນທົ່ວໂລກ (ດັດສະນີການພັດທະນາມະນຸດຂອງ ອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ປີ 2010) ປະມານ 77% ຂອງພົນລະເມືອງດຳລົງຊີວິດໃນເຂດຊົນນະບົດ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ປະກອບອາຊີບກະສິກຳ ເພື່ອລ້ຽງກຸ້ມຕົນເອງ. ມີນ້ອຍກວ່າ 30% ຂອງພົນລະເມືອງ ທີ່ບັນລຸນິຕິພາວະໄດ້ຮັບການສຶກສາຂັ້ນພື້ນຖານ ແລະ 31% ຂອງຜູ້ທີ່ບັນລຸນິຕິພາວະແມ່ນຍັງກຶກໜັງສື.

ນອກນັ້ນ, ຍັງມີຄວາມແຕກຕ່າງ ໃນການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ຮູບແບບການດຳລົງຊີວິດຂອງປະຊາຊົນທີ່ຢູ່ຕາມຕົວເມືອງ ແລະ ຊົນນະບົດ, ທົ່ງພຽງ ແລະ ພູພຽງ, ຢູ່ເຂດກະສິກຳ ແລະ ອຸດສາຫະກຳ ຍັງມີການປູກຝັງແບບເລື່ອນລອຍ ແລະ ບໍ່ຖາວອນ. ທັງໝົດເຫຼົ່ານີ້ ລວມແລ້ວແຕ່ສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງ, ການສຶກສາ ແລະ ການດຳລົງຊີວິດຂອງປະຊາຊົນ. ສິ່ງຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ ຍັງມີຜົນສະທ້ອນຕໍ່ກັບຄວາມສາມາດໄດ້ຮັບ ແລະ ການນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນຂ່າວສານກ່ຽວກັບສິດ ແລະ ພັນທະຂອງເຂົາເຈົ້າ ກໍຄືວິທີແກ້ໄຂບັນຫາໃນກໍລະນີທີ່ສິດ ຂອງເຂົາເຈົ້າຖືກລະເມີດ.

ນອກຈາກນີ້, ຍັງມີປັດໃຈທີ່ສຳຄັນ ທາງດ້ານວັດທະນະທຳ ແລະ ສັງຄົມ ທີ່ຊຸກຍູ້ ໃຫ້ມີການເຊື່ອຟັງ ແລະ ປະຕິບັດຕາມຜູ້ມີອຳນາດ ແລະ ຍອມຮັບເອົາສະພາບທີ່ເປັນຢູ່ ໂດຍບໍ່ຄຳນຶງເຖິງສິດທາງດ້ານກົດໝາຍ ຫຼື ຄວາມບໍ່ຍຸຕິທຳ. ປັດໃຈດັ່ງກ່າວ ລວມມີຢູ່ໃນຫຼັກການຂອງ ສາດສະໜາພຸດ ທີມະຢານາ (ທິນນະຍານ) ແລະ ຄວາມເຄົາລົບນັບຖື ຜູ້ເຖົ້າ-ຜູ້ແກ່ ຕາມປະເພນີ.

ກົງກັນຂ້າມ, ການພັດທະນາແບບໃໝ່ ເຊັ່ນ ເສດຖະກິດຕະຫຼາດ, ການຫັນເປັນອຸດສະຫະກຳ, ໂລກາພິວັດ, ການປູກຝັງ, ການລ້ຽງສັດ ແລະ ຮູບແບບການຕັ້ງຖິ່ນຖານທີ່ມີການປ່ຽນແປງ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ການດຳລົງຊີວິດມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ອາດກໍໃຫ້ເກີດສະພາບ “ຄວາມທຸກຍາກແບບໃໝ່” ຂຶ້ນ ສ້າງຄວາມເສຍຫາຍຕໍ່ຮິດຄອງປະເພນີ ແລະ ໂຄງສ້າງທາງດ້ານຮິດຄອງປະເພນີ ແລະ ເກີດມີຄວາມສ່ຽງໃນການຈຳແນກ ຫຼື ຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງໃນສັງຄົມ ຫຼາຍຂຶ້ນ. ຜົນສຸດທ້າຍ, ປະຊາຊົນມີຄວາມຕ້ອງການ ຢາກເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຫຼາຍຂຶ້ນ. ເພື່ອຮັບມືກັບສິ່ງທ້າທາຍດັ່ງກ່າວ ແລະ ຕ້ອງໄດ້ປັບປຸງຂະບວນການດັ່ງກ່າວ ດ້ວຍການປັບປຸງການສະໜອງການບໍລິການໃຫ້ຄຳປຶກສາ ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມເປັນລະບຽບຮຽບຮ້ອຍໃນສັງຄົມ ແລະ ຄວາມກ້າວໜ້າ ທາງດ້ານເສດຖະກິດຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ.

5.2 ຊົນເຜົ່າ

ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງກ່ອນໜ້ານີ້, ສປປ ລາວ ມີ 49 ຊົນເຜົ່າ ແລະ 160 ກຸ່ມຍ່ອຍ ແລະ ເປັນໄປໄດ້ວ່າ ຈຳນວນຈະຫຼາຍກວ່ານີ້ ຊຶ່ງມັນຂຶ້ນກັບການຈັດປະເພດ. ສປປ ລາວ ມີ 4 ໝວດພາສາ ຄື: ລາວ-ໄຕ, ມອນ-ຂະແມ, ມົ້ງ-ອິວມ້ຽນ ແລະ ຈິນ-ຕິເບດ. ປະມານເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງປະຊາກອນ ເປັນຊົນເຜົ່າ ລາວ ແລະ 2/3 ເວົ້າພາສາ ລາວ-ໄຕໄດ້, ຊຶ່ງ ພາສາລາວ ເປັນພາສາ ທີ່ເວົ້າສ່ວນໃຫຍ່ ແລະ ທັງເປັນພາສາທາງການຂອງປະເທດ.

ຫຼາຍຊົນເຜົ່າ ດຳລົງຊີວິດຢູ່ຕາມພູດອຍ ທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກສອກຫຼີກ ແລະ ເຂົ້າເຖິງຍາກ ຫຼື ຂາດສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກ. ເຂົາເຈົ້າຖາງປ່າເຮັດໄຮ່ເປັນອາຊີບ ຫຼາຍກວ່າການເຮັດກະສິກຳແບບຖາວອນ.

ດັ່ງນັ້ນ, ການປູກເຂົ້າແບບຖາວອນໃນທົ່ງນາ ຈຶ່ງຖືກດຳເນີນຢູ່ເຂດທົ່ງພຽງເທົ່ານັ້ນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ໃນຜ່ານມາປະຊາຊົນບາງຈຳນວນ ອາດຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ຈາກບັນດານະໂຍບາຍການຈັດສັນຖິ່ນຖານທຳມາຫາກິນ ເພື່ອພັດທະນາກະສິກຳ ໃຫ້ມີຄວາມໝັ້ນຄົງ. ນະໂຍບາຍທີ່ມີຈຸດປະສົງເພື່ອບັບປຸງ ການເຂົ້າເຖິງການຊ່ວຍເຫຼືອເພື່ອການພັດທະນາ ແລະ ການບໍລິການອື່ນໆ ແຕ່ອາດມີຜົນສະທ້ອນຕໍ່ວິຖີຊີວິດ ແລະ ໂຄງປະກອບທາງດ້ານສັງຄົມແບບດັ້ງເດີມ ທີ່ເຄີຍຮັກສາຄວາມເປັນປົກແຜ່ນໄວ້, ຖ້າບໍ່ມີການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ຈັດສັນ ໂດຍອີງໃສ່ຄວາມຕ້ອງການທີ່ແທ້ຈິງຂອງປະຊາຊົນ.

ບາງຊົນເຜົ່າແມ່ນມີເປົ້າໝາຍສູງໃນຈຳນວນປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກຢູ່ໃນປະເທດ. ຕົວຢ່າງ ຫຼາຍກວ່າເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງຊົນເຜົ່າໃນໝວດພາສາ ມອນ-ຂະແມ ແມ່ນຢູ່ໃນຄວາມທຸກຍາກ ແຕ່ມີພຽງ ໜຶ່ງສ່ວນສີ່ຂອງຊົນເຜົ່າໃນໝວດພາສາລາວ-ໄຕ ທີ່ເປັນປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກ, ຊຶ່ງອັນນີ້ ເປັນສິ່ງທ້າທາຍອີກຢ່າງໜຶ່ງສຳລັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ

	ອັດຕາສ່ວນຂອງປະຊາກອນໃນປະເທດ	ດັດຊະນີອັດຕາຄວາມທຸກຍາກ (ໄລ່ເປັນເປົ້າໝາຍຂອງຊົນເຜົ່າ)
ທັງໝົດຢູ່ ສປປ ລາວ	100.0	
ຕາມເຂດພູມິສາດ		
ຕົວເມືອງ	23.0	19.7
ຊົນນະບົດ	77.0	37.6
ມີຖະໜົນເຂົ້າເຖິງທຸກລະດູການ		31.4
ບໍ່ມີຖະໜົນເຂົ້າເຖິງທຸກລະດູການ		46.2
ຕາມໝວດພາສາ		
ລາວ-ໄຕ	66.6	25.0
ມອນ-ຂະແມ	20.6	54.3
ມົ້ງ-ອິວມ້ຽນ	8.4	40.3
ຈີນ-ຕິເບດ	3.3	45.8

ຍ້ອນຢູ່ຫ່າງໄກສອກຫຼີກ ມີອຸປະສັກດ້ານພາສາ ແລະ ວັດທະນະທຳ, ຂາດການສຶກສາ ແລະ ຍ້ອນສະພາບຄວາມທຸກຍາກ, ຊົນເຜົ່າບາງໝວດພາສາປະເຊີນກັບຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຫຼາຍ ໃນການຮັບຊັບສິນສ່ວນຂ່າວສານ ແລະ ຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າພາຍໃຕ້ “ກົດໝາຍຂອງລັດ” ກໍຄື ການນຳໃຊ້ສິດດັ່ງກ່າວໃຫ້ປະກົດຜົນເປັນຈິງ ໂດຍຜ່ານສະຖາບັນ ແລະ ກົນໄກຕ່າງໆທີ່ເປັນທາງການ. ນີ້ເກີດຈາກການເຂົ້າໃຈຜິດທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໃນເວລາດຳເນີນການໂຄສະນາຂົນຂວາຍ ເພື່ອລົບລ້າງການເຊື່ອຖືແບບບຸກຄົນ ແລະ ການປະຕິບັດແບບຫຼ້າຫຼັງ ໃນໄລຍະຜ່ານມາ.

ຕົວຢ່າງ 1
 ບໍລິສັດຊຸດຄົ້ນໄມ້ຂອງ ຫວຽດນາມ ແຫ່ງໜຶ່ງ ມາເຖິງສະຖານທີ່ ແຫ່ງໜຶ່ງ ແລະ ເລີ່ມຕັດໄມ້ ທີ່ຢູ່ໃນປ່າຊ້າ ແຫ່ງໜຶ່ງ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຮັບອະນຸຍາດ. ຕາມຄວາມເຊື່ອຖືຂອງຊາວ ຕາລຽງ, ປ່າຊ້າ ເປັນສະຖານທີ່ ທີ່ສັກສິດທີ່ສຸດ ແລະ ຕ້ອງດຳເນີນພິທີການຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ເພື່ອປັດໄລ່ສິ່ງທີ່ບໍ່ດີ ຫຼັງຈາກ ຕັດໄມ້. ຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ ຈາກເມືອງ ດັກຈິງ ໄດ້ແຈ້ງບັນຫາດັ່ງກ່າວ ຕໍ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນຂອງເມືອງ ເພື່ອຂໍໃຫ້ ບໍລິສັດ ຈ່າຍຄ່າພິທີການຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ເປັນຄ່າຊົດເຊີຍຄວາມເສຍຫາຍ. ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ສຳລັບການດຳເນີນພິທີການຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ລວມມີ ໝາໂຕໜຶ່ງ, ໝູໂຕໜຶ່ງ ແລະ ເຫລົ້າໂຫໜຶ່ງ (ນີ້ແມ່ນຂໍ້ຮຽກຮ້ອງຕໍ່າສຸດ ເພື່ອດຳເນີນພິທີຕາມຮີດຄອງປະເພນີ) ບໍລິສັດ ປະຕິເສດ ບໍ່ຈ່າຍຄ່າ ຊົດເຊີຍດັ່ງກ່າວ.

ຕົວຢ່າງ 2
 ອີກຄະດີໜຶ່ງ ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຄາດຕະກຳ ຊາວຕ່າງປະເທດ ເກີດຂຶ້ນພາຍໃນເຂດແດນຂອງບ້ານແຫ່ງໜຶ່ງ. ມີການຕີກັນ ລະຫວ່າງ ກຳມະກອນໂຮງເລື່ອຍ ຂອງ ຫວຽດນາມ ແຫ່ງໜຶ່ງ ແລະ ໜຶ່ງໃນນັ້ນ ກໍໄດ້ເສຍຊີວິດ. ຕາມປະເພນີຂອງຊົນເຜົ່າ ຕາລຽງ ຕ້ອງໄດ້ເອົາ ຄວາຍໂຕໜຶ່ງ ມາບູຊາ ສິ່ງສັກສິດໃນບ້ານ ໃນກໍລະນີ ມີຄົນຕາຍ (ຫຼື ຖືກຂ້າ) ຜູ້ເຖົ້າ-ຜູ້ແກ່ຂອງບ້ານ ໄດ້ຂໍຄວາຍ ຈາກເຈົ້າຂອງໂຮງເລື່ອຍ ແຕ່ຜູ້ກ່ຽວປະຕິເສດ.

ຕາມຄວາມເປັນຈິງແລ້ວ ບາງຫຼັກການປະຕິບັດຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ແມ່ນຂັດກັບນະໂຍບາຍ ແລະ ກົດໝາຍຂອງລັດ ຫຼື ອາດຈະບໍ່ສອດຄ່ອງກັບພັນທະ ຕາມສົນທິສັນຍາສາກົນດ້ານສິດທິມະນຸດ ທີ່ ສປປ ລາວ ເປັນພາຄີ, ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ບັນຫາກ່ຽວກັບສິດທິຂອງແມ່ຍິງ.

5.3 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຈາກການສຳຫຼວດຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ ໄດ້ພົບວ່າ ແມ່ຍິງສ່ວນຫຼາຍຈະດ້ອຍໂອກາດ ຖ້າທຽບໃສ່ເພດຊາຍ ໃນດ້ານການເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນເພື່ອການພັດທະນາ, ການສຶກສາ ແລະ ການບໍລິການດ້ານສຸຂະພາບ. ໃນຂະບວນການຕັດສິນບັນຫາ ແລະ ໃນສະຖາບັນສ່ວນໃຫຍ່ ລວມທັງຂະແໜງການດ້ານກົດໝາຍທີ່ເປັນທາງການ.

ອັດຕາການຮູ້ໜັງສື ຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນ 48% ຖ້າທຽບໃສ່ເພດຊາຍ ທີ່ມີເຖິງ 74% (ຂໍ້ມູນທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ ປີ 2000) ໃນບັນດາຊົນເຜົ່າ, ຕົວເລກດັ່ງກ່າວຍິ່ງຕ່ຳກວ່ານີ້. ແມ່ຍິງຊົນເຜົ່າຫຼາຍຄົນເວົ້າພາສາລາວບໍ່ໄດ້. ສິ່ງຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງຊົນເຜົ່າພົບກັບຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ໃນການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນຂ່າວສານກ່ຽວກັບສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ກໍຄື ການພົວພັນກັບອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ຫຼື ອົງການບໍລິຫານຂອງລັດ.

ແມ່ຍິງ ໂດຍສະເພາະບາງຊົນເຜົ່າ ຖືວ່າເປັນຜູ້ທີ່ມີຄວາມອ່ອນໄຫວຕໍ່ການປ່ຽນແປງ ທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບກິດຈະກຳທາງດ້ານເສດຖະກິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໂດຍສະເພາະ ການປ່ຽນແປງຂອງສະພາບແວດລ້ອມ, ຮູບການ ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ແລະ ສິດໃນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ. ແມ່ຍິງ ມີຄວາມສ່ຽງໃນການຕົກເປັນຜູ້ເຄາະຮ້າຍຈາກການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງລະຫວ່າງເພດ ຕົວຢ່າງການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງທີ່ມີເປົ້າໝາຍ ຫຼື ມີຜົນກະທົບເກີນຂອບເຂດຕໍ່ກັບເພດກົງກັນຂ້າມ ແລະ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງພາຍໃນຄອບຄົວ. ຜົນສະທ້ອນມີຄືເຂົາເຈົ້າຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບທາງກົງ ແລະ ທາງອ້ອມ ຈາກບັນຫາຕ່າງໆ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກການປ່ຽນແປງສະພາບ ແລະ ສະເຖີຍລະພາບຂອງສັງຄົມ ເຊັ່ນ ບັນຫາໂສເພນີ, ການດື່ມເຫຼົ້າ ແລະ ການນຳໃຊ້ສິ່ງເສບຕິດ.

ຮູບແບບການດຳລົງຊີວິດກໍ່ສົ່ງຜົນສະທ້ອນຕໍ່ຄຸນນະພາບຊີວິດຂອງແມ່ຍິງແລະຄວາມສາມາດຂອງເຂົາເຈົ້າ ໃນການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນຂ່າວສານກ່ຽວກັບສິດຂອງເຂົາເຈົ້າກໍ່ຄືການຊອກຫາວິທີແກ້ໄຂ ໃນກໍລະນີເກີດຂໍ້ຂັດແຍ່ງ. ໃນບາງກຸ່ມຊົນເຜົ່າ ທີ່ມີປະເພນີ ໃຫ້ຄູ່ສ້າງຄອບຄົວໃໝ່ ຍ້າຍໄປຢູ່ນຳຄອບຄົວຂອງຜົວ ພາຍຫຼັງສ້າງຄອບຄົວ, ນີ້ແມ່ນລະບົບຄອບຄົວຕາມສາຍຜົວ, ແມ່ຍິງຈະມີຖານະໃນຄອບຄົວຕໍ່ກວ່າຜົວ. ໃນເວລາດຽວກັນ, ແມ່ຍິງ ຈຶ່ງ ມີໂອກາດໜ້ອຍກວ່າຜົວ ເມື່ອເວົ້າເຖິງການນຳໃຊ້ສິດຂອງຕົນເອງ ໃນເວລາຜິດຖຽງກັນ ຫຼື ຢ່າຮ້າງ ແລະ ຖືກ ຈຳກັດ ບໍ່ໃຫ້ຂໍການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກພາຍນອກ ເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ. ໃນລະບົບຄອບຄົວຕາມສາຍເມັຍ ເວລາທີ່ຜົວ ຍ້າຍໄປຢູ່ໃນຄອບຄົວຂອງເມັຍ ແມ່ຍິງຈະມີສິດຫຼາຍກວ່າ ແລະ ສາມາດຂໍການຊ່ວຍເຫຼືອ ຈາກພາຍນອກໃນເວລາເກີດຂໍ້ຂັດແຍ່ງ.

5.4 ເດັກນ້ອຍ

ເດັກນ້ອຍຈຳນວນໜຶ່ງ ອາດເປັນຜູ້ທີ່ມີຄວາມສ່ຽງສູງ ເພາະເຂົາເຈົ້າ ອາດເປັນຜູ້ເຄາະຮ້າຍຈາກການນຳ ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ ຫຼື ຈາກການຂູດຮີດ ແລະ ເຂົາເຈົ້າມີຄວາມຈຳກັດ ຫຼື ບໍ່ມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ຫຼື ບໍ່ມີວິທີການປົກປ້ອງຕົນເອງ, ແຕ່ຫາກບໍ່ແມ່ນເພາະຂາດການສຶກສາຂັ້ນພື້ນຖານ. ຢູ່ໃນເຂດຊົນນະບົດ ເດັກ ນ້ອຍຈຳນວນໜຶ່ງບໍ່ສາມາດເຂົ້າໂຮງຮຽນໄດ້ຍ້ອນຄອບຄົວມີຄວາມທຸກຍາກ, ບໍ່ມີເງິນເສຍຄ່າຮຽນ, ໂຮງຮຽນຢູ່ໄກ ຫຼື ມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງເຮັດວຽກເພື່ອຊ່ວຍເຫຼືອຄອບຄົວ. ນອກຈາກນັ້ນ, ເດັກຍິງ ຈະຢຸດຮຽນຫຼາຍກວ່າ ເດັກຜູ້ຊາຍ ເພື່ອຊ່ວຍຄອບຄົວ. ບັນຫານີ້ ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນອັດຕາການກຶກໜັງສືໃນຜູ້ໃຫຍ່: ແມ່ຍິງ 23% ບໍ່ເຄີຍເຂົ້າໂຮງຮຽນ ແລະ ໜ້ອຍກວ່າ 9% ຮຽນຮອດຂັ້ນມັດທະຍົມຕອນປາຍ.

5.5 ຄົນພິການ

ມີການລາຍງານວ່າ ຢູ່ ສປປ ລາວ ມີຄົນພິການປະມານ 7.000 ຄົນ ໝາຍຄວາມວ່າ 1.3% ຂອງປະຊາກອນ ຊຶ່ງກວມເອົາ 8% ຂອງຄົວເຮືອນ. ໃນເງື່ອນໄຂທີ່ສປປລາວ ມີບັນຫາລະເບີດບໍ່ທັນແຕກ ໃນບາງພາກຂອງປະເທດ ຫຼາຍຝ່າຍຍັງຕົກຕະລຶງວ່າ ເປັນຫຍັງຕົວເລກຈຶ່ງບໍ່ສູງກວ່ານີ້. ນິຍາມທີ່ຊັດເຈນຂອງຄຳວ່າ “ພິການ” ແມ່ນໝາຍ ຄວາມວ່າ ການພິການທາງຈິດ ແລະ ຮ່າງກາຍ ຫຼື ບໍ່ ແລະ ຖ້າເປັນຢ່າງນັ້ນແທ້ ມັນຍັງບໍ່ທັນຈະແຈ້ງວ່າ ປະເພດໃດຖືເປັນກໍລະນີພິການ ແລະ ຂອບເຂດຂອງສິ່ງທ້າທາຍດັ່ງກ່າວ ກໍ່ຍັງບໍ່ທັນແຈ້ງ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ມັນ ເປັນການຍາກທີ່ຈະຊອກຮູ້ວ່າຄົນພິການ ມີບັນຫາໃດແດ່ໃນການເຂົ້າເຖິງສະຖາບັນ ແລະ ກິນໂກຕ່າງ ໆທາງຍຸຕິທຳ ແລະ ມີຄວາມສາມາດຫຼາຍປານໃດໃນການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ຄຳແນະນຳ ຫຼື ອີກຢ່າງໜຶ່ງ ເຂົາເຈົ້າມີປະສິບການແບບໃດໃນການພົວພັນກັບສະຖາບັນຍຸຕິທຳ.

6. ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດ ແຫ່ງກົດໝາຍ

ໃນປີ 2005, ລັດຖະບານລາວ ໄດ້ນຳສະເໜີເອກະສານນະໂຍບາຍ ທີ່ຊີ້ແຈ້ງເຈດຈຳນົງ ໃນການປັບປຸງລັດ ແຫ່ງກົດໝາຍ ໃຫ້ມີຄວາມເຂັ້ມແຂງ ເພື່ອປັບປຸງການປົກຄອງ. ໃນປີຕໍ່ມາ, ມີການກະກຽມ ແຜນຍຸດທະສາດ ດ້ານການປົກຄອງ (2006-2010) ໂດຍມີພາກໜຶ່ງທີ່ເວົ້າເຖິງ ການສ້າງລັດໃຫ້ກາຍເປັນ “ລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ”. ແຜນດັ່ງກ່າວກຳນົດເປົ້າໝາຍ “ເພື່ອພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍ ທີ່ມີຄວາມ ສອດຄ່ອງກົມກຽວ, ສາມາດເຊື່ອຖືໄດ້ ແລະ ສາມາດຄາດຄະເນໄດ້” ໂດຍຕ້ອງຖືກສ້າງຂຶ້ນ ບົນພື້ນຖານຄວາມໂປ່ງໃສ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງທຸກຝ່າຍ ໄປພ້ອມກັບການສ້າງລະບົບຍຸຕິທຳທີ່ມີ ປະສິດທິຜົນ, ມີປະສິດທິພາບ, ມີຄວາມເປັນທຳ ແລະ ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້ ລວມທັງການກຳນົດລະບົບ ແລະ ສະຖາບັນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ.

ໃນເດືອນ ກັນຍາ ປີ 2006, ໜ່ວຍງານລະດັບຊາດ ໄດ້ຕົກລົງຮັບຮອງເອົາຮ່າງແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບ ການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ແຕ່ນີ້ຮອດປີ 2020. ແຜນແມ່ບົດດັ່ງກ່າວ ໄດ້ປະເມີນ ແລະ ຕີລາຄາສະພາບ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ ແລະ ຍັງໄດ້ກຳນົດບັນດາເປົ້າໝາຍສູງສຸດ ສຳລັບຍຸດທະສາດເພື່ອການພັດທະນາ ລະບົບກົດໝາຍ ແຕ່ນີ້ຮອດປີ 2020.

ແຜນແມ່ບົດດັ່ງກ່າວ ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນເພື່ອປະສານວຽກງານໃນການພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍ ລະຫວ່າງພາກ ສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຕ່າງໆ ທີ່ເປັນທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ ໃນຂະແໜງການກົດໝາຍ ແລະ ອີງໃສ່ສີ່ເສົາຄຳຂອງລະບົບກົດໝາຍ ຄື:

- ການພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວ;
- ການພັດທະນາອົງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ;
- ການພັດທະນາບຸກຄະລາກອນໃນໂຂງເຂດກົດໝາຍ ແລະ ວຽກງານຍຸຕິທຳ; ແລະ
- ການພັດທະນາແຫ່ລູງຂໍ້ມູນຂ່າວສານທາງດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ໃນວຽກງານກົດໝາຍ ແລະ ຍຸຕິທຳ.

ອົງການສະຫະປະຊາຊາດເພື່ອການພັດທະນາ ສະໜັບສະໜູນການພັດທະນາແຜນການຈັດຕັ້ງປະຕິ ບັດວຽກງານທີ່ສຳຄັນ ສຳລັບແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ແລະ ກິດຈະກຳລິເລີ່ມ ໃນປີ 2008-10, ພາຍໃຕ້ແຜນງານດັ່ງກ່າວ, ມີການສ້າງແຜນສຳລັບການສ້າງຄວາມສາມາດແບບຮອບດ້ານ ແລະ ກວມເອົາຫຼາຍຂະແໜງການ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ມີການອອກກົດໝາຍທີ່ມີປະສິດທິຜົນ, ຕອບສະໜອງຕາມ ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການ ແລະ ຮັບປະກັນການປົກປ້ອງສິດຕ່າງໆ, ການສະໜອງ ການ ບໍລິການ ທາງດ້ານກົດໝາຍທີ່ດີຂຶ້ນ ແລະ ມີວິທີການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວ ທາງດ້ານກົດໝາຍ ໃຫ້ແກ່ປະຊາ ຊົນແບບມີເປົ້າໝາຍ ແລະ ໄດ້ຮັບການປັບປຸງດີຂຶ້ນ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍດີ, ມາຮອດເວລາທີ່ເຮັດບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ແຜນງານດັ່ງກ່າວຍັງບໍ່ທັນຖືກຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຢ່າງເຕັມສ່ວນ. ແຕ່ໄດ້ມີການລິເລີ່ມ ສ້າງລະບົບການຄຸ້ມຄອງ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດແຜນແມ່ບົດ, ສ້າງກົນໄກການປະສານງານ ແລະ ມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ບາງວຽກງານທີ່ ກ່ຽວຂ້ອງກັບແຜນແມ່ບົດຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ.

ເຖິງວ່າແຜນແມ່ບົດ ບໍ່ໄດ້ຜ່ານການຮັບຮອງຢ່າງເປັນທາງການຈາກ ລັດຖະບານ ຈົນເຖິງ ເດືອນ ກັນຍາ ປີ 2009, ທີ່ຈິງແລ້ວ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ສະພາທະນາຍຄວາມ, ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ, ການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວ ທາງດ້ານກົດໝາຍທີ່ຖືກຈັດຕັ້ງປະຕິບັດພາຍໃຕ້ ໂຄງການຂອງສະ ພາທະນາຍຄວາມ (ຍັງບໍ່ທັນເວົ້າເຖິງບົດສຳຫຼວດສະບັບນີ້) ລ້ວນແລ້ວແຕ່ນອນຢູ່ໃນຮ່າງແຜນແມ່ບົດ ດັ່ງກ່າວ. ໃນເວລາດຽວກັນ, ດັ່ງທີ່ຊີ້ແຈ້ງໄວ້ຂ້າງເທິງນີ້, ໜຶ່ງໃນເປົ້າໝາຍຕົ້ນຕໍຂອງການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ແມ່ນເພື່ອແຈ້ງໃຫ້ຊາບບັນດາກິດຈະກຳ ຂອງແຜນແມ່ບົດ ທີ່ຈະປະຕິບັດໃນອະນາຄົດ ເພື່ອສະໜັບສະໜູນ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳສຳລັບທຸກຄົນ.

ພາກທີ 2:

ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ

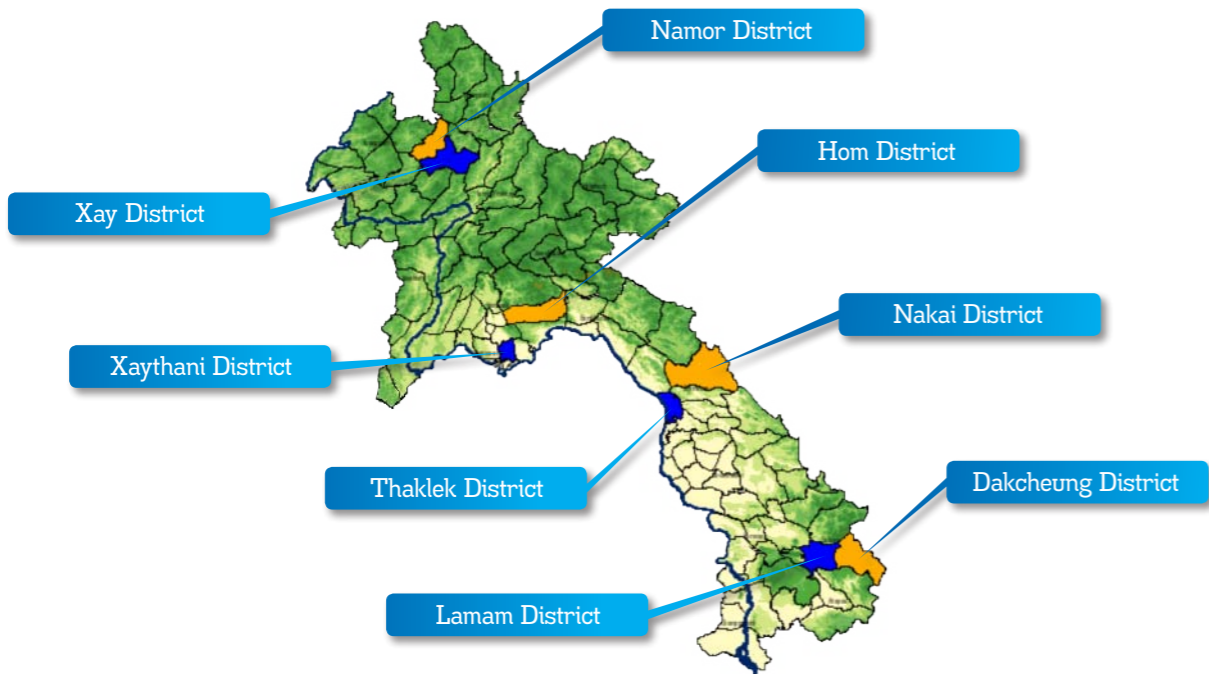
ໃນນາມ ເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງແຜນງານປັບປຸງຂະແໜງກິດໝາຍ, ອົງການ ສະຫະປະຊາຊາດ ເພື່ອການພັດທະນາ ແລະ ສະພາທະນາຍຄວາມ ເຫັນດີໃຫ້ມີການກຳນົດ ແລະ ດຳເນີນການສຳຫຼວດ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ພາຍໃຕ້ໂຄງການຂອງສະພາທະນາຍຄວາມ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ. ເປົ້າໝາຍຂອງການສຳຫຼວດ ແມ່ນເພື່ອຍົກລະດັບຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບ ຄວາມສາມາດຂອງປະຊາຊົນ ໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ: ຊອກຮູ້ວ່າ ປະຊາຊົນ ມີຄວາມຮູ້ຫຼາຍປານໃດ, ມີການພົວພັນກັບຂະບວນຍຸຕິທຳ ແລະ ທັດສະນະຂອງເຂົາເຈົ້າ ກ່ຽວກັບຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ລະບົບຍຸຕິທຳມີຄືແນວໃດ.

ການເຂົ້າໃຈທັດສະນະ ແລະ ປະສົບການຂອງປະຊາຊົນມີຄວາມຈຳເປັນ ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາຕ່າງ ໆ ໃນລະບົບຢ່າງມີປະສິດທິຜົນກວ່າເກົ່າ. ລາຍງານດັ່ງກ່າວ ສາມາດເປັນຂໍ້ມູນໃຫ້ແກ່ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ໃນການປັບປຸງນະໂຍບາຍ ແລະ ແຜນງານຂອງລັດຖະບານ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຮັບການປະຕິບັດຢ່າງມີເປົ້າໝາຍ ແລະ ຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຂອງປະຊາຊົນຢ່າງແທ້ຈິງ.

ການຮັບຮູ້ ຄວາມຈຳເປັນກ່ຽວກັບການປັບປຸງລະບົບຍຸຕິທຳ ໂດຍອີງໃສ່ ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການ ຂອງຜູ້ຊົມໃຊ້ ແທນທີ່ຈະອີງໃສ່ແຕ່ການພັດທະນາລະບົບຍຸຕິທຳ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍ ສຳລັບການຄຸ້ມຄອງເທົ່ານັ້ນ. ວິທີການໃນການພັດທະນາລະບົບຍຸຕິທຳ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍໃນການສ້າງລະບົບຍຸຕິທຳແບບວົງແຄບ ໂດຍສຸມໃສ່ ອົງການຍຸຕິທຳທີ່ເປັນທາງການເທົ່ານັ້ນ. ເຖິງວ່າ ການສະໜັບສະໜູນ ເພື່ອປັບປຸງການເຄື່ອນໄຫວວຽກງານຂອງ ລະບົບຍຸຕິທຳທີ່ເປັນທາງການ ເປັນວຽກງານທີ່ສຳຄັນ, ແຕ່ການປັບປຸງແບບທາງດຽວແຕ່ເທິງລົງລຸ່ມເທົ່ານັ້ນ ແມ່ນ ຈະບໍ່ພຽງພໍຕໍ່ກັບການປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ, ໂດຍສະເພາະ ຢູ່ໃນປະເທດທີ່ກຳລັງພັດທະນາ ເຊັ່ນ: ສປປ ລາວ.

ໃນພາກຕໍ່ໄປນີ້ ມີການສັງລວມຂໍ້ມູນທີ່ພົບເຫັນຕົ້ນຕໍ ທີ່ເກັບກຳໄດ້ໃນໄລຍະຂອງການສຳຫຼວດ ແຕ່ເດືອນ ມັງກອນ ແລະ ກຸມພາ ປີ 2010. ການສຳຫຼວດໄດ້ດຳເນີນ ຢູ່ 4 ແຂວງຄື: ແຂວງຄຳມ່ວນ, ອຸດົມໄຊ, ເຊກອງ ແລະ ວຽງຈັນ-ນະຄອນຫຼວງ ຊຶ່ງເປັນ 4 ແຂວງ ທີ່ເປັນຕົວແທນໃຫ້ 4 ພາກຂອງ ສປປ ລາວ. ບັນດາແຂວງດັ່ງກ່າວກວມເອົາ 24 ບ້ານ ໃນ 8 ເມືອງ. ໄດ້ສຳພາດປະຊາຊົນ 600 ຄົນ ໃນນັ້ນ ເຄິ່ງໜຶ່ງເປັນແມ່ຍິງ ແລະ ມີການຈັດກຸ່ມສຳພາດ 130 ກຸ່ມ ແລະ ສຳພາດ 24 ຄະນະກຳມະການ ແລະ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ.

ຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ແມ່ນຖືກຄັດເລືອກມາຈາກຫຼາຍຂະແໜງການ ແລະ ຫຼາຍທ້ອງຖິ່ນ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ ຄື: ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ, ເຂດຕົວເມືອງ ແລະ ຊົນນະບົດ, ພູພຽງ ແລະ ທົ່ງພຽງ, ຜູ້ມີລາຍໄດ້ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ບັນດາກຸ່ມຊົນເຜົ່າ ຫຼື ໝວດພາສາ. ບົດສຳຫຼວດນີ້ ໄດ້ເກັບກຳຂໍ້ມູນ ທັງໃນດ້ານປະລິມານ (ຄຳຖາມເຈາະຈີ້ມ) ແລະ ຄຸນນະພາບ (ຈາກຊີວິດຕົວຈິງ) (ເບິ່ງເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ 2 ກ່ຽວກັບ ວິທີການສຳຫຼວດ). ໃນເວລາດຳເນີນການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວ ບໍ່ສາມາດເປັນ ແລະ ບໍ່ມີເຈດຕະນາ ຍາກໃຫ້ເປັນການສຳຫຼວດແບບຮອບດ້ານ ກ່ຽວກັບທົ່ວຂໍ້ຂອງການສຳຫຼວດ, ອັດຕາການປົກຄຸມທາງພູມິສາດ ແລະ ຈຳນວນຂອງຕົວຢ່າງ, ການສຳຫຼວດນີ້ ພຽງແຕ່ເປັນຕົວຢ່າງສ່ວນໜຶ່ງ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວນີ້ ຈຶ່ງສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນບາງຂໍ້ຈຳກັດ ຍ້ອນວ່າ ຍັງມີຄວາມຮູ້ ໃນຂອບເຂດຈຳກັດ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບບັນຫານີ້ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປລາວ.

ໃນເວລາດຽວກັນ, ຍັງໄດ້ຍົກໃຫ້ເຫັນ ບາງສິ່ງທີ່ຫຼາຍພາກສ່ວນ ຕັ້ງເປັນຄຳຖາມໃນການສຳຫຼວດນີ້ ເປັນຕົ້ນວ່າຂໍ້ມູນ ທີ່ຄົ້ນພົບເຫັນຈາກການສຳຫຼວດ ບໍ່ສາມາດອະທິບາຍໄດ້ ກ່ຽວກັບລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ຫຼື ຄວາມສາມາດຂອງອົງການຈັດຕັ້ງ ຢູ່ໃນຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ ຫຼື ບັນຫາທີ່ປະຊາຊົນຮັບຮູ້ໃນຕົວຈິງ ຫຼື ປະສົບການ ຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ກ່ຽວກັບວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້. ການສຳຫຼວດໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບທັດສະນະຂອງ ປະຊາຊົນ ຕໍ່ກົດໝາຍ ແລະ ອົງການຕຸລາການ, ໂດຍເບິ່ງເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບການອຳນວຍຄວາມສະດວກ ໃນການເຂົ້າຫາຄວາມຍຸຕິທຳ ຊຶ່ງຈະມີການອະທິບາຍຢູ່ຂ້າງລຸ່ມນີ້, ທັດສະນະຂອງເຂົາເຈົ້າ ມີຄວາມສຳຄັນ ຫຼາຍໃນການປັບປຸງວຽກງານຕົວຈິງ.

ສຸດທ້າຍ, ເນື່ອງຈາກຂໍ້ມູນທັງໝົດ ມີຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ບໍ່ສາມາດເອົາເຂົ້າໃນບົດລາຍງານສະບັບ ນີ້ ໄດ້ໝົດ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ຈຶ່ງມີພຽງແຕ່ຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ ທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນທັດສະນະຂອງ ປະຊາຊົນ ແລະ ເປົ້າໝາຍຕົ້ນຕໍຂອງການສຳຫຼວດ ຊຶ່ງມີການກຳນົດໄວ້ໃນບົດລາຍງານດັ່ງກ່າວນີ້.

1. ຄວາມຮູ້/ສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວ

ການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຄວາມຮູ້ ຂອງປະຊາຊົນກ່ຽວກັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວ ຂອງພວກເຂົາ ເຈົ້າ ຕໍ່ສິດທາງກົດໝາຍ ແລະ ຂະບວນການຍຸຕິທຳ ໃນ ສາມ ດ້ານ.

1.1 ປະເດັນສຳຄັນກ່ຽວກັບຄວາມຍຸຕິທຳ

ດ້ານທີ່ໜຶ່ງ: ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວນີ້ ໄດ້ຊອກຮູ້ ບັນຫາທາງດ້ານກົດໝາຍວ່າ ອັນໃດທີ່ກະທົບຕໍ່ປະຊາຊົນ ຫຼື ອັນໃດທີ່ເຂົາເຈົ້າຍັງມີຄວາມເປັນທ່ວງເປັນໃຍ. ຜູ້ຖືກສຳພາດ ໄດ້ຖືກຖາມຕາມການຈັດລຽງລຳດັບ ບັນຫາທີ່ສຳຄັນໃນ ສາມ ລະດັບຕົ້ນ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບ ໄດ້ຖືກສັງລວມ ສຳລັບຜູ້ຖືກສຳພາດໝົດທຸກຄົນ ພ້ອມທັງ ມີການແຍກຄຳຕອບຂອງຜູ້ໃຫ້ສຳພາດ ທີ່ເປັນແມ່ຍິງສະເພາະຕ່າງຫາກ.

ການລັກຊັບ ຖືກຈັດເປັນບັນຫາທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ພົບເຫັນທົ່ວໄປ ຈາກ 25,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ຕາມດ້ວຍ ຄວາມບໍ່ເປັນທຳ (ການປະຕິບັດ ທີ່ບໍ່ເປັນທຳ ຫຼື ມີການຈຳແນກ), ບັນຫາທີ່ພົວພັນກັບ ການເມົາເຫຼົ້າ ມີ 18,3%, ການລັກຊັບ ຖືກຈັດເປັນອັນດັບ ທີ່ສອງ ຈາກກຸ່ມຜູ້ຖືກສຳພາດ; 24,3% ຂອງອີກກຸ່ມໜຶ່ງ ຈັດການລັກຊັບເປັນອັນດັບ ສອງ ຖັດມາແມ່ນ ການດື່ມເຫຼົ້າເມົາ ມີ 12% ແລະ ຢາເສບຕິດ 9%; 14,3% ຂອງອີກກຸ່ມໜຶ່ງ ຈັດບັນຫາລັກຊັບ ເປັນອັນດັບສູງສຸດ, ຖັດຈາກນັ້ນແມ່ນ ບັນຫາການດື່ມເຫຼົ້າເມົາ 8,7% ແລະ ບັນຫາທີ່ດິນ 6,7%. ບັນຫາອື່ນທີ່ພົບເຫັນມີ: ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອ ເພື່ອການພັດທະນາ ບໍ່ທົ່ວເຖິງ, ການຕີກັນ, ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງທີ່ບໍ່ເປັນທຳ ແລະ ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ (ຕິດພັນກັບການ ດື່ມເຫຼົ້າເມົາ).

ສຳລັບ ຜູ້ຖືກສຳພາດເພດຍິງ, ທັດສະນະເຂົາເຈົ້າ ມີລັກສະນະແຕກຕ່າງໜ້ອຍໜຶ່ງ. ການດື່ມເຫຼົ້າເມົາ ຖືກຈັດ ເປັນອັນດັບ 1 ໃນອັດຕາ 8,3% ແລະ ເປັນອັນດັບສອງຈາກອີກກຸ່ມໜຶ່ງ ໃນອັດຕາ 8,3% ຄືກັນ, 8% ເຫັນວ່າ ບັນຫາຄວາມບໍ່ເປັນທຳ ແລະ ການແຈກຢາຍການພັດທະນາທີ່ບໍ່ເປັນທຳ ເປັນອັນດັບ ໜຶ່ງ ມີ 5,7%; ບັນຫາ ການດື່ມເຫຼົ້າ ຖືກຈັດເປັນອັນດັບ 2 ມີ 7%; ໂດຍກຸ່ມແມ່ຍິງ ແລະ ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ (ຕິດພັນກັບການດື່ມເຫຼົ້າຂອງຜົວ) ມີ 6,7%. ສຳລັບສາມບັນຫາຕົ້ນຕໍ ທີ່ແມ່ຍິງໄດ້ເລືອກເອົາມີ ບັນຫາການລັກຊັບ (5,7%), ການດື່ມເຫຼົ້າເມົາ (3,3%) ແລະ ການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ (2,7%). ນອກນັ້ນ, ຍັງເວົ້າເຖິງ ບັນຫາການລັກຽດຄົນທຸກ, ການຕີກັນ ແລະ ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ທີ່ບໍ່ເປັນທຳ ຫຼື ການແຈກຢາຍ ການຊ່ວຍເຫຼືອເພື່ອການພັດທະນາ ທີ່ບໍ່ເປັນທຳ.

ອັນດັບ	ປະເດັນ ນ້ຳເບີ 1				ປະເດັນ ນ້ຳເບີ 2				ປະເດັນ ນ້ຳເບີ 3			
	ໂດຍລວມ		ແມ່ຍິງ		ທັງໝົດ		ແມ່ຍິງ		ທັງໝົດ		ແມ່ຍິງ	
	(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)	
1	ລັກຊັບ	25.3%	ເມົາເຫຼົ້າ	8.3%	ລັກຊັບ	24.3%	ເມົາເຫຼົ້າ	8.3%	ລັກຊັບ	14.3%	ລັກຊັບ	5.7%
2	ບໍ່ເປັນທຳ	18.3%	ບໍ່ເປັນທຳ	0.08	ເມົາເຫຼົ້າ	0.12	ເມົາເຫຼົ້າ	0.07	ເມົາເຫຼົ້າ	8.7%	ເມົາເຫຼົ້າ	3.3%
3	ເມົາເຫຼົ້າ	18.3%	ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອທີ່ບໍ່ເປັນທຳ	5.7%	ເສບຢາ	0.09	ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງຈາກການຜິວເມົາສຸລາ	6.7%	ທີ່ດິນ	6.7%	ການຂົນສົ່ງທຳຊຳເລົາ	2.7%
4	ຕີກັນ	14.7%	ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອທີ່ບໍ່ເປັນທຳ	5.7%	ການລັງກຽດຄືນທຸກ	3.7%	ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍງທີ່ບໍ່ເປັນທຳ	3.7%	ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງຈາກການຜິວເມົາສຸລາ	4.7%	ຕີກັນ	0.02
5	ທີ່ດິນ	12.3%	ຕີກັນ	5.7%	ຕີກັນ	6.3%	ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອທີ່ບໍ່ເປັນທຳ	3.3%	ເສບຢາ	4.7%	ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອທີ່ບໍ່ເປັນທຳ	1.7%

ນອກຈາກນັ້ນ, ຜູ້ໃຫ້ສຳພາດ ຍັງຍົກບັນຫາຕ່າງໆທີ່ເຂົາເຈົ້າບໍ່ພໍໃຈເຊັ່ນ: ບາງບໍລິສັດໄດ້ເອົາດິນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ຊຶ່ງມີ (13,3%) ຂອງຜູ້ໃຫ້ສຳພາດ, ໃນຂະນະທີ່ 9,7% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ເວົ້າເຖິງການໃຊ້ອຳນາດເກີນຂອບເຂດ ຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ລັດຈຳນວນໜຶ່ງ ໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

ບັນຫາຄວາມຍຸຕິທຳ ທີ່ແມ່ຍິງປະເຊີນໜ້າຢູ່

ຜູ້ຖືກສຳພາດໄດ້ມີການຈັດອັນດັບ 3 ບັນຫາ ທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບສະເພາະຕໍ່ແມ່ຍິງ. ອີກເທື່ອໜຶ່ງ, ໂດຍສະເພາະ ຄຳຕອບທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບແມ່ຍິງ ໄດ້ຈັດເຂົ້າໃນຕະຕາລາງລຸ່ມນີ້.

ສຳລັບຜູ້ຖືກສຳພາດທຸກຄົນ ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວແມ່ນມີ (33%); ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງ ໃນການອອກແຮງງານແມ່ນມີ (31,7%) ແລະ ການທຳມິດສະຈານ/ໃຊ້ບໍລິການທາງເພດ (24,7%) ຊຶ່ງເປັນບັນຫາຕົ້ນຕໍ ທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ແມ່ຍິງ. ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວມີ (18,3%), ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນ ການອອກແຮງງານມີ (17%) ແລະ ການຂົນສົ່ງທຳຊຳເລົາ (15%) ຖືກຈັດເປັນອັນດັບສອງ ຈາກຜູ້ຖືກສຳພາດທຸກຄົນ. ໃນຂະນະທີ່ການຂົນສົ່ງທຳຊຳເລົາ (12,7%) ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ (12%) ແລະ ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງ ໃນການອອກແຮງງານ (7,3%) ເປັນອັນດັບສາມ.

ອັນດັບ	ປະເດັນ 1				ປະເດັນ 2				ປະເດັນ 3			
	ໂດຍລວມ		ແມ່ຍິງ		ໂດຍລວມ		ແມ່ຍິງ		ໂດຍລວມ		ແມ່ຍິງ	
	(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)	
1	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	33.0%	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	18.3%	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	18.3%	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	11.0%	ຂົນສົ່ງ	12.7%	ຂົນສົ່ງ	8.7%
2	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	31.7%	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	15.7%	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	17.0%	ຂົນສົ່ງ	8.0%	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	12.0%	ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ	4.7%
3	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	24.7%	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	15.0%	ຂົນສົ່ງ	15.0%	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	7.3%	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	7.3%	ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ	3.3%
4	ຂົນສົ່ງ	21.0%	ຂົນສົ່ງ	4.0%	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	13.0%	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	4.7%	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	5.7%	ຜິວໃຊ້ບໍລິການຂອງໂສເພນີ	2.7%
5	'ເມັຍນ້ອຍ'	7.3%	ຜິດຖຽວໃນຄອບຄົວ	3.7%	ລູກເກີດນອກສົມຮິດ	5.3%	ສິດທິທີ່ບໍ່ສະເໝີພາບ	3.0%	ແຕ່ງງານແບບບັງຄັບ	4.3%	ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ເມັງອອກສົງຄົມ	1.7%

ຜູ້ຖືກສຳພາດ ທີ່ເປັນແມ່ຍິງ ຈັດອັນດັບການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ (18.3%), ການທຳມິດສະຈານ/ການໃຊ້ບໍລິການທາງເພດ (15.7%) ແລະ ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ (15%) ເປັນອັນດັບໜຶ່ງ. ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວມີ (11%), ການຂົນສົ່ງທຳຊຳເລົາມີ (8%) ແລະ ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານມີ (7,3%) ເປັນອັນດັບສອງ; ການຂົນສົ່ງທຳຊຳເລົາ (8,7%), ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ (4,7%) ແລະ ພາລະແບກຫາບຂອງແມ່ຍິງໃນການອອກແຮງງານ (3,3%) ເປັນອັນດັບສາມ. ອີງຕາມຄຳເຫັນຜູ້ຖືກສຳພາດ ບັນຫາເຫຼົ່ານີ້ ເປັນບັນຫາທີ່ແມ່ຍິງປະເຊີນຫຼາຍກວ່າໝູ່.

ໃນການສຳຫຼວດພົບເຫັນວ່າ ປະເດັນໜຶ່ງທີ່ຍົກຂຶ້ນມາຄື ບັນຫາເມັຍນ້ອຍ, ເດັກນ້ອຍທີ່ເກີດຢູ່ນອກການແຕ່ງງານ, ການບັງຄັບແຕ່ງງານ ແລະ ສິດທິທີ່ບໍ່ເທົ່າທຽມກັນ. ນອກນັ້ນ, ຍັງມີການຍົກບັນຫາການຄ້າມະນຸດຈາກຜູ້ທີ່ອາໄສໃນຊຸມຊົນໃນ 4 ແຂວງ ເປັນຕົ້ນ ແມ່ນຢູ່ ບັນດາແຂວງທີ່ມີຊາຍແດນຕິດຈອດກັບປະເທດເພື່ອນບ້ານ.

ບັນຫາຄວາມຍຸຕິທຳ ທີ່ເດັກນ້ອຍປະເຊີນໜ້າຢູ່

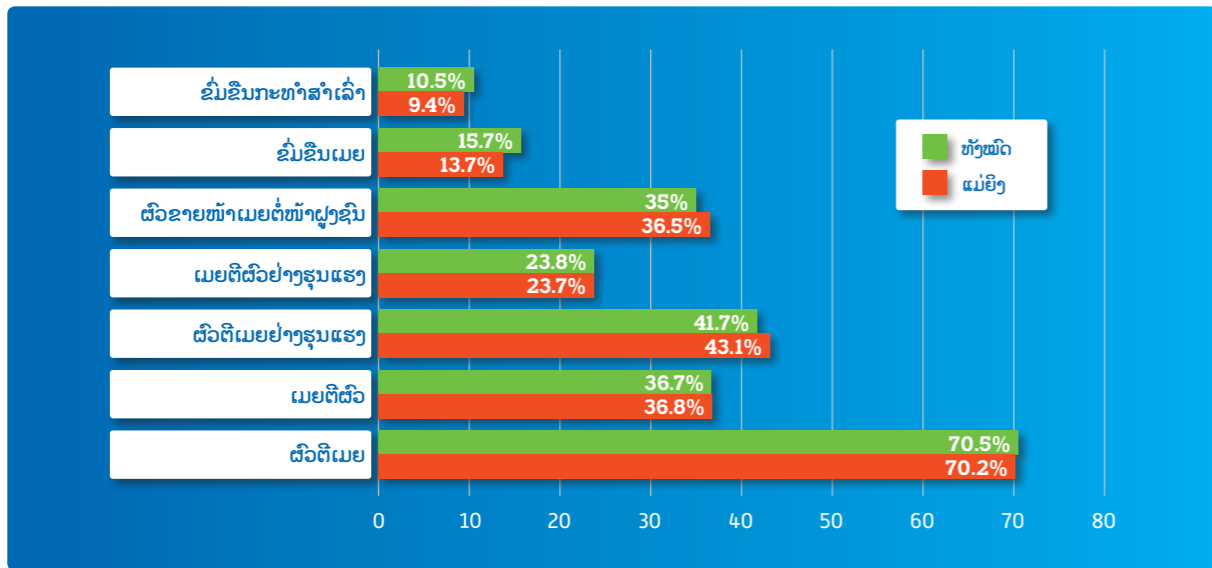
ຜູ້ຖືກສຳພາດ ຊຶ່ງສ່ວນໃຫຍ່ ໃນກຸ່ມຈຸດສູມ ຍັງຖືກຖາມກ່ຽວກັບບັນຫາທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ເດັກນ້ອຍ. ບັນຫາທີ່ພົບເຫັນມີ: ການຂາດໂອກາດໃນການໄດ້ຮັບການສຶກສາ, ການທຳຮ້າຍທາງ ຮ່າງກາຍ, ການໃຊ້ແຮງງານ, ການຕີກັນ, ການຂົນສົ່ງ ແລະ ການສວຍໃຊ້ສິດຂອງຄູອາຈານຈຳນວນໜຶ່ງ.

1.2 ຄວາມຮູ້ດ້ານກົດໝາຍ

ການໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງ ພາຍໃນຄອບຄົວ ຫຼື ການໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງລະຫວ່າງເພດ

ມີການຊັກຖາມຜູ້ຖືກສຳພາດຄວາມຮູ້ຂອງເຂົາເຈົ້າ ກ່ຽວກັບບັນຫາສະເພາະໃດໜຶ່ງຄື: ການໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງພາຍໃນຄອບຄົວ. ກ່ອນອື່ນໝົດ, ໄດ້ຂໍໃຫ້ພວກເຂົາເຈົ້າ ໃຫ້ຄຳນິຍາມກ່ຽວກັບບັນຫານີ້. ຄຳຕອບທີ່ໄດ້ ແມ່ນຕິດພັນກັບການຜິດຖຽງກັນໃນຄອບຄົວ ລະຫວ່າງ ຄູ່ຜົວ-ເມັຍ, ແລະ ພິເສດໄປກວ່ານັ້ນ ມີການຜິດຖຽງກັນ, ເຂົ້າໃຈຜິດກັນ, ຂັດແຍ່ງກັນ, ດ່າງກັນ, ທຸບຕີ, ການຕື່ມເຫຼົ້າເກີນຂອບເຂດ. ການທຳມິດສະຈານ, ການໃຊ້ບໍລິການທາງເພດ, ການທຳລາຍຊັບສິນຂອງຄອບຄົວ, ບັນຫາຄວາມທຸກຍາກ, ພາລະແບກຫາບ ໃນການອອກແຮງງານ ແລະ ການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ການໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງທາງຮ່າງກາຍ, ທາງເພດ, ທາງດ້ານຈິດໃຈ/ຈິດຕະສາດ ແລະ ເສດຖະກິດ.

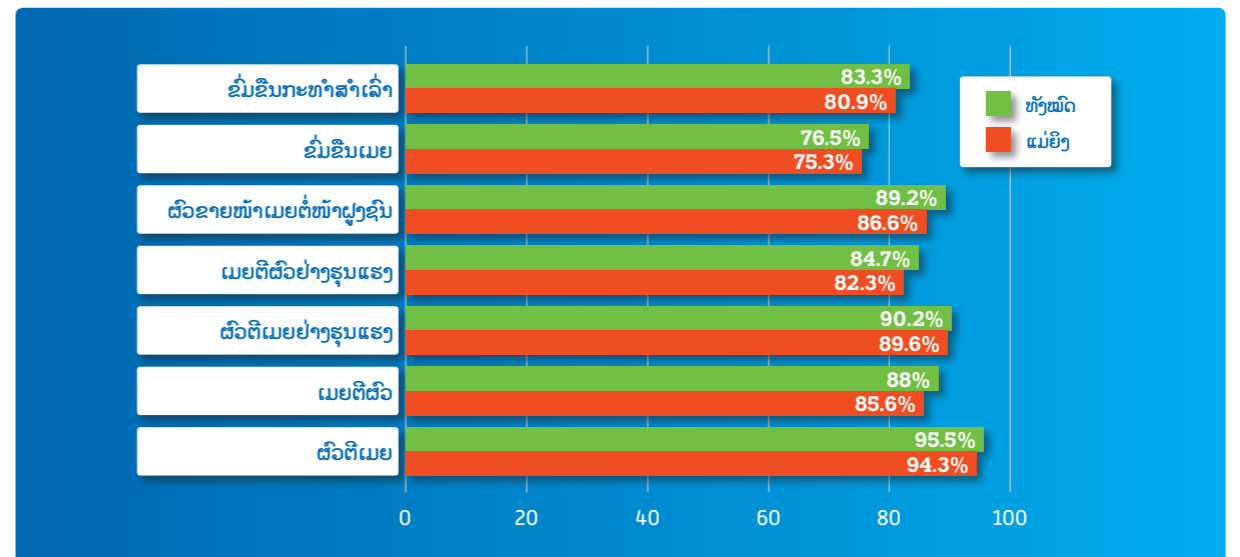
ໃນບັນດາກໍລະນີ ທີ່ມີການນຳໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງພາຍໃນຄອບຄົວ 70,5% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ໃຫ້ຂໍ້ມູນວ່າ ໃນຊຸມຊົນຂອງຕົນ ມີປະກົດການຜິດຕິເມັຍ, ໃນນັ້ນ 41,6% ກ່າວວ່າ ມີການທຸບຕີຢ່າງຮຸນແຮງ, ໃນນັ້ນອີກເຄິ່ງໜຶ່ງ ກ່າວວ່າ 36,7% ແມ່ນກໍລະນີ ເມັຍຕິຜົວ. ໃນນີ້ 23,8% ແມ່ນເປັນກໍລະນີ ທີ່ມີການທຸບຕີຢ່າງຮຸນແຮງ; 35% ກ່າວວ່າ ຜົວຂາຍໜ້າເມັຍຕົນເອງຕໍ່ໜ້າຜູ້ຄົນ. ກ່ຽວກັບບັນຫາການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ 10,5% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ຮູ້ຈັກບັນຫາດັ່ງກ່າວ ຊຶ່ງໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ໃນຊຸມຊົນຂອງເຂົາເຈົ້າ 15,7% ໃຫ້ຮູ້ວ່າໃນບາງກໍລະນີ ຜູ້ເປັນຜົວ ໄດ້ມີການທຳສຳເລົາເມຍຕົນເອງດ້ວຍຄວາມຝັນໃຈ. ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບບັນຫາ ໃນກຸ່ມຜູ້ຊາຍ ແລະ ກຸ່ມແມ່ຍິງ ແມ່ນຢູ່ໃນລະດັບໃກ້ຄຽງກັນ.

ການຮັບຮູ້ວ່າ ການນຳໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງໃນຄອບຄົວ ເປັນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ

ການຮັບຮູ້ວ່າ ການນຳໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງໃນຄອບຄົວ ເປັນການກະທຳຜິດທາງກົດໝາຍ ຢູ່ໃນບັນດາຜູ້ຖືກສຳພາດເປັນຕົວເລກຂ້ອນຂ້າງສູງ. 95,5% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດຮັບຮູ້ວ່າການຕິເມັຍເປັນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ ແລະ 88% ຮັບຮູ້ວ່າການຕິຜົວເປັນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ. ເປັນໜ້າແປກໃຈ ມີພຽງ 90,2% ເຊື່ອວ່າ ການຕິເມັຍຂັ້ນຮ້າຍແຮງ ເປັນການກະທຳຜິດທາງກົດໝາຍ ແລະ 84,7% ຮັບຮູ້ວ່າການຕິຜົວຖືວ່າເປັນການກະທຳຜິດທາງກົດໝາຍ. ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວນີ້ອາດຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າບໍ່ສາມາດແຍກການກະທຳຜິດ ຈາກການນຳໃຊ້ຄວາມຮູ້ແຮງລະຫວ່າງຜົວເມັຍ, 89,2% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ຮັບຮູ້ວ່າການເຮັດໃຫ້ຜູ້ອື່ນເສຍໜ້າຕໍ່ສາທາລະນະຊົນ ແມ່ນເປັນການກະທຳຜິດ.

83,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດຮູ້ດີວ່າການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ ເປັນການກະທຳຜິດກົດໝາຍ. ເປັນໜ້າສົນໃຈທີ່ວ່າມີເຖິງ 76,5% ເຊື່ອວ່າການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາເມັຍຕົນເອງ ແມ່ນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ. ຕາມກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວ ແລ້ວ ການກະທຳຊຳເລົາເມັຍບໍ່ແມ່ນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ ແຕ່ທາກແມ່ນເລື່ອງລະຫວ່າງຄູ່ຜົວ-ເມັຍ.

1.3 ຄວາມຕື່ນຕົວກ່ຽວກັບອົງການຍຸຕິທຳ

ດ້ານທິສາມທີ່ໄດ້ນຳມາສຶກສາຄົ້ນຄວ້າແມ່ນຄວາມຕື່ນຕົວກ່ຽວກັບກົນໄກທາງດ້ານຕຸລາການກໍ່ຄືບັນດາອົງການ ສະໜັບສະໜູນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍ ຊຶ່ງຈະເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນ ສາມາດນຳໃຊ້ສິດ, ປົກປ້ອງສິດຂອງຕົນ ແລະ ສາມາດແກ້ໄຂບັນຫາໃນເວລາມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ.

ກົນໄກ ທີ່ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ດີທີ່ສຸດແມ່ນ ລະບົບແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຕາມກົດປະເພນີ, ມີ 78,7% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດຮູ້ດີວ່າສາມາດໃຊ້ວິທີການດັ່ງກ່າວ ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ. ຕາມມາດ້ວຍ 72,2% ແມ່ນແກ້ໄຂດ້ວຍໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ; ມີພຽງແຕ່ 65,5% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບສານ ເປັນລະບົບທາງການ . ຢູ່ແຂວງ ຄຳມ່ວນ ມີພຽງ 42,7% ທີ່ມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບສານ ເຊິ່ງຢູ່ຕໍ່າກວ່າ ຕົວເລກ ສະເລັຍຂອງແຂວງອື່ນໆ. ທາງກົງກັນຂ້າມ, ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຢູ່ແຂວງວຽງຈັນ ແມ່ນຕໍ່າກວ່າໝູ່ ມີພຽງ (67%) ແລະ ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບ ກົນໄກແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ຢູ່ແຂວງ

ອຸດົມໄຊ ມີ 68,7%. ກ່ຽວກັບຂັ້ນຕອນໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ, ມີພຽງ 35,3% ຮູ້ຈັກວິທີຍື່ນຄໍາຮ້ອງຟ້ອງ ຕໍ່ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແຕ່ວ່າມີພຽງ 16,2% ຂອງຜູ້ທີ່ໃຊ້ການບໍລິການຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນ ບ້ານ ທີ່ຮູ້ຈັກວ່າ ຂະບວນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ວ່າມີການດໍາເນີນໄປຄືແນວໃດ 14,7% ຂອງຜູ້ຖືກສໍາພາດ, ຊຶ່ງເປັນອັດຕາຂ້າງຕໍ່າ ທີ່ຮູ້ຈັກການປະກອບຄໍາຮ້ອງຟ້ອງ ເພື່ອສະເໜີຕໍ່ສານ.

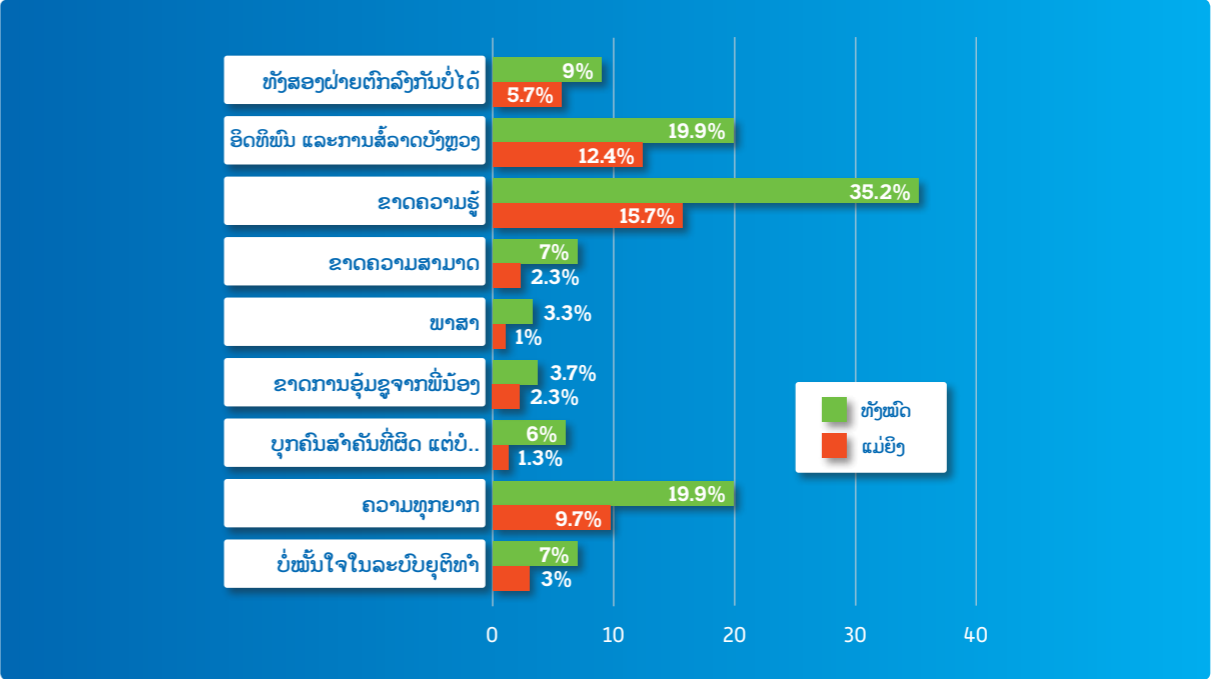
ກ່ຽວກັບ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ, ມີພຽງ 14,8% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສໍາພາດ ທີ່ຮູ້ຈັກກ່ຽວກັບ ການໃຫ້ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ. ກ່ຽວກັບບັນຫານີ້ ແຂວງວຽງຈັນ ແມ່ນມີຄວາມຮັບຮູ້ສູງສຸດມີເຖິງ (20,1%) ແລະ ແຂວງອຸດົມໄຊ ມີຄວາມຮັບຮູ້ຕໍ່າສຸດມີພຽງ (11,4%)

ການສໍາຫຼວດກ່ຽວກັບຄວາມຮູ້ ແລະ ສະຕິຄວາມຕື່ນເຕົ້າ ຊື້ໃຫ້ເຫັນວ່າ:

- ການລັກຊັບ, ຄວາມບໍ່ຍຸຕິທໍາ ແລະ ການດຶມເຫຼົ້າເມົາ ກໍຄືຂໍ້ຂັດແຍ່ງດ້ານທີ່ດິນ, ເປັນບັນຫາທີ່ສໍາຄັນ ກ່ຽວກັບຄວາມຍຸຕິທໍາ ທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ປະຊາຊົນ ໃນຊີວິດປະຈຳວັນຂອງເຂົາເຈົ້າ. ການນໍາໃຊ້ ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ, ພາລະແບກຫາບໃນການອອກແຮງງານທີ່ໜັກໜ່ວງ ແລະ ບໍ່ເທົ່າທຽມກັນ ແລະ ການທໍາມິດສະຈານ ກໍຄື ການຂົ່ມຂືນທໍາຊໍາເລົາ ເປັນບັນຫາທີ່ພົບເຫັນ ຊຶ່ງສົ່ງຜົນກະທົບສະເພາະຕໍ່ແມ່ຍິງ. ການຂາດໂອກາດ ໃນການໄດ້ຮັບການສຶກສາ ເປັນບັນຫາຕົ້ນຕໍສໍາລັບເດັກນ້ອຍ.
- ປະຊາຊົນມີຄວາມຮັບຮູ້ດີວ່າ ຢູ່ໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ມີບັນຫາກ່ຽວກັບການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນ ຄອບຄົວ ແລະ ຄວາມຮຸນແຮງລະຫວ່າງເພດ ແລະ ກໍຮັບຮູ້ວ່າເປັນການກະທໍາ ທີ່ຜິດກົດໝາຍ.
- ປະຊາຊົນສ່ວນຫຼາຍ ມີຄວາມຄຸ້ນເຄີຍ ກັບກົນໄກຂອງຂະບວນການຍຸຕິທໍາ ຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ແລະ ກໍຍັງຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ ສານ ຢ່າງກວ້າງຂວາງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບ ກົນໄກຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ ຍັງມີລະດັບທີ່ແຕກຕ່າງກັນໃນແຕ່ລະພາກ.
- ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບ ທະນາຍຄວາມ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ໂດຍທົ່ວໄປຍັງຕໍ່າ ໂດຍສະ ເພາະຢູ່ນອກເຂດນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ.

2. ການເຂົ້າເຖິງ/ການພົວພັນເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ

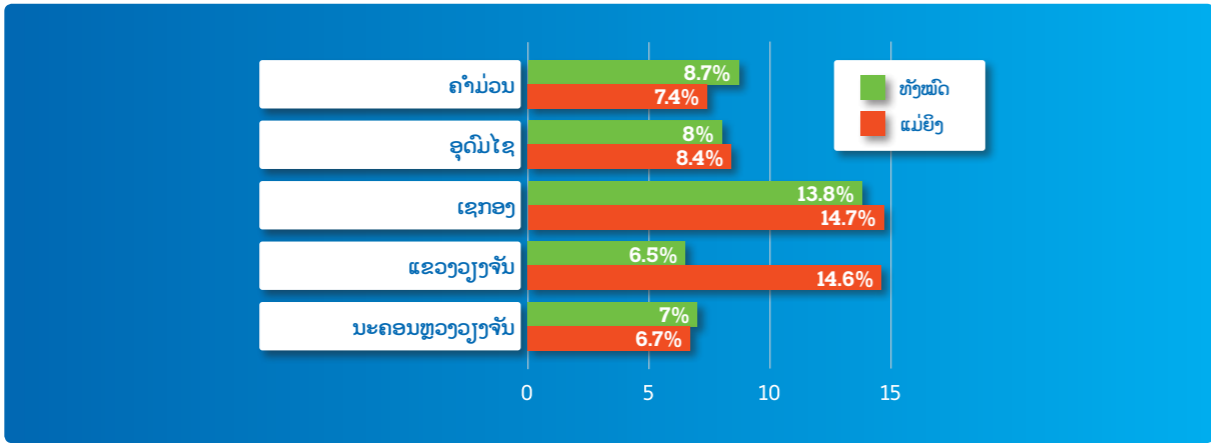
ບັດໃຈ ຈໍານວນໜຶ່ງ ທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບ ຫຼື ຈໍາກັດຄວາມສາມາດ ຂອງບຸກຄົນໃນການຮັບຮູ້ສິດ ແລະ ພັນທະ ຂອງຕົນ,ການດໍາເນີນການອັນເໝາະສົມ ເພື່ອນໍາໃຊ້ສິດ ຫຼື ບົກປ້ອງສິດດັ່ງກ່າວ. ອຸປະສັກຕົ້ນຕໍ ຄື ການຮັບເອົາ ຄວາມຮູ້ເບື້ອງຕົ້ນກ່ຽວກັບ ສິດດັ່ງກ່າວ ກໍຄື ວິທີແກ້ໄຂໃນເວລາທີ່ ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າຖືກລະເມີດ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ຂັ້ນຕອນຕ່າງໆເພື່ອເຂົ້າເຖິງ ແລະ ພົວພັນກັບລະບົບຍຸຕິທໍາ. ໃນນັ້ນມີ 35,2% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສໍາພາດ ກ່າວວ່າ ເຂົາເຈົ້າຂາດຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດ ແລະ ບໍ່ຮູ້ວ່າຈະໄປຫາໃຜ, ເອີ້ນຫາຜູ້ໃດ ແລະ ຈະຍື່ນຄໍາຮ້ອງຟ້ອງຢ່າງຖືກ ຕ້ອງຄືແນວໃດ ຊຶ່ງເປັນບັນຫາຕົ້ນຕໍ ຂອງເຂົາເຈົ້າ ໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ.

2.1 ການມີສ່ວນຮ່ວມໃນການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນເຕົ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ

ສະຕິຄວາມຕື່ນເຕົ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ສາມາດໄດ້ຮັບມາຈາກຫລາຍວິທີການທີ່ແຕກຕ່າງກັນ: ໂດຍແບບທາງກົງ ຫຼື ແບບທາງອ້ອມ ຊຶ່ງຈະພາໃຫ້ວຽກງານມີຄວາມສໍາເລັດໃນລະດັບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ.

44% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສໍາພາດ (264 ຄົນ ໃນນີ້ ມີແມ່ຍິງ 130 ຄົນ) ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນວຽກງານຍົກລະ ດັບສະຕິຄວາມຕື່ນເຕົ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ບາງປະເພດ, ໃນນັ້ນ 14,7% ບໍ່ເຄີຍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານເລີຍ. ຈໍານວນຜູ້ຖືກສໍາພາດ ທີ່ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານດັ່ງກ່າວສູງທີ່ສຸດ ແມ່ນມາຈາກ ແຂວງເຊກອງ ມີ 83 ຄົນ ຖືວ່າ ກວມເອົາ 54,9% ຂອງຜູ້ຖືກສໍາພາດ ຈາກແຂວງດັ່ງກ່າວ ແລະ ມີ 31,4% ຂອງຈໍານວນທັງໝົດ. ມີພຽງ 32,0% ຂອງຜູ້ຖືກສໍາພາດຈາກ ແຂວງ ອຸດົມໄຊ ທີ່ເຄີຍເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້.

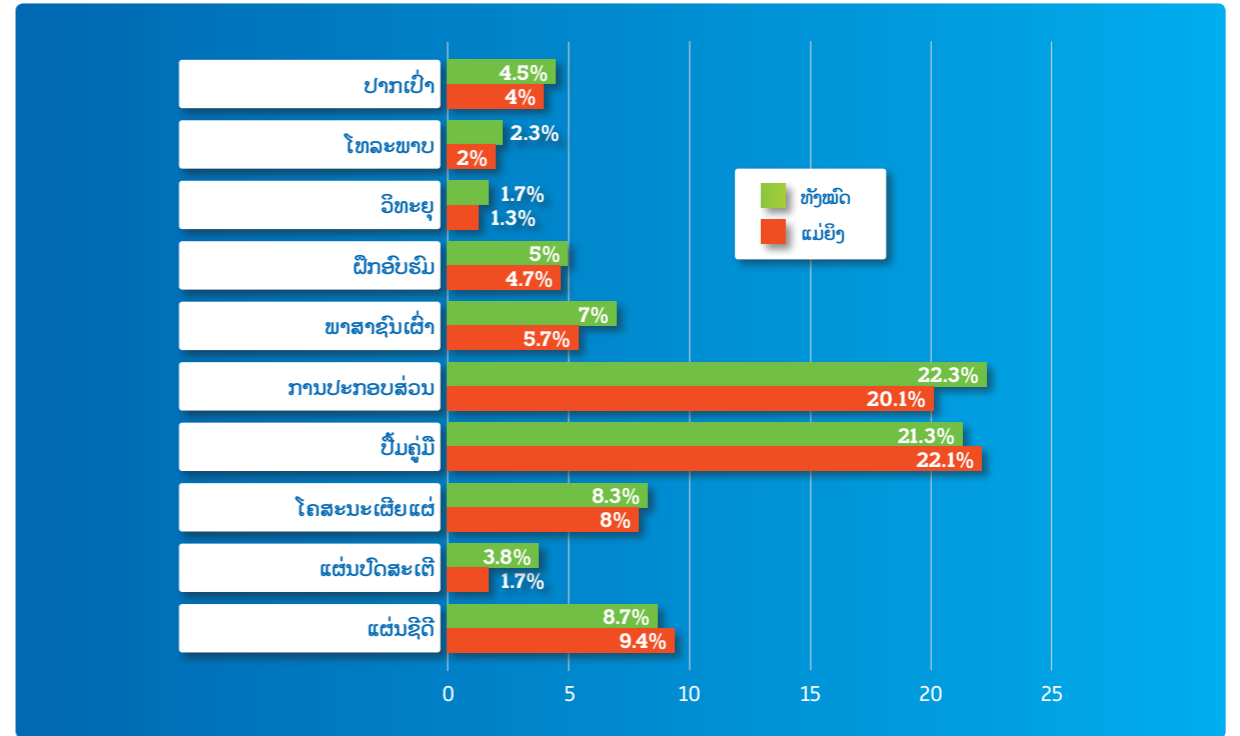
ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແມ່ນຫົວຂໍ້ຕົ້ນຕໍ ຂອງການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ຊຶ່ງມີການລາຍງານວ່າ 9,7% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານດັ່ງກ່າວ. ຄວາມໝັ້ນຄົງແຫ່ງຊາດ ໂດຍສະເພາະແມ່ນຄວາມສາມັກຄີປອງດອງກັນໃນສັງຄົມ, ການຫຼີກລ້ຽງຂໍ້ຂັດແຍ່ງ, ການປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍ ແລະ ລະບຽບການ ຂອງທ້ອງຖິ່ນ ແມ່ນໄດ້ຈັດຢູ່ໃນອັນດັບທີ ສອງ ໃນອັດຕາ 9,3%. ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄອບຄົວ ເປັນອັນດັບ ສາມ ໃນອັດຕາ 6,8% ແລະ ຊຶ່ງເກືອບເປັນຕົວເລກທີ່ເທົ່າທຽມກັນ ລະຫວ່າງຄຳຕອບຈາກ ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ (41 ຄົນ ໃນນີ້ ມີແມ່ຍິງ 19 ຄົນ).

ຜູ້ທີ່ເຂົ້າຮ່ວມ ວຽກງານການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ເຫັນດີຢ່າງເປັນເອກະສັນວ່າ ຂໍ້ມູນທີ່ມີການ ໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ ມີປະໂຫຍດ ແລະ ເໝາະສົມ. ນອກນັ້ນ, 67,4% ຂອງຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳ ເຄີຍໃຊ້ຂໍ້ມູນ ທີ່ເຂົາເຈົ້າຮຽນຮູ້ໃນຊີວິດຈິງ. ອີກເທື່ອໜຶ່ງ, ຈຳນວນ ຂອງຜູ້ທີ່ໃຊ້ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວ ສູງທີ່ສຸດ ມາຈາກ ແຂວງ ເຊກອງ ມີ 61 ຄົນ ໃນນີ້ ມີແມ່ຍິງ 29 ຄົນ ເຊິ່ງເທົ່າກັບ 40,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດທັງໝົດ.

ຜູ້ຖືກສຳພາດ ຍັງຍົກໃຫ້ເຫັນເຖິງ ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໃຫ້ມີການຈັດຕັ້ງປະ ຕິບັດວຽກງານ ການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ຊຶ່ງມີ 16,8% (101 ຄົນ) ໃນນັ້ນເຫັນວ່າ ຕ້ອງການຮຽນຮູ້ກົດໝາຍທັງໝົດ “ທີ່ມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບພວກຕົນ” 15,7% “ກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວກັບຄວາມຍຸຕິທຳ” 14,2% “ກ່ຽວກັບກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄອບຄົວ” ແລະ 11,7% “ກ່ຽວກັບສິດທິ” ມີພຽງ 7,5% ເທົ່ານັ້ນ ຕ້ອງການຮຽນຮູ້ຫຼາຍຂຶ້ນກ່ຽວກັບ ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແລະ 3,0% ຕ້ອງການຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບ ກົດໝາຍອາຍາ. ຜູ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນ 16 ຄົນ ມີຄວາມຕ້ອງການຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບ “ກົດໝາຍກ່ຽວກັບການພັດທະນາ” ເປັນຕົ້ນ ສິດຕໍ່ການຊ່ວຍເຫຼືອ ໃນການພັດທະນາຈາກລັດຖະບານ.

2.2 ວິທີການ

ວິທີການທີ່ເຂົາເຈົ້າຕ້ອງການ ທີ່ຈະໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນຂ່າວສານທາງດ້ານກົດໝາຍ ແມ່ນເປັນວິທີການ “ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ” ຊຶ່ງປະຊາຊົນສາມາດຕັ້ງຄຳຖາມ ແລະ ໄດ້ຮັບການອະທິບາຍ ຫຼື ການຕອບຄຳຖາມດັ່ງກ່າວ ຊຶ່ງກວມເອົາ 22,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດທັງໝົດ, ໃນນັ້ນ 8,3% ຕ້ອງການ ໃຫ້ມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ຢູ່ໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ເພື່ອໃຫ້ມີການເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານດັ່ງກ່າວຢ່າງເຕັມສ່ວນ. ຂໍ້ມູນທີ່ ເປັນລາຍລັກອັກສອນ ເຊັ່ນ: ປຶ້ມ ຫຼື ຄູ່ມື ເປັນຂໍ້ມູນທີ່ ຕ້ອງການຈາກ 21,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ. ໃນນັ້ນຂໍ້ມູນ ທີ່ເປັນວັດຖຸ ຊຶ່ງສາມາດເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນໄດ້ ໂດຍຜູ້ກຶກໜັງສື ເຫັນວ່າ ເປັນສິ່ງທີ່ຈຳເປັນ ໂດຍຜູ້ຖືກສຳພາດ 8,7%. 7% ຂອງຜູ້ໃຫ້ສຳພາດ ຕ້ອງການໃຫ້ມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານກ່ຽວກັບ ການຍົກລະດັບສະຕິ ຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ດ້ວຍການນຳໃຊ້ພາສາຂອງຊົນເຜົ່າຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ຍ້ອນວ່າມີຂໍ້ຈຳກັດ ກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ພາສາລາວ ຢູ່ໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

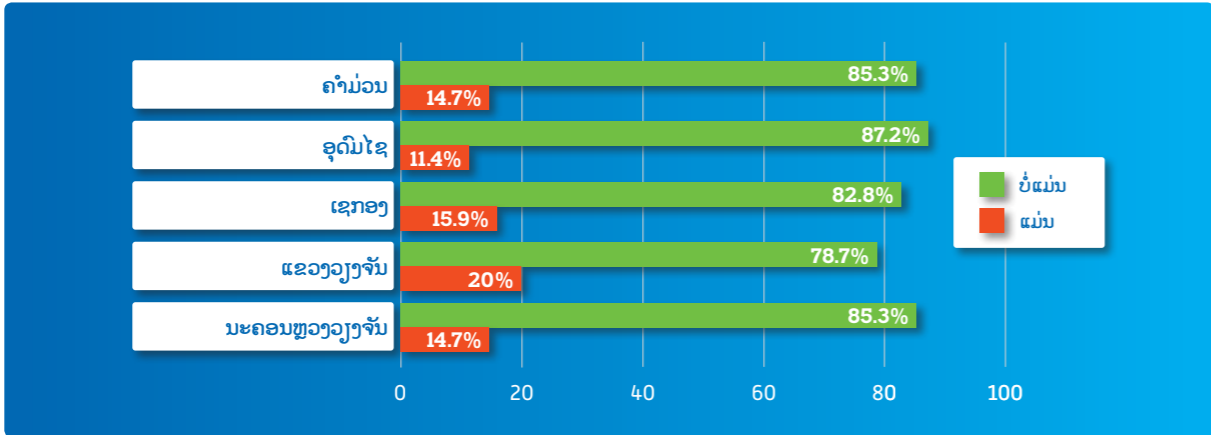
ເພື່ອຢັ້ງຢືນວ່າຜູ້ຖືກສຳພາດ ໄດ້ຮຽນຮູ້ກົດໝາຍໃນຕົວຈິງຄືແນວໃດນັ້ນ ໄດ້ມີການສອບຖາມພວກເຂົາ ເຈົ້າວ່າ ເຮັດແນວໃດພວກເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງຮູ້ວ່າ ການໃຊ້ຄວາມຮຽນແຮງໃນຄອບຄົວ ເປັນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ. ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນມາຈາກ: ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ມີ (11,7%); ພະນັກງານເມືອງ ທີ່ໄດ້ມີການຈັດ ຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົ້ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ມີ (8,5%) ຈາກນາຍບ້ານ (7,5%) ແລະ ຈາກພໍ່ແມ່ ແລະ ຍາດຕີພີ່ນ້ອງ ມີ (5,0%).

2.3 ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ

ການບໍລິການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ ແມ່ນເປັນປັດໃຈທີ່ສຳຄັນ ທີ່ຊ່ວຍໃຫ້ປະຊາຊົນ ມີຄວາມຕົ້ນຕົວຫຼາຍຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບ ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ເຂົ້າເຖິງກົນໄກທີ່ເໝາະສົມ ຢ່າງມີປະສິດທິຜົນ ເພື່ອ ປົກປ້ອງສິດຜົນປະໂຫຍດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນເວລາເກີດມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ.

ໃນຂະນະທີ່ ການບໍລິການດັ່ງກ່າວ ຍັງມີຄວາມອ່ອນນ້ອຍ ຢູ່ ສປປ ລາວ ແຕ່ວ່າການບໍລິການດັ່ງກ່າວ ແມ່ນມີຢູ່ແທ້ຈິງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ອີງຕາມການສຳຫຼວດ ມີພຽງ 14,8% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບວຽກງານນີ້. ໃນນີ້ 20% ຢູ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, 11% ຢູ່ແຂວງອຸດົມໄຊ ທີ່ຮູ້ຈັກກ່ຽວກັບ ການບໍລິການ ການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ ໃນນັ້ນມີ 16,2% ຮັບຮູ້ວ່າ ມີການບໍລິການດັ່ງກ່າວ ຢູ່ໃນເຂດທີ່ຕົນອາໄສຢູ່. ແຕ່ມີພຽງ 1,5% ເທົ່ານັ້ນ ທີ່ເຄີຍນຳໃຊ້ການບໍລິການດັ່ງກ່າວ. ສຳລັບຜູ້ທີ່ເຄີຍໄດ້ ໃຊ້ບໍລິການ ວ່າວ່າການນຳໃຊ້ການບໍລິການດັ່ງກ່າວ ແມ່ນເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງໃນຄອບຄົວ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງກ່ຽວກັບ ທີ່ດິນ, ອຸບັດຕິເຫດ, ສັດເຂົ້າໄຮ່ນາ ຫຼື ຄະດີກ່ຽວກັບ ການລັກສັດ.

15% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດເວົ້າວ່າ ໜ່ວຍງານຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍແບບເຄື່ອນທີ່ ທີ່ມີໜ້າທີ່ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ, ການໃຫ້ຄຳປຶກສາ, ເປັນຜູ້ຕາງໜ້າວ່າຄວາມຢູ່ສານ ຫຼື ການສະໜອງການບໍລິການໄດ້ໄປເຖິງຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າແທ້ ແລະ ມີ 14,7% ໄດ້ເຄີຍນຳໃຊ້ການບໍລິການດັ່ງກ່າວໜຶ່ງ ຄັ້ງ ແລະ ມີ 6% ໄດ້ເວົ້າວ່າ ພວກຕົນເປັນອາສາສະໝັກດ້ານກົດໝາຍປະຈຳບ້ານ ແລະ 2% ເວົ້າວ່າພວກເຂົາເຈົ້າ ເປັນທະນາຍຄວາມ ຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນຂອງຕົນ. ການໃຫ້ການສຶກສາທາງດ້ານກົດໝາຍແກ່ປະຊາຊົນ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ແມ່ນການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕົນຕົວ ກ່ຽວກັບລະບຽບການຂັ້ນບ້ານທີ່ຈັດຂຶ້ນໂດຍທົ່ວໜ້າຊຸມຊົນ ແມ່ນຖືກຮັບຮູ້ວ່າໄດ້ຖືກຈັດຂຶ້ນ, ຊຶ່ງມີ 26,7% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດໄດ້ຍັງຍິນກ່ຽວກັບວຽກງານດັ່ງກ່າວ.

ໃນຫຼາຍກໍລະນີ ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນມີໜ້ອຍກວ່າເຄິ່ງ ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ທີ່ຕອບວ່າ ຕົນມີຄວາມຮູ້ ຫຼື ເຄີຍນຳໃຊ້ ການບໍລິການດັ່ງກ່າວ ແມ່ນເປັນເພດຍິງ. ແຕ່ເນື່ອງຈາກວ່າ ເປັນຕົວຢ່າງຂະໜາດນ້ອຍ ດັ່ງນັ້ນ, ທາງດ້ານສະຖິຕິຂໍ້ມູນ ຈຶ່ງເຫັນວ່າອາດຈະບໍ່ມີຄວາມສຳຄັນ.

2.4 ອຸປະສັກຕ່າງໆທີ່ເກີດຂຶ້ນອື່ນໆ ຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ

ເຖິງວ່າ ຈະມີການສ້າງຂະບວນການປູກຈິດສຳນຶກ ກ່ຽວກັບສິດໃນ ຂະບວນການຍຸຕິທຳ ແລະ ໃຫ້ການຊ່ວຍ ເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນສາມາດເຂົ້າເຖິງຂັ້ນຕອນເຫຼົ່ານັ້ນ, ແຕ່ກໍອາດມີບາງປັດໃຈພາຍນອກອື່ນໆ ທີ່ເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນປະສົບກັບອຸປະສັກ ໃນການພົວພັນກັບລະບົບຍຸຕິທຳຢ່າງມີປະສິດທິຜົນ ເພື່ອນຳໃຊ້ສິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

ບັນຫາຄວາມທຸກຍາກ ຖືວ່າເປັນບັນຫາທີ່ສຳຄັນ ຊຶ່ງມີ 19,9% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ, ໃນນັ້ນ 48,2% ເປັນຜູ້ທີ່ມີລາຍໄດ້ ຕໍ່າກວ່າ 300,000 ກີບ ຫຼື 36,5 ໂດລາສະຫະລັດ ຕໍ່ເດືອນ ນັ້ນເປັນສາຍເຫດຕົ້ນຕໍສຳລັບພວກເຂົາເຈົ້າ ທີ່ບໍ່ໄປສານ. ກົນໄກເຄິ່ງທາງການ ເຊັ່ນ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ, ບາງຄັ້ງມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ 25,000 - 100,000 ກີບ (3 - 12 ໂດລາສະຫະລັດ) ຕໍ່ການໄກ່ເກ້ຍໜຶ່ງຄັ້ງ, ແຕ່ກໍຍັງຕໍ່າກວ່າຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນລະບົບທາງການ. ກົນໄກທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ ແມ່ນມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໜ້ອຍທີ່ສຸດ.

ອີກ 3,3% ກ່າວວ່າ ບັນຫາພາສາ ເປັນອຸປະສັກ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງແລ້ວ, ຂັ້ນຕອນເຄິ່ງທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ ສາມາດດຳເນີນການໃນພາສາ ທີ່ຄູ່ກໍລະນີເລືອກ. ໂດຍມີ 36,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດໄດ້ກ່າວວ່າ ປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ໃນຊຸມຊົນ ຈະເຂົ້າໃຈພາສາທີ່ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານນຳໃຊ້.

ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ, ຕາມວັດທະນະທຳທົ່ວໄປ ແມ່ນຕ້ອງການບໍ່ໃຫ້ມີການປະເຊີນໜ້າກັນ ແລະ ມີການປະນີ ປະນອມ ເພື່ອຮັກສາສາຍພົວພັນໃນສັງຄົມ ແລະ ຮັກສາຄວາມສາມັກຄີຮັກແພງ ໂດຍສະເພາະໃນຊຸມຊົນນ້ອຍ. ຮູບການດັ່ງກ່າວ ຈະສາມາດໃຊ້ໄດ້ ໃນເວລາມີການເລືອກເອົາ ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງແບບເຄິ່ງທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ ແທນທີ່ຈະເປັນການຄັດເລືອກລະບົບການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງແບບເປັນທາງການ ທີ່ມີການໂຕ້ຖຽງກັນເພື່ອຫາຜູ້ຊະນະ.

ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານຈຳນວນໜຶ່ງ ທີ່ບໍ່ເຂົ້າໃຈຢ່າງເລິກເຊິ່ງ ຕໍ່ກັບເນື້ອໃຈຈິດໃຈຂອງການສ້າງບ້ານປອດຄະດີນັ້ນ ໃນເວລາດຳເນີນການໄກ່ເກ້ຍ ອາດຈະກົດດັນໃຫ້ຄູ່ກໍລະນີ ມີການຕົກລົງກັນ ເຖິງວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າບໍ່ເພິ່ງພໍໃຈຕໍ່ຜົນຂອງການໄກ່ເກ້ຍນັ້ນກໍຕາມ ໂດຍສະເພາະໃນເວລາທີ່ມີການໄກ່ເກ້ຍທີ່ບໍ່ສອດຄ່ອງກັບກົດໝາຍ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ອາດຈະເປັນສິ່ງໜຶ່ງທີ່ສ້າງຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຕໍ່ພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນການເຂົ້າເຖິງລະບົບຍຸຕິທຳທີ່ເປັນທາງການ.

ຕົວຢ່າງ:

ຜູ້ຖືກສຳພາດທ່ານໜຶ່ງໄດ້ເວົ້າວ່າ “ຂ້າພະເຈົ້າ ບໍ່ພໍໃຈຕໍ່ການຕົກລົງໃນໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍ, ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂັ້ນບ້ານບໍ່ເຄີຍຊ່ວຍຂ້ອຍເລີຍ. ມັນບໍ່ມີຄວາມ ເປັນທຳ ແລະ ຂ້າພະເຈົ້າຍັງມີບັນຫາດັ່ງກ່າວ ແລະ ພວກເຂົາເຈົ້າບໍ່ສາມາດແກ້ໄຂໃຫ້ໄດ້. ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂັ້ນບ້ານໃຫ້ເວລາຂ້າພະເຈົ້າແຕ່ 2 ຊົ່ວໂມງເທົ່ານັ້ນ ໃນການເຈລະຈາຕົກລົງບັນຫາ. ຫຼັງຈາກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ພັ້ງຂໍ້ຕົກລົງຈາກການໄກ່ເກ້ຍ, ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ເວົ້າວ່າ ຂ້າພະເຈົ້າຕ້ອງການນຳເອົາຂໍ້ຂັດແຍ່ງໄປແກ້ໄຂຢູ່ ສານຂັ້ນເມືອງ ແຕ່ໜ່ວຍງານໄກ່ເກ້ຍ ບໍ່ອະນຸຍາດໃຫ້ເຮັດແນວນັ້ນ. ພວກເຂົາເຈົ້າໄດ້ເວົ້າວ່າ ຂ້າພະເຈົ້າຕ້ອງຮັບຜິດຊອບດ້ວຍຕົນເອງ ຍ້ອນວ່າພູ່ບ້ານຂອງພວກເຮົາ ໄດ້ກາຍເປັນບ້ານປອດຄະດີ. ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຈະບໍ່ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຕໍ່ຂ້າພະເຈົ້າ ແລະ ຈະບໍ່ໃຫ້ເອກະສານໃດໆ ທີ່ຂ້າພະເຈົ້າຕ້ອງການ ເພື່ອໄປສານເມືອງ ແລະ ຂ້າພະເຈົ້າຕ້ອງລົງດູລູກດ້ວຍຕົນເອງ ໂດຍບໍ່ມີການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກຜູ້ອື່ນ. ຂ້າພະເຈົ້າຍັງຕ້ອງຈ່າຍຄ່າທຳນຽມໃຫ້ແກ່ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ”.

ອຸປະສັກທີ່ເປັນຮູບປະທຳຊຶ່ງພົບເຫັນຈາກການສຳຫຼວດໃຫ້ຮູ້ວ່າ ການໂຮມເອົາ ບັນດາສານຂັ້ນເມືອງໄປຢູ່ໃນ 39 ສານເຂດ ສາມາດເຮັດໃຫ້ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍເພີ່ມຂຶ້ນ, ບໍ່ພຽງແຕ່ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແຕ່ມັນຍັງບັງຄັບ ໃຫ້ຄູ່ກໍລະນີຕ້ອງມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍສຳລັບການເດີນທາງ ແລະ ເສັຍເວລາເຮັດວຽກ. ອີກດ້ານໜຶ່ງ, 43,5% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດເຊື່ອວ່າ ທີ່ຕັ້ງຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ເຂົ້າເຖິງໄດ້ງ່າຍກວ່າ.

ສຸດທ້າຍ, ຜູ້ໃຫ້ສຳພາດຈຳນວນໜຶ່ງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຂໍ້ຈຳກັດກ່ຽວກັບ ການບັງຄັບປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານຍັງບໍ່ທັນເປັນການນຳໃຊ້ສິດຢ່າງເຕັມສ່ວນ; ເຖິງວ່າ ສິດທິດັ່ງກ່າວ ຈະຖືກຮັບຮູ້ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ. ບັນຫານີ້ໄດ້ຖືກຮັບຮູ້ວ່າເປັນບັນຫາ ຢູ່ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ ທີ່ເປັນທາງການ ກຸ່ມທີ່ຖືກສຳພາດຍັງຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ມັນເປັນບັນຫາຕົ້ນຕໍໃນການປະຕິບັດຜົນຂອງການໄກ່ເກ້ຍ ຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ.

ຕົວຢ່າງ:

ນາງ ກ ເປັນແມ່ຍິງຊາວມືງ ທີ່ອາໄສຢູ່ແຂວງວຽງຈັນ. ຜົວຂອງຜູ້ກ່ຽວ ມີຄວາມສຳພັນແບບຊູສາວ (ນອກໃຈເມັຍ). ຜູ້ກ່ຽວປະເຊີນໜ້າກັບຜົວ ໃນຄະດີການທຳມິດສະຈານ ແຕ່ວ່າບໍ່ມີຫຍັງປ່ຽນແປງ. ຜູ້ກ່ຽວໄດ້ໄປຫາທົວໜ້າໜ່ວຍ ແລະ ເຖິງວ່າທົວໜ້າໜ່ວຍ ໄປລົມກັບຜູ້ເປັນຜົວ ກໍຍັງບໍ່ມີຫຍັງປ່ຽນແປງ. ຜູ້ເປັນຜົວຍັງສືບຕໍ່ໄປຫາແມ່ຍິງຄົນອື່ນ. ນາງ ກ ໄດ້ຍື່ນຄຳຮ້ອງຟ້ອງຕໍ່ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ (2 ຄັ້ງ). ໃນເວລາມີກອງປະຊຸມການໄກ່ເກ້ຍຢູ່ຂັ້ນບ້ານ ຜູ້ເປັນຜົວຍອມຮັບຄວາມຜິດ ແຕ່ເວົ້າວ່າ ຕົນບໍ່ຢາກຢ່າຮ້າງ, ຜູ້ກ່ຽວພຽງແຕ່ຕັດສິນໃຈໜີຈາກເມັຍ ແລະ ລູກ ໂດຍບໍ່ໃຫ້ການ ຊ່ວຍເຫຼືອໃດໆ.

ຫລັງຈາກນັ້ນ ນາງ ກ ນຳເອົາເລື່ອງດັ່ງກ່າວ ສະເໜີຕໍ່ສານຂັ້ນເມືອງ. ສານຂັ້ນເມືອງຕັດສິນໃຫ້ ລົງໂທດຕັດອິດສະລະພາບຜູ້ເປັນຜົວ ປີເຄິ່ງ ແຕ່ວ່າຫຼັງຈາກ ມີການລົງຄຳຕັດສິນຂອງສານ, ພີ່ນ້ອງຂອງຜູ້ເປັນຜົວ ໄດ້ໄປພົວພັນກັບອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ແລະ ຄຳຕັດສິນຂອງຜູ້ກ່ຽວ ຖືກຫຼຸດລົງມາເປັນ 2 ເດືອນ ແລະ 15 ວັນ. ແຕ່ນັ້ນມາ, ຄູ່ຜົວ-ເມັຍ ໄດ້ປະຮຽກກັນ ແຕ່ຜູ້ເປັນຜົວປະຕິເສດ ບໍ່ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອໃນ ການລ້ຽງດູລູກ.

ໃນການສຳຫຼວດ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງ ຫຼື ການພົວພັນກັບລະບົບຍຸຕິທຳ ຊື່ໃຫ້ເຫັນວ່າ:

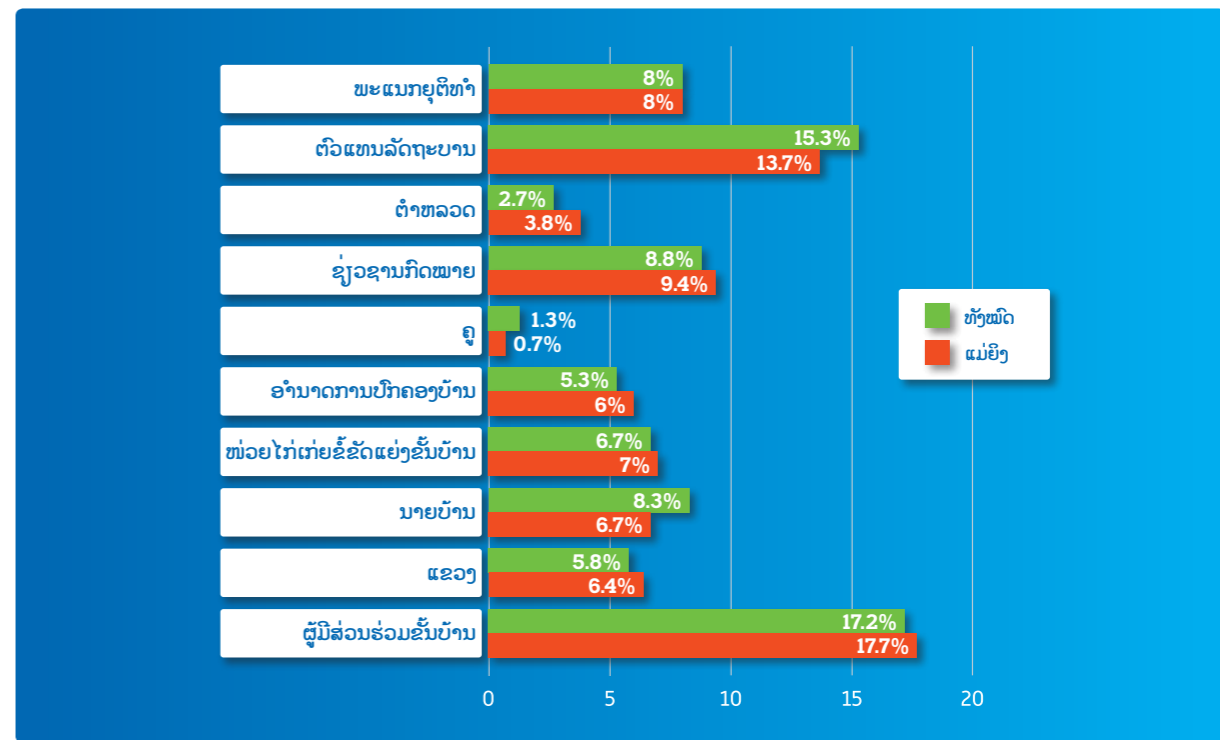
- ສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍທີ່ມີຈຳກັດ ເປັນອຸປະສັກຕົ້ນຕໍ ຂອງປະຊາຊົນ ໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໂດຍສະເພາະກິນໄກທາງການ;
- ປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ ເຄີຍເຂົ້າຮ່ວມໃນວຽກງານຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ຍັງຍືນວ່າ ມີປະໂຫຍດຫຼາຍ, ແຕ່ກໍຍັງມີຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການ ຂໍ້ມູນທາງດ້ານກົດໝາຍເພີ່ມເຕີມ ກ່ຽວກັບສິດຕາມກົດໝາຍ;
- ປະຊາຊົນມັກການເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານ ຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ຫຼື ການນຳໃຊ້ສື່ມວນຊົນແບບເປັນກັນເອງ, ແຕ່ວ່າພວກເຂົາເຈົ້າ ກໍຍັງຕ້ອງການຂໍ້ມູນຂ່າວສານທີ່ເປັນທາງການ ແລະ ໃຫ້ມີຄວາມເໝາະສົມກັບລັກສະນະພິເສດຂອງແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ;
- ການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍເຫັນວ່າ ຍັງບໍ່ທັນທົ່ວເຖິງ ໂດຍສະເພາະໃນເຂດຢູ່ນອກ ນະຄອນ ຫຼວງວຽງຈັນ;
- ບັນຫາຄວາມທຸກຍາກ ເປັນໜຶ່ງໃນອຸປະສັກຂອງປະຊາຊົນ ໃນການຊອກຫາວິທີການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ໃນເວລາທີ່ ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າຖືກລະເມີດ;
- ບາງກໍລະນີ ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານກ່ຽວກັບການສ້າງບ້ານປອດຄະດີ ໃນພາກປະ ຕິບັດຕົວຈິງ ອາດມີຜົນກະທົບທາງລົບ ໂດຍບໍ່ຕັ້ງໃຈ ຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ;
- ການບັງຄັບປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ທີ່ຍັງບໍ່ທັນມີປະສິດທິຜົນເທົ່າທີ່ຄວນ ເປັນບັນ ຫາທີ່ສ້າງຜົນກະທົບ ຕໍ່ການນຳໃຊ້ສິດ ທັງຢູ່ໃນລະບົບເຄື່ອງທາງການ (ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ) ແລະ ລະບົບທີ່ເປັນທາງການ (ສານ) ລະບົບທີ່ເປັນທາງການ (ສານ).

3. ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ/ທັດສະນະ

ປະຊາຊົນ ອາດເຂົ້າໃຈສິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ, ຮູ້ຈັກ ວິທີໃນການນຳໃຊ້ສິດດັ່ງກ່າວ ແລະ ສາມາດນຳ ໃຊ້ສິດນັ້ນໄດ້. ແນວໃດກໍຕາມ, ຄວາມຕ້ອງການຂອງເຂົາເຈົ້າໃນການນຳໃຊ້ສິດ ອາດຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ຈາກຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ໃນລະບົບການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ທັດສະນະຂອງພວກເຂົາເຈົ້າກ່ຽວກັບ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ ໃນການໄດ້ຮັບຄວາມຍຸຕິທຳ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວ ອາດເປັນສິ່ງຜັກດັນໃຫ້ເຂົາເຈົ້າ ຈາກເລືອກວິທີໃດ ວິທີໜຶ່ງ ຫຼື ຮູບການໃດໜຶ່ງ ເໝືອນວ່າວິທີການອື່ນ ຫຼື ທາງເລືອກຂອງເຂົາເຈົ້າວ່າ ຈະຊອກວິທີການແກ້ໄຂບັນຫາຂອງຕົນ ຫຼື ບໍ່. ຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ທັດສະນະດັ່ງກ່າວ ສາມາດມີອິດທິພົນຕໍ່ ຄວາມພະຍາຍາມໃນການປັບປຸງວຽກງານ. ບໍ່ວ່າຈະເປັນການປັບປຸງລະບົບເປັນຕົ້ນການປັບປຸງດ້ານການຈັດຕັ້ງ ຫຼື ການຝຶກອົບຮົມໃຫ້ແກ່ພະນັກງານ ຫຼື ບາງຄັ້ງອາດຈະເປັນພຽງການປັບປຸງສາຍພົວພັນສັງຄົມເທົ່ານັ້ນ ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ເກີດຂຶ້ນ ຊຶ່ງເປັນບັນຫາທີ່ປະຊາຊົນມີຄວາມເປັນທ່ວງເປັນໃຍ.

3.1 ຄວາມເຊື່ອຖືໃນແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ

ຕໍ່ກັບການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ 17,2% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ກ່າວວ່າ ພະນັກງານເມືອງ ເປັນຜູ້ທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າ “ເຊື່ອໝັ້ນຫຼາຍທີ່ສຸດວ່າ ສາມາດໃຫ້ຂໍ້ມູນທີ່ຖືກຕ້ອງກ່ຽວກັບ ບັນຫາທີ່ມີຄວາມສຳຄັນ” ຕໍ່ພວກເຂົາເຈົ້າ. ຖັດມາມີ 15,3% ທີ່ເຊື່ອວ່າ “ຕົວແທນທີ່ໄດ້ຮັບການແຕ່ງ ຕັ້ງຢ່າງຖືກຕ້ອງ ໂດຍລັດຖະບານ”; ແລະ 8,8% (ຊຶ່ງໃນ 53 ຄົນ ມີແມ່ຍິງ 28 ຄົນ) ທີ່ຕ້ອງການຂໍ້ມູນ ຈາກຊ່ວຍຊານດ້ານກົດໝາຍ ເຊັ່ນ: ທະນາຍຄວາມ ຫຼື ພະນັກງານທີ່ໄດ້ຮັບການຝຶກອົບຮົມດ້ານກົດໝາຍ. ມີໜ້ອຍກວ່າເຄິ່ງໜຶ່ງ ຂອງ 20 ຈາກ 50 ຄົນ ໃນຈຳນວນ 8,3% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ທີ່ເລືອກວ່າ ນາຍບ້ານ ເປັນຜູ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນທີ່ໜ້າເຊື່ອຖືໄດ້ ແມ່ນເປັນແມ່ຍິງ. ກົງກັນຂ້າມ, 6,7% ຂອງຈຳນວນແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ທີ່ມີຈຳນວນເທົ່າກັນກ່າວວ່າ ເຂົາເຈົ້າຢາກໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ຈາກສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວຂັ້ນສູງກາງ, ແຂວງ, ເມືອງ ຫຼື ບ້ານ.

3.2 ການເລືອກຮູບແບບການແກ້ໄຂບັນຫາ

ໃນເວລາສຳຫຼວດ ທີມງານສຳພາດ ສະເໜີໃຫ້ເຫັນ ເຈັດ ສະພາບການທີ່ສົມມຸດຂຶ້ນ ແລ້ວໄດ້ມີການ ຖາມ ຜູ້ຖືກສຳພາດວ່າ ບຸກຄົນໃດ ຫຼື ສະຖາບັນໃດ ທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າຕ້ອງການເຂົ້າໄປຫາເພື່ອໃຫ້ໄດ້ “ຄວາມຍຸຕິທຳ” ຫຼື ການ“ແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ມີຄວາມຍຸຕິທຳ”.

ການເລືອກວິທີການແກ້ໄຂຂອງພວກເຂົາເຈົ້າມີດັ່ງນີ້:

- ການລັກໂກ່ ເມື່ອຮູ້ຈັກຜູ້ກະທຳຜິດ: 35,5% ເລືອກໄປຫາພາຍບ້ານ, 18,1% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ, 16,2% ການຕົກລົງກັນເອງລະຫວ່າງສອງຝ່າຍ ແລະ 8,3% ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ
- ອຸບັດຕິເຫດ ລົກຈັກຕຳກັນ ຊຶ່ງໜຶ່ງຄັນ ຖືກເປ່ເພ: 50% ເລືອກໄປຫາຕຳຫຼວດ (ຫຼາຍກວ່າເຄິ່ງ ແມ່ນແມ່ຍິງ); 17,2% ໄປຫາພາຍບ້ານ, 10,5% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ, 5,6% ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ 2,7% ໄປຫາສານ
- ທີ່ດິນ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງກ່ຽວກັບເຂດແດນຂອງທີ່ດິນ: 33,7% ໄປຫາອົງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ, 30,2% ໄປຫາພາຍບ້ານ, 15,8% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ແລະ 4,2% ໄປຫາສານ
- ການທຳມິດສະຈານ 27,5% ໄປຫາພາຍບ້ານ, 17,0% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ, 16,2% ໄປຫາເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າໃນບ້ານ ແລະ 11,5% ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ
- ການລັກລອບຄ້າຂາຍສິ່ງຜິດກົດໝາຍ 54,7% ເລືອກໄປຫາຕຳຫຼວດ ແລະ 13,6% ໄປຫາພາຍບ້ານ
- ບັນຫາໜີ້ສິນ 33,2% ໄປຫາພາຍບ້ານ; 18,8% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ; 10,3% ໄປຫາໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ; 10,3% ໄປຫາຕຳຫຼວດ ແລະ 7,6% ໄປຫາສານ
- ການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ: 16,6% ໄປຫາພາຍບ້ານ; 10,6% ໄປຫາອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ 10,2% ໄປຫາຕຳຫຼວດ 5,5% ໄປຫາໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ 1,6% ໄປຫາສານ

ຈາກ ຄຳຕອບດັ່ງກ່າວຂ້າງເທິງນັ້ນ ເຫັນວ່າ ມີແນວໂນ້ມ ສອງ ປະເພດ ຄື:

1. ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວ ໃນກິນໂກບໍ່ເປັນທາງການ ປະຊາຊົນເລືອກຫຼາຍກວ່າໝູ່ ແມ່ນວິທີເລືອກເອົາພາຍບ້ານ ຫຼື ອຳນາດການປົກຄອງທ້ອງຖິ່ນ; ກິນໂກເຄິ່ງທາງການ (ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ) ແລະ ກິນໂກທາງການ ແມ່ນສານ. ທີ່ຈິງແລ້ວ, ໃນຫຼາຍຄະດີ ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຈະຢູ່ໃນອັນດັບທ້າຍໆ ແລະ ສານ ຢູ່ອັນດັບສູດທ້າຍ. ມີຂໍ້ຍົກເວັ້ນ ຄື ຄະດີທີ່ຕິດພັນກັບການຜິດຖຽງກັນ ຈາກພາຍນອກຄອບຄົວ ຫຼື ລະບົບພາຍໃນທີ່ບໍ່ເຂົ້າຂ້າງອອກຂາຝ່າຍໃດ ເຊັ່ນ ການລັກລອບຄ້າຂາຍສິ່ງຜິດກົດໝາຍ ແລະ ຄະດີທີ່ພົວພັນກັບເງິນ.
2. ແມ່ຍິງມີແນວໂນ້ມວ່າ ຈະເລືອກໃຊ້ກິນໂກບໍ່ເປັນທາງການ ໂດຍສະເພາະແມ່ນພາຍບ້ານຫຼາຍກວ່າ ກິນໂກທາງການ ເຊັ່ນ ຕຳຫຼວດ ຫຼື ເຈົ້າໜ້າທີ່ກົມທີ່ດິນ ຫຼາຍກວ່າເພດຊາຍ.

3.3 ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຕໍ່ລະບົບຍຸຕິທຳ

ການເລືອກເອົາລະບົບຍຸຕິທຳ ໄດ້ສະແດງອອກ ໃນຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ຫັດສະນະ ໂດຍທົ່ວໄປ ກ່ຽວກັບລະບົບທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ, ເຄິ່ງທາງການ ແລະ ເປັນທາງການ. ຜູ້ຖືກສຳພາດສ່ວນໃຫຍ່ (72,5%) ສະແດງຄວາມໝັ້ນໃຈ ໃນລະບົບຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາ ຫຼື ຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ, ຖັດລົງມາ ມີ 66,3% ແມ່ນໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ 58,2% ແມ່ນເລືອກສານ.

3.4 ປະສົບການຕົວຈິງ

ການນຳໃຊ້ກິນໂກທາງຍຸຕິທຳຕົວຈິງ ແມ່ນອີງໃສ່ສິ່ງທີ່ປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ເລືອກ: 22,7% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ເຄີຍໃຊ້ກິນໂກຕາມຮີດຄອງປະເພນີ, ການໃຊ້ກິນໂກດັ່ງກ່າວ ຫຼາຍທີ່ສຸດແມ່ນ ຢູ່ແຂວງວຽງຈັນມີເຖິງ36,0% ຊຶ່ງຫຼາຍກວ່າແຂວງອຸດົມໄຊສອງເທົ່າ ແລະ ສູງກວ່າຕົວເລກສະເລັຍຂອງແຂວງອື່ນ ແລະ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ. ໃນຈຳນວນຜູ້ຊົມໃຊ້ກິນໂກດັ່ງກ່າວນີ້ 98,5% ກ່າວວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າໄດ້ຮັບການປະຕິບັດດ້ວຍຄວາມນັບຖື ໃນເວລາພວກເຂົາເຈົ້ານຳໃຊ້ລະບົບດັ່ງກ່າວ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ແມ່ນມີ 96,4% ຂອງຜູ້ນຳໃຊ້ລະບົບຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ທີ່ມີຄວາມເພິ່ງພໍໃຈ ຕໍ່ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການແກ້ໄຂບັນຫາ ແລະ 96,4% ຈະນຳໃຊ້ລະບົບນີ້ອີກຕໍ່ໄປ. ເປັນໜ້າສົນໃຈ, ຊຶ່ງຜູ້ຖືກສຳພາດມີຄວາມໝັ້ນໃຈໃນລະບົບ ແລະ ເຊື່ອວ່າຈະໄດ້ຮັບ ການແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ເປັນທຳ ຈາກລະບົບດັ່ງກ່າວ ຊຶ່ງມີສູງເຖິງ 97,1%.

ການປະຕິບັດຕາມກົດປະເພນີຂອງຊາວມົ້ງ

ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ຕາມປະເພນີຂອງຊາວມົ້ງ ແມ່ນມີຈຸດສຸມປົນອ້ອມບົດບາດ ຂອງເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າ, ຄູ່ກໍລະນີທັງສອງຝ່າຍ ຈະຖືກຕາງໜ້າໂດຍເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າຂອງຕົນ ຊຶ່ງຈະມີການປະຊຸມ ແລະ ປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບຂໍ້ຂັດແຍ່ງ. ແນວຄວາມຄິດຫຼັກ ຄື ເພື່ອຮັກສາສັນຕິພາບ, ສະເຖຍລະພາບ ແລະ ຮັບປະກັນຄວາມສາມັກຄີ ຮັກແພງ ລະຫວ່າງກົກເຫຼົ່າ. ເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າ ຈະແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງໂດຍອີງໃສ່ຄຳສຸພະສິດຂອງ ຊາວມົ້ງທີ່ວ່າ: “ເຮັດໃຫ້ບັນຫາໃຫຍ່ ກາຍເປັນບັນຫານ້ອຍ ແລະ ພ້ອມກັນແກ້ໄຂບັນຫານ້ອຍໃຫ້ໝົດໄປ”. ໃນເວລາ ເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າໄດ້ມີການຕົກລົງກ່ຽວກັບ ການແກ້ໄຂບັນຫາແລ້ວ, ສະມາຊິກທຸກຄົນຂອງກົກເຫຼົ່ານັ້ນ ຕ້ອງໄດ້ນັບຖືການຕົກລົງຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ແລະ ຂໍ້ຕົກລົງ ຈະເຮັດຂຶ້ນໂດຍເຈົ້າກົກເຈົ້າເຫຼົ່າ ຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

12,3% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດທັງໝົດ ເຄີຍໃຊ້ບໍລິການຂອງໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ, 1/3 ຂອງຜູ້ໃຊ້ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ເປັນ ແມ່ຍິງ 43 ຄົນ ຈາກ ຈຳນວນທັງໝົດ 136 ຄົນ. ການນຳໃຊ້ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຫຼາຍທີ່ສຸດແມ່ນຢູ່ ແຂວງວຽງຈັນ ມີເຖິງ(36,5%) ແລະ ແຂວງເຊກອງ (30,0%) ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ຢູ່ເຂດຊານເມືອງ, ໃນຈຳນວນຂອງຜູ້ໃຊ້ບໍລິການນີ້ 74,3% ກ່າວວ່າ ຂັ້ນຕອນໃນການໂກ່ເກ້ຍໄດ້ຖືກອະທິບາຍໃຫ້ພວກເຂົາເຈົ້າ ໂດຍໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ; 85,5% ເຊື່ອວ່າໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ເຂົ້າໃຈບັນຫາ ແລະ 90,5% ເຊື່ອວ່າ ໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ປະຕິບັດຕໍ່ເຂົາເຈົ້າດ້ວຍຄວາມເຄົາລົບ ແລະ ນັບຖື. ຜົນໄດ້ຮັບຄື 77,0% ຂອງຜູ້ໃຊ້ບໍລິການ ມີຄວາມເພິ່ງພໍໃຈຕໍ່ຜົນຂອງໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ. 86,5% ຄິດວ່າໜ່ວຍໂກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ມີຄວາມເປັນກາງ ແລະ ເປັນທຳ ແລະ 87,8% ຈະໃຊ້ບໍລິການອີກຕໍ່ໄປ.

4,5% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ເຄີຍໃຊ້ບໍລິການຂອງສານ 50,0% ຈາກ 75.0% ຂອງຜູ້ໃຊ້ບໍລິການຂອງສານ ລາຍງານວ່າ ພະນັກງານສານປະຕິບັດຕໍ່ຕົນ ດ້ວຍຄວາມເຄົາລົບ ແລະ ນັບຖື. ເຄິ່ງໜຶ່ງ ຫຼື 50% ຂອງຜູ້ທີ່ໃຊ້ບໍລິການຂອງສານ ພໍໃຈນຳຜົນຂອງການຕັດສິນ ໃນຂະນະທີ່ 60,7% ຈະໃຊ້ບໍລິການ ຂອງສານອີກ ຖ້າຈຳເປັນ.

ຕໍ່ກັບການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ 39,3% ຂອງ 11 ຄົນ ທີ່ໃຊ້ບໍລິການຂອງສານ ຊື້ແຈງວ່າ ທະນາຍຄວາມ ຂອງເຂົາເຈົ້າ ບໍລິການດີ ແລະ ເຖິງວ່າ ມີຈຳນວນຜູ້ທີ່ໃຊ້ບໍລິການການຊ່ວຍເຫຼືອລ້ານີ້ ຈະມີໜ້ອຍກໍຕາມ ຜູ້ໃຊ້ການບໍລິການ 8 ໃນ 9 ຄົນ ກ່າວວ່າຈະໃຊ້ບໍລິການອີກ.

ກິນໄກໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງອີກອັນໜຶ່ງ ທີ່ພົບເຫັນໃນເວລາດຳເນີນການສຳພາດ ເປັນວິທີທີ່ຜູ້ຖືກສຳພາດ (6 ຄົນ) ໃຊ້ ຄື ການຮ້ອງທຸກ ຕໍ່ສະພາແຫ່ງຊາດ, ເຈົ້າເມືອງ, ພະແນກການຂອງແຂວງ. ເຖິງວ່າກິນໄກດັ່ງກ່າວ ຈະບໍ່ເປັນກິນໄກ ທີ່ເປັນທາງການ ຫຼື ເຄິ່ງທາງການ ແຕ່ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ ມັນເປັນວິທີການໜຶ່ງ ທີ່ນຳໃຊ້ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາ.

3.5 ບັນຫາກ່ຽວກັບທັດສະນະ

ໂດຍລວມແລ້ວ 19,9% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ກ່າວວ່າ ເຂົາເຈົ້າເລືອກບໍ່ໃຊ້ລະບົບທາງການ ຍ້ອນວ່າມີການນຳໃຊ້ອິດທິພົນທີ່ບໍ່ເໝາະສົມ. 7% ອ້າງວ່າ “ເງິນຕັດສິນບັນຫາ” ແລະ 6% ຍືນຍັນວ່າ ຕຳຫຼວດ ແລະ ສານ ບໍ່ປະຕິບັດໜ້າທີ່ຕາມກົດໝາຍ. ນອກຈາກນັ້ນ, 14 ຈາກ 24 ຄະນະກຳມະການໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ທີ່ຖືກສຳພາດ ໃຫ້ທັດສະນະວ່າ ຈຳນວນສານ ແມ່ນບໍ່ພຽງພໍກັບຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການ. ແລະ ອີກ 10 ຄະນະໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານທີ່ເຫຼືອ ເຊື່ອວ່າ ສານ ອາດບໍ່ປະຕິບັດຕາມຂັ້ນຕອນທີ່ກຳນົດໄວ້ໃນກົດໝາຍສະເໝີໄປ ແລະ ບາງຄັ້ງກໍມີການຕັດສິນບັນຫາ ໂດຍອີງໃສ່ຫຼັກຖານທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫຼື ບາງຄັ້ງເຫັນວ່າ ບໍ່ມີຄວາມສົນໃຈໃນການແກ້ໄຂບັນຫາ.

ຕົວຢ່າງ:

ທ້າວ ກ ມາຈາກ ວຽງຈັນ. ເມັຍຂອງຜູ້ກ່ຽວໄດ້ຮັບເງິນຈາກຕ່າງປະເທດ ແລະ ຂໍຢ່າຮ້າງກັບຜູ້ກ່ຽວ. ເມັຍໄດ້ໜີອອກຈາກບ້ານ ໂດຍກ່າວຫາວ່າ ຜົວຂອງຕົນທຸບຕີ. ຜູ້ເປັນເມັງປ່ອຍ ລູກ 7 ປີ ໃຫ້ຢູ່ນຳພໍ່.

ຫຼັງຈາກນັ້ນ 3 ວັນ, ທ້າວ ກ ໄດ້ຮັບຈົດໝາຍສະບັບໜຶ່ງຈາກ ສານຂັ້ນເມືອງ ຂໍໃຫ້ລາວໄປຂຶ້ນສານ. ສານຕົກລົງໃຫ້ມີການຢ່າຮ້າງ ຕາມຄຳຮ້ອງຂໍຂອງເມັຍ. ທ້າວ ກ ບໍ່ພໍໃຈຕໍ່ຄຳຕັດສິນ. “ສານຕັດສິນ ໂດຍອີງໃສ່ແຕ່ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຈາກຜູ້ເປັນເມັຍເທົ່ານັ້ນ. ສານບໍ່ເຄີຍຖາມຄຳເຫັນຂ້ອຍເລີຍ ແລະ ບໍ່ເຄີຍກວດສອບຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຈາກເມັຍ. ຂ້ອຍບໍ່ຊຸກຍູ້ໃຫ້ຜູ້ໃດໄປສານ ຖ້າເຈົ້າບໍ່ມີເງິນ ເຈົ້າບໍ່ມີວັນຊະນະຄະດີ”

ເຖິງວ່າ ຄຳເຫັນກ່ຽວກັບ ຄວາມໜ້າເຊື່ອຖື, ປະສິດທິພາບ ແລະ ການພິຈາສະນາຂອງສານ ຖ້າທຽບໃສ່ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຈະເປັນແນວໃດກໍຕາມ ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງໃຫ້ເຫັນໃນພາກກ່ອນນີ້, ຍັງເຫັນວ່າ ມີຫຼັກຖານ ຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍທີ່ຍັງຍືນໃຫ້ເຫັນວ່າ ການປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ຍັງເປັນບັນຫາທີ່ຕ້ອງໄດ້ແກ້ໄຂ.

ການສຳຫຼວດກ່ຽວກັບທັດສະນະ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ ຊື້ໃຫ້ເຫັນວ່າ:

- ປະຊາຊົນ ແມ່ນມີຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ຕໍ່ພະນັກງານຢູ່ຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ ໃນການໃຫ້ຂໍ້ມູນຂ່າວສານທີ່ຖືກຕ້ອງກ່ຽວກັບສິດ ແລະ ການແກ້ໄຂບັນຫາຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ;
- ກິນໄກຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ເປັນກິນໄກທີ່ໄດ້ຮັບການເຊື່ອຖືຫຼາຍກວ່າໝູ່ ແລະ ຖືກນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ ຈາກປະຊາຊົນທົ່ວໄປ ໂດຍສະເພາະແມ່ນ ແມ່ຍິງ ເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ;
- ວິທີແກ້ໄຂ ເຄິ່ງທາງການ ແລະ ທາງການ ເປັນກິນໄກທີ່ປະຊາຊົນເລືອກ ເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ຈາກພາຍນອກຄອບຄົວ ຫຼື ລະບົບພາຍໃນທີ່ບໍ່ເຂົ້າຂ້າງອອກຂາຝ່າຍໃດ;
- ຂັ້ນຕອນ ແລະ ການປະຕິບັດ ຕໍ່ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ ແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນເທົ່າທຽມກັນ ກັບຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ຍັງຍັງຍືນເຖິງຄວາມໝັ້ນໃຈ ໃນລະບົບບໍ່ເປັນທາງການ ແລະ ເຄິ່ງທາງການ ຫຼື ທາງການ;
- ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບສິ່ງທີ່ຈະໄດ້ຈາກທະນາຍຄວາມ ເຫັນວ່າຍັງຕ່ຳ, ແຕ່ມີຄວາມຕ້ອງການການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກທະນາຍຄວາມສູງ ເປັນຕົ້ນ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ;
- ປະຊາຊົນ ຍັງມີຄວາມເຊື່ອໝັ້ນບໍ່ທັນສູງ ຕໍ່ຄວາມສາມາດໃນການປັບປຸງປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ເພື່ອຮັບປະກັນການນຳໃຊ້ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ພາກທີ 3:

ຂໍ້ສະຫລຸບ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ

ການສຳຫຼວດ ທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ຢູ່ 4 ແຂວງ ໃນ ສປປ ລາວ ກຳນົດຂຶ້ນ ເພື່ອບັນລຸເປົ້າໝາຍຈຳນວນໜຶ່ງ.

ເປົ້າໝາຍທີ່ໜຶ່ງຂອງການສຳຫຼວດ ຄື: ເກັບກຳຂໍ້ມູນຫຼັກຖານ ທີ່ສັງເກດເຫັນໄດ້ກ່ຽວກັບ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ ໂດຍນຳໃຊ້ວິທີການ ການດຳນິນການສຳຫຼວດໃນດ້ານສັງຄົມສາດ ທີ່ຫຼາຍພາກສ່ວນຍອມຮັບ. ມີການສຳພາດຫຼາຍຮ້ອຍຄົນ, ກຸ່ມຄົນ ແລະ ກຸ່ມຈຸດສຸມ ຫຼື ມີການປຶກສາຫາລື ກັບທຸກຂະແໜງການຢູ່ໃນສັງຄົມຂອງ ສປປ ລາວ. ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການສຳພາດດັ່ງກ່າວ ລວມມີທາງດ້ານຄຸນນະພາບ ແລະ ປະລິມານ ໄດ້ມີການຕອບຄຳຖາມກ່ຽວກັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ, ການພົວພັນກັບລະບົບຍຸຕິທຳ ແລະ ທັດສະນະກ່ຽວກັບລະບົບຍຸຕິທຳ ຊຶ່ງໄດ້ຖືກນຳມາສັງລວມ, ວິໄຈ ແລະ ສະຫຼຸບ ໃນບົດລາຍງານສະບັບນີ້.

ຜົນໄດ້ຮັບອີກດ້ານໜຶ່ງ ຄື ໃນຫຼາຍໆກໍລະນີ ມີຈຳນວນ ຜູ້ຊາຍ ແລະ ແມ່ຍິງ ໃນຈຳນວນທີ່ເກືອບເທົ່າກັນ ທີ່ໃຫ້ຄຳຕອບຄືກັນ ນອກຈາກຄຳຕອບໃນບາງກໍລະນີເທົ່ານັ້ນ.

ສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວ

ຕໍ່ກັບ ຄວາມຮູ້/ສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວ ທາງດ້ານກົດໝາຍ ເຖິງວ່າ ຈະມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ໃນການຕີລາຄາຂອບເຂດຄວາມຮັບຮູ້ຕົວຈິງ ຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍ ຫຼື ເນື້ອໃນຂອງສິດຂອງເຂົາເຈົ້າວ່າ ມີໃນລະດັບໃດ. ແຕ່ຢ່າງໜ້ອຍ ໃນຄະດີໃດໜຶ່ງ ເຂົາເຈົ້າມີຄວາມຮູ້ຫຼາຍລົມຄວນ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍ ໂດຍເຊື່ອວ່າ ການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາເນ້ຍ ເປັນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ. ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ເຂົາເຈົ້າເຊື່ອວ່າ ເຂົາເຈົ້າມີຂໍ້ມູນ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍຢູ່ໃນຂົງເຂດທີ່ສຳຄັນ ລວມທັງການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງຢູ່ໃນຄອບຄົວ ແລະ ການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງລະຫວ່າງເພດ ໃນລັກສະນະທີ່ຄ້າຍຄືກັນນັ້ນ ເກືອບ 80% ຂອງ ຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ໃນເວລາສຳຫຼວດນີ້ ໄດ້ມີການຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບລະບົບຍຸຕິທຳຕາມຮີດຄອງປະເພນີ. 70% ຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ 2/3 ແມ່ນຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບສານ.

ຢ່າງໜ້ອຍ ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວນີ້ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ ອາດຮູ້ຈັກລະບົບຍຸຕິທຳຫຼາຍກວ່າທີ່ຄິດໄວ້: “ຮູ້ໃນສິ່ງຕົນບໍ່ຮູ້” ໝາຍວ່າ ແທນທີ່ຈະຮູ້ໜ້ອຍ ຫຼື ບໍ່ຮູ້ທັງເລີຍ ເຂົາເຈົ້າມີຄວາມຮູ້ພຽງພໍກ່ຽວກັບ ຂອບເຂດສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ເພື່ອກຳນົດວ່າ ເວລາໃດສິດທີ່ສຳຄັນ ຖືກລະເມີດ ແລະ ຈະຊອກວິທີແກ້ໄຂໄດ້ຢູ່ໃສ. ທາງກົງກັນຂ້າມ, ຫຼາຍກວ່າ 1/3 ຂອງ ຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດໃນການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ເຫັນວ່າ ການຂາດຄວາມຮູ້ຂອງຕົນເປັນອຸປະສັກຕົ້ນຕໍ ຕໍ່ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ. ຄວາມຮູ້ທີ່ມີພຽງແຕ່ສ່ວນໃດສ່ວນໜຶ່ງນີ້ ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງ ຄວາມຕ້ອງການຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນການເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານ ກ່ຽວກັບການຍົກສູງສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ມີຈຳນວນໜ້ອຍກວ່າ 15% ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດມີຄວາມຄຸ້ນເຄີຍກັບການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າ ດ້ານກົດໝາຍ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວ ບໍ່ພຽງແຕ່ສາມາດສ້າງຜົນກະທົບ ຕໍ່ຄວາມຮູ້ຕົວຈິງຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ຫຼື ຄວາມສາມາດໃນການຊອກຫາຄວາມຮູ້ຕົວຈິງ ກ່ຽວກັບສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ແຕ່ມັນຍັງໝາຍເຖິງ ເຂົາເຈົ້າອາດບໍ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງກົນໄກຍຸຕິທຳ ແບບທາງການຢ່າງມີປະສິດຕິຜົນ, ຖ້າວ່າມີຄວາມຈຳເປັນ.

ການພົວພັນ

ມີຄວາມຮູ້ ກໍບໍ່ສາມາດຕີລາຄາໄດ້ວ່າເປັນຄວາມສາມາດ ໃນການປົກປ້ອງສິດຂອງຕົນ. ໂດຍອີງໃສ່ການສຳ ຫຼວດຄັ້ງນີ້, ການພົວພັນໃນຕົວຈິງກັບ ຫຼື ການເຂົ້າເຖິງກົນໄກຍຸຕິທຳ ແມ່ນຖືກຈຳກັດດ້ວຍຫຼາຍປັດໃຈ.

ໃນຂະນະທີ່ຫຼາຍຄົນເຄີຍໃຊ້ ບັນດາກົນໄກແບບປະເພນີ ຫຼື ບໍ່ເປັນທາງການ ອີກຈຳນວນໜ້ອຍໜຶ່ງໄດ້ໃຊ້ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ ອີກສ່ວນໜ້ອຍໜຶ່ງ ໄປນຳໃຊ້ບໍລິການຂອງສານ. ຜູ້ຖືກສຳພາດ ກ່າວວ່າ ບັນຫາຄວາມທຸກຍາກ ເປັນຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຕົ້ນຕໍ ໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ສານ ແລະ ຂະ ບວນການຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ທີ່ມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຂ້າງສູງ. ນອກນັ້ນ, ຍັງມີການກຳນົດວ່າ ບັນຫາພາສາກໍເປັນອຸປະສັກໜຶ່ງເຊັ່ນກັນ.

ອຸປະສັກ ອີກຢ່າງໜຶ່ງ ແມ່ນຄວາມສາມາດເຂົ້າເຖິງສານ ຖ້າເບິ່ງໄລຍະທາງ, ຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ແລະ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍສຳລັບການເດີນທາງ. ໃນສະພາບທີ່ຍັງຂາດຊັບພະຍາກອນ ເພື່ອສ້າງສານຂັ້ນເມືອງ, ອາດຈະ ຄົ້ນຄວ້າການສ້າງສານເຄື່ອນທີ່ ເພື່ອບັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳຕົວຈິງ.

ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງຂ້າງເທິງ, ຄວາມຫຍຸ້ງຍາກທາງອ້ອມອີກຢ່າງໜຶ່ງ ແມ່ນການຂາດສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງ ດ້ານກົດໝາຍ ນອກຈາກນັ້ນ ຍັງຂາດທະນາຍຄວາມ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ຢູ່ຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນ ເພື່ອໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອແກ້ຜູ້ຮ້ອງຟ້ອງ.

ໃນເວລາດຽວກັນ, ການເລືອກວິທີແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ແບບບໍ່ເປັນທາງການ ຫຼື ເຄິ່ງທາງການ ເປັນອັນ ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນປະເພນີທາງວັດທະນະທຳ. ການເລືອກບໍ່ປະເຊີນໜ້າ ທີ່ໄດ້ສືບທອດປະຕິບັດແຕ່ໃດມາ ໃນລະບົບຍຸຕິທຳ ຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ, ເຖິງວ່າຈະແມ່ນເປັນລະບົບທີ່ໂຕ້ແຍ່ງກັນກໍຕາມ. ສານເຫັນຄວາມສຳຄັນ ໃນການປະນີປະນອມກັນ ເພື່ອຟື້ນຟູ ຫຼື ຮັກສາຄວາມຮັກແພງສາມັກຄີໃນສັງຄົມໄວ້. ການປະຕິບັດຕາມຮີດ ຄອງປະເພນີສາມາດໄດ້ຮັບການເສີມຂະຫຍາຍ ໂດຍການຜັກດັນທາງສັງຄົມ ທີ່ບໍ່ຢາກໃຫ້ນຳເອົາຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ໄປແກ້ໄຂຢູ່ນອກຊຸມຊົນ.

ຈາກສະພາບດັ່ງກ່າວ ນະໂຍບາຍການສ້າງ ບ້ານປອດຄະດີ ເຊິ່ງມີຈຸດປະສົງໃນການສົ່ງເສີມ ການໃຫ້ການບໍລິການ ທີ່ມີຄວາມຍຸຕິທຳ, ມີປະສິດທິພາບ ແລະ ປະສິດທິຜົນຫຼາຍຂຶ້ນຢູ່ໃນຂັ້ນທ້ອງ ຖິ່ນ, ແຕ່ ຖ້າມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມເປົ້າໝາຍ ຕາມທີ່ກຳນົດໄວ້ໃນນະໂຍບາຍກ່ຽວກັບ ການສ້າງບ້ານປອດຄະດີ, ບໍ່ເປັນໄປຕາມລະບຽບການ ແລະ ຂັ້ນຕອນຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ມັນອາດຈະເປັນອຸປະສັກໃຫ້ຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງ ທີ່ບໍ່ພໍໃຈຕໍ່ຜົນຂອງການໄກ່ເກ້ຍນຳເອົາຂໍ້ຂັດແຍ່ງໄປຮ້ອງ ຟ້ອງຕໍ່ສານ. ເຖິງວ່າຜູ້ຮ້ອງຟ້ອງ ຮູ້ສຶກວ່າ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ບໍ່ສາມາດປົກປ້ອງສິດຂັ້ນພື້ນ ຖານທີ່ສຳຄັນຂອງຕົນໄດ້. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ອາດຈະເປັນອຸປະສັກ ຕໍ່ການກວດກາທີ່ເປັນປະໂຫຍດຂອງອົງ ການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຕໍ່ຂໍ້ຜິດພາດ ຫຼື ການເຂົ້າຂ້າງອອກຂາທີ່ເປັນໄປໄດ້ໃນໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ, ດັ່ງນັ້ນ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດນະໂຍບາຍ ກ່ຽວກັບບ້ານປອດຄະດີ ຄວນຖືກຕິດຕາມກວດກາຢ່າງໃກ້ຊິດ ເພື່ອຮັບປະກັນ ໃຫ້ຄວາມເປັນໜ່ວຍເປັນໄປດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກແກ້ໄຂ.

ການຈຳກັດສິດໃນການຂໍອຸທອນຕໍ່ຂໍ້ຕົກລົງຂອງພາກສ່ວນບໍລິຫານຕໍ່ສານ ອາດເປັນຄຳວິພາກວິຈານ ທີ່ໜັກໜ່ວງ ໂດຍສະເພາະ ໃນເວລາ ສຳພາດເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຂໍ້ມູນທາງດ້ານຄຸນນະພາບ. ໃນນີ້, ການບໍ່ປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ, ເຫັນວ່າມີລັກສະນະຄ້າຍຄືກັນ ກັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດບົດບັນທຶກ ການຕົກລົງຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ. ຍ້ອນວ່າການໄກ່ເກ້ຍແມ່ນຂະບວນການຕົກລົງແກ້ໄຂບັນຫາ ແບບສະໝັກໃຈ ແທນທີ່ຈະເປັນການກຳນົດວ່າ ມີຜູ້ຊະນະ ແລະ ຜູ້ເສຍຄະດີ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ ການບັງຄັບປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ຄວນໄດ້ຮັບການປັບປຸງ ແລະ ຂັ້ນຕອນກ່ຽວກັບການປະຕິບັດບົດບັນ ທຶກຜົນຂອງການໄກ່ເກ້ຍ ຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ມີການອະທິບາຍຢ່າງຈະແຈ້ງ.

ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ

ການບໍ່ປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ນອກຈາກ ຈະເປັນອຸປະສັກກົດຂວາງການນຳໃຊ້ສິດ ທີ່ຜ່ານລະບົບຍຸຕິທຳແລ້ວ ມັນຍັງເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນບໍ່ເລືອກລະບົບນີ້ ເປັນວິທີທຳອິດ ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາ.

ຕໍ່ກັບ ຄວາມໝັ້ນໃຈຂອງປະຊາຊົນ ຍັງບໍ່ເຫັນມີບັນຫາໃຫຍ່ໆ ທີ່ຕິດພັນກັບການສ້າງກົດໝາຍ. ເຖິງວ່າສາມ ສ່ວນສີ່ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ທີ່ເຊື່ອວ່າ ການຂົ່ມຂືນເມີຍ ແມ່ນການກະທຳຜິດທາງອາຍາ, ມັນສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສັງຄົມອາດຈະມີຄວາມກຽມພ້ອມແລ້ວທີ່ຈະຮັບເອົາການປ່ຽນແປງໃນກົດໝາຍກ່ຽວກັບບັນຫາດັ່ງກ່າວ.

ມັນບໍ່ໜ້າແປກໃຈທີ່ວ່າປະຊາຊົນຮູ້ສຶກໝັ້ນໃຈ ແລະ ໃຊ້ບັນດາກົນໄກຍຸຕິທຳທີ່ເຂົາເຈົ້າຄຸ້ນເຄີຍຫຼາຍກວ່າໝູ່. ສ່ວນໃຫຍ່ ສະແດງຄວາມໝັ້ນໃຈໃນກົນໄກຕາມຮີດຄອງປະເພນີຫຼາຍກວ່າ ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຫຼື ສານ. ດັ່ງນັ້ນ, ມັນຈຶ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນ ໃນການນຳໃຊ້ລະບົບດັ່ງກ່າວຫຼາຍ ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ.

ໃນເຫດຜົນທີ່ອ້າງວ່າ ເປັນຫຍັງ ຈຶ່ງບໍ່ໃຊ້ລະບົບຍຸຕິທຳແບບທາງການ, ນອກຈາກບັນຫາຄ່າໃຊ້ຈ່າຍແລ້ວ ແມ່ນຍັງມີບັນຫາຕິດພັນກັບ ການຂາດຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຕໍ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ຍຸຕິທຳ ລວມທັງ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ທີ່ມີການ ປະພຶດບໍ່ເໝາະສົມ, ການໃຊ້ອິດທິພົນ ຫຼື ການຂາດຄວາມຮູ້ໃນການປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍ.

ຜູ້ນຳໃຊ້ລະບົບຕາມຮີດຄອງປະເພນີໃນຕົວຈິງ ມີຄວາມພໍໃຈຫຼາຍກັບປະສົບການຂອງເຂົາເຈົ້າ ທັງໃນດ້ານ ຂັ້ນຕອນ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ຈະໃຊ້ລະບົບແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງແບບນີ້ອີກ; ຜູ້ໃຊ້ບໍລິການຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ມີຄວາມກະຕືລືລົ້ນໜ້ອຍກວ່າ. ຈຳນວນຜູ້ນຳໃຊ້ສານ ມີພຽງເຄິ່ງດຽວທີ່ພໍໃຈກັບຄຳຕັດສິນ ຂອງສານ ແຕ່ເຖິງວ່າຈຳນວນໜຶ່ງບໍ່ມີຄວາມເພິ່ງພໍໃຈ ຕໍ່ການແກ້ໄຂບັນຫາຂອງສານ, ຫຼາຍກວ່າ ເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງ ຜູ້ນຳໃຊ້ສານ ເວົ້າວ່າຈະນຳໃຊ້ການບໍລິການຂອງສານໃນຕໍ່ໜ້າອີກ. ພວກເຮົາສັງເກດເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງ ຄ້າຍຄືກັນນີ້ ກັບຜູ້ນຳໃຊ້ ບໍລິການຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ທີ່ຈະໃຊ້ການໄກ່ເກ້ຍໃນຕໍ່ໜ້າອີກ ຊຶ່ງມີຈຳນວນຫຼາຍກວ່າຜູ້ທີ່ພໍໃຈ ກັບການຕົກລົງ ຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ. ສິ່ງດັ່ງກ່າວ ອາດສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜູ້ໃຊ້ບໍລິການມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າ ຕົນເອງໄດ້ຮັບການປະຕິບັດດ້ວຍຄວາມເຄົາລົບ ເຖິງວ່າຈະບໍ່ເພິ່ງພໍໃຈຕໍ່ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການແກ້ໄຂ ຕາມວິທີການດັ່ງກ່າວກໍຕາມ.

“ນາຍບ້ານ” ເປັນຕົ້ນແມ່ນ ຢູ່ໃນກົນໄກຕາມຮີດຄອງປະເພນີ ຫຼື ແບບບໍ່ເປັນທາງການ ເຊິ່ງເປັນວິທີການຕົ້ນຕໍ ສຳລັບການແກ້ໄຂບັນຫາ ເຊັ່ນ: ການລັກຊັບ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງດ້ານທີ່ດິນ, ການທຳມິດສະຈານ, ລວມທັງ ການຂົ່ມຂືນທຳຊຳເລົາ. ປະກົດວ່າ ແມ່ຍິງ ເລືອກເອົາ ກົນໄກບໍ່ເປັນທາງການ ຫຼາຍກວ່າ ຜູ້ຊາຍ, ຂໍ້ຍົກເວັ້ນຕົ້ນຕໍ ໃນແນວໂນ້ມດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນການເລືອກເອົາ ກົນໄກທາງການ ຫຼື ເຄິ່ງທາງການ ໃນເວລາເກີດມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ຈາກພາຍນອກຄອບຄົວ ຫຼື ລະບົບພາຍໃນທີ່ບໍ່ເຂົ້າຂ້າງອອກຂາຝ່າຍໃດ.

ທຸກຢ່າງນີ້ ແມ່ນນຳໄປສູ່ຄວາມຈຳເປັນ ໃນການປັບປຸງການຝຶກອົບຮົມທີ່ດີກວ່າເກົ່າ ແລະ ການຕິດຕາມກວດກາເຈົ້າໜ້າທີ່ຍຸຕິທຳ ທັງໃນດ້ານຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບກົດໝາຍ ແລະ ຈັນຍາບັນທາງດ້ານວິຊາຊີບ ຫຼື ການຝຶກອົບຮົມ ໃນດ້ານການສະໜອງການບໍລິການທີ່ດີກວ່າເກົ່າ. ການພົວພັນກັບປະຊາຊົນຢ່າງ ມີຄວາມຫ້າວຫັນ ອາດຈຳເປັນ ໃນການແກ້ໄຂຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ. ປະສົບການຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບຂັ້ນຕອນຕ່າງໆເຫັນວ່າ ມີຄວາມສຳຄັນ ໃນການຊຸກຍູ້ໃຫ້ເຂົາເຈົ້າເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ເຊັ່ນດຽວກັບການຊະນະຄະດີ.

ເຊັ່ນດຽວກັນ, ຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ຊຶ່ງແຈ້ງບັນຫາຕ່າງໆ ກັບໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ລວມທັງຄວາມຈຳເປັນຢາກ ໃຫ້ມີທ້ອງການເອກະລາດ, ການຝຶກອົບຮົມ ແລະ ອຸປະກອນທີ່ພຽງພໍ. ຄວາມຊັກຊ້າ ແລະ ຂາດການຝຶກອົບຮົມ ເພື່ອໃຫ້ກາຍເປັນມືອາຊີບ ຊຶ່ງກະທົບຕໍ່ຄຸນນະພາບຂອງການບໍລິການ ແລະ ປະສົບການ. ບັນຫານີ້ ຈະສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ດ້ວຍການເພີ່ມຊັບພະຍາກອນ ແລະ ການຝຶກອົບຮົມໃຫ້ແກ່ໜ່ວຍ ໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ.

ນອກນັ້ນ, ຈາກຜົນຂອງການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ຍັງເຫັນວ່າ ນາຍບ້ານ ກໍຕ້ອງໄດ້ຮັບການຝຶກອົບຮົມເພີ່ມເຕີມ ຖ້າຢາກໃຫ້ພວກເຂົາເຈົ້າ ສົ່ງຂໍ້ຂັດແຍ່ງໃຫ້ໄປແກ້ໄຂດ້ວຍຮູບການທີ່ຖືກຕ້ອງ ເຖິງວ່າປະຊາຊົນມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າຕ້ອງໄປຫານາຍບ້ານກ່ອນ ເພື່ອກ່າວໄປເຖິງຮູບແບບການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ດ້ວຍຮູບການອື່ນກໍ ຕາມ.

ອີກສິ່ງໜຶ່ງ ທີ່ເປັນບັນຫາ ຄື: ການບໍລິການທີ່ຂາດຄຸນນະພາບ ທີ່ລູກຄວາມໄດ້ຮັບຈາກທະ ນາຍຄວາມໃນສານ. ບັນຫານີ້ ອາດເວົ້າເຖິງຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ຫັດສະນະຂອງປະຊາຊົນທີ່ໄປ, ລູກຄວາມ ແລະ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຢູ່ຕິຫຳ ທີ່ອາດຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ສືບຕໍ່ສຶກສາກົດໝາຍ. ສະພາທະນາຍຄວາມ ຕ້ອງຕິດຕາມກວດກາທະນາຍຄວາມ, ຝຶກອົບຮົມ ຍົກລະດັບຄວາມຮູ້, ຄວາມສາມາດ, ປະສົບການ ແລະ ທັກສະໃນການວ່າຄວາມຂອງທະນາຍຄວາມ.

ບັນຫາບຸລິມະສິດກ່ຽວກັບ ການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດ ໝາຍ, ສະຖານທີ່ ແລະ ກຸ່ມເປົ້າໝາຍ

ຕໍ່ບັນຫາທີ່ເປັນບຸລິມະສິດ, ສະຖານທີ່ ແລະ ກຸ່ມເປົ້າໝາຍ ສຳລັບວຽກງານການຍົກລະດັບສະຕິ ຄວາມຕື່ນຕົວ ທາງດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ, ການສຳຫຼວດໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ມີຄວາມຕ້ອງການຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ກ່ຽວກັບຂໍ້ມູນຂ່າວສານດ້ານກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ເປັນຕົ້ນແມ່ນຂໍ້ ມູນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບ ຄວາມຍຸຕິທຳ, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄອບຄົວ, ແລະ ສິດທິຕ່າງໆ. ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງເປັນສິ່ງທີ່ ຕ້ອງປະຕິບັດກ່ອນໝູ່ ເວລາດຳເນີນວຽກງານກ່ຽວກັບການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວ ທາງດ້ານກົດໝາຍ ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາດັ່ງກ່າວ.

ເປັນໜ້າສົນໃຈວ່າ ເຖິງວ່າມັນຈະມີຄວາມສຳຄັນ ຕໍ່ຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງປະຊາຊົນ, ເບິ່ງຄືວ່າພວກເຂົາເຈົ້າມີຄວາມຮູ້ ຕໍ່ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແລະ ສິດ ກ່ຽວກັບທີ່ດິນ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ອາດສ່ອງແສງເຖິງຄວາມເປັນຈິງວ່າ ນີ້ເປັນວິຊາກົດໝາຍທີ່ມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ກ່ຽວກັບການຍົກ ລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວໂດຍທົ່ວໄປ, ແຕ່ວ່າມີໜ້ອຍກວ່າ 10% ຂອງຜູ້ຖືກສຳພາດ ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມວຽກງານ ການ ຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ພົວພັນກັບທີ່ດິນ ຊຶ່ງບໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້ ມີປະສິດທິພາບຫຼາຍປານໃດ ຫຼື ບໍ່ສະນັ້ນ ມັນອາດມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ທີ່ຜູ້ຖືກສຳພາດ ໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນຢ່າງພຽງພໍຈາ ກາແຫລ່ງຂໍ້ມູນທາງອື່ນ ແບບທາງກົງ ຫຼື ທາງອ້ອມ.

ການລັກຊັບ, ການເມົາເຫຼົ້າ, ການປະຕິບັດ ທີ່ບໍ່ເປັນທຳ ແລະ ບໍ່ສະເໝີພາບ, ການແຈກຢາຍການຊ່ວຍເຫຼືອ ເພື່ອການພັດທະນາທີ່ບໍ່ສະເໝີພາບກັນ, ການເສບຢາ, ການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ ແລະ ລະຫວ່າງເພດ, ການທຳມິດສະຈານ, ການລັກລອບຄ້າຂາຍສິ່ງຜິດກົດໝາຍ, ການຕີກັນ ແລະ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງກ່ຽວກັບທີ່ດິນ ເປັນປະເດັນຕ່າງໆ ທີ່ມີການຍົກຂຶ້ນຢ່າງເປັນປະຈຳ ຫຼື ມີຄວາມກ່ຽວພັນກັບ ປະຊາຊົນທົ່ວໄປຫຼາຍທີ່ສຸດ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ຈຶ່ງເຫັນວ່າມີຄວາມຈຳເປັນໃນການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບບັນຫາເຫລົ່ານີ້ ໃຫ້ປະຊາຊົນ ແລະ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຢູ່ຕິຫຳຂອງລັດ. ນອກນັ້ນ, ໃນເວລາມີບັນຫາ ເປັນຕົ້ນ ການລັກລອບຄ້າຂາຍສິ່ງຜິດກົດໝາຍ ຊຶ່ງເກີດຂຶ້ນໃນບາງເຂດສະເພາະເທົ່ານັ້ນ ອາດຈະຈັດກິດຈະກຳ ສະເພາະທີ່ມີລັກສະນະຈຸດສຸມ ແລະ ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຜູ້ຖືກເຄາະຮ້າຍ ຫຼື ຄອບຄົວຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ເຖິງແມ່ນວ່າ ຈິດສຳນຶກກ່ຽວກັບການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງພາຍໃນຄອບຄົວ ແລະ ລະຫວ່າງເພດຈະສູງ, ເມື່ອເວົ້າເຖິງປະກົດການທີ່ເກີດຂຶ້ນ ແລະ ລັກສະນະຜິດກົດໝາຍ ຂອງການນຳໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ ຍັງບໍ່ທັນມີຫຼັກຖານໂດຍກົງໃດໆ ທີ່ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ມີການຫຼຸດຜ່ອນເຫດການດັ່ງກ່າວ ຫຼື ມີການລົງໂທດ ແບບເໝາະສົມ ຕໍ່ການກະທຳຜິດດັ່ງກ່າວ ບັນຫານີ້ ຊຶ່ງແຈງຕື່ມວ່າ ມັນຈຳເປັນຕ້ອງມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຂົງ ເຂດນີ້ສະເພາະ ແລະ ອີງໃສ່ການຄົ້ນຄວ້າດັ່ງກ່າວ ມັນຈຳເປັນຕ້ອງມີກິດຈະກຳສ້າງຈິດສຳນຶກເພີ່ມເຕີມສຳລັບ

ເຈົ້າໜ້າທີ່ຢູ່ຕິຫຳ ຫຼື ເຈົ້າໜ້າທີ່ບັງຄັບປະຕິບັດກົດໝາຍ.

ທຸກບັນຫາທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ສືບຕໍ່ນຳໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມ ເພື່ອຕີລາຄາໃຫ້ດີຂຶ້ນ ກ່ຽວ ກັບລະດັບຄວາມຮູ້ທາງດ້ານກົດໝາຍ ຂອງປະຊາຊົນ, ສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ວິທີແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ເປັນໄປ ໄດ້ໂດຍສະເພາະ ນອກຈາກບັນຫາຕ່າງໆ ທີ່ເກີດຂຶ້ນປະຈຳວັນ ແລະ ກະທົບຊີວິດປະຈຳວັນຂອງປະຊາຊົນ ຕ້ອງໃຫ້ການປະເມີນຜົນ ເພື່ອສຶກສາບັນຫາຢ່າງຖືກຕ້ອງ ເຊັ່ນ: ບັນຫາໂສເພນີເດັກ, ການຈຳແນກ, ບັນຫາສັງຄົມ ແລະ ສຸຂະພາບ ທີ່ສ່ວນຫຼາຍຖືກເບິ່ງຂ້າມ ແລະ ບໍ່ມີການປົກປ້ອງຫຼື ລົງໂທດແບບບໍ່ເໝາະສົມຕາມ ຄວາມເປັນຈິງ. ບັນຫານີ້ ສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ ດ້ວຍການປັບປຸງການຕີລາຄາ ຫຼື ເຕັກນິກໃນການເກັບກຳຄວາມ ຄິດຄວາມເຫັນ ຈາກວຽກງານຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໃນບັດຈຸບັນ ຫຼື ໄດ້ວາງແຜນໄວ້. ໂດຍອີງໃສ່ສິ່ງດັ່ງກ່າວທັງໝົດນີ້ ຕ້ອງມີການພັດທະນາ ແລະ ປັບປຸງວຽກງານ ຍົກລະດັບສະຕິ ຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ, ການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ການໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າ ທາງດ້ານກົດໝາຍ.

ຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການເຂົ້າເຖິງສານ ສະເໜີໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈຳເປັນ ໃນການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມ ຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ ຢູ່ໃນຊຸມຊົນທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກທີ່ສຸດ ຫຼື ຢູ່ເຂດຫ່າງໄກສອກຫຼີກຈາກການບໍລິການຂອງ ສານ. ບັນຫານີ້ຍັງສາມາດຕີຄວາມໝາຍໄດ້ວ່າ ມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານສັງຄົມ, ລວ ມທັງການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າທາງດ້ານກົດໝາຍ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ປະຊາຊົນຢູ່ໃນຊຸມຊົນດັ່ງກ່າວ ມີສະຕິຄວາມ ຕື່ນຕົວກ່ຽວກັບສິດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ແລະ ວິທີການທີ່ສາມາດປົກປ້ອງພວກເຂົາເຈົ້າໄດ້.

ວິທີການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ

ເກືອບເຄິ່ງໜຶ່ງ ຂອງຜູ້ທີ່ຖືກສຳພາດ ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນວຽກງານ ການຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງ ດ້ານກົດໝາຍເຂົາເຈົ້າເປັນສູງດຽວກັນຂໍ້ມູນລ້ວນແລ້ວແຕ່ມີປະໂຫຍດ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ໄດ້ນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວ.

ກ່ຽວກັບວິທີປະຕິບັດທີ່ດີທີ່ສຸດ ສຳລັບການດຳເນີນກິດຈະກຳການສ້າງຈິດສຳນຶກ ທາງດ້ານກົດໝາຍ, ການສຳຫຼວດນີ້ ພົບເຫັນວ່າ ປະຊາຊົນເລືອກຮັບເອົາຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ຈາກພະນັກງານເມືອງ ຫຼື ຕົວແທນຂອງ ພະນັກງານທີ່ມີຄວາມຄຸ້ນເຄີຍ ກັບສະພາບຂອງທ້ອງຖິ່ນ, ຮູ້ຈັກພາສາທ້ອງຖິ່ນ ສາມາດນຳໃຊ້ພາສາທ້ອງຖິ່ນ ເພື່ອເຜີຍແຜ່ຂໍ້ມູນໃຫ້ແກ່ເຂົາເຈົ້າ. ມີຈຳນວນນ້ອຍ ທີ່ຢາກໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນຈາກທະນາຍຄວາມ, ນາຍບ້ານ ຫຼື ອົງການຈັດຕັ້ງມະຫາຊົນ ເຊັ່ນ ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ. ບັນຫານີ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າມີຄວາມ ຕ້ອງການຂໍ້ມູນຈາກເຈົ້າໜ້າທີ່ ໂດຍມີການເລືອກຮັບເອົາຂໍ້ມູນຈາກແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທາງການ. (ກົງກັນຂ້າມ, ສິ່ງນີ້ ຊີ້ບອກວ່າ ທະນາຍຄວາມ ມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງປັບປຸງຄຸນນະພາບຂອງຕົນ) ປະສິດທິພາບຂອງແຫຼ່ງຂໍ້ ມູນທາງການດັ່ງກ່າວ ຊີ້ບອກວ່າ ໃນກໍລະນີມີການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ ສ່ວນຫຼາຍໄດ້ຮຽນຮູ້ຈາກ ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ຫຼື ພະນັກງານເມືອງ.

ໃນຂະນະທີ່ຜູ້ຖືກສຳພາດ ເລືອກຮັບເອົາຂໍ້ມູນຈາກແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທາງການ ມີຫຼາຍຄົນທີ່ຕ້ອງການຮັບເອົາຂໍ້ມູ ນ ໃນຮູບແບບທີ່ບໍ່ເປັນທາງການເຊັ່ນ: ພາຍໃນຊຸມຊົນ ໂດຍມີການຈັດການປຶກສາ ລະຫວ່າງ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ຜູ້ນຳສະເໜີຂໍ້ມູນ ທີ່ສາມາດດັດປັບໃຫ້ແທດເໝາະ ກັບຜູ້ທີ່ກຶກໜັງສື ຫຼື ໃຫ້ເປັນພາສາທ້ອງຖິ່ນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ວິທີສ້າງຈິດສຳນຶກ ຈຶ່ງມີລັກສະນະມີສ່ວນຮ່ວມ ຊຶ່ງສາມາດດັດປັບ ໃຫ້ແທດເໝາະກັບສະພາບຄວາມເປັນຈິງ ແລະ ທຸກຄົນເຫັນວ່າ ເປັນວິທີການທີ່ດີທີ່ສຸດ ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້ ແລະ ເຂົ້າໃຈຕໍ່ເນື້ອໃນ.

ປະສິດທິຜົນຂອງວິທີການດັ່ງກ່າວ ຈະສາມາດຕີລາຄາໄດ້ດີກວ່າເກົ່າ ຖ້າວ່າ ມີການປະເມີນຄວາມຮູ້ຕົວຈິງ ຂອງປະຊາຊົນ ດັ່ງທີ່ໄດ້ຊີ້ແຈງໃນພາກກ່ອນນີ້ ແລະ ມີການວິເຄາະຜົນໄດ້ຮັບ ເພື່ອກຳນົດວິທີການ ທີ່ມີປະສິດທິຜົນ ແລະ ສາມາດດັດປັບໃຫ້ແທດເໝາະກັບສະພາບຕົວຈິງ ໃຫ້ໄດ້ດີຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ.

ບໍ່ວ່າຜົນຂອງການປະເມີນຈະເປັນແນວໃດ ການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ຊີ້ໃຫ້ເຫັນຄວາມຈຳເປັນເພື່ອສືບຕໍ່ສຸມ

ໃສ່ນໍາໃຊ້ມາດຕະການ ແລະ ຊັບພະຍາກອນ ສໍາລັບການຝຶກອົບຮົມ ເພື່ອເສີມຂະຫຍາຍຄວາມສາມາດຂອງພະນັກງານທ້ອງຖິ່ນ ໃນການດໍາເນີນວຽກງານ ຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ.

ຂໍ້ມູນຂອງການສໍາຫຼວດອີກຢ່າງໜຶ່ງ ທີ່ໄດ້ພົບເຫັນທີ່ຈັດໄວ້ເປັນປະເດັນສະເພາະ ແມ່ນຜູ້ຖືກສໍາພາດຕິລາຄາສູງ ທີ່ມີການປົກສາຫາລືກັບພວກເຂົາເຈົ້າ ກ່ຽວກັບຄວາມຮູ້, ບັນຫາ ແລະ ປະສົບການຂອງເຂົາເຈົ້າ. ການປົກສາຫາລື ແລະ ການຂໍຄໍາເຫັນ ມີບົດບາດສໍາຄັນໃນການສ້າງຈິດສໍານຶກ ກ່ຽວກັບສິດທາງດ້ານກົດ ໝາຍຂອງເຂົາເຈົ້າກໍຄື ຫ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບຂອງເຂົາເຈົ້າ. ດັ່ງນັ້ນ, ການປົກສາຫາລື ຈຶ່ງເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ ແລະ ຄວາມພະຍາຍາມໃນການປັບປຸງຂະແໜງກົດໝາຍ.

ການພັດທະນາຂັ້ນຈາກຂໍ້ລິເລີ່ມທີ່ມີມາແລ້ວ

ການເກັບກຳຫຼັກຖານທາງປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບ ຕ້ອງໃຊ້ເວລາຍາວນານ ເພື່ອກ້າວໄປສູ່ເປົ້າໝາຍອັນໃໝ່ ຄື ສ້າງຂຶ້ນບັນພື້ນຖານຂໍ້ລິເລີ່ມ ແລະ ຜົນສໍາເລັດ ທີ່ມີມາແລ້ວ ເພື່ອເສີມຂະຫຍາຍການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ ໃນຂອບເຂດທີ່ວ່າປະເທດ. ການສໍາຫຼວດ ໄດ້ແຮງບັນດານໃຈ ຈາກໂຄງການສະພາທະນາຍຄວາມ ແລະ ໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນໂດຍກົງ ຕໍ່ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ເປົ້າໝາຍໜຶ່ງຂອງແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ຄື ການສ້າງລະບົບຍຸຕິທໍາ ທີ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້. ຂໍ້ມູນທາງສະຖິຕິທີ່ເປັນຮູບປະທໍາ ແລະ ການສັນນິຖານໂດຍອີງໃສ່ສະພາບການຕົວຈິງ ໄດ້ຍັງຢືນເອົາຂໍ້ສົມມຸດຕິຖານ ແລະ ບັນດາຫຼັກການ ທີ່ເປັນເຫດຜົນສໍາລັບຂໍ້ລິເລີ່ມນີ້. ນອກນັ້ນ, ມັນຍັງສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມເໝາະສົມ ແລະ ປະສິດທິຜົນຂອງບັນດາກິດຈະກຳ ທີ່ໄດ້ປະຕິບັດ ຫຼື ມີແຜນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ເພື່ອປັບປຸງຄວາມສາມາດຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກີ້ຍຂັ້ນຕໍ່ແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ຫຼື ສະໜອງຊັບພະຍາກອນ ໃຫ້ຫຼາຍກວ່າເກົ່າ ແລະ ນໍາໃຊ້ສື່ສານມວນຊົນແບບໃໝ່ເພື່ອສົ່ງເສີມ ແລະ ຍົກລະດັບສະຕິຄວາມຕື່ນຕົວທາງດ້ານກົດໝາຍ

ການສໍາຫຼວດຄັ້ງນີ້ ຍັງເນັ້ນໃສ່ຄວາມສໍາຄັນ ຂອງໂຄງການກົດປະເພນີ ໃນການຊ່ວຍເຫຼືອປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ ສໍາລັບຊົນເຜົ່າ ກໍຄື ເພື່ອຮັບມືກັບສິ່ງທ້າທາຍ ໃນການປັບປຸງຂະບວນການດັ່ງກ່າວ. ນອກຈາກ ການກ້າວໄປສູ່ການສ້າງຈິດສໍານຶກທີ່ມີເປົ້າໝາຍ ແລະ ການຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການ ແລະ ເພີ່ມທະວີການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ ເພື່ອປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາຂອງປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າ. ການສໍາຫຼວດຄັ້ງນີ້ ຍັງສະໜັບສະໜູນຈຸດຍືນທີ່ວ່າ ການມີຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ດີຂຶ້ນຕໍ່ປະເພນີ ແລະ ວິທີການປະຕິບັດຕາມປະເພນີ ທີ່ເປັນເປົ້າໝາຍໜຶ່ງ ຂອງໂຄງການກົດປະເພນີ ຊຶ່ງສາມາດຊີ້ໃຫ້ເຫັນການພົວພັນຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ ລະຫວ່າງລະບົບຕາມກົດປະເພນີ ແລະ ລະບົບຍຸຕິທໍາທີ່ເປັນທາງການ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ໃຫ້ສອງລະບົບນີ້ ມີຄວາມສາມາດນໍາໃຊ້ຮ່ວມກັນໄດ້ຢ່າງມີປະສິດທິຜົນໃນອະນາຄົດ. ຜູ້ຖືກສໍາພາດບາງຄົນໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນ ປະສົບການທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າມີກັບລະບົບຍຸຕິທໍາທີ່ເປັນທາງການ ເຫັນວ່າມີຄວາມຈໍາເປັນຕ້ອງໄດ້ມີການກຳນົດຍຸດທະສາດ ເພື່ອສ້າງຄວາມກົມກຽວກັນລະຫວ່າງ ການປະຕິບັດຕາມຫຼັກການ ຂອງກົດປະເພນີ ແລະ ກົດໝາຍຂອງລັດ ຫຼື ມາດຕະຖານສາກົນ ແທນທີ່ຈະເປັນການບັງຄັບປະຕິບັດຕາມຫຼັກການໃດໜຶ່ງເທົ່ານັ້ນ ເພື່ອກ້າວໄປເຖິງການປັບປຸງຄວາມຍຸຕິທໍາ ຊຶ່ງຈະເຮັດໃຫ້ວຽກງານມີຜົນສໍາເລັດຫຼາຍຂຶ້ນ. ກົດປະເພນີ ແມ່ນມີວິວັດທະນາການຂອງມັນ ແລະ ວິວັດທະນາການດັ່ງກ່າວ ອາດຈະມີອິດທິພົນຕໍ່ການສ້າງກົດໝາຍໃນອະນາຄົດ.

ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ ແລະ ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ

ແນ່ນອນ, ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ ແລະ ການທັນເປັນລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ມັນມີສາຍກ່ຽວພັນຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ ດັ່ງລະບຸໄວ້ ໃນແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ.

ເພື່ອພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍທີ່ສອດຄ່ອງ, ສາມາດເຊື່ອຖື ແລະ ຄາດຄະເນໄດ້ທີ່ສ້າງຂຶ້ນດ້ວຍວິທີການທີ່ມີຄວາມໂປ່ງໄສ ແລະ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ, ໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນ ຕ້ອງມີການສ້າງລະບົບຍຸຕິທໍາ ທີ່ມີປະສິດທິພາບ, ປະສິດທິຜົນ, ບັນພື້ນຖານຄວາມສະເໝີພາບ ແລະ ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້ ແລະ ມີການກຳນົດບັນດາສະຖາບັນ ແລະ ລະບົບການບັງຄັບປະຕິບັດກົດໝາຍຢ່າງຈະແຈ້ງ.

ນອກນັ້ນ, ຕ້ອງສ້າງສາຍພົວພັນອັນສະໝິດແໝ້ນ ລະຫວ່າງອົງປະກອບຕ່າງໆ ຂອງການເຂົ້າເຖິງຂະບວນການຍຸຕິທໍາ ໝາຍຄວາມວ່າ ຂອບເຂດຂອງສິດ ແລະ ຄວາມຮູ້/ຈິດສໍານຶກ, ການເຂົ້າເຖິງ/ການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ຄວາມໝັ້ນໃຈ/ການເຂົ້າໃຈບັນຫາ ແລະ ສິ່ເສົາຄໍ້າ ຂອງແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ຄື ການພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍ (ເສົາຄໍ້າ 1), ການພັດທະນາອົງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດລະບົບກົດໝາຍ (ເສົາຄໍ້າ 2); ການພັດທະນາຊັບພະຍາກອນມະນຸດ (ເສົາຄໍ້າ 3) ແລະ ການພັດທະນາ ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນກ່ຽວກັບກົດໝາຍ (ເສົາຄໍ້າ 4).

ຂອບເຂດຂອງສິດ ໝາຍຄວາມວ່າ ກົດໝາຍ ແລະ ສິດຂອງປະຊາຊົນ ທີ່ເປັນທາງການ ແລະ ບໍ່ເປັນທາງການ ທີ່ເນັ້ນໃສ່ 3 ອົງປະກອບຂອງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ ແລະ ປະຕິບັດໄປຄຽງຄູ່ກັບເສົາຄໍ້າ 1 ຂອງແຜນແມ່ບົດ: ມັນກ່ຽວຂ້ອງກັບການພັດທະນາລະບົບກົດໝາຍ ໂດຍການສ້າງລະບົບກົດໝາຍທີ່ສອດຄ່ອງກົມກຽວກັນ, ສາມາດເຊື່ອຖື ແລະ ຄາດຄະເນໄດ້ ແລະ ຍັງສອດຄ່ອງກັບຄວາມຕ້ອງການທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມຂອງປະເທດ ແລະ ແນວໂນ້ມຂອງປະຊາຄົມໂລກ ໃນການສະໜອງລະບົບຍຸຕິທໍາທີ່ມີປະສິດທິຜົນ, ປະສິດທິພາບ, ສະເໝີພາບ ແລະ ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້ ແລະ ຍັງສະໜອງ ບັນດາສະຖາບັນ ແລະ ລະບົບການບັງຄັບປະຕິບັດກົດໝາຍ ສໍາລັບທຸກຄົນ ໃຫ້ແກ່ ສປປ ລາວ. ນີ້ແມ່ນເງື່ອນໄຂທີ່ເຊື່ອວ່າ ຈະສາມາດເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາໄດ້ຢ່າງແທ້ຈິງ.

ຄວາມຮູ້/ຈິດສໍານຶກ ຕິດພັນກັບການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ ເຊິ່ງອາດຈະແມ່ນວຽກງານດຽວກັນ ແຕ່ມີຄວາມ ແຕກຕ່າງຄື: ພາຍໃຕ້ ເສົາຄໍ້າທີ່ 4 ຂອງ ແຜນແມ່ບົດ ແມ່ນສຸມໃສ່ຂັ້ນຕອນການພັດທະນາຄວາມຮູ້ ແລະ ຈິດສໍານຶກ ຄື: ເພີ່ມທະວີຈິດສໍານຶກຂອງປະຊາຊົນ ກ່ຽວກັບກົດໝາຍ ແລະ ການເຄົາລົບກົດໝາຍ ແລະ ເສີມຂະຫຍາຍການປະກອບສ່ວນຂອງປະຊາຊົນ ໃນວຽກງານຂອງຂະແໜງຍຸຕິທໍາ ແລະ ກົດໝາຍ ພາຍໃຕ້ໂຄງການ ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທໍາ. ຈິດສໍານຶກຕົວຈິງ ແລະ ການເຄົາລົບປະຕິບັດກົດໝາຍໂດຍປະຊາຊົນເວົ້າອີກຢ່າງໜຶ່ງ ຄວາມຮູ້/ຈິດສໍານຶກ ແມ່ນຜົນຂອງການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ.

ການເຂົ້າເຖິງ/ການພົວພັນ ກັບຂະບວນການຍຸຕິທໍາ ແມ່ນຢູ່ໃນ ເສົາຄໍ້າ 2: ການພັດທະນາອົງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍໃຫ້ເປັນລະບົບ, ມີຄວາມໂປ່ງໄສ ແລະ ມີປະສິດທິຜົນ. ປະຊາຊົນສາມາດນໍາໃຊ້ກົນໄກການຈັດຕັ້ງທີ່ໄດ້ຜົນດີ ແລະ ປົກປ້ອງສິດ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດຂອງຜູ້ຊົມໃຊ້ຫຼາຍກວ່າ ການນໍາໃຊ້ກົນໄກທີ່ບໍ່ສາມາດໃຫ້ການບໍລິການນີ້ໄດ້.

ຄວາມໝັ້ນໃຈ/ການເຂົ້າໃຈບັນຫາ ມີຜົນສະທ້ອນຈາກຄວາມສາມາດຂອງອົງການຈັດຕັ້ງ ໃນການສ້າງຜົນໄດ້ຮັບ ທີ່ເປັນທໍາ ແລະ ຕິດພັນກັບຊັບພະຍາກອນມະນຸດ (ເສົາຄໍ້າ 3) ໝາຍວ່າ ບຸກຄະລາກອນໃນຂົງເຂດກົດໝາຍ ແລະ ຍຸຕິທໍາ ມີຈໍານວນ ແລະ ຄຸນນະພາບທີ່ພຽງພໍ ເພື່ອຮັບປະກັນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ໃຫ້ແກ່ການທັນເປັນ “ລັດແຫ່ງກົດໝາຍ”.

ເສົາຄໍ້າ 2 (ອົງການຈັດຕັ້ງ) ຍັງຕິດພັນກັບຄວາມພັນໃຈ/ການເຂົ້າໃຈບັນຫາ ຊຶ່ງເວົ້າເຖິງຄວາມໂປ່ງໄສ ແລະ ຍັງເວົ້າເຖິງປະສິດທິຜົນຂອງວຽກງານ ໝາຍວ່າ ຄວາມສາມາດທາງດ້ານວິຊາການຂອງ ບັນດາກົນໄກການຈັດຕັ້ງ ສາມາດແກ້ໄຂບັນຫາໄດ້ຢ່າງເປັນທຳ. ເຊັ່ນດຽວກັນ, ມັນມີສາຍພົວພັນ ແລະ ມີການຊຳຊ້ອນ ລະຫວ່າງ ທຸກອົງປະກອບຂອງ ໂຄງການການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ແລະ ທຸກເສົາຄໍ້າຂອງ ແຜນແມ່ບົດ ກໍຄືລະຫວ່າງ ບັນດາອົງປະກອບ ແລະ ເສົາຄໍ້າດ້ວຍກັນ.

ເມື່ອເວົ້າເຖິງ ວຽກງານທີ່ເປັນຮູບປະທຳ ເພື່ອຊຸກຍູ້ການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໂດຍຜ່ານການ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ, ໃນການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້ ຊື້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ຕ້ອງໄດ້ມີການພັດທະນາວຽກງານຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້ :

- ພັດທະນາກົນໄກ ສຳລັບການປະສານງານລະຫວ່າງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ໂດຍການສົ່ງເສີມການ ມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ການປະກອບສ່ວນຂອງພົນລະເມືອງ ໃນຂະບວນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບ ການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ;
- ສ້າງທິມງານເຮັດວຽກປະສານງານ ລະຫວ່າງອົງການຈັດຕັ້ງຂັ້ນແຂວງ ເພື່ອຕິດຕາມ ແລະ ເກັບກຳ ຄຳຄິດຄຳເຫັນກ່ຽວກັບ ການປັບປຸງວຽກງານຢູ່ຮາກຖານ;
- ການປະເມີນຜົນກະທົບ ໃນແງ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເພື່ອກຳນົດການປັບປຸງວຽກງານຕ່າງໆ ຂອງແຜນແມ່ບົດ ກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍມີຜົນກະທົບແນວໃດ ແລະ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ໄດ້ເອົາວຽກງານຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຂົ້າໃນຂະບວນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານຢູ່ໃນແຜນແມ່ບົດ.

ເສົາຄໍ້າ 1

- ສ້າງຖານຂໍ້ມູນຂ່າວສານຮອບດ້ານ ກ່ຽວກັບ ກົດໝາຍ ແລະ ລະບຽບການ;
- ສ້າງຄວາມສາມາດໃນການພັດທະນາກົດໝາຍ, ລວມທັງການປະເມີນຜົນກະທົບຂອງກົດໝາຍ ແລະ ການປຶກສາຫາລືກັບປະຊາຊົນ, ໂດຍສະເພາະບັນດານິຕິກຳທີ່ມີຜົນກະທົບ ໂດຍກົງ ຕໍ່ປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກ ຫຼື ຜູ້ຕ້ອຍໂອກາດ;
- ເພີ່ມທະວີຄວາມສາມາດ ແລະ ປັບປຸງ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ກົດໝາຍພາຍໃນມີຄວາມສອດຄ່ອງກົມກຽວກັບມາດ ຕະຖານສາກົນຢ່າງໜ້ອຍ ກ່ຽວກັບການໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ ແລະ ລະຫວ່າງເພດ;

ເສົາຄໍ້າ 2

- ສ້າງກົດຈັນຍາບັນ ແລະ ຂັ້ນຕອນກ່ຽວກັບຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ຍຸຕິທຳ;
- ຕີລາຄາ ແລະ ປັບປຸງ ການສະໜອງການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າດ້ານກົດໝາຍ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ ມີຄວາມຍືນຍົງ ໃນການບໍລິການໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນຜູ້ທຸກຍາກ ແລະ ຜູ້ຕ້ອຍໂອກາດ;
- ຍົກສູງຄວາມສາມາດ ແລະ ປັບປຸງຂັ້ນຕອນ ໃຫ້ມີປະສິດທິຜົນກວ່າເກົ່າ ເພື່ອປະຕິບັດຄຳຕັດສິນຂອງສານ ໂດຍສະເພາະໃນຄະດີແພ່ງ;
- ປັບປຸງຄວາມສາມາດ ລະບົບໃນການຄຸ້ມຄອງຄ້າຍຄຸມຂັງ-ດັດສ້າງ ລວມທັງການນຳໃຊ້ມາດຕະການ ຫຼື ການລົງໂທດ ທີ່ເປັນທາງເລືອກ ສຳລັບແມ່ຍິງ, ເດັກນ້ອຍ ແລະ ຜູ້ທີ່ຕ້ອງການໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງເປັນພິເສດ ອື່ນໆ;
- ສ້າງຄວາມສາມາດ ໃນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງນອກລະບົບສານໃຫ້ສູງກວ່າເກົ່າ ລວມທັງ ການສ້າງຂີດ ຄວາມສາມາດ ໃນໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ ແລະ ການພິຈາລະນານຳໃຊ້ເຕັກນິກ ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດ ແຍ່ງທີ່ເປັນທາງເລືອກ ໃນການດຳເນີນຄະດີຂອງສານ.

ເສົາຄໍ້າ 3

- ປະເມີນຄວາມຕ້ອງການ ທາງດ້ານການຝຶກອົບຮົມ ແລະ ພັດທະນາວິທີການ ແລະ ແຜນການຝຶກອົບຮົມ ໃຫ້ມີປະສິດທິຜົນຫຼາຍກວ່າເກົ່າ ລວມທັງ ການພັດທະນາກົດຈັນຍາບັນ, ວຽກງານທີ່ມີຄວາມລະອຽດອ່ອນ ກ່ຽວກັບບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ທັກສະທາງອາຊີບ ແລະ ຄວາມຮູ້ທາງດ້ານກົດໝາຍ ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ຍຸຕິທຳ;
- ຈັດລະດັບຊັ້ນ ໃຫ້ຄູ່ຝຶກໃນວຽກງານຍຸຕິທຳ;
- ປັບປຸງຄວາມສາມາດ ໃນການຕິດຕາມກວດກາວຽກງານ ແລະ ກຳນົດທິດທາງຄືນໃໝ່ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການ ຝຶກອົບຮົມມີປະສິດທິຜົນກວ່າເກົ່າ.

ເສົາຄໍ້າ 4

- ສ້າງຍຸດທະສາດການສື່ສານແບບຮອບດ້ານ, ລວມທັງ ກຳນົດບັນດາກຸ່ມເປົ້າໝາຍ, ສື່ມວນຊົນ ແລະ ເປົ້າໝາຍຂອງວຽກງານ ເພື່ອຍົກສູງສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນຕົວຢູ່ໃນຂະບວນການຂອງແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະ ນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ, ກຳນົດສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ ຮັບຜິດຊອບຂອງປະຊາຊົນ ກໍຄື ວິທີແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ;
- ປັບປຸງການໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ ໃຫ້ມີປະສິດທິພາບ ແລະ ມີເປົ້າໝາຍ, ສ້າງຂະບວນການຍົກສູງ ສະຕິຄວາມຕື່ນເຕັ້ນໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນ, ລວມທັງ ການນຳໃຊ້ສື່ມວນຊົນແບບໃໝ່ ທີ່ເຂົ້າເຖິງໄດ້ງ່າຍ;
- ສ້າງຄວາມສາມາດໃນການຕິດຕາມກວດກາ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍຈະແຈ້ງ ກ່ຽວກັບປະສິດທິພາບຂອງວຽກງານ ໂຄສະນາເຜີຍແຜ່ກົດໝາຍ ລວມທັງ ຄວາມຮູ້ຕົວຈິງຂອງປະຊາຊົນ.

ຕ້ອງຄຳນຶງວ່າ ບັນດາວຽກງານຕ່າງໆ ຂ້າງເທິງນີ້ ໄດ້ລະບຸໄວ້ແລ້ວ ໃນແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະ ນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍຫຼື ໃນເອກະສານ ແຜນງານການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຫຼັກ ຫຼື ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງວຽກງານຕ່າງ ໆທີ່ລະບຸຂ້າງເທິງ ແຕ່ວ່າ ຜົນຂອງການສຳຫຼວດ ຍັງຍືນຄືນ ເຖິງຄວາມສອດຄ່ອງຂອງວຽກງານດັ່ງກ່າວ ແລະ ຄວາມສຳຄັນ ຂອງການມີສ່ວນຮ່ວມໃນວຽກງານ ຢູ່ໃນໂຄງການການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ.

ນອກຈາກນັ້ນ, ການປະເມີນຜົນວຽກງານທີ່ໄປ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມການຍຸຕິທຳ ໃນເງື່ອນໄຂສະພາບ ປະຈຸບັນຂອງປະເທດ ທີ່ໄດ້ເອົາເຂົ້າໃນການພັດທະນາ ວິທີການສຳຫຼວດ ແລະ ໄດ້ສະແດງ ອອກໃນຜົນຂອງການສຳຫຼວດເອງ, ອີກເທື່ອໜຶ່ງ, ວຽກງານດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຍັງຍືນໃຫ້ເຫັນ ຄວາມຈຳເປັນໃນການພິ ຈາລະນາບັນຫາທີ່ມີສ່ວນພົວພັນກັບຫຼາຍພາກສ່ວນເປັນຕົ້ນ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ການຕ້ານການສໍ້ລາດບັງຫຼວງ ແລະ ວຽກງານຊົນເຜົ່າ ຫຼືກຸ່ມຜູ້ຕ້ອຍໂອກາດອ່ອນໄຫວອື່ນໆ ເຂົ້າໃນການວາງແຜນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແຜນແມ່ ບົດພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ .

ຍຸດທະສາດເພີ່ມເຕີມ, ຈຸດເລີ່ມຕົ້ນ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ

ເປົ້າໝາຍສຸດທ້າຍ, ແມ່ນການກຳນົດ ຍຸດທະສາດເພີ່ມເຕີມ, ຈຸດເລີ່ມຕົ້ນ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີແນະນຳ ທີ່ສາມາດຕອບ ສະໜອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຕົວຈິງຂອງປະຊາຊົນ ເພື່ອປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ສຳລັບພົດທຸກຄົນ, ໃນແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍກໍຄື ແຜນງານການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ດ້ວຍການກຳນົດຂອບເຂດວຽກງານ ທີ່ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້, ຖ້າບໍ່ສາມາດກຳນົດໄດ້ລະອຽດເພື່ອປັບປຸງຄວາມ ສາມາດໃນການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ທີ່ພົບເຫັນໃນເວລາດຳເນີນການສຳຫຼວດຄັ້ງນີ້. ຫຼາຍຍຸດທະສາດ ກໍໄດ້ລະບຸໄວ້ຂ້າງເທິງແລ້ວ. ບາງຍຸດທະສາດ ອາດບໍ່ສາມາດປະຕິບັດໄດ້ໃນໄລຍະສັ້ນ, ເນື່ອງຈາກ ມີຂໍ້ຈຳກັດທາງດ້ານຊັບພະຍາກອນ ແລະ ບຸກຄະລະກອນ.

ແນວໃດກໍຕາມ ເຫັນວ່າມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງຍົກໃຫ້ເຫັນບັນດາມາດຕະການທີ່ເປັນໄປໄດ້ ດັ່ງລຸ່ມນີ້:

- ສ້າງສູນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ຢູ່ສານ ເພື່ອໃຫ້ປະຊາຊົນ ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້ງ່າຍ ແລະ ມີຄວາມສະດວກສໍາລັບ ຜູ້ຊົມໃຊ້ ໂດຍສະເພາະແມ່ນຜູ້ທຸກຍາກ ແລະ ຜູ້ດ້ອຍໂອກາດ;
- ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຄວາມເປັນໄປ ໃນການສ້າງຕັ້ງສານເຄື່ອນທີ່ ໃນຂັ້ນເມືອງ;
- ປັບປຸງການເຂົ້າເຖິງສານ, ໂດຍຄໍານຶງທາງກາຍະພາບ ໃຫ້ແກ່ຄົນພິການ;
- ກໍານົດສາຍພົວພັນກັນ ທີ່ຈະແຈ້ງ ແລະ ສົມດຸນ ລະຫວ່າງ ຜູ້ພິພາກສາ ແລະ ໄອຍະການ ກໍ່ຄື ທະນາຍຄວາມ;
- ກໍານົດ ມາດຕະຖານ ແລະ ຂະບວນການຢ່າງຈະແຈ້ງ ໃນການຮັບເອົາສະມາຊິກ ຂອງໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ;
- ກໍານົດສາຍພົວພັນ ແບບປົກກະຕິ ແລະ ມີຄວາມໂປ່ງໄສ ລະຫວ່າງ ລະບົບຍຸຕິທຳ ບໍ່ເປັນທາງການ, ເຄິ່ງທາງການ ແລະ ທາງການ;
- ຝຶກອົບຮົມໃຫ້ອາສາສະໝັກດ້ານກົດໝາຍປະຈຳບ້ານ ຢູ່ຂັ້ນບ້ານ ຫຼື ຢ່າງນ້ອຍ ໃນຂັ້ນເມືອງ;
- ສ້າງຄວາມກົມກຽວ/ການເຊື່ອມໂຍງ ຂອງລະບົບການຮ້ອງທຸກ ໃນກົນໄກການບໍລິຫານ ແລະ ຕຸລະການ;

ໂດຍບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງເວົ້າເຖິງປັດໃຈທີ່ຕ້ອງເພິ່ງພາອາໄສເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ, ສັງລວມແລ້ວຜົນຂອງການ ສໍາຫຼວດຄັ້ງນີ້, ຍົກໃຫ້ເຫັນຄວາມຈຳເປັນແບບຕໍ່ເນື່ອງ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແຜນແມ່ບົດກ່ຽວກັບການພັດ ທະນາລັດແຫ່ງກົດໝາຍ ເພື່ອຮັບປະກັນ ຢ່າງເຕັມສ່ວນ, ຄົບຖ້ວນ, ຮອບດ້ານ ມີການປະສານງານທີ່ດີ ແລະ ດໍາເນີນໄປ ບົນພື້ນຖານ ການມີສ່ວນຮ່ວມ ເພື່ອສືບຕໍ່ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ທີ່ກໍານົດໄວ້ໃນແຜນແມ່ບົດດັ່ງກ່າວ, ລວມທັງດ້ານທັດສະນະ ແລະ ຄວາມເປັນຈິງ ຂອງຄວາມຍຸຕິທຳ ໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນ ຢູ່ ສປປ ລາວ.

ເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ ກ: ວິທີການສໍາຫຼວດ

ບົດສໍາຫຼວດ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງຄວາມຍຸຕິທຳ ໄດ້ດໍາເນີນ ຢູ່ 4 ເຂດພູມິສາດທີ່ແຕກຕ່າງກັນ: ເຂດແມ່ນໍ້າຂອງຕອນເທິງ, ເຂດສາຍພູຫຼວງຕອນເທິງ, ເຂດທົ່ງພຽງພາກກາງແລະເຂດອ່າງແມ່ນໍ້າຂອງຢູ່ທາງໃຕ້ ເຊິ່ງກົງກັບ ພາກເໜືອ, ພາກຕາເວັນອອກ, ພາກກາງ ແລະ ພາກໃຕ້ ຕາມລຳດັບ. ແຕ່ລະສະຖານທີ່ ແມ່ນຕິດພັນກັບພາກຕ່າງໆ ຂອງປະເທດ ທີ່ມີຈຸດພິເສດທາງພູມິສາດ, ປະຫວັດສາດ, ວັດທະນະທຳ ແລະ ພາສາ,

ມີການຂັດເລືອກເອົາໜຶ່ງແຂວງຢູ່ໃນແຕ່ລະເຂດ. ພາຍໃນໜຶ່ງແຂວງ ເລືອກເອົາ 2 ເມືອງຊຶ່ງລວມທັງໝົດມີ 8 ເມືອງ. ໃນນີ້ລວມເອົາ ເມືອງທີ່ມີການພັດທະນາຫຼາຍກວ່າໝູ່ ຊຶ່ງເປັນທີ່ຕັ້ງຂອງເທດສະບານ ແຂວງ ແລະ ສີ່ເມືອງທີ່ທຸກກວ່າໝູ່ (ອີງຕາມ ຍຸດທະສາດແຫ່ງຊາດ ກ່ຽວກັບ ການເຕີບໂຕ ແລະ ການລົບລ້າງຄວາມທຸກຈົນ ແລະ ບົດສໍາຫຼວດກ່ຽວກັບລາຍຈ່າຍ ແລະ ການຊົມໃຊ້ຂອງ ສປປ ລາວ ສະບັບທີ່ ສາມ). ໃນແຕ່ລະເມືອງ ມີການຄັດເລືອກເອົາ 3 ບ້ານ: ໜຶ່ງບ້ານ ໃນເຂດຕົວເມືອງ, ຊານເມືອງ ແລະ ເຂດຊົນນະບົດ/ເຂດທ່າງໄກສອກຫຼີກ, ເຊິ່ງລວມມີ 24 ຊຸມຊົນ. ການຄັດເລືອກຂັ້ນສຸດທ້າຍ ໄດ້ມີການພິຈາລະນາກ່ຽວກັບ ຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂອງຊົນເຜົ່າ, ຊຶ່ງຕິດພັນກັບ ສີ່ໝວດພາສາ ທີ່ມີຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ທີ່ໄດ້ຈັດເຂົ້າມາເປັນຕົວຢ່າງຂອງການສໍາຫຼວດ ເຊັ່ນ: ໝວດພາສາ ລາວ-ໄຕ, ມອນ-ຂະແມ, ມົ້ງ-ອົວມ້ຽນ ແລະ ຈີນ-ຕີເບດ. ແລະ ສະພາບເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ຂອງ ແຕ່ລະສັງຄົມກໍ່ໄດ້ນໍາມາພິຈາລະນາຄັດເລືອກ ເປັນຕົ້ນ ບ້ານທີ່ຖືກຍົກຍ້າຍຈັດສັນໃໝ່, ບ້ານທີ່ມີການເຕົ້າໂຮມ ຫຼາຍບ້ານເຂົ້າກັນ, ບ້ານທີ່ມີການຕັ້ງຖິ່ນຖານມາແຕ່ດົນນານ.

ມີການພັດທະນາ ເຄື່ອງມື ແລະ ວິທີການສໍາຫຼວດ ໂດຍການຮ່ວມມືກັບອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ, ບັນ ດາອົງການຕ່າງໆຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ແລະ ກະຊວງຍຸຕິທຳ. ການສໍາຫຼວດຢູ່ໃນລະດັບຊຸມຊົນ, ໄດ້ມີການນໍາໃຊ້ເຄື່ອງມືຕົ້ນຕໍ ເພື່ອເກັບກໍາຂໍ້ມູນ ຊຶ່ງມີ: ການສໍາພາດສະມາຊິກຂອງຄະນະກຳມະການໃນ 24 ບ້ານ, ການສໍາພາດ ສາມະຊິກຂອງ 24 ໜ່ວຍໄກ່ເກ້ຍຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂັ້ນບ້ານ, ການສໍາພາດຜູ້ໃຊ້ບໍລິການລະບົບ ຍຸຕິທຳ 38 ຄົນ, ການສໍາພາດກຸ່ມປຶກສາຫາລື ທີ່ແບ່ງຕາມເພດ 130 ກຸ່ມ, ແລະ ການສໍາພາດບຸກຄົນ 600 ຄົນ. ທີ່ມງານໃຊ້ເວລາປະມານ 4-5 ວັນ ຢູ່ແຕ່ລະບ້ານ.

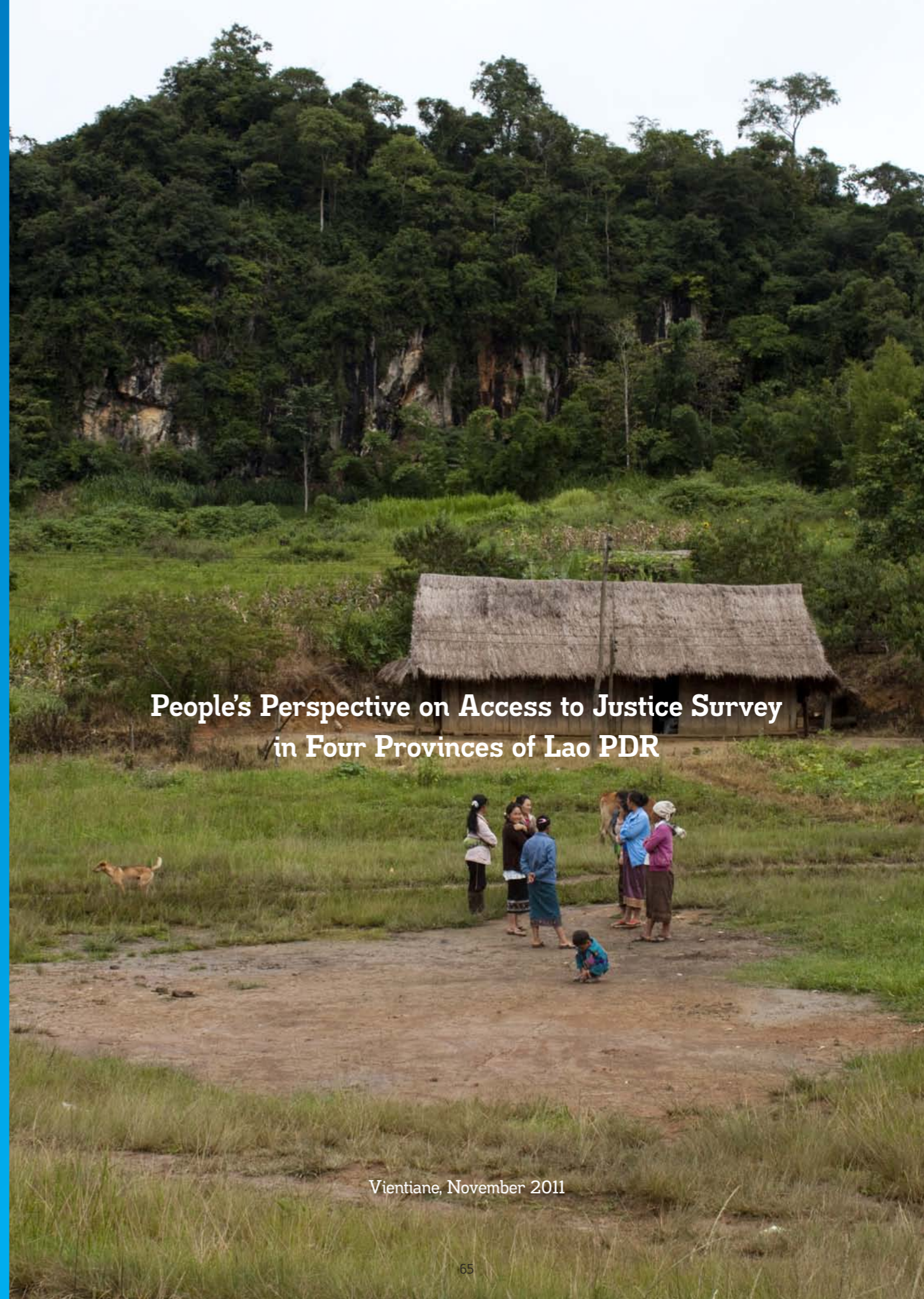
ມີການດໍາເນີນການສໍາຫຼວດຢູ່ພາກສະໜາມໄປພ້ອມໆກັນຢູ່ 4 ແຂວງ, ຫຼັງຈາກ ລະດູເກັບກ່ຽວ ແຕ່ກ່ອນລະດູປູກຝັງ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ຊາວບ້ານຈະມີເວລາຫວ່າງ, ບໍ່ແຕະຕ້ອງລະດູການຜະລິດ ຂອງຊາວບ້ານ ແລະ ສາມາດເຂົ້າຮ່ວມການສໍາພາດໄດ້. ແຕ່ລະທີມງານປະກອບດ້ວຍຕົວແທນຂອງທ້ອງຖານ ຍຸຕິທຳເມືອງ, ນັກຄົ້ນຄວ້າ/ຜູ້ອໍານວຍຄວາມສະດວກທີ່ເປັນຄົນຊົນເຜົ່າສອງຄົນ, ນັກສຶກສາ 2 ຄົນ ຈາກມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ແລະ ນາຍພາສາ 2 ຄົນ. ນີ້ໝາຍຄວາມວ່າ ການສໍາຫຼວດ ກ່ຽວກັບການເຂົ້າ ເຖິງຂະບວນການຍຸຕິທຳ ໄດ້ດໍາເນີນເປັນພາສາທ້ອງຖິ່ນຢູ່ 4 ເຂດ ເປົ້າໝາຍ ໂດຍນໍາໃຊ້ 7 ພາສາຊົນເຜົ່າ ຄື: ພາສາ ມົ້ງ, ອາຄາ ແລະ ຂະມຸ ຢູ່ແຂວງອຸດົມໄຊ; ພາສາ ມົ້ງ ຢູ່ແຂວງວຽງຈັນ ແລະ ເທດສະບານ, ເປັນພາສາ ມາກອງ ຢູ່ ແຂວງຄໍາມ່ວນ ແລະ ເປັນພາສາ ອາລັກ ແລະ ຕາລຽງ ຢູ່ ແຂວງ ເຊກອງ.

ຫຼັງຈາກ ການສໍາພາດແຕ່ລະຄັ້ງ ທີ່ມງານໄດ້ກວດສອບແຕ່ລະຄໍາຖາມເຈາະຈົ້ມຄົນໃໝ່ ແລະ ເອົາຄໍາຖາ ມເຈາະຈົ້ມໃຫ້ຫົວໜ້າທີ່ມງານ ເພື່ອກວດກາຄືນ. ກ່ອນເດີນທາງອອກຈາກຊຸມຊົນ ຫົວໜ້າທີ່ມງານແຕ່ລະຄົນ ຈະຮັບປະກັນວ່າແຕ່ລະ 25 ຄໍາຖາມເຈາະຈົ້ມ ມີຄວາມຈະແຈ້ງ ແລະ ສອດຄ່ອງກັບສະພາບຕົວຈິງ.

ກ່ຽວກັບ ການຮັກສາຄວາມລັບ, ໄດ້ມີການຂໍໃຫ້ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມແຕ່ລະຄົນ ເລືອກວ່າຈະສະໝັກໃຈ ເຂົ້າຮ່ວມໃນການສໍາຫຼວດ ຫຼື ບໍ່. ກ່ອນການສໍາພາດ ຫຼື ການປຶກສາເປັນກຸ່ມ ແຕ່ລະຄັ້ງ ມີການອະທິບາຍໃຫ້ ຜູ້ຖືກສໍາພາດຊາບ ກ່ຽວກັບຈຸດປະສົງຂອງການສໍາຫຼວດ ແລະ ແຈ້ງໃຫ້ເຂົາເຈົ້າຮູ້ວ່າ ຈະບໍ່ໄດ້ເປີດເຜີຍ ຊື່ ແລະ ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບເຂົາເຈົ້າ. ເພື່ອຮັກສາຄວາມລັບ ຂອງຜູ້ຖືກສໍາພາດ ທີ່ມງານໄດ້ໃຊ້ລະຫັດແທນຊື່ບຸກຄົນທີ່ ຖືກສໍາພາດ.

Empowered lives
Resilient nations

People's Perspective on Access to Justice Survey in Four Provinces of Lao PDR

Vientiane, November 2011

FOREWORD OF THE PRESIDENT OF THE LAO BAR ASSOCIATION

Access to Justice for all Lao people is a critical element in achieving the targets set under the Government's 7th National Socio-Economic Development Plan and in the country's efforts to graduate from Least Developed Country status by 2020. As a result access to justice should be realized in parallel with socio-economic development.

The Access to Justice Survey assesses the current status of the perceptions and awareness of access to justice among the Lao multi-ethnic people. The Lao Bar Association, with support from the United Nations Development Programme (UNDP) conducted the survey in 4 provinces, Oudomxay, Vientiane, Khammouan and Xekong. This would not have been possible without the support and facilitation provided by all the relevant authorities, especially the Ministry of Justice, Lao Front for National Construction, Women's Union, and all levels of local administration.

The Lao Bar Association believes that the Access to Justice Survey provides an important measure for the relevant authorities to improve and develop the justice system in Lao PDR. Achieving this is vital to ensure that all the Lao multi-ethnic people, especially the poor in remote areas, vulnerable people, women, and children, are able to practice their legal rights fully and have access to justice equally under the law.

To ensure sustainable development people must be at its heart. However, if the expectations of the Lao multi-ethnic people with regards to the justice system are low then this will impact on the overall development of the country and the goal of graduating from least developed country status by 2020.

The Lao Bar Association expresses its sincere thanks to all the relevant authorities, the Party, Government and others who cooperated during the Access to Justice Survey. In particular, the Ministry of Justice who gave very active support from the beginning, and especially UNDP who provided financial contributions and technical expertise to further the development of the justice system in Lao PDR.

President of Lao Bar Association
ສະພາ
ທະນາຍຄວາມ
ແຫ່ງ ສປປ ລາວ
ອຸ່ນເຮືອນ ແກ່ນປະເສີດ

FOREWORD UNDP REPRESENTATIVE

Promoting good governance and the rule of law lies at the centre of Lao PDR's ambitious development plans to achieve the Millennium Development Goals (MDGs) by 2015 and to graduate from the ranks of Least Developed Country status by 2020. Equitable and sustainable growth can only be attained if the rights of ordinary citizens and poor and disadvantaged groups in particular, are actively ensured and protected. Access to justice is a key pillar in this regard.

This is reflected in the Legal Sector Master Plan (LSMP) 2010 to 2020, to build stronger justice institutions, bring justice closer to the people and reduce poverty and empower communities to take control of their own lives. In the absence of access to justice people are unable to have their voice heard and to exercise their rights. Together, rule of law, access to justice and legal empowerment, create an enabling environment to achieve the MDGs. They can spur economic growth and help create a safe and secure environment.

To assist in the realization of access to justice, UNDP has supported a wide range of legal sector initiatives in Lao PDR over the past 20 years. Our ongoing programmes, including the National Assembly Joint Programme (SELNA), International Law Project, and support to the implementation of the LSMP are all testimony to UNDP's strong commitment to an effective, responsive, accessible and fair justice system as a centerpiece of good governance. Specific attention has been given to improved access to justice through support to legal aid clinics, public legal education and research on customary law.

The Access to Justice Survey, the first of its kind, is part of these ongoing efforts. It attempts to provide policymakers, the legal system, civil society and development partners with a snapshot of the current capabilities of the Lao people to take full advantage of their rights. In particular, the survey is concerned with people's ability to seek and obtain remedies for grievances that constrain the fulfillment of those rights, including family conflicts, violence, theft, land disputes, debt and other issues.

By its nature the access to justice survey approach is very much rooted in the local context and is respectful of people's actual needs. It examines justice from the citizens' perspective and is cognizant of the mechanisms which people actually rely on. To date, relatively little concrete and empirical data has been compiled on the perception of Lao citizens with regard to their access to justice. It was in response to this situation that the Lao Bar Association, together with the Ministry of Justice and UNDP, commissioned the survey.

The survey highlights the need to include cross cutting issues such as gender, anti-corruption, and ethnic considerations, as well as awareness of the needs of other vulnerable groups in all legal and judicial reform planning. Finally, the survey emphasizes the strong link between access to justice and the creation of a rule of law state, as outlined in the LSMP. Cumulatively, the survey results affirm the need for an integrated, holistic, and participatory rights-based legal reform programme. This will continue to strengthen the reality of justice for the people of Lao PDR.

Minh Pham

UNDP Resident Representative, Lao PDR

ACKNOWLEDGEMENTS

This report is the result of a survey implemented by the Lao Bar Association with the support of the United Nations Development Programme (UNDP). Conducted in four provinces of Lao PDR, the survey was formulated by Steeve Daviau, Ewa Wojkowska, and Sivath Sengdouanchanh and conducted in collaboration with concerned local administrations and stakeholders of Lao PDR, UN Agencies, and international and local Non Governmental Organizations. The field survey was led by Steeve Daviau. Charles Philpott revised the survey report, providing additional analysis of results, as well as recommendations.

The Survey Team would like to express their gratitude to the following individuals. At the UNDP: Stéphane Vigié (Deputy Resident Representative), Dirk Wagener (Assistant Resident Representative, Head of Governance Unit), Laurent Pouget (Legal Programme Specialist, Governance Unit), Gemma Archer (Programme Analyst, Governance Unit), Oraxone Vissapra (Programme Associate, Governance Unit), Mithavisouk Rattana (Programme Analyst, Governance Unit), Kazuo Fukuda (Programme Analyst, Governance Unit) and Toby Fricker (Editor, Public Information Unit) - and, at the LBA: Phoumy SiOudomphanh (President of the LBA), Ounheuan Kenepaseuth (Head of Administrative Office), Viengsavanh Phanthaly (Assistant to International Committee), and Manolin Thepkhamvong (Head of lawyer office Unit 4) and the LBA-UNDP Project team: Vannaly Phounsavath (Project Manager), PhantasackMingnakhone (Legal Aid Manager), Souksavanh Sisoulidavanh (Project Assistant), LathiphongPhommany (Project Administrator).

The team thanks The Asia Foundation (TAF) for their technical inputs into the survey questionnaire and their financial contribution, and would also like to acknowledge the valuable support of many individuals and institutions, including the National University of Laos (NUOL), Faculty of Social Sciences & Faculty of Law and Political Sciences: Viengvilay Thiengchanxay (Project Director) and Souliyanh Rounchantha (Assistant Head of the Law Department), Faculty of Law and Political Sciences; and Dexanourath enedouangdeth (Vice-Dean) and Boummack Inthiphone (Vice-Dean for Academic Affairs), Faculty of Social Sciences, NUOL.

The following individuals provided significant contributions to the survey methodology: Erik Haggqvist (Faculty of Law), Khamla Phouttarath, Thippasone Louangaphay, Souligna Sayyasith and Bounmy Phommakone (VFI), Suzie Albone and Thinthong Phetsavong (CARE), Gerry Duckiit (GAPE), Boutsady Khounouvong (GDG), Richard Hackman (CIDSE), Sisavath Chanthaleunxay (RRDTC), Khamxay Lemsouthi (UNICEF), Chris Sibree, Manolin Thepkhamvong, Micah West (LBA), Debra Ladner (TAF), Matthew Pickard (SCA), Xoukiet Panyanouvong (UNIAP), Suresh Balakrishnan (GPAR), UNICAP, and Florian Rock (GTZ).

Special thanks go to the four survey teams:

> Oudomxay Team: Khamhuck Keobounheuang, Khampheng Vilayvanh, Chanxi Songyili, Pheuang Nyumalath, Bounchanh Sibounta, Phan Tounkhammay, Khotami Xayavong, Miphiou Khampheng, and Khampheng Meuta.

> Vientiane Team: Khamla Soubandith, Maher Song, Somphone Laonoya, Chongsong Sayou, and Deuan Xayaseng,

> Sekong Team: DoymixayNongtanom, Vong Lachassima, Malaythong Chaleurnphet, Malavan Thammavong, Bouangeun Ouansisomphou, Vivan Aikeo, and Sengsaphone Phanchaleurn.

> Khammouane Team: SangaOunvilayvong, Khommany Sibounheuang, Bounnao, Patinya Banmanivong, Xay Samay, and Chansa Sounsamay.

The following provincial stakeholders provided the team with key information that was used to map the main issues in each target area, find local interpreters and advise on the selection of target communities.

In Oudomxay Province: Bounta Phetdara (Deputy Provincial Project Director) Community Initiatives Support Project (CISP) - Department of Planning and Investment, Phonesavanh Phanthavichith (Information and Culture), Somchanh Chitvongduen (Lao Women's union), and Khamxay (Lao Front for National Construction).

In Vientiane Province: Chanthaboun Phosalad (Vice President Lao Women's Union), Vinath Sisouvong (Department of Justice), Khamdeng Silavong (Head of Office Constituency, National Assembly), and Maison Phakonkham (Lao Front for National Construction).

In Saythani District: Vilayvanh Phaosiphandone (Planning and Investment), Oudom Singhalath (Lao Front for National Construction), and Bouaketh (Justice Office).

In Khammouane Province: Bounsouan Sengdavong (President Lao Front for National Construction), Khammouane Keoputi (Vice President Lao Front for National Construction), La (Planning and Investment), and Khamsouk (Department of Justice).

In Sekong Province: Vannavong Phonsalath (Deputy Director Department of Planning and investment), Somnith Soulibounlieng (Director Department of Justice), and Bounhieng Bounchit (President Lao Women's Union).

Participants

The survey team would like to warmly thank all respondents who opened up and shared their concerns, knowledge about and expectations of the justice system in Lao PDR with the survey team.

ACRONYMS

ADB	Asian Development Bank
A2J	Access to Justice
CFV	Case Free Village
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CIP	(LSMP) Core Implementation Programme
DV	Domestic Violence
FGD	Focus Group Discussion
GBV	Gender-Based Violence
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
CRC	Convention on the Rights of the Child
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities
CSO	Civil Society Organisation
LBA	Lao Bar Association
LECS3	(3rd) Lao Expenditure and Consumption Survey (National Statistics Centre)
LFNC	Lao Front for National Construction
LSMP	Legal Sector Master Plan
LWU	Lao Women's Union
MDG	Millennium Development Goals
MoJ	Ministry of Justice
MPS	Ministry of Public Security
NEM	New Economic Mechanism
NGO	Non-Governmental Organisation
NGPES	National Growth and Poverty Eradication Strategy
OSPP	Office of the Supreme Public Prosecutor
PSC	People's Supreme Court
RoL	Rule of Law
SSI	Semi-Structured Interview
UNDP	United Nations Development Programme
VMU	Village Mediation Unit
WTO	World Trade Organisation

TABLE OF CONTENTS

Foreword of the President of the Lao Bar Association	64
Preface	65
Acknowledgements	67
Acronyms	69
Table of contents	70
Executive summary	72
Introduction	74

PART I: COUNTRY JUSTICE CONTEXT 77

1. Rights Framework	77
1.1 - Formal Law	77
1.2 - Informal or Customary Law	77
1.3 - International Law	78
1.4 - Ministry of Justice	78
2. Judicial Bodies	79
2.1 - Court	79
2.2 - Office of the Public Prosecutor	79
2.3 - Police	80
3. Administration	80
3.1 - Structure	80
3.2 - Village Mediation Unit	80
3.3 - Petitions	81
4. Social Organisations & Civil Society	82
4.1 - Mass (Social) Organisations	82
4.2 - Civil Society	82
4.3 - Lao Bar Association and Legal Aid	82
5. Social & Cultural Factors	84
5.1 - General	84
5.2 - Ethnicity	84
5.3 - Gender	86
5.4 - Children	87
5.5 - Disabled Persons	87
6. Legal Sector Master Plan	87

PART II: PEOPLE'S PERSPECTIVE 91

1. Knowledge/Awareness	92
1.1 - Key Justice Issues	92
1.2 - Legal Knowledge	94
1.3 - Awareness of Justice Institutions	96
2. Access/Interaction	97
2.1 - Legal Awareness Participation	97
2.2 - Methodology	98
2.3 - Legal Aid	99
2.4 - Additional Barriers to Access	100
3. Confidence/Perception	102
3.1 - Trust in Information Source	102
3.2 - Choice of Forum	103
3.3 - Confidence in the System	104
3.4 - Actual Experience	104
3.5 - Problems in Perception	105

PART III: CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS 109

EXECUTIVE SUMMARY

Over the last 25 years, profound social and economic changes have taken place in Lao PDR, moving the country away from a centrally-planned to a market-based economy. This has created considerable challenges to both society and government, but has also created many opportunities, in terms of economic development and poverty alleviation, regional and international integration, and increased democratic governance.

Not least amongst the changes are those relating to the legal sector, including the ambition to entrench the Rule of Law in Lao PDR. A burgeoning of legislation has vastly increased people's rights, as well as their responsibilities. It has also taxed the capacity and resources of administrative and judicial bodies to ensure that officials and the public are made aware of, understand, and implement the law.

Access to Justice is a key means by which to ensure that people, particularly society's most vulnerable, are able to take more full advantage of their rights: thereby mitigating social inequalities, increasing grassroots economic growth, and buttressing social harmony and stability.

In support of this, the Lao Bar Association and UNDP commissioned a survey to gauge a representational cross-section of perspectives of Lao people in four provinces on justice and their interaction with the justice system. This was done for a number of reasons: in part, to build upon past or ongoing reform efforts, to identify best practices, and to inform - and validate - planned activities or implementation strategies, including those of the Legal Sector Master Plan (LSMP). The Survey itself was developed on the basis of a review of the specific context in Lao PDR, interpreted in light of general principles of Access to Justice, and accepted social surveying methodology. This report is a synthesis and analysis of the results of both.

The first part of the report describes the context in which Access to Justice takes place in four provinces of Lao PDR. The 'Rights Framework' of formal, including international, and informal or customary law is examined, in addition to relevant government, judicial, and administrative bodies. Social and cultural organisations and constraints, which might impact upon access to or the exercise of rights, are also outlined, as are groups which require special consideration in the justice system; e.g., women, children, various ethnic groups, and the disabled. This part of the report ends with a description of the elements of the LSMP.

The second part of the report summarises the findings of the Survey, quantitative and qualitative. It looks at the knowledge or awareness of the public about the law and justice mechanisms, as well as the specific justice issues that concern them as a whole - and, in particular, women and children. The question of the public's access to, or ability to interact with, the justice system is then addressed; including the level of participation in and effectiveness of legal awareness-raising activities, as well as the role of facilitating personnel. Physical, social, cultural, and administrative barriers to remedies are also highlighted. Public experience and perception or confidence of the respondents in justice institutions and officials, including its potential affect on future choice of forum, completes the summary of empirical findings.

The final part of the report examines the Survey results in light of the Survey's original objectives and sets out a number of conclusions and recommendations, building upon the initiatives that gave rise to the Survey in the first place. The recommendations include the identification of priority issues, locations, and target groups, as well as preferred methodologies, for improving legal awareness. This section also links the four pillars of the LSMP with the aspects or elements of Access to Justice and indicates which specific activities defined under the former are most likely to advance the latter. The report then concludes by stressing a number of additional initiatives that might be undertaken to increase Access to Justice for all throughout the country.

INTRODUCTION

Since the introduction of the New Economic Mechanism in 1986, Lao PDR has witnessed profound social and economic changes, as it has shifted to a market-based economy regulated by the State, increased its integration with regional and international systems, delegated responsibilities to local authorities and the people, and sought to strengthen its own democratic governance. Not least amongst these changes have been reforms to the legal system; including the development of a basic framework of legislation to regulate the main areas of public and private life, adherence to international treaty regimes in numerous sectors, restructuring of justice institutions and capacity-building of staff, and the espousal of the principle of the Rule of Law.

While much progress has been made, this process has nevertheless strained public institutions and society. The Government must regulate and manage in an ever-changing and increasingly complex environment. Institutions and personnel, particularly in the justice sector, struggle, through lack of capacity or resources, to keep abreast of new legislation and meet growing demands for services. The population – and, particularly, those who live in rural and remote areas – are sometimes bewildered by the profusion of new or more formalised rights and responsibilities, as well as major alterations in their social structures, environment or livelihoods. These strains look set to increase and accelerate as Lao PDR's demographics shift, its economy expands, and it more fully integrates into international economic systems; including its planned accession to WTO.

Article 35 of the Constitution of the Lao PDR states that: "Lao citizens are all equal before the law irrespective of their gender, social status, education, beliefs and ethnic group." However, people's limited education and understanding of the law affect the full realisation of this equality principle.

As noted, in the global context, by UNDP:

[G]roups such as the poor and disadvantaged who suffer from discrimination, also often fall victim to criminal and illegal acts, including human rights violations. Because of their vulnerability, they are more likely to be victims of fraud, theft, sexual or economic exploitation, violence, torture or murder.

[C]rime and illegality are likely to have a greater impact on poor and disadvantaged people's lives, as it is harder for them to obtain redress. As a result, they may fall further into poverty. Justice systems can provide remedies which will minimize or redress the impact of this – e.g., by clarifying agreements and titles, determining financial compensation, and enforcing penal measures.

[J]ustice mechanisms can be used as tools to overcome deprivation by ensuring, for instance, access to education by girls and minorities, or by developing jurisprudence on access to food, health or other economic, cultural or social human rights.

[F]air and effective justice systems are the best way to reduce the risks associated with violent conflict. The elimination of impunity can deter people from committing further injustices, or from taking justice into their own hands through illegal or violent means. In many countries, the reduction of violence is critical for achieving the Millennium Development Goals (MDGs).

- UNDP, *Programming for Justice: Access for All (2005)*

Access to Justice is a means by which to address such inequalities: to advance democratic governance, increase economic development and reduce poverty, and strengthen social stability and equality.

Access to Justice describes people's ability to understand and exercise their rights and, in particular, to *seek* and *obtain remedies for grievances* that arise in connection with the enjoyment of those rights. The types of *grievances* can be wide-ranging and commonly include: family conflicts, violence, theft, land disputes, debt or other economic concerns.

Access to Justice is an approach – to inform the development of the justice sector that is **grounded in the local context** and respectful of people's needs. An Access to Justice approach looks at justice from **the perspective of the user**; including those of the poor, marginalised or otherwise vulnerable people. It is also cognisant of **what mechanisms** people actually use to seek justice. Therefore, it examines the use of **formal, semi-formal, and informal** justice mechanisms.

Based upon this approach, the People's Perspective on Access to Justice Survey in Lao PDR was developed. Its specific objectives were to:

- > Inform the development of concrete actions for the Legal Sector Master Plan;
- > Build upon ongoing initiatives and successes to enhance access to justice across the country;
- > Assist in the prioritization of issues, locations and target groups for legal awareness activities and legal aid assistance;
- > Identify what are the best methods for conducting legal awareness activities;
- > Collect empirical evidence about access to justice across the country; and
- > Identify additional strategies, entry points and to propose recommendations responsive to people's actual needs in order to improve access to justice for all.

This report is the result of that process and is divided into three parts. **Part I** describes the overall justice context for people in Lao PDR, including the legal framework, justice institutions and actors, and relevant socio-economic considerations. **Part II** summarises the results of the actual Survey: i.e., the empirical data about Access to Justice. **Part III** addresses the remaining objectives of the Survey: presenting conclusions and recommendations for improving Access to Justice in Lao PDR, based upon the Survey results.

PART I:

COUNTRY JUSTICE CONTEXT

Although the key elements influencing Access to Justice are awareness, access, and confidence - examined in depth in Part II - these are all dependent upon the actual existence or recognition - formal or customary - of people's rights and of the mechanisms to assert them; i.e., that a normative framework of laws, procedures, and administrative/judicial structures relating to people's rights - the 'Rights Framework' - is in place.

1. Rights Framework

The following are the main formal instruments, institutions, structures, practices, and factors that establish and define people's substantive rights, formal and informal, as well as the exercise of them:

1.1 - Formal Law

In Lao PDR, as noted previously, considerable effort has been expended over the last 25 years to create a normative framework.

The Constitution, adopted in 1991 and amended in 2003, defines this framework and sets out a number of fundamental rights and duties of citizens; including civil, political, social, cultural, and economic rights.

The National Assembly, which exercises representative, legislative, and oversight functions on behalf of the people of Lao PDR has, pursuant to its authority, adopted 89 laws regulating broad areas of public and private life, criminal and civil, ranging from social and cultural, to economic, administrative and governmental matters.

State legislation is augmented by countless pieces of subordinate legislation - e.g., decrees, decisions, ordinances, regulations or guidelines - issued by the various ministries or agencies pursuant to delegated authority. These define the application, or detail the implementation procedures, of the law.

1.2 - Informal or Customary Law

Customary law - and justice mechanisms - acts as an alternative or parallel to the formal, State legal system. Described as 'living law' and traditionally unwritten, it involves a set of practices or usage developed - and developing - over time that assumes an 'obligatory' nature amongst a particular social group. In the context of Lao PDR, with its forty-nine

ethnic groups, often located in remote areas where State law and institutions do not have a strong presence, customary law provides a very important and pervasive basis for rights - as well as a mechanism for dispute resolution - for much of the population; particularly ethnic minority groups.

The Ministry of Justice (MoJ) and UNDP, through the "Customary Law" Project, are conducting a survey and data collection on customary practices of ethnic groups across the country. The aim is then to formulate a national strategy that reconciles such informal legal systems with the (formal) State legal system. This, in turn, should (i) facilitate the continued practice of customary law, where it serves the needs and interests of local people, (ii) enhance general knowledge and awareness regarding these informal practices, and (iii) encourage harmonisation of these with general standards of human rights and gender equality principles.

1.3 - International Law

As part of its programme of regional and international integration, Lao PDR has ratified or acceded to dozens of UN or other multilateral treaty regimes, as well as numerous regional agreements, and hundreds of bilateral treaties. These include six core human rights conventions and two optional protocols: the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD), Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), Convention on the Rights of the Child (CRC) and the latter's two Optional Protocols regarding the "Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography" and the "Involvement of Children in Armed Conflict".

Having a 'dualist' legal system, however, international treaty obligations must be incorporated into Lao domestic law before they become effective in law - and practice. With respect to the aforementioned human rights conventions, this incorporation process has largely taken place, although not always perfectly. Notwithstanding, these international treaty norms make a significant contribution to the content - and exercise - of the substantive rights of Lao citizens.

1.4 - Ministry of Justice

In addition to its role in the preparation of draft legislation for the Government, the Ministry of Justice carries out a number of legal support functions in the Lao PDR. Most relevant to Access to Justice is its role in the overall dissemination of legislation, administering the lower courts, coordinating judgement enforcement, regulating and overseeing the legal profession and the Lao Bar Association (LBA), and monitoring the work of Village Mediation Units (VMUs). The MoJ has branch offices at the provincial and district levels.

2. Judicial Bodies

2.1 - Court

In 2009, almost eight and a half thousand cases were brought to court - i.e., to the formal justice system - throughout Lao PDR. The court system is divided into four tiers: area; provincial - or, in the case of Vientiane, the Vientiane Capital Court; regional; and People's Supreme Court (PSC). The area courts have jurisdiction over civil claims less than 300 million kip (USD 36,500), as well as minor criminal cases in which the maximum sentence is three years or less. Whereas, in the past, there was meant to be a first instance court in each district - although, in practice, in 2010, there were only courts in 102 of 143 districts, due to a shortage of judges - these district courts have now been consolidated into thirty-nine area courts.

The sixteen provincial courts and (one) Vientiane Capital Court are the courts of first instance for those cases falling outside of the jurisdiction of the area courts, as well as being the appellate courts for cases decided by the area courts. The three regional courts - Northern, Central, and Southern - hear appeals from the provincial courts. The PSC, located in Vientiane, is the highest level court and court of last resort. In addition to its appellant jurisdiction, it has authority to issue guidelines or instructions on legal issues to, and supervises the work of, the lower courts. The PSC may also serve as the court of first instance in certain important cases.

In terms of the formal justice system and Access to Justice, the area courts are the most significant for the majority of the population in Lao PDR. This is both because of the type of cases that they handle - i.e., small disputes or minor offences - but also because of their relative proximity to where people live, particularly in the rural areas.

2.2 - Office of the Public Prosecutor

The prosecution service is similarly multi-layered: with offices of the public prosecutor at the district level; provincial public prosecutors; an Appellate Public Prosecutor in the Northern, Central, and Southern regions; all headed by the Supreme Public Prosecutor. Apart from their role prosecuting in court those charged with criminal offences, the Office retains another important function - a legacy of its earlier incarnation as the Procurator's Office.

This second function has broadly been categorised as 'the supervision of legality' and includes: monitoring general compliance with the law by various bodies and citizens, investigation organisations (e.g., police, Department of Forests, and tax, customs or immigration inspectors), court proceedings, and places of detention (e.g., prisons), as well as investigating crimes or taking measures to prevent them. This means that prosecutors have a very strong hand in criminal proceedings. At the same time, prosecutors also have an important role in ensuring the fairness of all types of dispute resolution mechanisms - both in terms of facilitating access and in the outcome - and should also act as a check on abuse of power, undue influence, or other inappropriate behaviour.

2.3 - Police

The police - under the Ministry of Public Security (MPS) - are one of the most pervasive of justice organisations, in terms of their presence right down to the grassroots level but also in terms of their interaction with the public on a regular and routine basis. In addition to maintaining public peace, law enforcement, and crime investigation, places of detention also fall within the Ministry's purview.

In each village there is a representative of the state in charge of 'security' (*phokhosor ban*). There is also a military representative (*khornlorn ban*) responsible for 'external threats' to the community.

3. Administration

3.1 - Structure

Administratively, Lao PDR is divided into provinces - or the Vientiane Capital City - then subdivided into districts, and, finally, into villages. There are sixteen provinces and the Capital, 143 districts, and 8,955 villages (based on national statistics in 2009).

Each provincial administration is headed by a governor appointed by the President of Lao PDR. Each district administration has a chief, appointed by the provincial governor. At the village level, the village administration is headed by the chief (*naiban*), assisted by a deputy and a number of village committees. The village chief is elected by the villagers, subject to ratification by the district chief.

The village administration is responsible for the village's economic, social, and cultural development, as well as public security and order, and preserving the village's natural resources and the environment.

Pursuant to a Party instruction, 'village development clusters' (*kumbanpatthana*) have been formed. These are groups of villages that: (a) are located on the same road or in the same area, (b) are easily accessible to one another, (c) share, manage, and use the same resources, (d) share and manage the benefits of state-supported development activities, and (e) have established - or are about to establish - a village development fund. The underlying policy reason for forming such clusters is to maximise the use of development resources, build synergy in development, and increase security.

3.2 - Village Mediation Unit

In the village, there should be a 'Village Mediation Unit' (VMU) under political supervision of village's Party Committee and village administration. The VMU is a semi-formal mechanism under technical guidance and supervision of district's Justice Office which is under the supervision of Department of Judicial Administration of MoJ. The MoJ aims to set up a VMU in every village. At the time of the Survey, there were 8,766 VMUs in the country. Of

these, 7,365 had been upgraded in terms of their capacity. There were 53,559 members of VMU Committees of whom 7,938 were women. The VMUs collectively processed 8,118 matters: 5,529 civil matters, 4,492 of which were resolved; and 2,529 criminal matters, of which 1,150 were resolved. Just under a third of matters remained open. VMU committee members are usually drawn from relevant organizations such as: village's Lao Front for National Construction, village's Union of Army Veterans, village's Lao Women Union, village's Lao Revolutionary Youth Union, village's elders or representatives of ethnic groups, and village's security force (based on the National statistics of 2009).

The VMU assists the village administration to enhance justice in the village; e.g., by disseminating law and regulations, encouraging compliance with the law, and settling minor disputes, both civil and criminal. Such dispute resolution is carried out on the basis of the law, as well as local tradition, but usually in order to reach a negotiated, conciliatory settlement of the problem; i.e., a mediated settlement.

A village may be declared a 'Case-Free Village' (CFV) if it meets the criteria defined in Article 7 of Decision No. 209/Moj dated 19 October 2009. That means VMU could resolve all civil matters and small offences, under Articles 25 of the Penal Law, brought before it in a given year, rather than having any of them 'appealed' to a higher level; e.g., the area court. Once declared a CFV, some minor disputes that are not complicated or dangerous to society are resolved within the village, either by the VMU or a customary mechanism. CFV status is accorded with a ceremony attended by Chief of District, local dignitaries and brings with it benefits, such as additional development assistance. The aim of CFA's policy is to educate family members and villagers to know and understand Laws correctly and deeply and have awareness to comply with the Laws, to strengthen harmony and solidarity in family and village levels and to prevent negative occurrences or violation of the law for contribution to the family and village developments and to ensure social justice and fairness at grassroots level. As such, it is something to strive for and is not to be lightly relinquished by village officials. In August of 2009, there were 2,142 CFVs in Lao PDR.

3.3 - Petitions

In addition to the formal, semi-formal, and informal dispute resolution mechanisms petitions can be filed. A petition is a document presented by a citizen or organisation to the relevant authority requesting that they consider and deal with an action or decision made that the petitioner believes infringes the law and affects the interests of the State, community, the rights or legitimate interests of the petitioner.

For example, as part of the National Assembly's oversight role, it has a mandate to receive public petitions. These may relate administrative decisions, court decisions or individual state officials' decisions or behaviour. Petitions are reviewed and may be referred to the Standing Committee of the National Assembly. The Standing Committee may then request the OSPP or SPC to review and re-consider a court decision or instruct the government to address the grievance.

There are three types of petition: (1) a petition to a State administrative body, which is called a 'request'; (2) a petition to a judicial body, such as the prosecutor or court, is called a claim; and (3) a petition to the National Assembly is a 'petition for justice'.

4. Social Organisations & Civil Society

4.1 - Mass (Social) Organisations

There are three mass-membership organisations in Lao PDR:

- > Lao Women's Union (LWU),
- > Lao Youth Union, and,
- > Lao Labour Union.

In addition to these organizations, there is the Lao Front for National Construction (LFNC), which is a political coalition organization, a voluntary union of political organizations, socio-political organizations, social organizations and individuals representing all classes, social strata, ethnic groups, religions and Lao overseas.

These mass organisations have networks throughout the country, with membership extending to the grassroots level in every area. Their networks - especially those of the LFNC and LWU - also provide a (targeted) means to disseminate information about rights or development, as well as a means to encourage members to participate in local activities and decision-making. At the central level, the organisations represent their members in, as well as provide important input into, policy discussions, legislation, and national campaigns. In particular, LFNC representatives (*neo hom*) are often active in resolving local disputes, usually where local customary norms or mechanisms are required.

4.2 - Civil Society

Since 2009, when the Prime Minister issued Decree 115/PM on Associations (29 April 2009), it has been possible for domestic civil society groups or organisations to register themselves as associations. Prior to that, there was no clear legal basis to enable this. As such, Civil Society may come to play a role in enhancing people's Access to Justice. However, it is still in its infancy in Lao PDR: there are few such organisations, still fewer focus on legal rights, and the public is largely unaware of them.

4.3 - Lao Bar Association and Legal Aid

Lawyers, of course, are part of the 'formal' justice system. Nevertheless, they are not part of government, although they are regulated by the MoJ. As such, they can be an important source of independent advice and assistance; especially in criminal matters or where the dispute is of an administrative nature.

The Lao Bar Association (LBA) was established in its present form in 1989. Until very recently, however, its membership was very small and declining. The status of private lawyers is correspondingly low. Lawyers are not always recognised by society and they are sometimes refused cooperation by concerned sectors.

Although the situation is improving, there are still problems. In court, the subordinate status of lawyers is often still apparent: reflected in the respective seating arrangements for judges, prosecutors, and lawyers; e.g., defence counsel is sometimes seated in the public gallery, rather than having a specially-reserved place. Even the lack of distinctive dress - as judges have their robes and the prosecutors a uniform - conveys the impression that a private lawyer is not an 'officer of the court'.

However, with new initiatives - such as the Intern Training Program established with the National University - the number of law graduates joining the Bar is on the rise. Moreover, activities are being carried out to raise the profile of the LBA and lawyers generally. Under the Legal Sector Master Plan (LSMP), the LBA is to become a self-regulatory professional body with its own Code of Conduct and disciplinary procedures. The UNDP-funded "Enhancing Access to Justice through the Lao Bar Association" Project (LBA Project) - now in its Second Phase and under the auspices of which the Survey was carried out - is working on institutional strengthening within the LBA, as well as professional capacity development, and supporting public legal education and Access to Justice through free legal services; e.g., legal aid clinics, including mobile clinics in certain provinces.

Nevertheless, there is still a shortage of lawyers, especially in rural areas, and their capacity and status needs to be enhanced. Lawyers services are not free and no comprehensive system of (free) legal aid is in place in the country - the law only requires that lawyers be provided in matters involving children, where there is a possible sentence of life imprisonment or death, or cases that are particularly complicated. As such, relatively few people can afford to retain their services.

5. Social & Cultural Factors

5.1 - General

The country and its people themselves shape the framework for Access to Justice. Seventy percent of Lao PDR is mountainous and forty percent of it is covered by forest. The country is sparsely populated, with six million people - compared to eighty-five million in Vietnam or sixty-four million in Thailand. Lao PDR is classified as a 'least developed country', ranked 122nd of 182 countries (UNDP Global Human Development Index: 2010). Approximately seventy-seven percent of the population lives in rural areas and are mainly engaged in subsistence agriculture. Less than thirty percent of the adult population has more than a basic primary education and thirty-one percent of adults are illiterate.

There are marked differences in people's lifestyles and livelihood patterns in rural and urban areas, highlands and lowlands, agricultural and industrial, or swidden and settled farms, all of which impact upon the prosperity, education, and well-being of people. These also affect their ability to obtain and use information about their rights and obligations, as well as to seek remedies when these rights are violated.

Additionally, there are strong underlying social and cultural factors that encourage deference to authority and acceptance of the status quo, regardless of legal right or perceived injustice. These factors include Theravada Buddhism and traditional respect toward elders.

Conversely, modern developments - such as the market economy, industrialisation, globalisation, plantation farming, and changing settlement patterns - are altering livelihoods that may create 'new poverty', breaking down customs and traditional structures, and risk increasing social exclusive or instability. As a result, there is both a greater demand for Access to Justice from the people to meet these challenges, as well as a need to improve it on the part of service deliverers to ensure continued social order and economic progress.

5.2 - Ethnicity

As noted previously, in Lao PDR there are at least forty-nine ethnic groups - and 160 sub-groups - and possibly many more, depending upon the classification. There are four main ethno-linguist groups: Lao-Tai, Mon-Khmer, Hmong-lumien, and Sino-Tibetan. Approximately half of the population is ethnic Lao and two-thirds speak a Lao-Tai language, with Lao being the predominant - and official State language.

Many of these ethnic groups live in upland, remote or inaccessible, or marginal land locations. They are more likely to practice swidden ('slash and burn') - rather than settled - agriculture, such as the rice paddy cultivation practiced in lowland areas. As a consequence, they are more likely to have been the subjects of resettlement policies and attempts to 'stabilise' agriculture

in the past - policies that, doubtless, were intended to improve access to development assistance and other services but may also have had the effect of disrupting customary practices and breaking down traditional social structures that maintained harmony.

Smaller ethnic groups are over-represented amongst the country's poor - e.g., over half of Mon-Khmer are poor, as opposed to a quarter of the Lao-Tai - which presents additional challenges for their Access to Justice.

	% of National Population	Incidence of Poverty Headcount Index [% of ethnic population]
Total Lao PDR	100.0	
By Geographic Area		
Urban	23.0	19.7
Rural	77.0	37.6
With all-season road		31.4
Without all-season road		46.2
By Ethnic Group		
Lao-Tai	66.6	25.0
Mon-Khmer	20.6	54.3
Hmong-lu Mien	8.4	40.3
Chine-Tibet	3.3	45.8

Owing to physical isolation, language or cultural barriers, lack of formal education, and poverty, some ethnic groups face heightened difficulties in obtaining information about and understanding their rights under State law, as well as in realising them through formal institutions and mechanisms. This is compounded by misunderstandings arising from some official campaigns to end 'superstitious rituals' or 'backward practices' in the past.

Example 1:

A Vietnamese logging company arrived in the area and began logging trees in the cemetery without permission. According to Talieng traditional beliefs, the cemetery is a highly sacred ground and a ritual had to be implemented to cleanse it after logging. Dakcheung elders took this issue to the district Land Management Authority to request that the company pay the costs of a ritual as compensation. The costs of the ritual would include the purchase of one dog, one pig, and a jar of alcohol. (This is the minimum requirement to implement the ritual). The company refused and has not paid any compensation.

Example 2:

Another case involved the murder of a foreigner inside the village boundaries. Vietnamese sawmill workers got into a physical fight and one died as a result. According to Talieng tradition, one buffalo must be sacrificed to the spirits of the village when a death (or a murder) occurs. The village elders requested a buffalo from the owner of the saw-mill but he refused.

Whether or not residual suspicions are grounded, the reality is that some customary practices are at odds with State law and policy and are even incompatible with Lao PDR's international obligations under human rights law - e.g., relating to women's rights.

5.3 - Gender

The findings from the survey in 4 provinces indicate that women are generally disadvantaged, as compared to men in Lao PDR, in terms of their access to development resources, education, and health services. They continue to be under-represented in decision-making processes and most institutions, including those in the formal legal sector.

Women's literacy rate is forty-eight percent, as compared to seventy-four percent for men (ADB, 2000). Amongst some ethnic groups, these rates are much lower. Many women from smaller ethnic groups do not speak Lao. All of this immediately causes difficulties for women in terms of accessing information about their rights, as well as interacting with state or administrative institutions.

Women, and particularly those of certain ethnicities, are seen as being extremely vulnerable to changes that affect their economic activities, especially changes in the environment, settlement patterns, and land usage rights. Women are also much more likely to be victims of any Gender-Based Violence (GBV) - i.e., violence that is targeted against, or disproportionately impacts, one gender - and, in particular, of Domestic Violence (DV). A corollary to this is that they are affected, directly or indirectly, by problems fed by changes in social order and stability; such as prostitution, alcoholism or drug use.

Residence patterns also impact upon women's quality of life, and their ability to access information about their rights, as well as to seek a remedy in the event of conflict. In some ethnic groups where the custom is that a bride moves in with her husband's family after marriage - i.e., a patrilocal system - the woman is in a relatively weak position in terms of status within the family. Significantly, she is disadvantaged in terms of realising her rights in the event of a family dispute or break-down of the marriage and, indeed, more likely to be restricted in seeking external assistance to resolve any dispute. In a matrilineal system, where the husband moves in with the wife's family, the woman will be in stronger position, both as regards her substantive rights but also in being able to call upon assistance when a dispute arises.

5.4 - Children

Some children, of course, are also very vulnerable; both because they are potential victims of violence or exploitation but also because they have limited or no awareness of their rights or the means by which to protect them - not least because of a lack of basic education. In rural areas, some children are unable to attend school because their families are poor and they do not have the resources to pay for school fees, the distance is too far, or there is a need to work to support the family. Furthermore, girls are much more likely to stop attending school than boys to help their families. This is reflected eventually, inter alia, in adult literacy rates: twenty-three percent of women have never attended school and less than nine percent have gone on to secondary school.

5.5 - Disabled Persons

Approximately seventy thousand people in Lao PDR are reported to have a disability; i.e., 1.3% of the population, encompassing eight percent of households. Given the UXO problem in parts of the country, it is surprising that this figure is not even higher. The precise definition of 'disabled' - i.e., whether this includes both mental and physical disabilities and, if so, what types - is unclear and, indeed, the scope of the challenge in the country is not clear. As such, it is difficult to gauge what problems disabled persons have in physically accessing justice institutions and mechanism and, still less, their ability to access information and advice - or, indeed, their experience interacting with justice bodies.

6. Legal Sector Master Plan

In 2005, the Lao Government presented a policy paper indicating its intention to strengthen the Rule of Law to improve governance. The next year, the Strategic Plan on Governance (2006-2010), with an extensive section on "the rule of law and access to justice", was prepared. The plan set out the aim "to develop a coherent, credible and predictable legal framework established in a transparent and participatory manner, while at the same time building efficient, effective, equitable and accessible justice and law enforcement institutions and systems."

In September 2006, a national working group agreed a draft «Master Plan for Law Development to 2020» - or Legal Sector Master Plan (LSMP). The LSMP evaluated and assessed the status of the legal system. It also identified the objectives, guiding principles, and needs for the system's comprehensive development, as well as setting out the broad parameters for a legal system development strategy to 2020.

The LSMP seeks to co-ordinate legal system development between all the stakeholders, official and unofficial, in the sector and is based upon four 'pillars' of the system:

- > The framework of laws, decrees and regulations;
- > The law-related institutions that implement the legal framework;
- > The means for educating and training officials on the use of the system; and
- > The means for ensuring that all laws and regulations are accessible to both state bodies and citizens.

UNDP supported the development of a Core Implementation Programme (CIP) for the LSMP and initiation activities in 2008-10. Under the CIP, comprehensive and cross-cutting capacity-building to ensure more effective and responsive legislation and rights protection, better justice service delivery, and improved/targeted public legal awareness methods and campaigns is planned. However, as of the date of this report, the CIP is not operational. Framework LSMP management and coordination structures have been established, however, and limited LSMP-related initiatives are being carried out on an ongoing basis.

Moreover, although the LSMP was not formally endorsed by the Government until September 2009, implementation did not stand still in the interim. Indeed, strengthening of the LBA, legal aid, and legal awareness - carried out under the LBA Project - not to mention the present Survey, were all envisaged under the draft Plan. In turn, as noted above, one of the primary objectives of the Survey is to inform future LSMP activities in support of improved Access to Justice for all.

PART II:

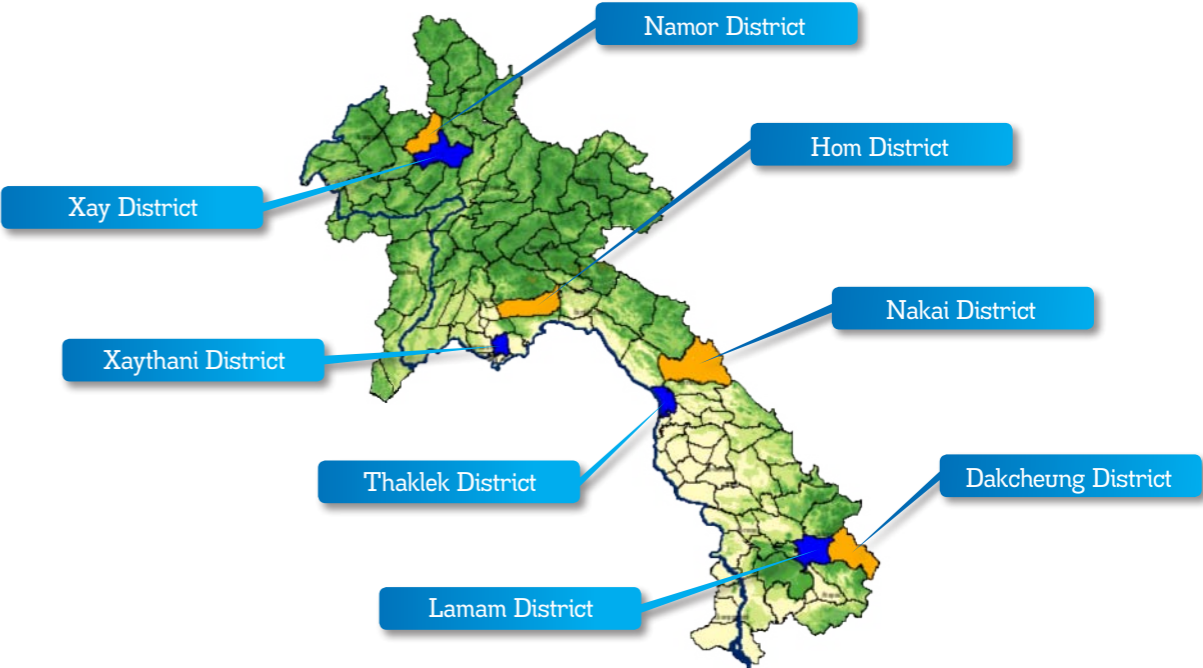
PEOPLE'S PERSPECTIVE

As part of the broader legal sector reform programme, in 2009, UNDP, and the LBA agreed to formulate and conduct an Access to Justice Survey under the auspices of the LBA Project in 4 provinces of Lao PDR. The aim of the Survey was to fill a significant knowledge gap about people's Access to Justice: to learn about people's knowledge, interactions with, and perceptions of justice and the justice system.

Understanding people's perspectives and experiences is necessary in order to address more effectively any issues in the system. Such information can then inform government policy and programmes so that they are well-targeted and responsive to people's real needs.

This recognises the need for complementary demand side initiatives to the more conventional approaches to justice reform. Conventional approaches have tended to take a narrow view of justice, by focusing only on formal justice institutions. While support to improve the functioning of the formal justice institutions is crucial, such technical 'top-down' improvements alone will not suffice to improve Access to Justice; particularly in developing countries, such as Lao PDR.

In the following sections, the main findings of the Survey, carried out between January and February 2010, are summarised. The Survey was conducted in four provinces - Khammouane, Oudomxay, Sekong, and Vientiane - that represent the four main geographic regions of Lao PDR. In those provinces, it encompassed a total of twenty-four villages in eight districts. It entailed interviews with six hundred respondents, half of them women, one hundred and thirty focus group discussions, and interviews with the twenty-four village committees and VMUs.

The respondents were drawn from a cross-section of Lao society in 4 provinces: men and women; urban and rural; lowland and highland; differing income levels; and various ethnic or linguist groups. The Survey collected both quantitative (questionnaire) and qualitative (real-life example) data. (See Appendix 2: Survey Methodology.) While the Survey could not and did not attempt to be comprehensive - in terms of subject matter, geographic coverage, or sample size - it is representational. As such, the Survey fills - albeit to a limited degree - the knowledge gap that existed in relation to Access to Justice and people's perspectives of it in 4 provinces of the Lao PDR.

This, in turn, highlights the main caveat regarding the Survey: i.e., that its findings do not purport to describe the state of the law or institutional capacity on the ground - or people's actual knowledge or experience of these. It examines people's perceptions of the law and judicial institutions. In terms of facilitating access, as will be explored below, perception can be almost as important as reality.

Finally, the complete data set is too extensive to present in full in this report. Consequently, only key findings, which give an overview of people's perceptions and address the Survey's core objectives, are set out herein.

1. Knowledge/Awareness

The Survey examined three aspects of people's knowledge of awareness of their rights and judicial processes.

1.1 - Key Justice Issues

The first aspect the Survey sought to ascertain were the justice issues that affected or were of most concern to people. Respondents were asked to rank their top three issues and the results were also aggregated for all respondents, as well as for female respondents only.

Theft was ranked the most common justice issue by 25.3% of respondents; followed by 'unfairness' (inequitable treatment or discrimination), tied with drunkenness, at 18.3%. Theft was ranked the number two issue by another 24.3% of respondents; followed by drunkenness, at 12.0%, and drug abuse, at 9.0%. Theft topped the rankings for third most frequent issue for an additional 14.3%, again followed by drunkenness (8.7%) and then land (6.7%). Other issues identified included: improper distribution of development assistance, fighting, unfair dispute resolution, and domestic violence (associated with drunkenness).

For female respondents, the picture was slightly different. Drunkenness was the first-rated issue by 8.3% and second-rated, by another 8.3%. Unfairness was rated first by 8.0% and unfair distraction of development by 5.7%. Drunkenness was ranked number two, by

7.0% of women, and domestic violence (associated with husbands' drunkenness), by 6.7%. For the number three issue, women selected theft (5.7%), drunkenness (3.3%), and rape (2.7%). Stigmatisation of poverty, fighting, and unfair dispute resolution or distribution of development assistance were also mentioned.

Rank	Number 1 Issue				Number 2 Issue				Number 3 Issue			
	Global		Women		Global		Women		Global		Women	
	(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)		(n=)	
1	Theft	25.3%	Drun-kenness	8.3%	Theft	24.3%	Drun-kenness	8.3%	Theft	14.3%	Theft	5.7%
2	Unfairness	18.3%	Unfairness	0.08	Drun-kenness	0.12	Drun-kenness	0.07	Drun-kenness	8.7%	Drun-kenness	3.3%
3	Drun-kenness	18.3%	Unfair distribution of develop-ment	5.7%	Drug abuse	0.09	Domestic violence resulting from hus-band being drunk	6.7%	Land	6.7%	Rape	2.7%
4	Fight	14.7%	Poverty stigma-tized	5.7%	Unfair conflict resolution	3.7%	Unfair resolution	3.7%	Domestic violence resulting from hus-band being drunk	4.7%	Fight	0.02
5	Land	12.3%	Fight	5.7%	Fight	6.3%	Unfair distribution of develop-ment	3.3%	Drug abuse	4.7%	Unfair distribution of develop-ment	1.7%

Some respondents also noted that they are not satisfied that land is being taken by some companies (13.3%), while 9.7% said that some government staff abused their power in their communities.

Justice Issues faced by Women

Respondents were also asked to rate the three main issues that particularly affected women. Again, the results were tabulated for all respondents, as well as specifically for female ones.

For all respondents, domestic violence (33.0%), women's labour burden (31.7%), and then adultery/use of sex workers (24.7%) was the main issue affecting women. Domestic violence (18.3%), women's labour burden (17.0%), and rape (15.0%) were rated second by all; while rape (12.7%), domestic violence (12.0%), and women's labour burden (7.3%) came third.

Rank	Number 1 Issue		Number 1 Issue		Number 1 Issue		Number 1 Issue		Number 1 Issue		Number 1 Issue	
	Global	Women	Global	Women	Global	Women	Global	Women	Global	Women	Global	Women
1	Domestic violence	33.0%	Domestic violence	18.3%	Domestic violence	18.3%	Domestic violence	11.0%	Rape	12.7%	Rape	8.7%
2	Women's labour burden	31.7%	Husband pays sex workers	15.7%	Women's labour burden	17.0%	rape	8.0%	Domestic violence	12.0%	Domestic violence	4.7%
3	Husband pays sex workers	24.7%	Women's labour burden	15.0%	Rape	15.0%	Women's labour burden	7.3%	Women's labour burden	7.3%	Women's labour burden	3.3%
4	Rape	21.0%	Rape	4.0%	Husband pays sex workers	13.0%	Husband pays sex workers	4.7%	Husband pays sex workers	5.7%	Husband pays sex workers	2.7%
5	'Little wife'	7.3%	Domestic dispute	3.7%	Child born out of wedlock	5.3%	Unequal rights	3.0%	Forced marriage	4.3%	Forbid wife to social life	1.7%

Female respondents ranked domestic violence (18.3%), adultery/use of sex workers (15.7%), and women's labour burden (15.0%) first. Domestic violence (11.0%), rape (8.0%), and women's labour burden (7.3) rated second. Rape (8.7%), domestic violence (4.7%), and women's labour burden (3.3%) ranked third most frequent issues faced by women, according to female respondents.

From the findings of the survey, other issues raised were the 'little wife' (mianoy), illegitimate children, coerced marriage, and unequal rights. Human trafficking was also mentioned by respondents in 4 provinces especially in the provinces that border the neighbouring countries.

Justice Issues faced by Children

Respondents, mainly in focus groups, were also asked about issues affecting children. The main issue identified was the lack of opportunity for education. Corporal punishment, child labour, fighting, rape, and abuse by teachers were also mentioned.

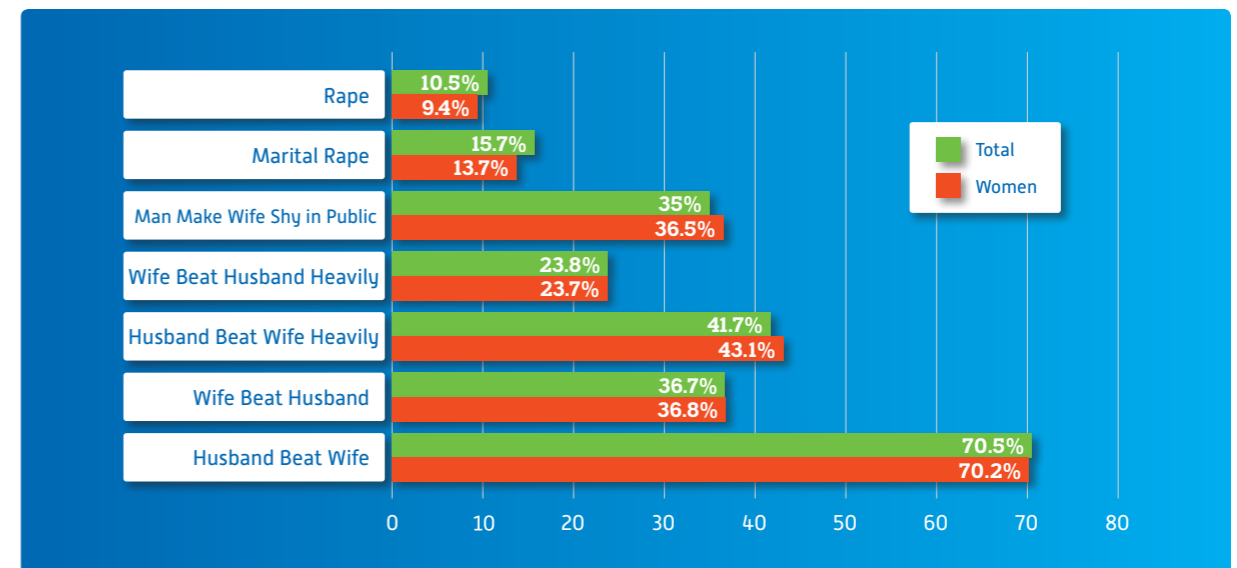
1.2 - Legal Knowledge

Domestic or Other Gender-Based Violence

Respondents were asked about their knowledge of a specific issue: domestic violence. First, they were asked to define the problem. Responses included domestic disputes between spouses and, more specifically: disputes, misunderstandings, conflicts, insults, beatings,

alcohol abuse, adultery/use of sex workers, destruction of household property, poverty, the labour burden, and rape; i.e., physical, sexual, emotional/psychological, and economic violence.

In terms of the incidence of domestic violence, 70.5% of respondents reported that, in their respective communities, husbands beat their wives - 41.6% said it was a severe beating - while half that many (36.7%) reported wives beating their husbands: 23.8% severely. Thirty-five percent reported that husbands humiliated their wives publicly. With respect to rape, 10.5% of respondents were aware of it occurring in their communities and 15.7% knew of matters of spousal rape. Awareness amongst men and women was roughly equal.

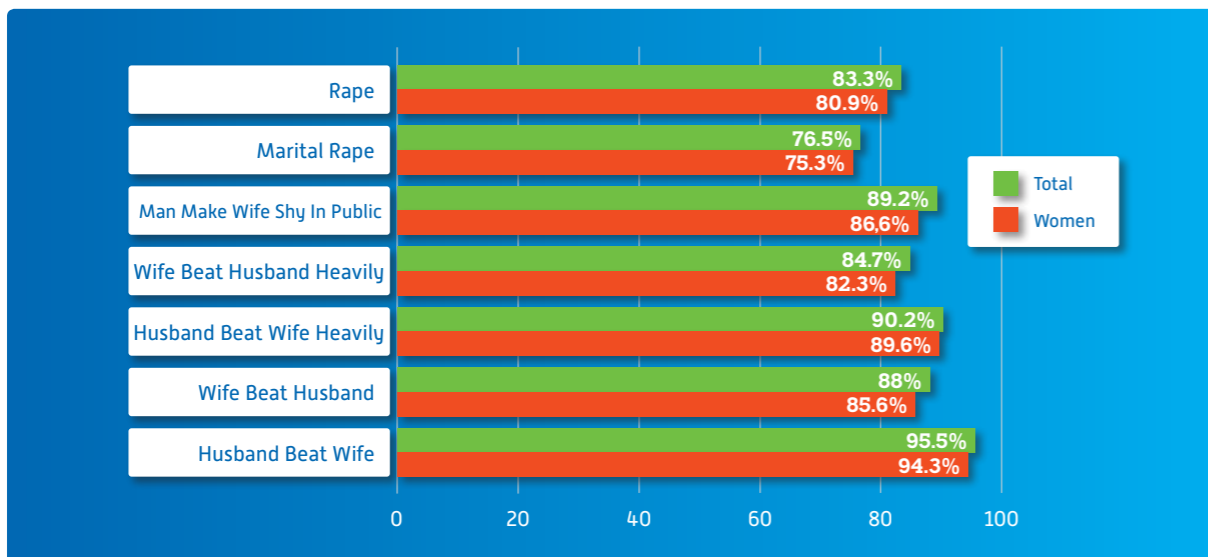

Criminality of Domestic Violence

The awareness of the illegality of domestic violence amongst respondents was generally high. Beating one's wife was recognised as a crime by 95.5% and beating one's husband by 88.0%. Surprisingly, only 90.2% believe that beating one's wife severely, and 84.7% beating one's husband, is illegal - though this may indicate that they did not deem it an offence distinct from general spousal violence. Public humiliation was deemed to be a crime by 89.2%.

With respect to rape, 83.3% were aware that it was against the law. Interestingly, 76.5% also believed that spousal rape was a crime - which it is not, technically, under Lao law - but also thought it a 'marital duty'.

1.3 - Awareness of Justice Institutions

The third aspect examined was awareness of **judicial mechanisms**, as well as supporting institutions, which would enable people to exercise or protect their rights and provide a remedy when there is a dispute.

The best known mechanism was the customary system, with 78.7% of respondents aware of the possibility of recourse to it. This was followed by the VMU, at 72.2%. The formal system - i.e., the court - scored only 65.5%. Significantly, knowledge of the court in Khammouane was only 42.7%, well below the average for the other provinces. On the other hand, knowledge of the VMU was lowest in Vientiane Province (67%) and of customary mechanisms in Oudomxay (68.7%). In terms of procedures, 35.3% knew how to file a complaint with the VMU, but only 16.2% of VMU users knew how the process of conflict resolution works. A much lower 14.7% knew how to file a complaint with the court.

In terms of legal assistance, only 14.8 % of respondents were aware of legal aid services. Awareness was highest in Vientiane (20.0%) and lowest in Oudomxay (11.4%).

The Survey, with respect to Knowledge and Awareness, indicates that:

> Theft, unfairness, and drunkenness, as well as land disputes, are the main justice issues that affect people in their daily lives. Domestic violence, excessive or inequitable labour burden, and adultery, as well as rape, were the issues identified as specifically affecting women. Lack of educational opportunity was the major problem for children.

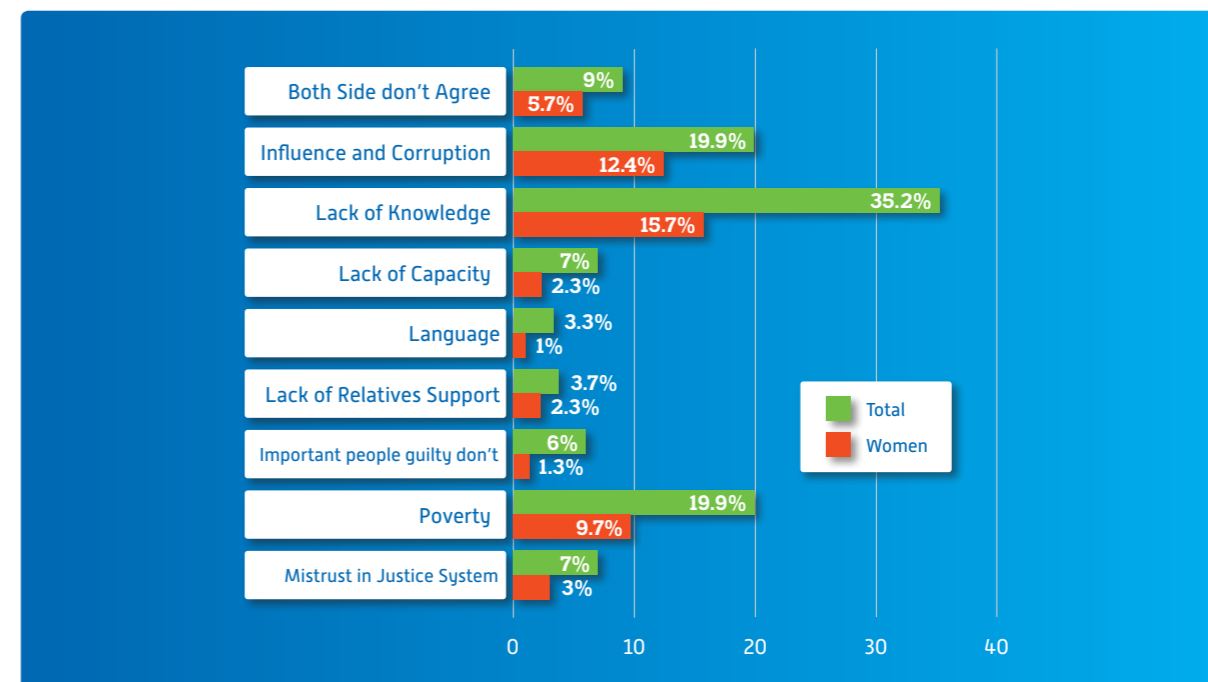
> People seem to be well aware of the existence of Domestic and other Gender-Based Violence in their communities, as well as its illegality.

> People are most familiar with customary justice mechanisms, but there is also relatively high recognition for the VMU and court. There are, however, variations in awareness of different mechanisms between the regions.

> Knowledge about lawyers and legal aid is generally low, particularly outside of Vientiane.

2. Access/Interaction

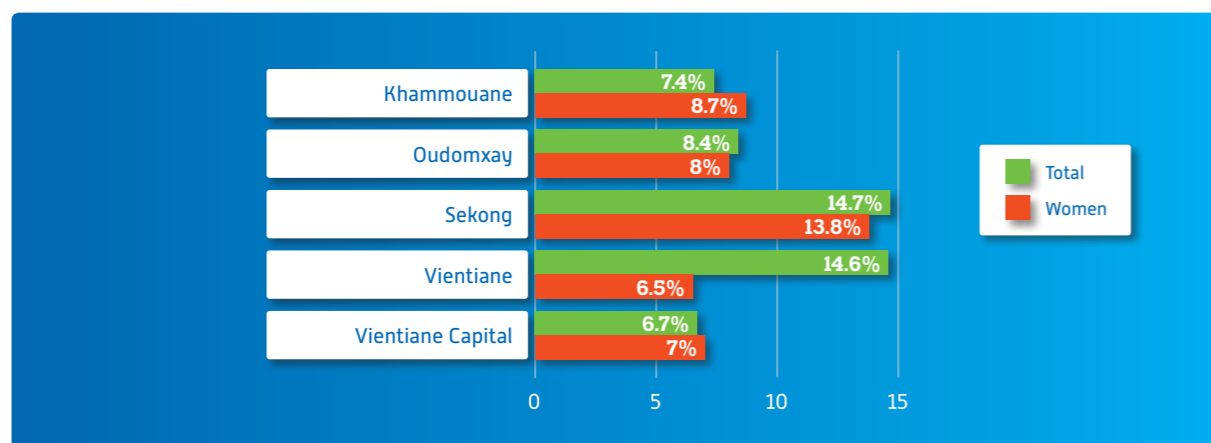
A number of factors may influence or inhibit a person's ability to know his or her rights - and obligations - and then act appropriately in order to realise or defend them. A major barrier to this is the initial acquisition of knowledge about those rights, as well as remedies when they are violated; i.e., the procedures by which to access or interact with the justice system. Indeed, 35.2% of respondents stated that their lack of capacity and knowledge - where to go, whom to address, and how to formulate a complaint properly - was the main barrier to their accessing the formal justice system.

2.1 - Legal Awareness Participation

Such **Legal Awareness** may be obtained in various ways, directly or indirectly, with varying degrees of success.

Forty-four percent of respondents (264: 130 of them women) had participated in legal awareness-raising activities of some kind; whereas 14.7% had never done so. The highest number of participating respondents was from Sekong: i.e., 83, representing 54.9% of respondents from the Province and 31.4% of the total. Vientiane Municipality had the highest proportion, 56.0%, followed by Vientiane Province, with 52.0%. Only 32.0% of respondents from Oudomxay had participated in such activities.

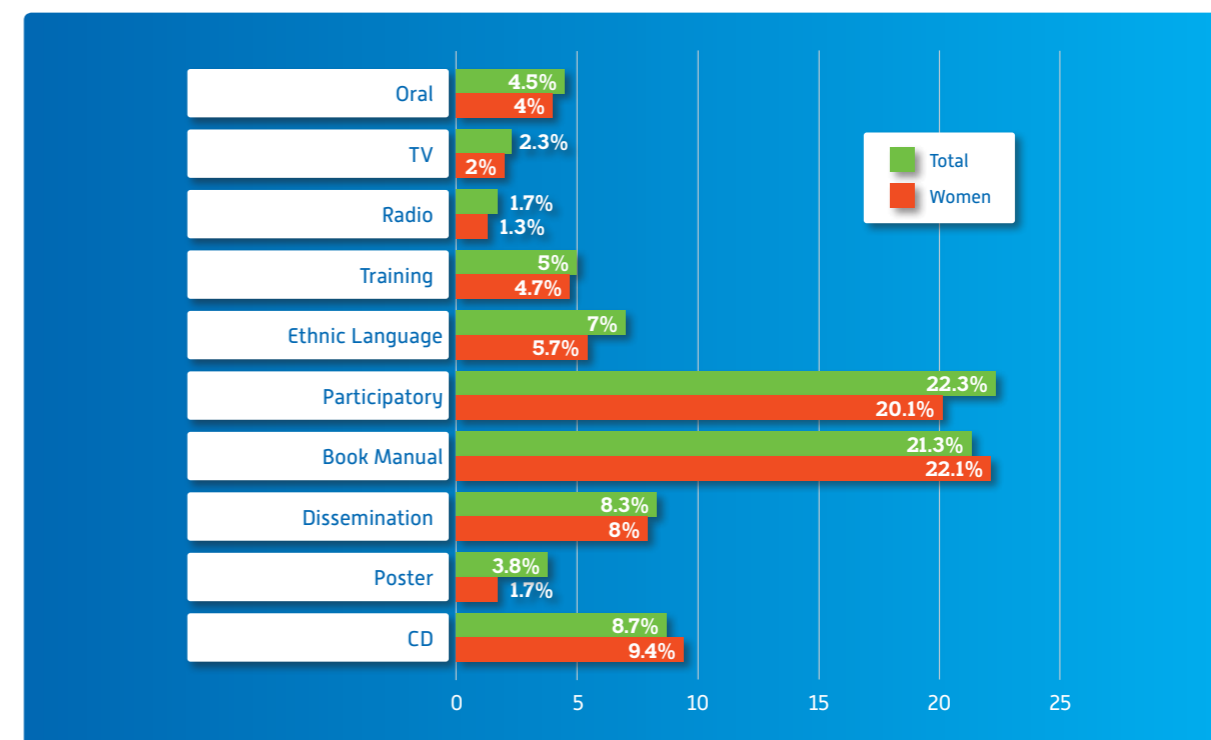
Land law was the main topic of awareness-raising activities, as reported by 9.7% of respondent participants. National security - e.g., social harmony and solidarity, conflict avoidance, observance of the law, and national and local regulations - was a close second, at 9.3%. Family law as the third most common focus of such activities, at 6.8%, almost equally divided between men and women (41: 19 women).

Participants in legal awareness activities unanimously found the information disseminated useful and appropriate. Furthermore, 67.4% of them had actually used the information that they had learned in their real lives. Again, the highest number of those who had used the information came from Sekong: 61 respondents, 29 of them female, for a total of 40.3% of respondents.

Respondents also expressed a demand for further awareness-raising activities: 16.8% (101 respondents) on all laws "relevant to them"; 15.7% on 'justice-related' law; 14.2% on family law; and 11.7% on 'rights'. Only 7.5% wanted to learn more about land law and 3.0% on criminal law. 16 informants wished to be made aware of 'development law'; i.e., entitlements to development assistance from the government.

2.2 - Methodology

The preferred method for receiving legal information was 'participatory', so that people might ask questions and receive clarifications, according to 22.3% of respondents. Another 8.3% wanted such activities to be held in the community, to enable maximum participation. Written information materials, such as books or manuals, were chosen by 21.3%; whereas, information materials accessible to the illiterate were indicated by 8.7%. Seven percent of the respondents wanted awareness-raising activities to be conducted in minority languages, given the limited knowledge of the Lao language in some communities.

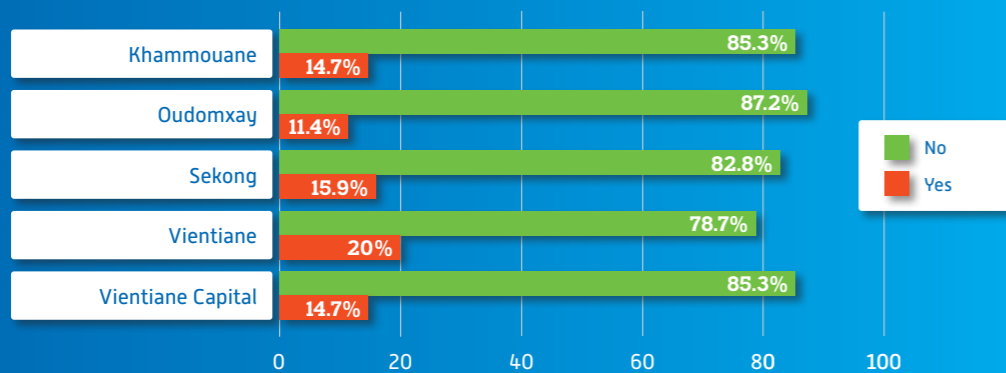
In order to ascertain how respondents actually learned about the law, however, they were asked how they came to know that domestic violence is a crime. The most common sources of information were: the village administration (11.7%); district staff conducting awareness-raising activities (8.5%); the village head (7.5%); and parents or other relatives (5.0%).

2.3 - Legal Aid

Legal Aid or Legal Assistance services can be a major factor in helping people to become more fully aware of their rights and to access effectively the appropriate mechanism to protect them when a dispute arises.

While such services are still in their infancy in Lao PDR, they do exist. However, according to the Survey, only 14.8% of respondents - 20% of those in Vientiane Province, falling to 11% in Oudomxay - were aware of legal aid services. Of these, 16.2% said they were available in their area but only 1.5% had ever used them. Those who had used them mentioned grievances such as domestic conflicts, land disputes, accidents, trespass of animals, or theft of livestock.

Fifteen percent of respondents said that a mobile legal clinic - conducting legal assistance, consultation/representation, or providing outreach services - came to their community and 14.7% had used one. Six percent said that there were paralegals and 2.0% that there were lawyers, in their area. Public legal education - usually awareness-raising about village regulations conducted by community leaders - was said by 26.7% of the respondents to be available.

In most matters, slightly less than half of the respondents who replied in the affirmative about knowledge or use of such services were women. But, given the small size of the sample, this may not be statistically significant.

2.4 - Additional Barriers to Access

Even assuming awareness of rights and procedures, and assistance in accessing them, other external factors may still inhibit people from interacting effectively with the justice system so as to realise their rights.

Poverty was cited by 19.9% of respondents - 48.2% of whom earned less than 300,000 kip, or USD 36 per month - as a major reason for not going to court. Semi-formal mechanisms, such as the VMU, have associated costs - 25,000-100,000 kip (USD 3-12), sometimes per sitting - but less than those in the formal system. Informal mechanisms are very low cost.

Another 3.3% mentioned **language** barriers. As noted, semi-formal and informal proceedings are more likely to be conducted in the language of choice of the parties, with 36.3% of respondents stating that the language used by the VMU is understood by most people in the community.

A general **cultural** preference for non-confrontation and reconciliation in order to maintain social relations and restore harmony, particularly in smaller communities, is also prevalent. This will work in favour of the selection of informal or semi-formal dispute resolution, rather than the adversarial 'zero sum' formal justice system.

Some Village Mediation Units (VMUs) do not understand the objectives of the Case-Free-Village (CFV) policy. In the mediation process, the VMUs may create strong social pressure upon complainants to come to a mediation agreement, even if the complainant is dissatisfied with the result - or, indeed, if the mediation result may not be in accordance with law. This, effectively, could cause them problems in accessing the formal justice system.

Example:

One respondent said that "I am far from being satisfied. The VMU never helped me. It's not fair and I still have the same problem and they cannot resolve it. The VMU gave me two hours; that's all. After I heard the decision, I said that I want to go to the district court, but the VMU would not allow it. They said that I must be responsible for myself because [Village X] is now a Case Free Village. The VMU will not support me. They will not provide me with any of the documents that I need to go to the court and I must raise my child alone, with no support. I must also pay the cost of the VMU."

Physical barriers found during the survey indicate that the consolidation of district courts into the thirty-nine 'area courts', can sometimes be prohibitive; not least in terms of the additional costs it imposes upon litigants for travel expenses and lost (labour) time. On the other hand, 43.5% of respondents believe that the location of the VMU is easily accessible.

Finally, some respondents informed that lack of **enforcement** of judgements also prevents the full realisation of rights, even when they are recognised by the justice system. This is a known problem in the formal justice system. Focus group discussions also identified the implementation of mediation agreements as a major problem.

Example:

Mrs. X is a Hmong woman living in Vientiane Province. Her husband has had an ongoing affair. She has confronted him about the affair but nothing changed. She approached the head of unit (houananouay) but, even after the head of unit spoke to the husband, nothing changed. The husband continued to see the other woman. Mrs. X then filed a case with the VMU (twice). During the VMU session, the husband admitted his guilt but said that he did not want to divorce. He simply decided to leave his wife and children without providing them with any support.

Mrs. X then took the case to the district court. The district court ordered that the husband should spend one and a half years in jail. However, after the decision was handed down, her husband's relatives approached the authorities and his sentence was reduced to 2 months and 15 days. The couple have since divorced but the husband still refuses to provide support to the children.

The Survey, with respect to Access to - or Interaction with - the justice system, indicates that:

> Lack of legal awareness is the main obstacle to people accessing the system; particularly formal mechanisms.

> A significant proportion of people have participated in legal awareness-raising activities and uniformly found it useful. There is demand for further information on a broad spectrum of rights issues.

> People like participatory legal awareness activities or user-friendly media. However, they seem to prefer the source of the information to be official, but tailored to the local context.

> Legal aid or assistance provision still seems to be relatively uncommon; particularly outside of Vientiane.

> Poverty is one of a number of external obstacles preventing people from seeking remedies when their rights are violated.

> In some circumstance, the Case-Free Village (CFV) policy may have some (unintended) negative impact on Access to Justice.

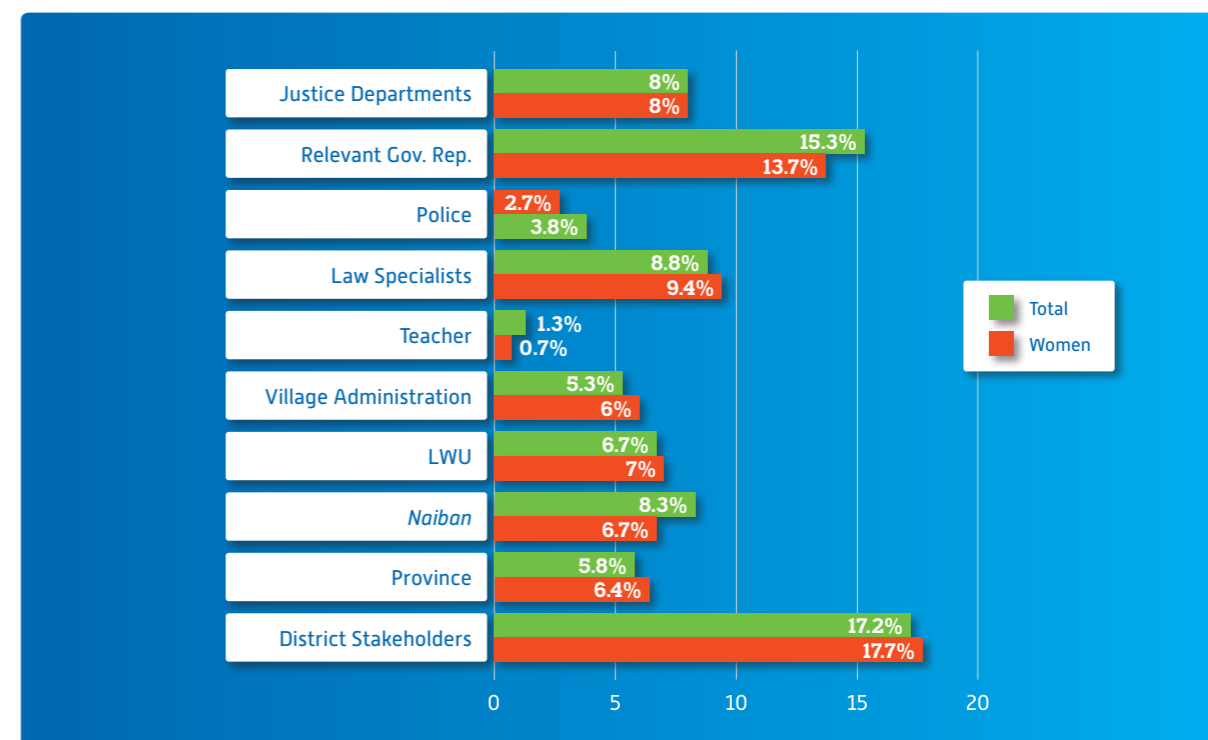
> Lack of enforcement of judgements or decisions is a problem affecting the exercise of rights in both the semi-formal (VMU) and formal (court) systems.

3. Confidence/Perception

People may understand their rights, know the means to realise them, and be able to do so. Nonetheless, their willingness to do so might still be affected by their confidence in the system; i.e., their perception of the likelihood of obtaining justice. This may feed into their choice of one forum over another - or their choice whether or not to seek a remedy at all. Understanding of such perceptions can influence reform efforts; either in terms of improving the system - e.g., institutional restructuring or (re)training of personnel - or perhaps just improving public relations to address public concerns.

3.1 - Trust in Information Source

In terms of legal awareness, 17.2% of respondents said that district staff are the ones they "trust most to provide accurate information about issues that are important" to them. This was followed by 15.3%, who trusted "any duly appointed government representative"; and 8.8% (53: 28 women), who favoured legal experts, such as lawyers or legally-trained officials. Less than half - i.e., 20 of 50 - of the 8.3% of respondents who chose the *naiban* were women. Conversely, 6.7%, equally divided between men and women, said they would like to receive information from the Lao Women's Union (LWU), at either the central, provincial, district or village level.

3.2 - Choice of Forum

The Survey respondents were presented with seven typical scenarios and asked who they believed would be the best person or institution to turn to in order to obtain 'justice' or a 'just solution' to the problem.

The choices were:

- > **Theft** of chickens, where the culprit is known: 35.5% *naiban*; 18.1% village administration; 16.2% by mutual agreement between the parties; and 8.3% VMU.
- > **Accident**, a motorbike collision in which one is destroyed: 56.0% police (more than half women); 17.2% *naiban*; 10.5% village administration; 5.6% VMU; 2.8% court.
- > **Land**, dispute over boundaries: 33.7% land authorities; 30.2% *naiban*; 15.8% village administration; and 4.2% court.
- > **Adultery**: 27.5% *naiban*; 17.0% village administration; 16.2% village elders; and 11.5% VMU.
- > **Trafficking**: 54.7% police; and 13.6% *naiban*.
- > **Debt**: 33.2% *naiban*; 18.8% village administration; 10.3% VMU; 10.3% police; and 7.6% court.
- > **Incest/Rape**: 16.6% *naiban*; 10.6% village administration; 10.2% police; 5.5% VMU; and 1.6% court.

Two trends emerge from these responses:

1) An informal mechanism - usually the naiban - or the local administration was usually preferred to the semi-formal (VMU) or formal (court) mechanism. Indeed, the VMU finished well behind, and the court very far behind, in most matters. The main exceptions related to matters that involved 'external' or 'arm's length' disputes - such as the trafficking scenario - or money.

2) Female respondents tended to prefer an informal mechanism - especially the naiban - to a formal one - e.g., the police or land authorities - more so than did men.

3.3 - Confidence in the System

The preferences expressed in the scenarios were reflected in general perceptions about the informal, semi-formal, and formal systems. The largest number of respondents (72.5%) expressed confidence in the customary system to solve problems or disputes. The figure dropped to 66.3%, in the case of the VMU, and 58.2%, for the courts.

3.4 - Actual Experience

Actual use of justice mechanisms followed general preferences: 22.7% of respondents had used a customary mechanism. Use was highest in Vientiane Province, at 36.0%; double that of Oudomxay and well above the average in the other provinces and the Capital. Of these users, 98.5% said that they had been treated with respect in their dealings with the system. Consequently, 96.4% of customary system users were satisfied with the outcome and 96.4% would use it again. Interestingly, confidence in the system to produce a fair result - amongst users - rose to 97.1%.

Hmong Customary Practice:

Hmong customary conflict resolution practices centre around the role of clan leaders. Both parties are represented by their respective clan leaders who meet to discuss the case. The central idea is to preserve peace, stability and ensure harmony between the clans. The leaders resolve the conflict based on the Hmong proverb: "*Khoqhovlojkomua me, khoqho me kom tag mus*" that could be translated as follows: *reduce big issues into small problems and solve the small problems*. When the clan leaders have agreed on a resolution, all the members of each clan must respect their decision and the agreement made by their clan leaders '*Tuscojntawmpawgkvwvtj*'.

A total of 12.3% of respondents had actually used the VMU. Only a third of these VMU users were women: 43 of 136 respondents. Resort to the VMU was highest in Vientiane Province (36.5%) and Sekong Province (30.0%): i.e., semi-urban areas. Of these users: 74.3% said that the process had been explained to them by the VMU; 85.5% believed that the VMU understood the issue; and 90.5% believed that the VMU committee had treated them with respect. As a result, 77.0% of VMU users were satisfied with the outcome of the process, 86.5% thought the VMU neutral and fair, and 87.8% would use the VMU again.

The court had been used by 4.5% of respondents. [50.0%/75.0%] of court users reported that court staff had treated them with respect. Half - exactly 50.0% - of court users were satisfied with the result, while 60.7% of them would use it again if necessary.

With respect to legal assistance, 39.3% of the 11 court users stated that their **lawyer** had provided good service. And, although only a fraction of respondents had used **legal aid**, eight of the nine users stated that they would use the service again.

Another dispute resolution mechanism identified in the course of interviews as one used by respondents was the **petition** (six respondents) to: the National Assembly, district head and provincial department. Albeit not an informal or semi-formal mechanism per se, it is nevertheless a personalised remedy.

3.5 - Problems in Perception

More generally, 19.9% of all respondents said they were deterred from use of the formal system by improper or (undue) influence. Seven percent said that "money rules" and 6.0% asserted that the police and courts "do not act in accordance with the law". Moreover, fourteen of the twenty-four VMU committees interviewed expressed the view that the courts were not efficient. The other ten committees believed that the courts may not always follow prescribed procedures, sometimes take decisions based upon incorrect facts, or seem disinterested in solving the problem.

Example:

Mr. Y is from Vientiane. His wife received money from abroad and asked for a divorce. She left the house, alleging that her husband was beating her. She left him with their 7 year-old baby.

After three days Mr. Y received a letter from the district court requiring his presence in court. There, the court agreed to the divorce requested by his wife. Mr. Y is not satisfied with the decision: "The court made a decision based solely on the version provided by my ex-wife. They never asked me anything and did not verify the information she provided. I would never encourage anyone to go to the court; if you don't have money, you will never win."

Regardless of opinions on the reliability, efficiency, or commitment of the courts vis-à-vis the VMUs, as noted in the previous section, there is much evidence that enforcement of decisions is a major problem for both.

The Survey, with respect to Perception of - and Confidence in - the justice system, indicates that:

- > People rely on local officials for accurate information about their rights and remedies.
- > Customary mechanisms are most trusted, and most used, by the public - especially women - to resolve disputes.
- > Semi-formal or formal remedies, however, are preferred to resolve 'external' or 'arm's length' disputes.
- > The process and treatment of participants is almost as important as the outcome in instilling confidence in any - informal, semi-formal or formal - justice system.
- > Public perception of the value-added by lawyers is low, but higher for free services, such as legal aid.
- > People have little faith in the likelihood of decisions being enforced that recognise their rights.

PART III:

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The People's Perspective on Access to Justice Survey in Lao PDR set out to achieve a number of objectives.

The first objective of the Survey was to *collect empirical evidence about access to justice across the country*. Using accepted social science survey methodology, hundreds of individual, group, and focus group interviews or discussions were carried out with a cross-section of society in Lao PDR. The results of these interviews - qualitative and quantitative, addressing questions of **legal awareness**, **interactions** with the justice system, and **perceptions** of that system - were compiled, analysed, and are summarised in this Report.

Another result was that, in most cases, roughly equivalent proportions of men and women responded the same to interview questions, except in the few noted cases.

Awareness

In terms of **Legal Knowledge** or **Awareness**, although it is difficult to gauge the extent of people's actual knowledge of the law or content of their rights - and in at least one case, they were in advance of law, believing that 'marital rape' is a crime - they generally believe that they are informed about major areas of law, including domestic and other gender-based violence. Similarly, almost eighty percent of Survey respondents were aware of customary justice mechanisms, seventy percent about Village Mediation Units, and even two thirds about the courts.

At the very least, this indicates that most people may have crossed the threshold of "knowing how much they don't know"; i.e., rather than knowing little or nothing, they know enough about the **Rights Framework** to identify when significant rights have been violated and where to seek a remedy. On the other hand, over a third of Survey respondents still identified their own lack of knowledge as the main obstacle to resolving disputes. Such partial knowledge, in turn, is reflected in demands for further legal awareness initiatives.

However, less than fifteen percent of those surveyed were familiar with **Legal Aid**. Not only is this likely to affect their actual knowledge - or ability to seek out knowledge - of their rights, but it also means they are less likely to access formal justice mechanisms effectively, if necessary.

Interaction

Knowledge, however, does not invariably translate into rights protection. Based upon the Survey, actual **interaction** with, or **access to justice mechanisms** is constrained by a number of factors.

Whereas, many respondents had used the customary, or informal, mechanisms, few had used the VMU and a still fewer had gone to court. Respondents stated that poverty was a major constraint to accessing the formal justice system - i.e., the courts - or even the relatively lost-cost VMU process. Language barriers were also identified.

An additional obstacle raised was that of the physical accessibility of area courts, given the distance, hardship or cost of travel. In the absence of resources to re-establish the district courts, the creation of **circuit** or **mobile courts** in order to improve physical access might be contemplated.

As noted above, another, indirect, constraint is the lack of awareness - compounded by a lack on the ground - of lawyers and legal aid to assist potential claimants.

At the same time, the preference for informal or semi-formal dispute resolution is also a reflection of cultural traditions: a dislike of the confrontation inherent in the adversarial formal system and the need for reconciliation to restore or preserve social harmony. Such a cultural inclination may be reinforced, however, by strong social pressure not to take the disputes outside the community.

The Case-Free Village Policy is intended to promote more efficient and effective delivery of justice to the people at the grassroots level. However, claimants may be encouraged to proceed to take cases to the courts if they are dissatisfied with the **VMU decision** due to the fact that the VMU policy is not implemented in accordance with its objectives and regulations.

It would, thereby, potentially create a barrier to Access to Justice, particularly where the claimant feels that the VMU has failed to protect a significant right. This would also remove a useful check on any possible VMU error or bias. Implementation of **the Case-Free Village policy should be closely monitored** to ensure that such concerns are not realised.

Any restriction of any right to 'appeal' to the court might also compound one of the biggest complaints made, particularly in the qualitative interviews; namely, the lack of enforcement of decisions. While an issue in court, the problem seems to be more common with respect to VMU decisions - likely because mediation is consensual process, rather than there being a clear winner and loser. Nevertheless, **judgement enforcement should be strengthened generally, but the procedure with respect to VMU decisions needs specific clarification.**

Confidence

As well as inhibiting the realisation of their rights through the justice system, **perceived** - or actual - **lack of enforcement of decisions** also discourages people from even using the system in the first place.

In terms of public **confidence**, no major problems were identified with legislation per se; although the fact that three quarters of persons surveyed believed that marital rape is already a crime suggests that society may be ready to accept a change in the law in this regard.

Not surprisingly, people were most comfortable with - and, therefore, most likely to use - those justice mechanisms with which they are most familiar. Most expressed confidence in customary mechanisms - well ahead of either the VMUs or courts. In turn, this was reflected in actual usage.

Reasons cited for not using the formal justice system, after cost, were linked to a lack of confidence in justice officials: including possible inappropriate behaviour, undue influence or lack of knowledge/adherence to the law.

Actual customary system users were overwhelmingly satisfied with their experience, both process and outcome, and would use the forum again. VMU users were slightly less enthusiastic. Of actual court users, only half were satisfied with the outcome but, despite their dissatisfaction, ten percent more would use the court again. There was a similar difference in VMU users who would use mediation again, over those satisfied with the outcome. This jump may reflect the fact that users nonetheless felt they were treated with respect, even when the outcome was not to their liking.

The naiban - i.e., a customary or informal mechanism - is the main choice to approach for the resolution of problems, such as theft, land disputes, adultery, and even rape. Women seem to prefer an informal mechanism even more than men. The main exceptions to this trend, with a stronger preference for formal or semi-formal mechanisms, were 'external' or 'arm's length' disputes.

All this points toward a need for improved training and monitoring of justice officials, both in terms of substantive law knowledge but also professional ethics, or better training in service delivery. More proactive public relations may also be needed in order to counter misconceptions. People's experience of the process seems to be as, if not more, important in encouraging them to access the system, as is winning their dispute.

Similarly, respondents cited problems with the VMUs - including, a need for independent offices, deficient training and materials, delays, and lack of empathy or professionalism - all of which affect the quality of service and experience, but which can be corrected by additional resources and training.

One may also infer from the Survey results that naibans should be given **additional training**, if only to ensure that they refer disputes to the appropriate forum, given that people feel they should - or must - turn to them in the first instance.

More problematic is the lack of quality service clients felt they received in court from their lawyers. This may be a matter of changing perception and attitudes - of the public, clients, and other justice officials - but may also require continuing legal education, to be overseen by the LBA, both in skills and substantive law.

Legal Awareness Priority Issues, Locations, and Target Groups

With respect to priority *issues, locations and target groups for legal awareness activities and legal aid assistance*, the Survey identified a strong general demand for more information: on all 'relevant laws', 'justice-related issues', family law, and 'rights'. There is, therefore, a prima facie case for more awareness-raising initiatives dealing with these issues.

Interestingly, despite its importance in most people's lives, people seem to feel that they are well aware of land law and rights. This may reflect the fact that this is the most common subject of legal awareness activities. However, as less than ten percent of respondents had participated in land-related legal awareness activities, either those activities were very effective or, possibly, the respondents had obtained sufficient knowledge from other sources, direct or indirect.

Theft, drunkenness, unfair or unequal treatment, inequitable distribution of development assistance, drug abuse, domestic or other gender-based violence, adultery, trafficking, fights, and land disputes are all identified as issues that arise frequently or concern ordinary people the most. As such, it would be logical to increase legal awareness-raising activities about these issues, both for the public and justice system officials. Moreover, in the case of problems, such as **trafficking**, which are concentrated in certain geographic areas, more targeted awareness-raising, as well as assistance for victims or their families, is warranted.

Although awareness about domestic and other **gender-based violence** is very high, both in terms of its occurrence and illegality, there is no direct evidence that this is resulting in a reduction in its incidence or more consistent punishment. This indicates that further, dedicated research is required in this area and, based on that, more focused awareness-raising or training may be needed; e.g., for justice officials or law enforcement officers.

All of this argues for (on-going) efforts to assess better people's actual knowledge of the law, their rights, and possible remedies. In particular, in addition to the everyday issues that affect people's daily lives, such an assessment should look at rights issues - e.g., child protection, discrimination, social or health matters - that are often overlooked, are common or particularly egregious, or where prevention or punishment is weak. This might also be

achieved through improved evaluation or techniques for the collection of feedback from current or planned awareness-raising activities. Based on all of this, enhanced awareness-raising, legal assistance or legal aid might then be developed.

Difficulties of physical access to courts, would suggest a need for enhanced awareness-raising in those communities furthest - or otherwise remote - from the nearest court. It would also imply a need for special assistance, including legal aid, to ensure that people in such communities are aware of their rights and the means by which to protect them.

Legal Awareness Methodology

Almost half of the Survey respondents participated in legal awareness activities. Unanimously, they found the information useful and a majority have actually used it.

As to the *best methods for conducting legal awareness activities*, the Survey found that people preferred to receive information from district staff or other staff that is familiar with the local context, know local languages, and therefore can use the local language to disseminate information. Relatively few wished to receive it from lawyers, the *naiban*, or mass social organisations, such as the LWU. This indicates a clear preference for information from an 'official', informed source. (Conversely, it indicates that lawyers need to improve their image and profile in this regard). The efficacy of such official sources is indicated by the finding that, in the case of Domestic Violence, most learned about it from the village administration or district staff.

While respondents preferred their information from an official source, many liked to receive it in a more informal way: in the community, a dialogue between participants and presenters, tailored for the illiterate, or in local languages. As such, awareness-raising methods that are **participatory, adapted** to the context, and **accessible** to - or understandable by - all persons would seem to be best.

The effectiveness of such methods can be better measured if an assessment of people's actual knowledge - as mentioned in the previous section - is carried out and the results analysed in order to formulate even more carefully-tailored and effective methods and methodology.

Regardless of the results of any such assessment, the Survey indicates a need to continue to focus training measures and resources to enhance further the **capacity of local officials** to conduct legal awareness-raising activities.

One additional finding of the Survey was that, setting aside specific issues, the respondents generally appreciated being consulted about their knowledge, problems, and experiences. **Consultation** and **feedback** play an important role in building public awareness of their legal

rights, as well as 'buy-in' for their responsibilities. Consultation should, therefore, be a regular part of law dissemination, as well as broader legal reform efforts.

Building upon Initiatives

The gathering of such quantitative and qualitative evidence goes a long way toward fulfilling another objective; namely, to *build upon ongoing initiatives and successes to enhance access to justice across the country*. The Survey flows from and follows on from the **LBA Project** but, more directly, supports the implementation of a goal of the **Legal Sector Master Plan**, which is to build 'accessible justice'. Concrete statistical data and real-life scenarios validate the assumptions and principles upon which these initiatives were founded. It also demonstrates the suitability and effectiveness of activities already undertaken or planned, inter alia, to improve capacity in the VMUs or to commit more resources and employ new media to promote legal awareness.

More directly, the Survey underscores the importance of the **Customary Law Project** in helping to improve Access to Justice for all ethnic groups, as well as the challenges in doing so. In addition to pointing toward more targeted and responsive awareness-raising and legal assistance to improve Access to Justice for ethnic minority groups, the Survey supports the proposition that better understanding of custom and customary practices - one of the aims of the Customary Law Project - should identify conflicts between customary and formal justice systems and allow for them to be more sensitively and effectively reconciled in future. Given the trepidation indicated by some respondents arising from prior interactions with the formal justice system, a strategy that seeks to build consensus for harmonisation of customary practice and State or international standards - rather than imposing it - and, thereby, improve Access to Justice, would seem more likely of success. Customary Law is necessarily evolutionary and its evolution can be influenced.

Access to Justice and the Legal Sector Master Plan

There is, of course, a very strong link between Access to Justice and the creation of a Rule of Law state, as indicated by the goal of the LSMP:

"[T]o develop a coherent, credible and predictable legal framework established in a transparent and participatory manner, while at the same time building efficient, effective, equitable and accessible justice and law enforcement institutions and systems."
(underlining added)

A rough correlation may also be made between the elements of Access to Justice - i.e., the Rights Framework and Knowledge/Awareness, Access/Interaction, and Confidence/Perception

- and the 'Four Pillars' of the LSMP: Legislative Development (**Pillar I**); Institutions (**Pillar II**); Human Resources (**Pillar III**); and Dissemination (**Pillar IV**).

The **Rights Framework** - i.e., the law and people's substantive rights, formal or informal - that underlie the three other elements of Access to Justice has an obvious parallel to Pillar I of the LSMP. **Legislative Development** is concerned with creating "*a coherent, credible and predictable legal framework ... consistent with the current socio-economic needs of the country and trends in the international community; and [which] delivers efficient, effective, equitable and accessible justice and law enforcement institutions and systems to all*" for the Lao PDR. This is also a precondition for realising true Access to Justice.

Knowledge/Awareness is linked with **Dissemination**, if not being one and same. The only possible distinction is that, under LSMP Pillar IV, the focus is on the process of creating knowledge and awareness: namely, "*to increase public legal awareness and respect for law, and enhance participation of the public in legal and justice sector activities*". Under Access to Justice, however, the actual existence of awareness - and hopefully, as a result, respect - of the law by the people is key. In other words, Knowledge/Awareness is the outcome of Dissemination.

Access/Interaction with the justice system is bound up with Pillar II, **Institutions** in its aim to create "*a systematic, transparent and effective group of law implementation and enforcement agencies*". People are more likely to use well-functioning and user-friendly mechanisms, than mechanisms that are not.

Confidence/Perception is affected by institutions ability to produce fair results, which is linked to the capacity of their **Human Resources** (Pillar III); i.e., where *personnel in the legal and justice field [are] in sufficient numbers and quality to assure strengthening of the rule of law state*".

That said, Pillar II (**Institutions**) is also linked with **Confidence/Perception**, in terms of transparency and, to a certain degree, effectiveness; i.e., the technical ability of mechanisms to produce a fair result. Similarly, there are links and overlap between all the Access to Justice elements and all the LSMP pillars, as well as amongst the elements and the pillars themselves.

In terms of concrete actions, what the Survey indicates is that, in order to foster more 'accessible justice' through LSMP implementation, the following should be further developed:

- > A mechanism for coordination between stakeholders, promoting greater inclusion and participation of citizens in the LSMP implementation process.
- > Provincial Inter-agency Working Groups that track and collect feedback on the reform process at the grassroots levels.
- > A gender impact assessment to determine the impact of the LSMP reforms, as well as ensure gender considerations are integrated into all LSMP implementation processes.

Pillar I

- > A comprehensive database of legislation and regulations.
- > Enhanced legislative development capacity, including 'impact assessments' and public consultation; particularly on legislation that directly affects the poor or vulnerable.
- > Strengthened capacity and procedures for harmonisation of domestic law with international standards, not least with respect to **Domestic** or other **Gender-Based Violence**.

Pillar II

- > Codes of ethics and accountability procedures for justice officials.
- > Assessed and improved sustainable legal aid services for the poor and vulnerable.
- > More effective capacity and procedures to enforce judgements, especially civil ones.
- > Improved capacity within the detention and prison system, including alternative sanctions and special regimes for women, juveniles, and other vulnerable persons.
- > Greater alternative dispute resolution (ADR) capacity, including capacity-building within the VMUs and consideration of use of ADR in court cases.

Pillar III

- > An assessment of training needs and development of more effective methodologies and training programmes - including ethics, gender sensitivity, professional skills, and substantive legal knowledge - for justice officials.
- > A cadre of justice trainers.
- > Enhanced capacity to monitor - and reorient - the effectiveness of training.

Pillar IV

- > A comprehensive Communications Strategy - including identification of various target groups, media, and aims - inter alia, to raise awareness of the LSMP process, the Rule of Law, people's rights and responsibilities, as well as remedies.
- > More effective and targeted dissemination and public awareness-raising activities, including use of new or revamped - 'user-friendly' - media.
- > Enhanced capacity to monitor - and reorient - the effectiveness of legal dissemination activities, including people's 'actual knowledge'.

It should be noted that all of these actions are already either directly mentioned in the LSMP or Core Implementation Programme document, or are implicitly part of activities mentioned, but the Survey results reaffirm their continuing relevance, as well as their important Access to Justice implications.

Moreover, the general assessment of Access to Justice in the country context that fed into the development of the Survey methodology, as well as being reflected in the Survey results

themselves, highlighted - and, again, confirmed - the need to integrate consideration of cross-cutting issues - i.e., **Gender, Anti-Corruption, and Ethnic considerations**, as well as other Vulnerable Groups - into all LSMP implementation planning.

Additional Strategies, Entry Points, and Recommendations

With regard to the final objective to *identify additional strategies, entry points and propose recommendations responsive to people's actual needs in order to improve access to justice for all*, the LSMP - as well as the LSMP Core Implementation Programme - provided a framework that recognised the possibility, if not the precise details, of many of the potential initiatives to improve Access to Justice that were identified during the course of the Survey. Many have already been described above. Some may not be feasible, at least in the short-term, given the limitations that exist currently in terms of resources and personnel.

Nevertheless, it is worth highlighting the following potential measures:

- > Setting up of public information centres in the courts, to make them more approachable and user-friendly; particularly to the poor and vulnerable.
- > Investigation of possible establishment of mobile or circuit courts at the district level.
- > Improvement of physical access to the courts, especially for the disabled.
- > A clarified and more balanced relationship between the prosecution and judges, as well as with lawyers.
- > Clarification of standards and the vetting process for VMU membership.
- > A more regularised and transparent relationship between informal, semi-formal, and formal justice systems.
- > Training of paralegals at the village or, at least, district levels.
- > Harmonisation/integration of the system of petitions with administrative and judicial mechanisms.

*****

Cumulatively, the Survey results, not to mention the inter-dependent factors that enable Access to Justice, speak to the continued need - or even imperative - to commit more fully to implementation of an integrated, holistic, co-ordinated, and participatory rights-based reform programme - i.e., the Legal Sector Master Plan - in order to continue to strengthen both the perception and reality of justice for the people in Lao PDR.

APPENDIX A: METHODOLOGY

The Access to Justice Survey was conducted in four different geographic areas: Upper Mekong, Upper Annamite, Central Plain, and Southern Mekong Basin, which correspond respectively to the Northern, Eastern, Central, and Southern parts of Lao PDR. Each of those areas is linked to a specific geographic, historical, cultural, and linguistic part of the country.

One province was selected within each of these areas. Within each province, two districts were selected: eight districts in total. These included four more prosperous districts, where the provincial capital is located, and the four poorest districts, based on the National Growth and Poverty Eradication Strategy (NGPES) and the LECS3 Survey. In each district, three villages were selected - one urban, one rural, and one remote - for a total of 24 communities. The final selection took into consideration the ethnicity of the areas included. Ethnic groups belonging to the four ethno-linguistic categories found in the country have, therefore, been included in the sample; i.e., Tai-Lao, Mon-Khmer, Hmong-Mien and Sino-Tibetan. The status of each community was also taken into consideration in the selection: i.e., a resettled village, consolidated village, and stale/traditional village are represented in the sample.

The tools and methodology have been developed in collaboration with Civil Society Organisations, UN Agencies, and the Ministry of Justice. At the community level, the main tools used to carry out data collection included: interviews with the members of 24 village committees; interviews with the members of 24 Village Mediation Units; semi-structured interviews (SSI) with 38 service users; 130 gender-segregated Focus Group Discussions (FGDs); and 600 individual interviews. The team spent 4-5 days per village.

The field survey occurred simultaneously in the four provinces: after the harvest but before the beginning of the following agricultural season, so as to ensure villagers' availability and participation. Each team was composed of one representative from the local Department of Justice, two ethnic researchers/facilitators, two students from the National University, and two interpreters. This means that the Access to Justice Survey was done in seven minority languages in four target areas: in the Hmong, Akha and Khamu languages in Oudomxay; in Hmong in Vientiane Province and Municipality; in the Makong language in Khammouane; and in the Alak and Talieng languages in Sekong Province.

After each interview, the team would check each questionnaire and then give it to the team leader for review. Before leaving the community, each team leader would ensure the clarity and consistency of the responses in each of the 25 interview questionnaires.

As regards to confidentiality, each participant was given the choice whether to participate or not in the Survey. Prior to each interview or focus group discussion, respondents were explained the objective of the Survey and advised that their identity would remain hidden. In order to ensure respondents' anonymity and privacy, all names were replaced by codes.

Empowered lives
Resilient nations